

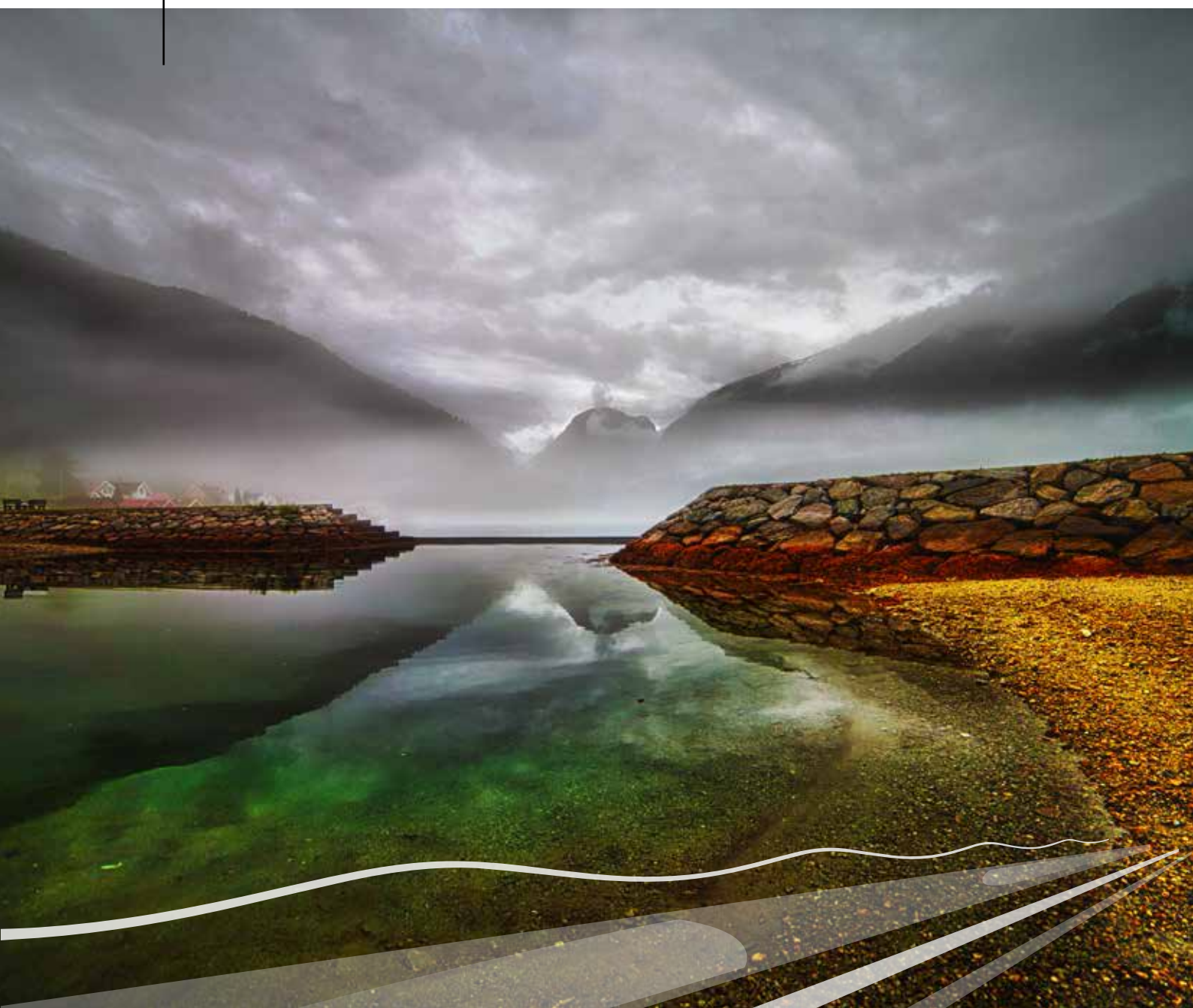

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2015

ISSN 0809-4071

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) legger med dette fram sin høstrapport for 2015. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2015.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunale tjenester. Omtalen av kommuneøkonomien i 2014 og 2015 er basert på det samme tallgrunnlaget som er benyttet i Nasjonalbudsjettet 2016, som ble lagt fram 7. oktober 2015.

Tilleggsnummeret til statsbudsjettet om asylankomster (Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016)) ble lagt fram 30. oktober 2015. Det ble ikke lagt fram ny informasjon om kommunesektorens inntekter i 2015.

De faglige begrepene i denne rapporten er forklart i vedlegg 13.

Utvalgets rapporter fra 1998 og framover er lagt ut på utvalgets nettside (regjeringen.no/tbu).

Innhold

Kapitler

1	Utvalgets situasjonsforståelse.....	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene de siste årene.....	2
2.1	Inntektsutviklingen i 2015.....	3
2.2	Kommunesektorens størrelse.....	4
2.3	Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene.....	4
2.4	Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2015).....	6
2.5	Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld.....	8
2.6	Netto driftsresultat.....	11
2.7	Utviklingen i tjenestetilbudet.....	13
	<i>Demografisk utvikling.....</i>	<i>13</i>
	<i>Ressursbruk.....</i>	<i>14</i>
	<i>Barnehage.....</i>	<i>15</i>
	<i>Grunnskole.....</i>	<i>17</i>
	<i>Videregående opplæring.....</i>	<i>19</i>
	<i>Barnevern.....</i>	<i>20</i>
	<i>Sosialtjenester.....</i>	<i>22</i>
	<i>Omsorgstjenester.....</i>	<i>23</i>
	<i>Administrasjon.....</i>	<i>25</i>
3	Inntekter for kommuneforvaltningen.....	26
3.1	Samlede inntekter – realvekst 2002-2015.....	27
3.2	Frie inntekter – realvekst 2002-2015.....	30
3.3	Statlige overføringer til kommunesektoren.....	36
3.4	Kommuneøkonomien i 2016.....	37
4	Leveranser av offentlig finansierte tjenester.....	38

4.1	Kommunalt konsum	38
4.2	Gebyrer i komuneforvaltningen.....	40
4.3	Øvrige utgifter.....	44
4.4	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2014.....	45
5	Aktivitet i kommunesektoren.....	49
5.1	Investeringer.....	49
5.2	Sysselsetting.....	50
6	Priser og kostnader.....	54
6.1	Lønn og lønnsutvikling.....	54
7	Netto driftsresultat og andre regnskapsresultater.....	56
7.1	Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet.....	56
7.2	Netto driftsresultat for kommunene.....	58
7.3	Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner.....	63
	<i>Kommunene gruppert etter fylke.....</i>	<i>63</i>
	<i>Kommunene gruppert etter folketall.....</i>	<i>67</i>
	<i>Kommunene gruppert etter korrigert fri inntekt.....</i>	<i>68</i>
	<i>Kommuner i Robek sammenlignet med kommuner utenfor.....</i>	<i>69</i>
7.4	Netto driftsresultat for fylkeskommunene.....	71
7.5	Korrigert netto driftsresultat.....	73
8	Effektivitet i kommunale tjenester	77
8.1	Innledning og sammendrag.....	77
8.2	Analyseopplegg.....	77
8.3	Modellformulering og data.....	79
8.4	Resultater.....	81
	<i>Sektorvise DEA-analyser.....</i>	<i>81</i>
	<i>Samlet effektivitet.....</i>	<i>82</i>
	<i>Endring i effektivitet over tid.....</i>	<i>85</i>

Vedlegg

Vedlegg 1	Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2013-2016 Nasjonalregnskapets gruppering.....	89
Vedlegg 2	Inntekter og utgifter i kommunesektoren 2004-2014. Kommuneregnskapets definisjoner.....	90
Vedlegg 3	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2016.....	92
Vedlegg 4	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2015.....	94
Vedlegg 5	Driftsutgifter 2014 etter funksjon og art. Kommunene og fylkeskommunene.....	98
Vedlegg 6	Kostnadsdeflator for kommunene 2005-2016.....	104
Vedlegg 7	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner 1992-2016.....	105
Vedlegg 8	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 1993-2014.....	106
Vedlegg 9	Korrigert netto driftsresultat 2010-2014.....	107
Vedlegg 10	Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2014.....	109
Vedlegg 11	Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 2001- 2014.....	127
Vedlegg 12	Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering.....	138
Vedlegg 13	Definisjonskatalog.....	141
Vedlegg 14	Utvalgets mandat og sammensetning.....	148

Kapitler

1 Utvalgets situasjonsforståelse

I Nasjonalbudsjettet 2016 anslås realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2015 til 2,2 prosent. Inntektsveksten vil med dette bli på om lag samme nivå som lagt til grunn i budsjettopplegget for 2015 (2,1 prosent), men noe høyere enn gjennomsnittet for de fem foregående år. Svakere utvikling i norsk økonomi enn forventet har bidratt til lav vekst i skatteinntektene, men dette er motvirket gjennom økte rammeoverføringer i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2015.

Aktivitetsveksten i 2015 anslås til 1,8 prosent, som er noe lavere enn inntektsveksten. Investeringene vokser raskere enn inntektene og bidrar til å trekke aktivitetsveksten opp. Sysselsettingsveksten anslås å ta seg opp i 2015, men fra lave nivåer i 2013 og 2014. Veksten i sysselsettingen (1,2 prosent) er fortsatt lavere enn inntektsveksten.

Investeringene i kommunesektoren ligger på et historisk sett høyt nivå, og nivået er høyt innenfor de fleste tjenesteområder. I 2014 var investeringsveksten særlig høy innen barnehage, pleie og omsorg og tekniske tjenester. Det høye investeringsnivået har bidratt til betydelig negative netto finansinvesteringer. Negative netto finansinvesteringer har bidratt til at nettogjelden i kommunesektoren (utenom pensjonsreserver) har økt kraftig, fra 20 prosent av inntektene i 2007 til 47 prosent ved utgangen av 2014. Deler av gjelden er knyttet til gebyrfinansierte tjenester og rentekompensasjonsordninger, og den renteeksponerte delen av gjelden utgjør om lag 34 prosent av inntektene. Rentenivået er for tiden svært lavt, og gjeldsoppbyggingen bidrar til at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for renteøkninger. De siste månedene har påslaget i pengemarkedsrenten økt for lån til kommunesektoren.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. For kommunesektoren som helhet (konserntall) utgjorde netto driftsresultat 1,5 prosent av inntektene i 2014. Dette er lavere enn det nye anbefalte nivået på 2 prosent. Både i kommunene og fylkeskommunene var netto driftsresultat under de nye anbefalte nivåene. Det forventes en svak økning i netto driftsresultat i 2015, blant annet fordi realinntektsveksten i kommunesektoren ser ut til å bli høyere enn veksten i sysselsettingen.

I budsjettopplegget for 2016 legger Regjeringen opp til en realvekst i kommunesektorens samlede inntekter på 7,4 mrd. kroner (1,7 prosent) og en realvekst i de frie inntektene på 4,7 mrd. kroner (1,4 prosent).

Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere er ikke medregnet i veksten i kommunesektorens inntekter. I tilleggnummeret om økte asylankomster ble øremerkede tilskudd økt med i alt 1 mrd. kroner, i hovedsak integreringstilskudd og vertskommunetilskudd til kommuner hvor asylmottak er lokalisert.

I 2016 vil flere barn i grunnskolealder og flere eldre trekke i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Utvalget har tidligere beregnet at merutgiftene knyttet til demografi vil utgjøre 2,1 mrd. kroner i 2016. Demografiberegningen ble gjort før den økte innstrømmingen av flyktninger høsten 2015. Noen av merutgiftene knyttet til demografi (anslagsvis 0,4 mrd. kroner) dekkes av gebyrer og øremerkede tilskudd. Budsjettopplegget for 2016 legger opp til en vekst i frie inntekter utover netto merkostnader knyttet til demografi (1,7 mrd. kroner) og økte pensjonskostnader (anslagsvis 0,9 mrd. kroner). Effektivisering og omstilling av tjenesteproduksjonen vil kunne gi ytterligere forbedringer i innbyggernes tjenestetilbud. Bosetting av flyktninger og asylsøkere og tjenester til personer i mottak vil bli en utfordring for kommunene i 2016, men vertskommune- og integreringstilskudd vil i hovedsak dekke de særskilte kostnadene knyttet til dette.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene de siste årene

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

	2002-2005 ¹	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ⁴	2015 ⁷
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi											
Kommunalt konsum, pst. av BNP for Fastlands-Norge	12,6	11,8	11,5	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6	13,8
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP for Fastlands-Norge	15,9	15,6	15,2	15,5	16,8	17,1	17,3	17,4	17,5	17,4	17,6
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent av landet	15,4	14,9	14,8	14,8	15,4	15,8	15,9	15,8	15,7	15,6	15,6
Sysselsatte personer i kommunesektoren, prosent av landet	19,2	18,6	18,2	18,0	18,5	18,8	18,9	18,8	18,8	18,7	18,8
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien											
BNP for Fastlands-Norge, prosent volumendring	3,1	5,0	5,7	1,7	-1,6	1,8	1,9	3,8	2,3	2,2	1,3
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, prosent ²⁾	2,2	5,6	1,4	1,5	4,2	2,7	1,9	2,3	1,3	1,3	2,2
Kommunal deflator, prosent endring	3,4	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,9
Frie inntekter i prosent av samlede inntekter ⁵⁾	71,7	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,8	74,4	74,0
Frie inntekter og momskompensasjon, prosent av inntekter	74,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	79,0	78,7	78,4
Frie inntekter, reell endring fra året før, prosent	1,2	6,2	-0,7	0,0	3,0	2,3	1,1	2,1	0,6	0,6	1,9
Aktivitetsendring i kommunesektoren, prosent endring ⁶⁾	0,9	2,9	5,4	3,4	5,5	0,7	1,2	0,3	1,8	1,5	1,8
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent endring	0,4	1,5	3,6	3,5	2,5	2,1	2,7	1,0	0,6	0,5	1,2
Bruttoinvesteringer, prosent volumendring	1,0	9,2	16,1	5,7	10,6	-2,3	-3,4	-2,3	4,6	4,0	3,0
Bruttoinvesteringer i prosent av inntekter	12,1	11,5	13,1	13,5	13,7	14,1	13,4	12,7	13,2	13,4	13,6
Netto driftsresultat, kommunekasser, prosent av driftsinntekter	1,7	5,5	2,5	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1	2,9	1,4	-
Netto driftsresultat, konsern, prosent av driftsinntekter	-	-	-	-	-	-	3,0	3,5	3,3	1,5	-
Nettofinansinvesteringer, prosent av inntekter	-5,2	0,3	-4,0	-7,3	-6,4	-5,8	-4,4	-3,9	-5,1	-5,7	-5,6
Netto gjeld, i prosent av inntekter ³⁾	14,1	12,0	12,3	26,9	28,6	31,5	33,3	32,0	31,0	33,1	-
Netto gjeld uten pensjonsreserver, prosent av inntekter ³⁾	19,6	19,6	19,9	31,2	33,7	37,3	41,4	41,0	43,1	47,0	-

- 1) Gjennomsnitt over perioden. Resultater av tallrevisjonen av nasjonalregnskapet og statistikk for offentlige finanser, som ble publisert av Statistisk sentralbyrå i november og desember 2014, er innarbeidet.
- 2) Innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigeret for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002. Inntektsveksten er eksklusive ekstraordinært vedlikeholdstilskudd i 2009.
- 3) Gjeldstallene er basert på tall for 4. kvartal fra finansielle sektorbalanser publisert av Statistisk sentralbyrå. Fordringer og gjeld knyttet til skatter er holdt utenom. Etter en hovedrevisjon og definisjonsendringer i nasjonalregnskapet er deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler tatt inn som fordringer under betegnelsen «arbeidsgivers reserver». I tabell 2.1 oppgis tall både medregnet og uten disse fordringene. Siste publisering av data fra finansielle sektorbalanser er 22. september 2015.
- 4) Tallene for 2014 er basert på foreløpige nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå 20. mai og statistikk for offentlige finanser publisert 8. juni. Statistisk sentralbyrå publiserte nye tall for 2013 9. september 2015, som ikke er innarbeidet i tabell 2.1.
- 5) Kommuneopplegget for 2011 innebar overgang til rammefinansiering av barnehager. Sammen med innlemming av enkelte andre øremerkede ordninger bidro dette til å øke andelen frie inntekter med om lag 8 prosentpoeng fra 2010 til 2011.
- 6) Beregnet aktivitetsvekst i 2009 og 2010 er medregnet det ekstraordinære vedlikeholdstilskuddet i 2009.
- 7) Tallene for 2015 er basert på Nasjonalbudsjettet 2016.

2.1 Inntektsutviklingen i 2015

Tabell 2.2 viser den anslåtte realveksten i 2015 i kommunesektorens inntekter på ulike tidspunkter. Anslagene bygger på beregninger i tilknytning til nasjonalbudsjettene.

Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2015 ble i Nasjonalbudsjettet i fjor høst anslått til 7,1 mrd. kroner, tilsvarende 1,7 prosent. Realveksten i kommunesektorens frie inntekter ble anslått fra 2014 til 2015 ble anslått til 5,3 mrd. kroner. Budsjettavtalen i Stortinget økte realveksten til i kommunesektorens samlede inntekter med 1,6 mrd. kroner, mens veksten i de frie inntektene økte med 0,3 mrd. kroner.

Tabell 2.2 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2015. Anslag på ulike tidspunkt. Mrd. 2015-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap)

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
<i>Målt i forhold til anslag på regnskap for 2014:</i>				
Nasjonalbudsjettet 2015	7,1	1,7	5,3	1,7
Saldert budsjett 2015	8,7	2,1	5,6	1,7
Revidert nasjonalbudsjett 2015.....	8,9	2,1	6,0	1,9
Avtale i Stortinget om revidert budsjett	9,0	2,1	6,1	1,9
Nasjonalbudsjettet 2016	9,0	2,2	6,1	1,9

Fra saldert budsjett til revidert nasjonalbudsjett endres veksten i samlede inntekter fra 8,7 til 8,9 mrd. kroner, dvs en økning med 0,2 mrd. kroner.

- Vekstanslaget fra 2014 til 2015 er noe påvirket av endringer i 2014. Regnskapstall for 2014 viste at inntektene fra skatt på alminnelig inntekt og formue ble knappe 0,6 mrd. kroner lavere enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet 2015. Videre ble de øremerkede overføringene i regnskapet for 2014 knapt 0,5 mrd. kroner høyere enn anslått i Nasjonalbudsjettet 2015, først og fremst knyttet til toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester og investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser.
- I Revidert nasjonalbudsjett 2015 ble skatteanslaget nedjustert med 1,6 mrd. kroner sammenliknet med saldert budsjett, og innebærer etter dette en anslått vekst på 4,4 pst. på årsbasis fra 2014 til 2015.
- Samtidig ble anslått kostnadsvekst (deflator) i kommunesektoren nedjustert med 0,1 prosentpoeng til 2,9 prosent, som trekker opp realveksten i samlede inntekter med 0,4 mrd. kroner.
- Rammetilskuddene ble i budsjettframlegget i Revidert nasjonalbudsjett foreslått økt med 1,1 mrd. kroner.
- Bevilgningene til øremerkede ordninger ble i revidert budsjett foreslått økt med i underkant av 0,1 mrd. kroner. I tillegg ble kommunene tilført knapt 0,1 mrd. kroner over rammetilskuddet til nye oppgaver.

I løpet av stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett ble rammetilskuddene ytterligere økt med 0,1 mrd. kroner. Etter stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett anslås den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter til 9,0 mrd. kroner eller 2,2 prosent. De frie inntektene anslås å øke med 6,1 mrd. kroner tilsvarende 1,9 prosent.

Anslaget på kommunesektorens inntekter fra skatt på inntekt og formue i 2015 ble ikke endret i Nasjonalbudsjettet 2016 i forhold til anslaget i revidert nasjonalbudsjett. Vekstanslagene for samlede og frie inntekter i 2015 er ikke endret siden avtalen om revidert nasjonalbudsjett, jf. tabell 2.2. På samme måte som tidligere år er anslaget på skatteinntekter i nasjonalbudsjettet utarbeidet før informasjon om skatteoppgjøret for inntektsåret 2014 forelå. De siste månedene har skatteinngangen i kommuneforvaltningen tatt seg opp, blant annet på grunn av en stigning i innbetalte restskatter. Ifølge statistikken for innbetalt skatt til og med september har samlet skatt på inntekt og formue samlet for kommuner og fylkeskommuner steget med 5,2 prosent fra samme periode året før.

2.2 Kommunesektorens størrelse

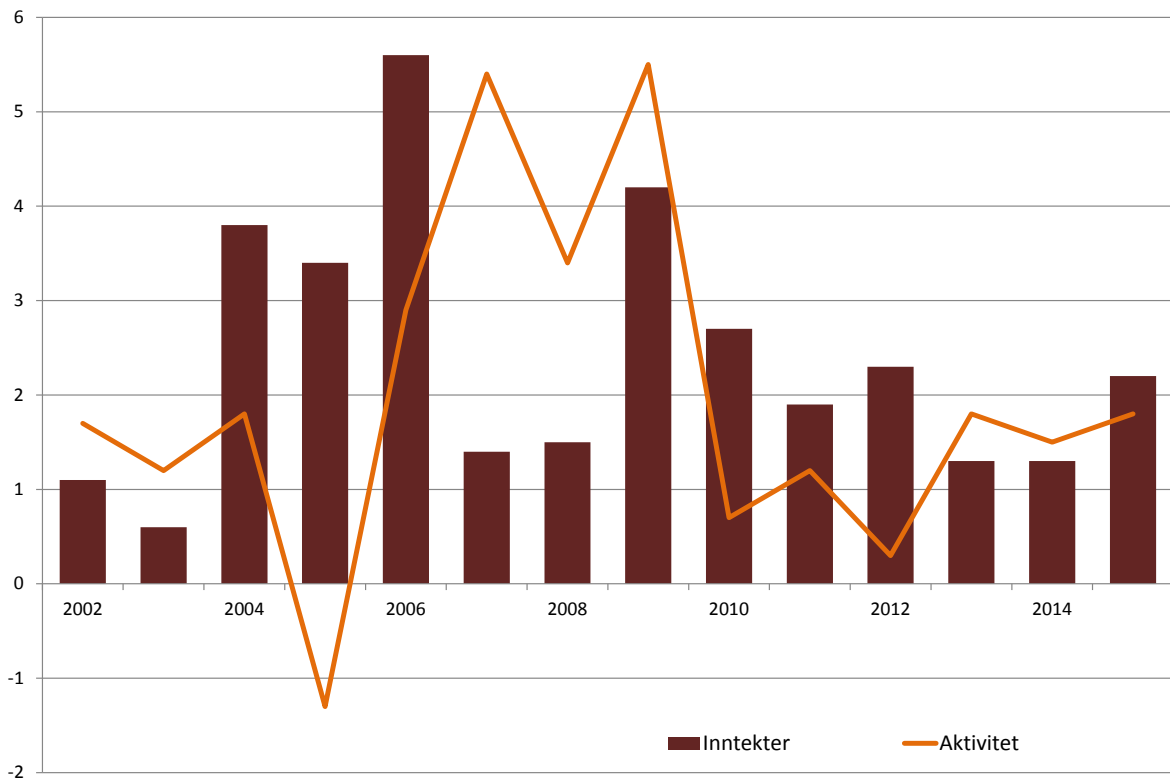
Kommunesektoren forvalter en betydelig del av de økonomiske ressursene i norsk økonomi, jf. del A av tabell 2.1. Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge utgjorde kommunesektorens inntekter i underkant av 16 prosent over perioden fra 2002 til finanskrisen i 2009, for så å stige til rundt 17,5 prosent årene etter finanskrisen. Tabell 2.1 viser videre at målt i løpende priser har kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge holdt seg i underkant av 12 prosent i perioden 2002-2008, for så å øke til over 13 prosent fra 2009 og gradvis høyere til 13,8 prosent i 2015.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi falt den kommunale sysselsettingsandelen svakt fram til 2008, da andelen var 14,8 prosent. I 2009 steg timeverksandelen til 15,4 prosent. De siste seks årene har timeverksandelen vært nokså stabil og anslås å utgjøre 15,6 prosent i 2015. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer anslås den kommunale sysselsettingsandelen til knapt 19 prosent etter 2010. Denne andelen har over tid vært nokså stabil etter 2002, da sykehusene ble flyttet fra fylkeskommunene til staten.

Økningen i kommunesektorens størrelse i 2009 og 2010 målt i forhold norsk økonomi må ses på bakgrunn av styrkingen av kommuneøkonomien gjennom 2009 og konjunkturedgangen i næringslivet i 2009 og tiltakene mot finanskrisen. Selv om aktiviteten i næringslivet har tatt seg opp igjen etter 2009 har kommunesektorens andel av norsk økonomi holdt seg oppe eller økt noe etter 2009. Målt ved utførte timeverk og kommunalt konsum har den kommunale andelen vist en svak økning. Målt ved inntektene som andel av BNP for fastlands-Norge er økningen i den kommunale andelen noe større. Inntektsandelen har økt til tross for at realveksten i kommunesektorens inntekter har vært lavere enn BNP for fastlands-Norge i perioden 2009-2015, jf. figur 2.3. Dette har flere forklaringer, blant annet at det de siste årene har vært flere reformer med tilførsel av inntekter til kommunesektoren der reformene betraktes som oppgaveendringer og holdes utenom den beregnede realveksten i kommunesektorens inntekter. Et annet moment som over tid trekker opp den kommunale inntektsandelen er høyere prisvekst på kommunal tjenesteyting enn gjennomsnittet for norsk økonomi, jf. nærmere omtale i avsnitt 2.4.

2.3 Aktivitets- og inntektsutviklingen de siste årene

For å måle den samlede aktivitetsutviklingen i kommunesektoren benyttes en indikator der endring i sysselsetting (timeverk), endring i produktinnsats (faste priser) og endring i brutto realinvesteringer (faste priser) veies sammen. Aktivitetsindikatoren gir uttrykk for ressursbruken knyttet til løpende tjenesteproduksjon og nyinvesteringer i sektoren.

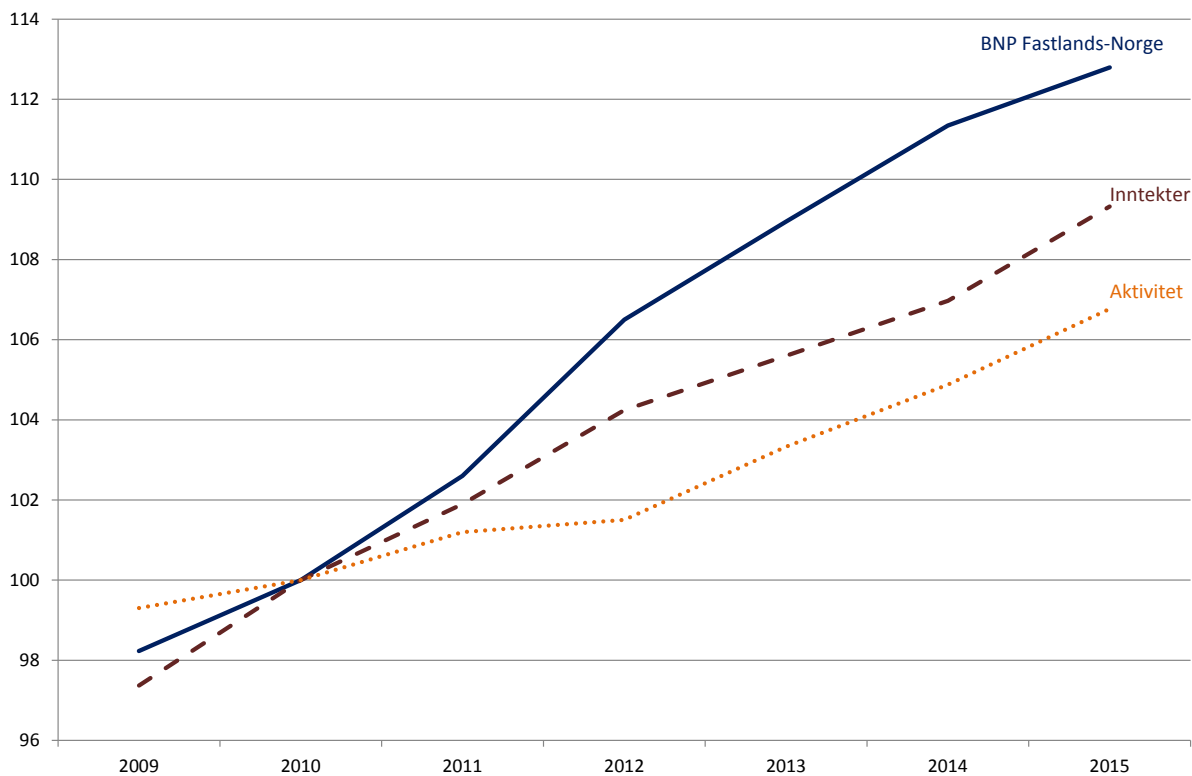
Figur 2.1 Aktivitets- og inntektsutviklingen i kommunesektoren 2002--2015. Prosentvis volumendring fra året før

Figur 2.1 viser aktivitetsvekst og inntektsvekst for kommuneforvaltningen etter 2002, dvs. etter at sykehusene ble flyttet fra fylkeskommunene til staten. Det framgår av figur 2.1 at det særlig var høy aktivitetsvekst i perioden 2006-2009, ifølge tabell 2.1 både høy vekst i kommunal sysselsetting og høy vekst i investeringene.

Særlig for årene 2007 og 2008 bidro høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst til store og økende budsjettunderskudd i sektoren. For måling av utslaget på underskuddet i 2009 er seriene i figur 2.1 ikke fullt ut sammenliknbare fordi aktivitetsveksten er medregnet ekstraordinært vedlikeholdstilskudd som følge av tiltak mot finanskrisen i 2009, mens dette tilskuddet er holdt utenom den beregnede inntektsveksten.

Det framgår av figur 2.1 at det har vært en klar avdemping i aktivitetsveksten i kommuneforvaltningen i de 3-4 første årene etter 2009. Aktivitetsveksten i 2015 er foreløpig anslått til 1,8 prosent, hvorav 1,2 prosent anslått vekst i utførte timeverk og 3 prosent realvekst i bruttoinvesteringene.

Anslått aktivitetsvekst i 2014 er nedjustert fra 2,3 prosent i aprilrapporten til 1,5 prosent fordi reviderte nasjonalregnskapstall publisert i slutten av mai 2015 viser en lavere veksttakt, både i sysselsettingen og bruttoinvesteringene. Ifølge de reviderte nasjonalregnskapstallene var sysselsettingsveksten i kommuneforvaltningen i 2014 svært moderat, med en vekst i utførte timeverk på 0,5 prosent og en anslått vekst i antall sysselsatte personer på 0,4 prosent. Sysselsettingsveksten i 2014 var lavere enn inntektsveksten på 2,2 prosent.

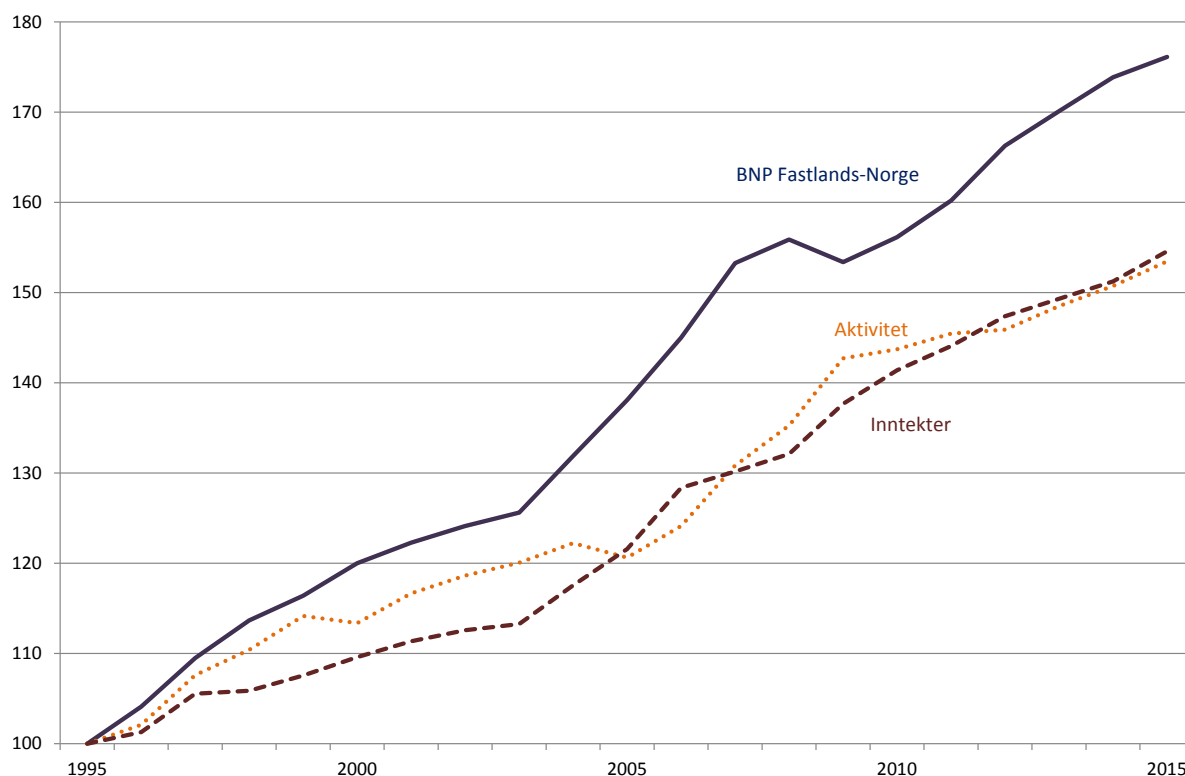
Figur 2.2 Utvikling i BNP Fastlands-Norge, reell utvikling i inntekter og aktivitet i kommuneforvaltningen i perioden 2009-2015. Volumindekser med 2010 = 100

2.4 Endring i kommunesektorens omfang over en lengre periode (1995-2015)

Figur 2.3 illustrerer noen hovedtall for utviklingen i kommuneøkonomien over en lengre periode, dvs. over perioden 1995-2015. Etter hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet og offentlige finanser, publisert av Statistisk sentralbyrå i november og desember 2014, er det blitt publisert reviderte tall tilbake til 1995.

Det framgår at samlet for de siste 20 årene har BNP for fastlands-Norge vokst sterkere enn aktiviteten og realinntektene i kommunesektoren. I perioden 1995-2015 økte BNP for fastlands-Norge med 2,9 prosent som årlig gjennomsnitt, mens inntektene til kommuneforvaltningen økte med 2,2 prosent pr. år i samme periode. Tallseriene for inntekter og aktivitet i kommunesektoren i figur 2.3 er korrigert for sykehusoverdragelsen til staten i 2002.

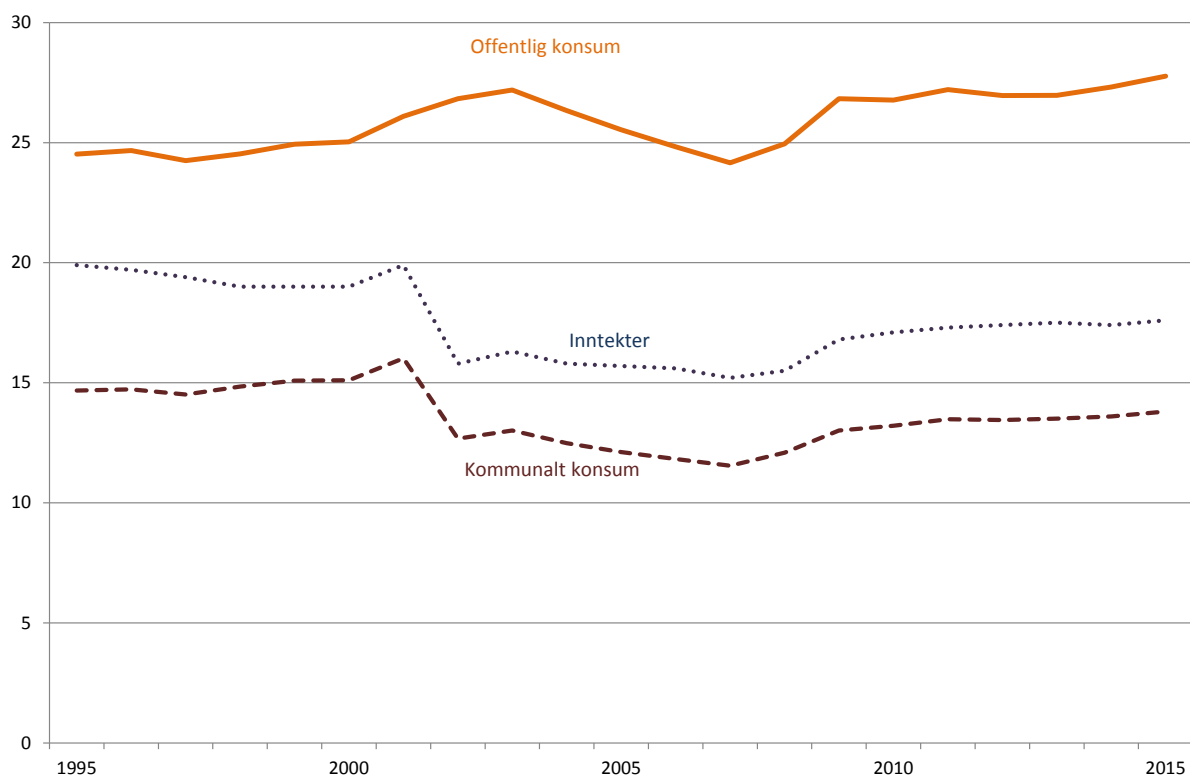
Et viktig formål med å tilføre kommunesektoren økte inntekter er å legge til rette for økt velferd og forbedret tjenestetilbud til landets innbyggere. Økt bruk av innsatsfaktorer, finansiert av økte inntekter, er ikke den eneste kilden til økt tjenesteproduksjon i kommunesektoren. Som i andre sektorer vil det over tid være en viss produktivitetsøkning i produksjon av kommunale tjenester. På den annen side er kommunal tjenesteproduksjon mer arbeidsintensiv enn økonomien for øvrig og det er vanlig å anta at effektivitetsutviklingen i denne typen tjenesteytende næringer, både i privat og offentlig sektor, er lavere enn i annen vareproduksjon. Produktivitetsveksten i denne type næringer er også vanskelig å måle. Volumutviklingen i tjenestetilbudet til innbyggerne vil ventelig ligge et sted mellom bnp-kurven og inntektskurven i figur 2.3.

Figur 2.3 Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren 1995-2015. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Volumindekser med 1990 = 100

Forholdsvis svak produktivitsvekst kan være en medvirkende årsak til at kommunesektorens andel av norsk økonomi, dvs. kommunesektorens inntekter og kommunalt konsum i prosent av BNP for Fastlands-Norge, ikke er redusert, til tross for at realinntektene til og aktiviteten i kommunesektoren har steget mindre enn BNP for fastlands-Norge, jf. figur 2.3. Dersom en tar hensyn til overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002 var kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge om lag uendret fra 1990 og fram til 2008, og har deretter vært litt stigende, jf. figur 2.4.

Konstante eller stigende andeler for kommunale inntekter og kommunalt konsum, til tross for lavere inntekts- enn BNP-vekst, skyldes i stor grad at kostnadsveksten for kommunal tjenesteyting jevnt over er høyere enn prisveksten på BNP, jf. momentene i de to foregående avsnittene. I tillegg har det over tid vært enkelte reformer der kommunesektoren er blitt tilført økte inntekter og oppgaver, men der disse inntektene holdes utenom den beregnede inntektsveksten, for eksempel forvaltningsreformen i fylkeskommunene i 2010.

Figur 2.4. Offentlig konsum, kommunalt konsum og kommunesektorens inntekter som prosent andel av BNP for Fastlands-Norge. 1995-2015

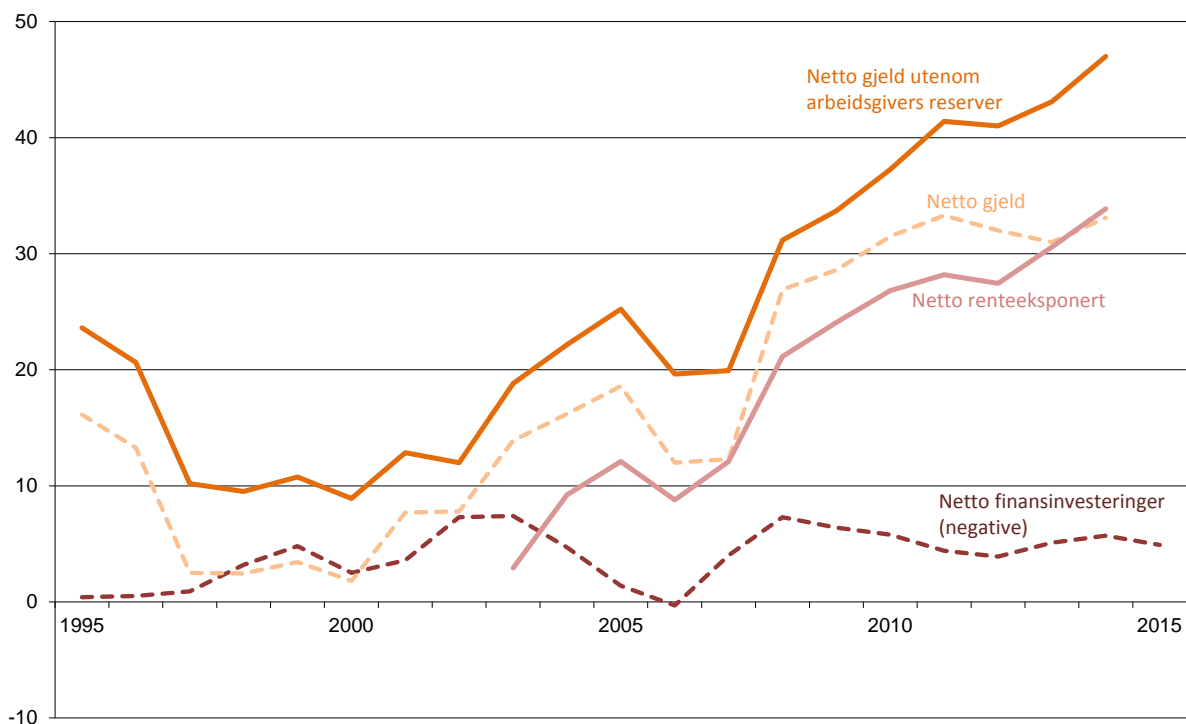
2.5 Nettofinansinvesteringer og økning i netto gjeld

Nettofinansinvesteringer (tidligere benevnt overskudd før låntransaksjoner) er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom.

Nettofinansinvestering, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringer.

Kommunesektoren har de senere årene hatt betydelige underskudd, dvs. negative nettofinansinvesteringer, og det er særlig det høye nivået på bruttoinvesteringene som har bidratt til store underskudd. Målt som andel av inntektene ble underskuddene markert redusert fra 6,4 prosent i 2009 til knapt 4 prosent i 2012, for så å stige igjen til 5,1 prosent 2013 og 5,7 prosent i 2014, særlig på grunn av økte investeringer.

Figur 2.5 viser utviklingen i netto gjeld (brutto gjeld fratrukket brutto fordringer), basert på statistikken for finansielle sektorregnskaper (Statistisk sentralbyrå). Som omtalt i aprilrapporten har Statistisk sentralbyrå gjennomført en omfattende revisjon av det såkalte institusjonelle sektorregnskapet, jf. en artikkel i Økonomiske analyser nr. 6/2014. Dette finansielle sektorregnskapet inneholder et omfattende, detaljert og avstemt regnskap for fordringer og gjeld mellom ulike sektorer, basert på internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskapet.

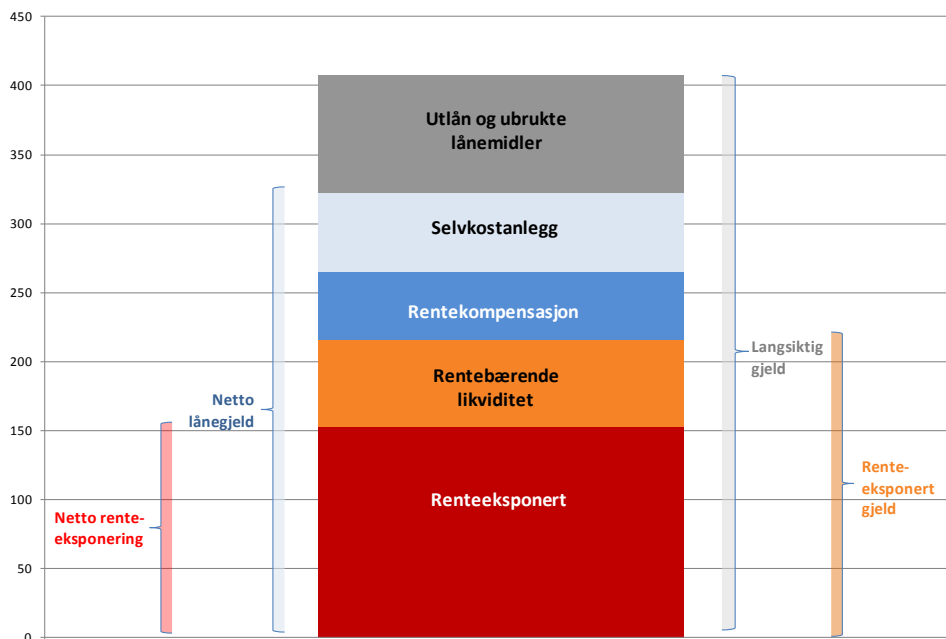

Figur 2.5 Nettofinansinvesteringer (negative), nettogjeld hhv. inkl. og eks. arbeidsgivers reserver og netto renteeksponering, 1995-2015.

Deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen «arbeidsgivers reserver». Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. Disse regnskapspostene inngår i forsikringsmessige avsetninger på balansens gjeldsside hos livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Kommunenes reserver (eiendel/fordringer) er knyttet til de kollektive avtalene de har inngått for sine ansatte med livselskaper og kommunale pensjonskasser.

Det framgår av figur 2.5 at medregnet den nye kategorien utgjorde netto gjeld om lag 33 prosent av inntektene ved utgangen av 2014, mens dersom denne kategorien holdes utenfor har gjeldsandelen steget fra 43 prosent i 2013 til 47 prosent av inntektene ved utgangen av 2014.

Selv om nettogjelden i kommuneforvaltningen utgjør over 47 pst. av inntektene, gir ikke dette nødvendigvis et uttrykk for den gjelden som belaster kommuneøkonomien. I figur 2.6 er det med utgangspunkt i kommunesektorens langsiktige bruttogjeld, det vil si lån som kommunesektoren har tatt opp til investeringer i bygg og anlegg samt til videre utlån, forsøkt å illustrere hvor stor del av gjelden som er knyttet til låneformål som ikke, eller bare delvis, belaster kommuneøkonomien. For nærmere omtale av forskjellen mellom de ulike gjeldsbegrepene, vises det til vedlegg 12 og 13.

Figur 2.6 Sammensetning av kommunesektorens langsiktige gjeld. 2014. Mrd. kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Samlet utgjorde langsiktig gjeld i kommunesektoren (inkl. kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale selskaper) nærmere 410 mrd. kroner ved utgangen av 2014, tilsvarende 91 prosent av driftsinntektene. Deler av gjelden var videreformidlet til privatpersoner og selskaper eller stod fremdeles ubrukt på konto. Noe knyttet seg til investeringer innenfor vannforsyning, avløp og renovasjon, der renter og avdrag finansieres gjennom gebyrene fra innbyggerne. Videre er det slik at staten dekker renteutgifter og noen avdrag på investeringer til skole, kirker, sykehjem og transportiltak i fylkene. Basert på disse tallene kan gjelden der renteutgiftene må dekkes av kommunesektoren selv, anslås til rundt 215 mrd. kroner, eller om lag 48 prosent av driftsinntektene. Renteutgiftene for den resterende gjelden vil ikke nettobelaste kommunebudsjettene.

Kommunesektoren har i tillegg rentebærende plasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). Ved en eventuell renteoppgang vil inntektene fra disse øke og delvis motsvare effekten som en økt rente har på gjelden. Dersom en tar hensyn til disse faktorene, kan kommunesektorens totale renteeksponering ved utgangen av 2014 anslås til om lag 150 mrd. kroner, eller om lag 34 prosent av driftsinntektene. Det innebærer at 1 prosentpoeng høyere rente isolert sett vil belaste kommuneøkonomien med om lag 1½ mrd. kroner, eller vel 0,3 pst. av driftsinntektene, før det tas hensyn til eventuelle rentebindinger og effekten en endring i renten vil kunne ha på finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler.

Selv om enkelte forhold tilsier at gjeldsbelastningen på kommunebudsjettene ikke har vært så stor som gjeldsstatistikken i utgangspunktet kan tyde på, har det – når pensjonsmidlene holdes utenfor – vært en klar økning i kommunesektorens renteeksponering, jf. figur 2.5.

2.6 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat har vært utvalgets hovedindikator for den økonomiske balansen i kommuner og fylkeskommuner. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner har til disposisjon til avsetninger og investeringer.

Tabell 2.3 Netto driftsresultat og brutto driftsresultat eksklusive avskrivninger i prosent av inntekter. Kommunekasser

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013 eks. inv.mva	2014
Kommunesektoren											
Brutto driftsresultat	5,4	7,4	5,1	3,8	4,8	5,5	5,5	6,0	5,6	3,8	4,4
Netto driftsresultat	3,6	5,5	2,5	0,4	3,0	3,2	2,5	3,1	2,9	1,0	1,4
Kommunene utenom Oslo											
Brutto driftsresultat	5,8	7,5	5,4	4,1	5,0	5,3	5,6	5,9	5,6	4,0	4,5
Netto driftsresultat	3,5	5,2	1,9	-0,6	2,7	2,1	1,8	2,6	2,4	0,8	1,1
Fylkeskommunene utenom Oslo											
Brutto driftsresultat	4,8	6,9	5,0	3,3	5,9	10,2	7,1	8,0	8,5	5,3	5,9
Netto driftsresultat	4,0	5,3	4,0	2,9	4,5	8,8	5,5	5,2	5,9	2,7	3,1
Oslo kommune											
Brutto driftsresultat	4,0	7,7	3,6	2,3	1,8	0,6	3,1	3,4	1,9	0,2	1,9
Netto driftsresultat	3,6	8,0	4,6	3,9	3,2	1,1	3,1	3,6	1,3	0,0	1,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Utviklingen i brutto og netto driftsresultat for kommunekassene i perioden 2005-2014 er vist i tabell 2.3. Anslagene på brutto og netto driftsresultat i 2014 er basert på KOSTRA-statistikk fra Statistisk Sentralbyrå publisert 15. juni 2015.

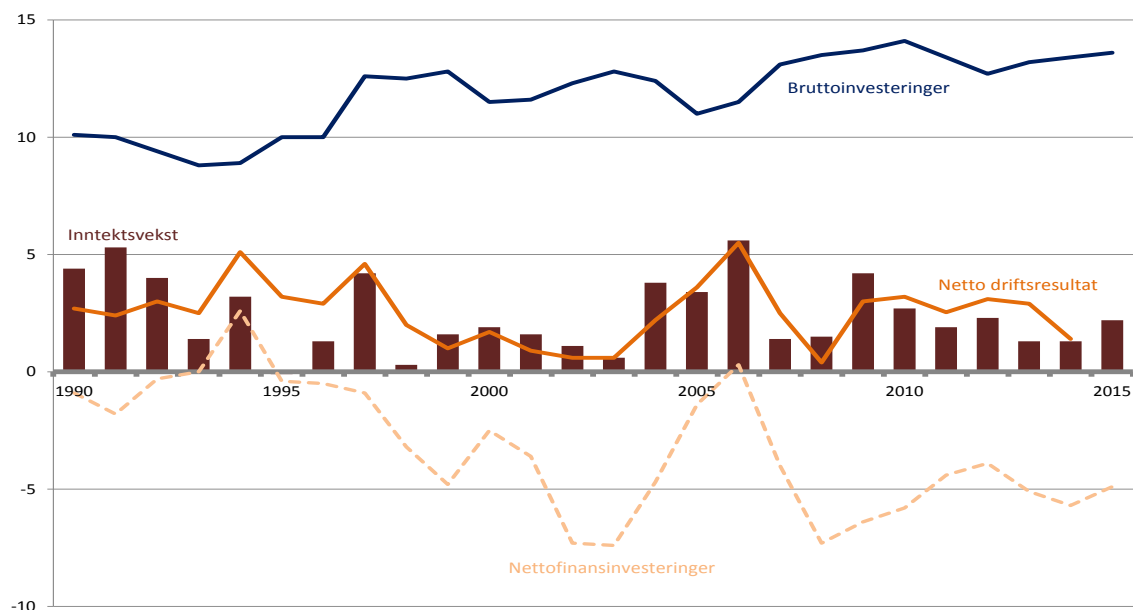
De senere årene har netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet vært relativt stabilt, og gjennomsnittet for årene 2009-2013 var nær 3 prosent. Netto driftsresultat har vært vesentlig høyere i fylkeskommunene enn i kommunene. Fylkeskommunenes hadde et svært høyt netto driftsresultat i 2010, noe som skyldes engangseffekter av forvaltningsreformen. I tillegg ser det ut til at reformen har bidratt til et permanent høyere netto driftsresultat sammenliknet med perioden før 2010.

Fra og med 2014 føres momskompensasjonen knyttet til investeringer i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medfører en reduksjon i brutto og netto driftsresultat og at tallene for 2014 ikke er sammenliknbare med tallene for tidligere år. Dette er den viktigste forklaringen på at statistikken tallene i tabell 2.3 viser en betydelig reduksjon i brutto og netto driftsresultat fra 2013 til 2014.

Netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet anslås til 1,4 prosent av inntektene i 2014, for kommunekasser. Korrigert for at momskompensasjon knyttet til investeringer nå føres i investeringsregnskapet, ligger netto driftsresultat på om lag samme nivå i 2014 som i 2013.

Utvalget har tidligere anbefalt at netto driftsresultat for kommunesektoren som helhet over tid bør utgjøre om lag 3 prosent av driftsinntektene. Flytting av momskompensasjon knyttet til investeringer fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet medfører at det anbefalte nivået på netto driftsresultat må reduseres. I høstrapporten for 2014 ble det anbefalt nivået for

Figur 2.7 Utviklingen i kommunesektorens inntekter (prosentvis realvekst fra året før), sammenlignet med netto driftsresultat (prosent av driftsinntekter) og nettofinansinvesteringer og nettogjeld i kommuneforvaltningen (prosent av inntekter). 1990-2014

kommunesektoren som helhet nedjustert til 2 prosent, og med et anbefalt nivå på 1¾ prosent for kommunene (inklusive Oslo) og 4 prosent for fylkeskommunene. Anbefalingene refererer til konserntall, dvs. inkl. kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale selskaper. Konserntallene viser vanligvis et høyere netto driftsresultat enn tall fra kassene. Avviket har de siste årene ligget i størrelsesorden 0,4 prosentpoeng (men det at inntektene fra momskompensasjon for investeringer f.o.m. 2014 er flyttet fra drifts- til investeringsregnskapet innebærer at dette avviket forventes å bli mindre ettersom en relativt større del av investeringene var lagt til de kommunale foretakene). Selv når det tas hensyn til dette, ligger netto driftsresultat for 2014 for kommunekonsernet under de nye anbefalte nivåene. Regnskapstallene for 2014 viser et netto driftsresultat på 1,3 prosent for kommunene inkl. Oslo; 3,0 for fylkeskommunene og 1,6 prosent for sektoren samlet.

Tabell 2.4 Netto driftsresultat og brutto driftsresultat eksklusive avskrivninger i prosent av inntekter. Kommune-konsern (dvs. inkl. kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF) og interkommunale selskaper (IKS))

	2013 eks. investeringsmva.	2014
Kommunesektoren		
Brutto driftsresultat	4,8	5,1
Netto driftsresultat	1,5	1,5
Kommunene utenom Oslo		
Brutto driftsresultat	4,9	5,1
Netto driftsresultat	1,2	1,2
Fylkeskommunene utenom Oslo		
Brutto driftsresultat	5,5	6,2
Netto driftsresultat	2,7	3,1
Oslo kommune		
Brutto driftsresultat	3,7	3,9
Netto driftsresultat	1,7	1,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Ved beregning av netto driftsresultat er det pensjonskostnadene, ikke de løpende pensjonspremiene, som har resultateffekt. Det akkumulerte premieavviket (den samlede differansen mellom pensjonspremie og pensjonskostnader) anslås å øke med 3,7 mrd. kroner til 31,7 mrd. kroner ved utgangen av 2014.

2.7 Utviklingen i tjenestetilbudet

I dette kapitlet redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene i løpet av 2014 og for perioden 2009 til 2014.

Tallene er hentet fra KOSTRA, der endelige tall ble publisert 15. juni 2015, IPLOS og Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen, barnevernet, pleie- og omsorgssektoren og videregående opplæring.

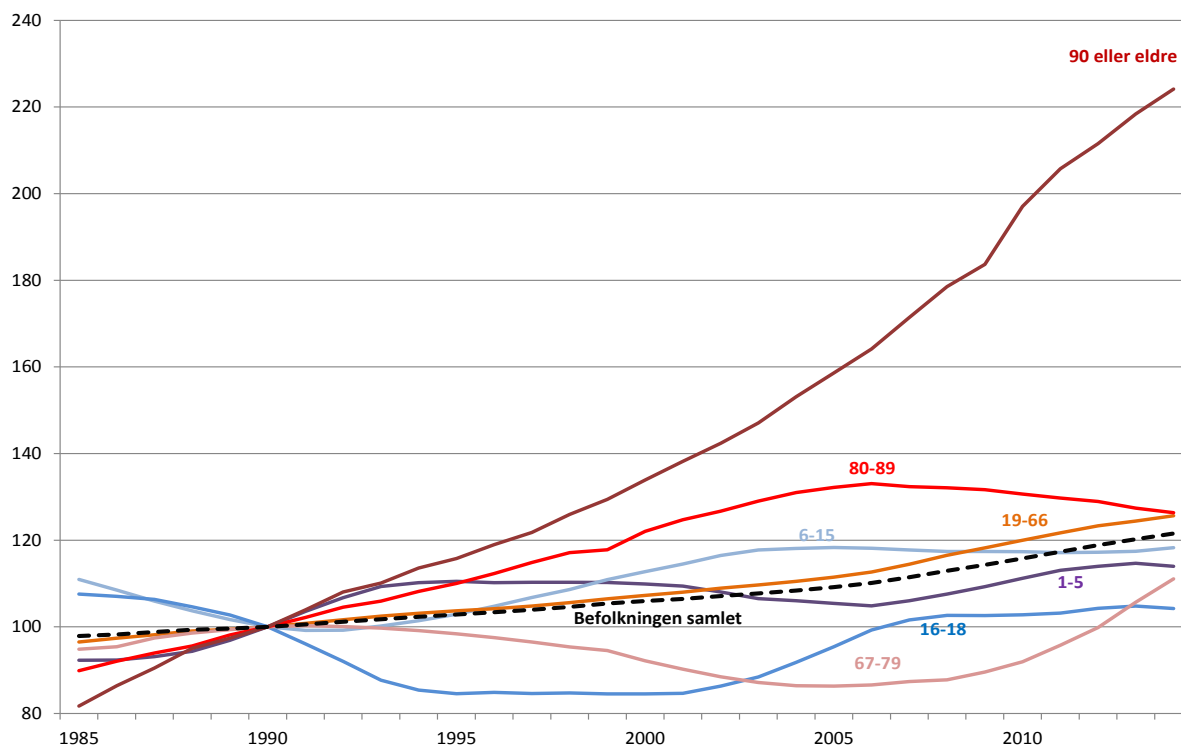
Demografisk utvikling

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i behovet for kommunale tjenester. Den demografiske utviklingen i perioden 2009-2014 beskrives i tabell 2.5, og utviklingen tilbake til 1985 er vist i figur 2.8.

Tabell 2.5 Demografisk utvikling 2009-2014

	2009	2013	2014	Endring 2009-14	Endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	301 500	316 400	314 600	13 000	-1 800	0,9	-0,6
Antall barn 1-2 år	121 700	123 600	122 200	500	-1 400	0,1	-1,2
Antall barn 3-5 år	179 800	192 800	192 400	12 600	-400	1,4	-0,2
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	617 700	618 100	622 500	4 700	4 300	0,2	0,7
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	193 000	197 100	196 100	3 100	-1 100	0,3	-0,6
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 109 200	1 125 200	1 125 600	16 400	400	0,3	0,0
Pleie- og omsorg:							
Antall eldre 67 år og over	625 100	698 700	722 700	97 600	24 000	2,9	3,4
Antall eldre 67-79 år	405 100	478 000	502 300	97 200	24 300	4,4	5,1
Antall eldre 80-89 år	184 400	178 400	176 900	-7 400	-1 400	-0,8	-0,8
Antall eldre 90 år og over	35 700	42 400	43 500	7 800	1 100	4,1	2,6
Totalt:							
Antall innbyggere i alt	4 858 200	5 109 100	5 165 800	307 600	56 700	1,2	1,1
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 737 400	1 830 400	1 855 800	118 400	25 400	1,3	1,4
Andel innbyggere 1-18 år og 67 år og over (pst.)	35,8	35,8	35,9	0,2	0,1		
Antall innbyggere 16-66 per innbygger 67 år og over	5,2	4,9	4,8	-0,4	-0,1	-1,7	-2,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.8 Befolningsutvikling 1985-2014. Indeksert. År 1990=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

De viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester er barn og unge 1-18 år og innbyggere 67 år og over. I perioden 2009–14 økte antall innbyggere i disse gruppene med i overkant av 118 000, noe som indikerer et økt behov for kommunale tjenester. Økningen kommer særlig blant de eldre (aldersgruppene 67-79 år og 90 år og over), men det var også en svak økning i antallet barn og unge, og da særlig blant barn i barnehagealder. Samlet sett økte innbyggertallet med om lag 308 000, tilsvarende 6,3 prosent. Til sammenligning økte antall innbyggere i målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester med 6,8 prosent i samme periode.

Gjennom 2014 var tallet på barn og unge relativt stabilt. Det er en nedgang i de yngste barnekullene og i aldersgruppen 16-18 år, mens det ble flere 6-15-åringene. Antall eldre fortsatte å øke kraftig. Som i de foregående årene var veksten svært sterk både i aldersgruppen 67-79 år og blant de aller eldste (90 år og over), mens det ble færre eldre i aldersgruppen 80-89 år. Samlet sett økte innbyggertallet med nærmere 57 000 i løpet av 2014.

Ressursbruk

Tabell 2.6 viser kommunesektorens ressursbruk på de ulike tjenestene i 2014 og utviklingen gjennom den siste femårsperioden. Tabellen viser at veksten i driftsutgiftene de siste fem årene var sterkest innen barnevernet, der det skjedde en kraftig utbygging av tjenestene, og svakest innen grunnskole og videregående opplæring, noe som gjenspeiler at antallet barn og unge i alderen 6-18 år økte relativt lite sett i forhold til de øvrige aldersgruppene. Helse- og omsorgstjenestene, som står for vel $\frac{1}{4}$ av de samlede utgiftene i kommunal sektor, hadde en utgiftsvekst over snittet, og nærmere halvparten av den økte ressursinnsatsen i perioden 2009-14 ble tilført denne sektoren.

Tabell 2.6 Utviklingen i de ulike tjenesteområdene i hhv. brutto driftsutgifter og i netto driftsutgifter per innbygger i de respektive målgruppene. 2009-2014¹

	Driftsutgifter 2014	Andel	Årlig realvekst 2009-14	Realvekst 2013-14
	(mrd. kr)	(pst.)	(pst.)	(pst.)
Helse og omsorg	121,7	27,2	3,7	3,7
Grunnskole	72,8	16,3	0,6	0,9
Barnehage	45,8	10,2	3,1	4,0
Videregående opplæring	33,6	7,5	0,6	1,0
Samferdsel ²	29,5	6,6	7,2	3,7
Administrasjon	22,7	5,1	-0,7	1,0
Sosialtjenester	17,5	3,9	3,1	5,5
Barnevern	11,3	2,5	7,0	2,3
Annet	73,2	16,4	1,1	-2,0
Brutto driftsutgifter til tjenesteområdene i alt	447,0	100,0	2,1	1,2

¹ Den kommunale deflatoren er benyttet for å beregne realveksten i driftsutgiftene, jf. vedlegg 6.

² Ikke korrigert for forvaltningsreformen som ble innført i 2010.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Barnehage

Større barnekull gjorde at innbyggertallet i blant de yngste barna økte i perioden 2009–14. Utbyggingen av barnehageplasser var enda større, og barnehagedekningen gikk opp fra vel 88 prosent i 2009 til i overkant av 90 prosent i 2014. I alt hadde om lag 16 000 flere barn barnehageplass i 2014, sammenlignet med 2009. Vel halvparten av plassene var i kommunale barnehager. For de eldste barna var dekningsgraden stabil, mens dekningsgraden for 1-2-åringene fortsatte å øke. For de aller minste barna (under ett år) gikk dekningsgraden litt ned.

I tillegg til flere barn og høyere barnehagedekning, var det også en økning i oppholdstiden. I snitt økte avtalt, ukentlig oppholdstid per barn med barnehageplass med om lag 1,3 timer fra 2009 til 2014. Kapasitetsveksten var altså større enn det økningen i antall barn med barnehageplass tyder på. Målt ved antall oppholdstimer i kommunale barnehager økte kapasiteten med 1,4 prosent årlig fra 2009 til 2013, mens veksten i antall barn med plass i barnehage utgjorde 1,2 prosent.

Parallelt med den sterke utbyggingen av barnehageplasser har det også vært en økning i ressursinnsatsen, målt ved avtalte årsverk. Hvis en ser perioden siden 2009 under ett, var veksten i ressursinnsatsen i de kommunale barnehagene (årlig vekst på 2 prosent) noe høyere enn kapasitetsveksten i sektoren målt ved korrigerte oppholdstimer (1,4 prosent). Både andelen ansatte og andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning gikk opp i perioden.

Etter en lengre periode med relativt sterk vekst i barnehagesektoren, har veksten avtatt de siste par årene. I 2014 var det en svak nedgang i antall barn med plass i barnehage, sammenlignet med året før. Denne utviklingen må ses på bakgrunn av at barnekullene var mindre og at det var færre barn i alderen 1-5 år, sammenlignet med året før. Så til tross for at tallet på barn i barnehage gikk ned, økte likevel dekningsgradene for alle alderstrinnene svakt, jf. figur 2.9.

Tabell 2.7 Utvikling i barnehagesektoren 2009-2014 (private og offentlige)

	2009	2013	2014	Endring 2009-14	Endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Produksjon:							
Barn med plass i barnehage i alt	270 000	287 100	286 300	16 300	-800	1,2	-0,3
- herav i kommunale barnehager	143 500	149 000	147 400	3 900	-1 600	0,5	-1,1
Andel i kommunal barnehage	53,1	51,9	51,5	-1,6	-0,4		
Barn under ett år med plass i barnehage	2 700	1 900	2 100	-600	200	-4,5	13,3
Barn 1-2 år med plass i barnehage	93 800	98 700	97 800	4 000	-900	0,8	-0,9
Barn 3-5 år med plass i barnehage	173 000	186 100	185 900	12 900	-200	1,5	-0,1
Korrigerte oppholdstimer (i mill.) ¹	821,5	878,7	879,9	58,4	1,2	1,4	0,1
- herav i kommunale barnehager (i 1 000) ¹	425,3	450,1	445,6	20,2	-4,5	0,9	-1,0
Ukorrigerte oppholdstimer (i mill.)	552,1	604,1	606,0	53,9	1,9	1,2	-0,7
- herav i kommunale barnehager (i mill. 000)	293,2	313,2	310,9	17,7	-2,3	1,3	0,8
Andel barn i barnehage med oppholdstid 33 timer eller mer per uke	90,6	95,8	96,6	6,0	0,8		
Gjennomsnittlig oppholdstid per barn per uke	42,8	43,9	44,1	1,3	0,2	0,6	0,4
Dekningsgrad:							
Andel 1-5-åring med barnehageplass	88,5	90,0	90,2	1,7	0,2		
Andel under 1 år med barnehageplass	4,4	3,2	3,6	-0,8	0,4		
Andel 1-2-åring med barnehageplass	77,1	79,8	80,1	3,0	0,3		
Andel av 3-5-åring med barnehageplass	96,2	96,5	96,6	0,4	0,1		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk	68 100	74 300	75 000	6 900	700	2,0	0,8
- herav i kommunale barnehager	36 900	39 200	39 200	2 300	0	1,2	0,0
Kvalitet:							
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning ²	83,4	87,3	90,0	6,6	2,7		
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	32,0	33,7	34,6	2,6	0,9		

¹ Oppholdstimer i kommunale barnehager korrigert for oppholdstidskategorier. Oppholdstid 0-8 timer vektet med 6, timer, 9-16 vektet med 13 timer, 17-24 timer vektet med 21 timer, 25-32 timer vektet med 29 timer, 33-40 timer vektet med 37 timer, og 41 timer eller mer vektet med 45 timer. Indikatoren korrigerte oppholdstimer er i tillegg korrigert for alder. Antall barn 0-2 år vektet med 2, antall barn 3 år vektet med 1,5 og 4-6 åringer vektet med 1.

² Stillingskategoriene ble endret f.o.m. 2014, noe som kan føre til at tallene ikke er direkte sammenlignbare med tidligere år.

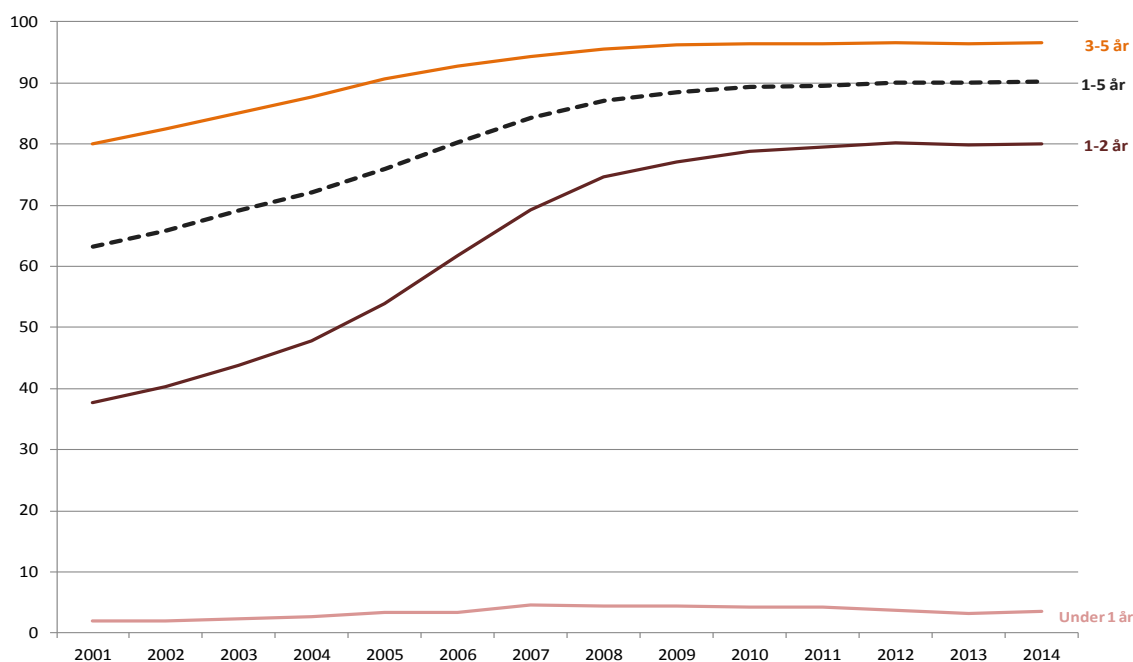
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Barnehagedekningen ser ut til å ha stabilisert seg på om lag 96 ½ pst. for de eldste barna og på rundt 80 pst. for 1-2-åringene. Samlet barnehagedekning var 90,2 pst.

Nedgangen i antall barn med barnehageplass kom i de kommunale barnehagene, mens barnetallet i de private barnehagene gikk svakt opp. Økningen blant de aller minste barna (under ett år) kan indikere at barnehagene fylte opp kapasiteten ved å ta inn flere av barna som ikke har rett til barnehageplass.

I snitt økte den avtalte oppholdstiden til barna med barnehageplass i løpet av 2014. Det totale antall avtalte oppholdstimer (målt ved korrigerte oppholdstimer) var derfor om lag uendret, selv om færre barn gikk i barnehage. Ressursinnsatsen målt ved avtalte årsverk var også uendret fra 2013 til 2014.

Andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning samt andelen assistenter med fagutdanning fortsatte å øke i 2014.

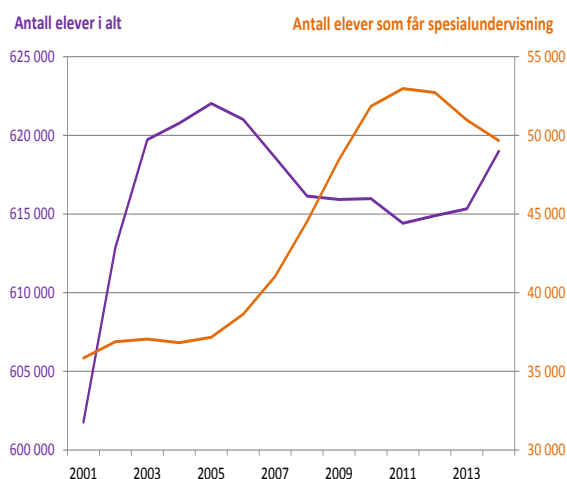

Figur 2.9 Andel barn med barnehageplass. Prosent. 2001-2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

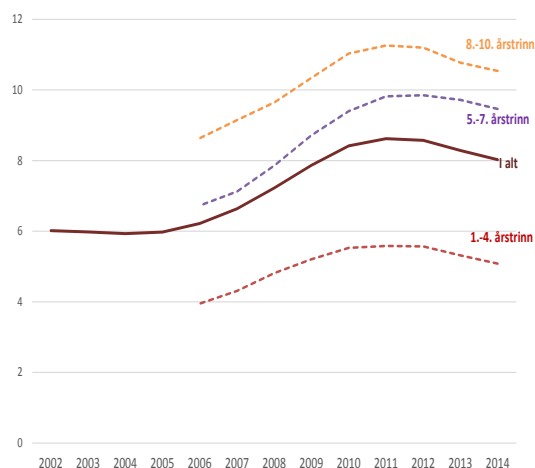
Grunnskole

Det var en svak vekst i elevtallet i grunnskolen perioden 2009–14. Veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene, der tre prosent av elevene går, enn i de kommunale. Også ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning, hadde en svak økning gjennom perioden. Tidligere var veksten først og fremst knyttet til at spesialundervisningen økte i omfang, men de senere årene har omfanget av spesialundervisningen avtatt, jf. figur 2.10. Andelen elever med spesialundervisning øker med elevtrinnene, men nedgangen de senere årene har kommet på alle trinn, jf. figur 2.11.

Figur 2.10 Antall elever totalt og antall elever med spesialundervisning. 2001-2014

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Figur 2.11 Andel elever med med spesialundervisning. 2002-2014

Kilde: Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Tabell 2.8 Utvikling i grunnskolen 2009-2014 (privat og kommunal)

	2009	2013	2014	Absolutt endring 2009-14	Absolutt endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Produksjon:							
Elever i alt i grunnskolen	612 700	614 900	618 700	6 000	3 800	0,2	0,6
- herav elever i private grunnskoler	13 300	19 100	20 400	7 100	1 300	9,0	7,0
Antall elever med plass i SFO	143 600	157 300	158 000	14 400	700	1,9	0,5
Antall elever med spesialundervisning	46 800	50 800	49 600	2 800	-1 200	1,1	-2,5
Dekningsgrad:							
Andel elever 6-9 år med plass i SFO ¹	59,5	63,0	62,3	2,8	-0,7		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk (kommunale)	92 500	94 700	95 500	3 000	800	0,6	0,8
Årstimer til undervisning i alt (i 1000) ²	35 990	35 980	36 130	140	150	0,1	0,4
- herav årstimer til spesialundervisning (i 1000)	6 200	6 390	6 300	100	-90	0,3	-1,4
Årstimer til undervisn. i alt per elev ²	58,7	58,5	58,4	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2
Årstimer til spes.und. per elev med spes.und	131,6	125,7	127,2	-4,4	1,6	-0,7	1,3
Kvalitet:							
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-10. årstrinn ³	13,7	13,7	13,8	0,1	0,1	0,1	0,7
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-4. årstrinn ³	13,1	13,6	13,6	0,5	0,0	0,8	0,0
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 5.-7. årstrinn ³	13,3	13,1	13,2	-0,2	0,1	-0,2	0,8
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 8.-10. årstrinn ³	14,8	14,4	14,4	-0,4	-0,3	-0,5	-2,1
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2. 1.-10. årstrinn ³	16,6	16,8	16,8	0,2	-	0,2	-

¹ Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO.

² Begrepe årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

³ Årstimer til spesialundervisning og elever med spesialundervisning i kommunale og private skoler.

⁴ Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Gruppestørrelse 2 er eksklusiv timer til spesialundervisning og særskilt språkopplæring, mens dette inngår i de øvrige gruppestørelsene som er oppgitt for de ulike årstrinnene. Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

I 2014 var det en liten økning i elevtallet, og veksten var sterkere i de private skolene. Veksten i årstimer til undervisning var om lag uendret fra året før, og den sterke veksten som en tidligere så innenfor spesialundervisningen, ser ut til å ha snudd i løpet av de to siste årene. I 2014 var det for første gang på flere år en liten nedgang i årstimene til spesialundervisningen. Nedgangen i 2014 skyldtes at færre elever fikk spesialundervisning enn tidligere (og nedgangen kom på alle trinn), selv om de som fikk det, i snitt fikk flere timer utenfor klassen enn i 2014.

I alt 62,3 prosent av barn mellom seks og ni år hadde plass i skolefritidsordningen (SFO) i 2014. Mens det de foregående årene var en liten, men jevn økning i andelen elever i SFO, hadde for første gang en mindre del av elevene plass i skolefritidsordningen i 2014.

Videregående opplæring

Etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet, har veksten avtatt de siste årene. I perioden 2009–14 økte elevtallet i videregående skole med vel 7 000. Veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene enn i de fylkeskommunale. Det økte elevtallet kan henføres til det ble flere unge i alderen 16-18 år, i tillegg til at en litt høyere andel i denne aldersgruppen samt flere voksne (over 20 år) tok videregående opplæring. Også antall lærlinger gikk opp. Veksten i ressursinnsatsen, målt ved avtalte årsverk, var stabilt gjennom perioden.

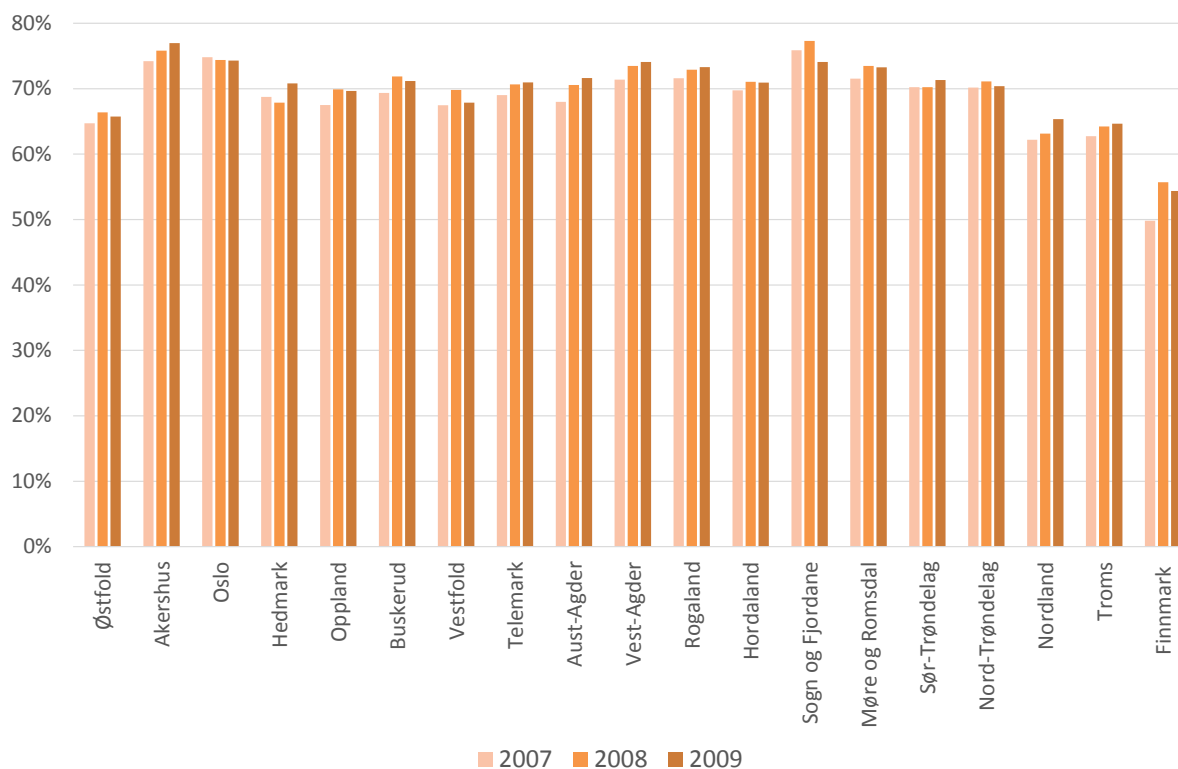
I 2014 var det en liten nedgang i elevtallet, hovedsakelig som følge av mindre alderskull i aldersgruppen 16-18 år, i tillegg til at en mindre andel av 19-20-åringene var i videregående opplæring. Nedgangen kom i sin helhet i de fylkeskommunale skolene, mens elevtallet i de private var tilnærmet uendret. Det var også en liten nedgang i årsverkene ved de fylkeskommunale skolene. Antallet lærlinger fortsatte på sin side å øke. I løpet av de to siste årene er lærlingtilskuddet til bedriftene økt med totalt 7 500 kroner per kontrakt. Flere av tiltakene i samfunnskontrakten, som skal øke kvaliteten i opplæringen og oppmerksomhet rundt lærlingordningen, er godt i gang. I tillegg er det igangsatt kvalifiseringskurs i flere fylker for å hjelpe flere søkere til å få lære plass.

Tabell 2.9 Utvikling i videregående opplæring 2009–2014 (privat og fylkeskommunal)

	2009	2013	2014	Endring 2009-14	Endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Produksjon:							
Antall elever i videregående skole i alt	190 300	199 300	197 600	7 300	-1 700	0,8	-0,8
- herav i fylkeskommunale videregående skoler	177 500	183 300	181 500	4 000	-1 800	0,4	-1,0
Antall lærlinger/lærekandidater	37 200	39 100	40 100	2 900	1 000	1,5	2,6
Antall studenter i fylkeskommunale fagskoler	5 100	6 700	7 400	2 300	700	7,6	9,1
Dekningsgrad:							
Andel 16-18-åring som er i videregående opplæring ¹	91,0	91,8	92,0	1,0	0,2		
Andel 19-20 åringer som er i videregående opplæring	10,5	10,4	10,1	-0,4	-0,3		
Andel av elevene som er over 20 år	7,9	9,7	9,8	1,9	0,1		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk i videregående opplæring, fylkeskommunale	33 600	34 100	33 900	300	-200	0,1	-0,7
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær	21 100	21 400	21 400	300	0	0,3	-0,3
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk, fylkeskommunale skoler	8,7	8,9	8,8	0,1	-0,1	0,2	-1,1
Kvalitet:							
Andel elever med førstevalget til utdanningsprogram oppfylt	88,8	88,5	89,9	1,1	1,4		
Andel elever og lærlinger som har bestått vgo. i løpet av 5 år	69,2	71,0	71,2	2,0	0,2		
Andel elever som har sluttet i løpet av året	4,4	4,8	4,8	0,4	0,0		

¹ Inkluderer både elever og lærlinger

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.12 Andel elever som har fullført og bestått på normert eller mer enn normert tid etter fem år. Prosent. 2007-2009 (oppstartsår)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Barnevern

Omfanget av barnevernstjenestene økte kraftig i perioden 2009–14. Antallet årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok i mot hjelp fra barnevernet gikk opp, også når det ses opp mot veksten i antallet barn og unge.

Barnevernet gir hjelp til barn og unge inntil de fyller 23 år, men etter fylte 18 år gis hjelpen som frivillige tiltak. Barneverntjenesten skal gjennomgå bekymringsmeldinger, gjøre undersøkelser, gjøre vedtak etter loven og iverksette og følge opp saker. Selv om mange henvender seg til barneverntjenesten er det ikke alle barn og unge det iverksettes tiltak for. Barneverntjenesten kan henlegge en sak etter å ha vurdert bekymringsmeldingen eller i avslutningen av en undersøkelsessak. Om lag 80 prosent av bekymringsmeldingene går videre til undersøkelsessak, og noe under halvparten av undersøkelsene fører til tiltak.

Også i 2014 var det en vekst i årsverkene innen barnevernet, og det ble gjennomført flere undersøkelser. Færre barn og unge mottok hjelp fra barnevernet. Nedgangen kan henføres til at det ble færre barn og unge med hjelpetiltak, mens det for barn med omsorgstiltak var en økning i antallet.

Når barnevernet får en melding, skal det innen én uke avklares om det skal settes i gang en undersøkelse eller om meldingen kan henlegges. En undersøkelse skal gjennomføres innen tre måneder (i særlige tilfeller kan fristen være seks måneder). Andelen undersøkelser der

Tabell 2.10 Utvikling i barnevernet 2009-2014

	2009	2013	2014	Endring 2009-14	Endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Produksjon:							
Antall undersøkelser ¹	36 500	49 600	52 700	..	3 100	..	6,2
Antall barn med barneverntiltak	47 100	53 800	53 700	6 600	-100	2,7	-0,2
- herav hjelpetiltak	39 300	44 700	44 100	4 800	-600	2,3	-1,4
- herav omsorgstiltak	7 800	9 100	9 600	1 800	500	4,3	5,6
Dekningsgrad:							
Andel barn med undersøkelse av innbyggere 0-17 år	3,3	4,1	4,2	0,9	0,1		
Andel barn med barneverntiltak av innbyggere 0-17 år	4,2	4,8	4,7	0,5	-0,1		
Ressursinnsats:							
Antall årsverk ²	3 400	4 900	5 100	..	200	..	3,2
Kvalitet:							
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år ²	2,8	3,9	4,2	1,4	0,3		
Andel undersøkelser med behandlingstid under tre mnd.	75	75	79	4	4		

¹ Fra og med rapporteringsåret 2013 er alle undersøkelser startet og/eller avsluttet i løpet av året innhentet og publisert. Før dette ble kun en undersøkelse per barn innhentet og publisert.

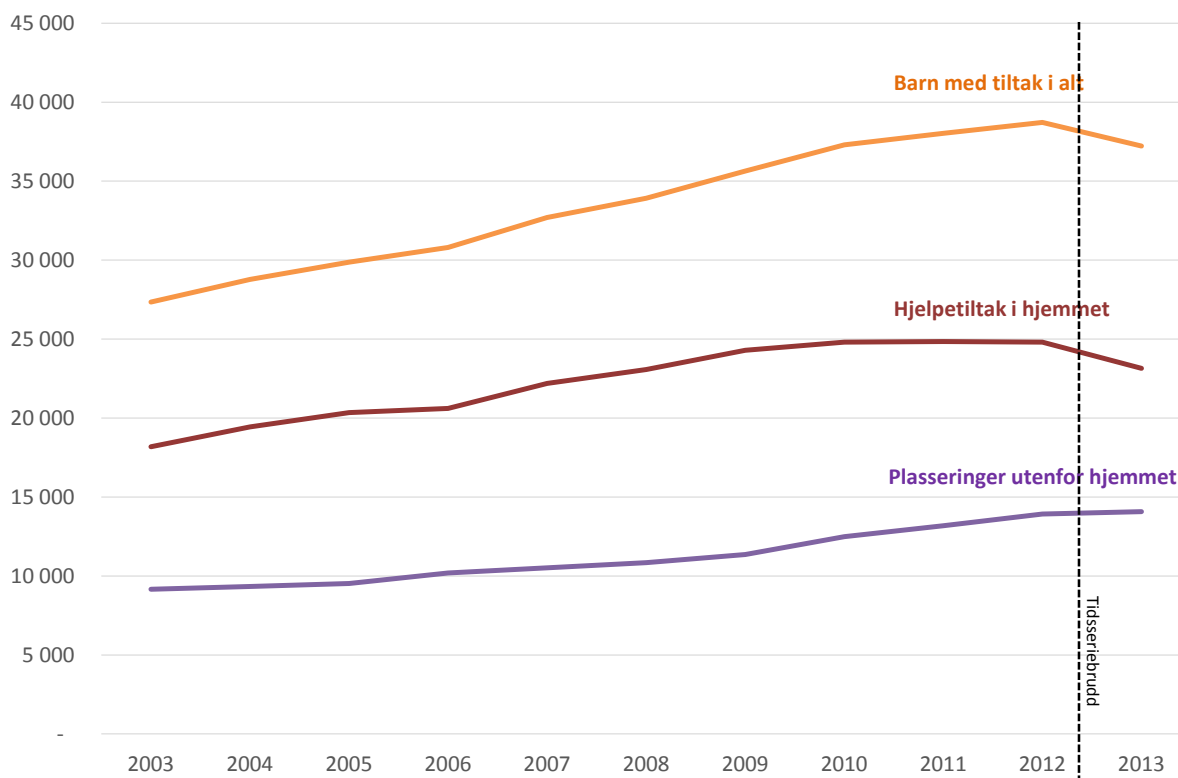
² Fra og med 2013 er også tiltaksstillinger på funksjon 252 inkludert. Fra og med 2012 er tiltaksstillinger (funksjon 251) inkludert i tillegg til saksbehandler-/administrasjonsstillinger (funksjon 244).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

saksbehandlingstiden var innenfor den lovbestemte fristen på tre måneder, gikk opp med fire prosentpoeng i 2014.

Et hovedskille i barneverntiltak går mellom barn og unge som mottar hjelpetiltak i hjemmet, og barn og unge som er plassert utenfor hjemmet. Definisjon av omsorgstiltak i tabell 2.10 er barn som barnevernet har overtatt omsorgen for gjennom vedtak i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, mens hjelpetiltak inkluderer alle øvrige tiltak, også barn som er plassert utenfor hjemmet, slik at tabell 2.10 ikke trekker opp dette skillet, men dette er presentert i figur 2.13. Tallene for barn plassert utenfor hjemmet i figur 2.13 inkluderer både de barna som barnevernet har overtatt omsorgen for, og barn som er plassert utenfor hjemmet, der plasseringen er hjemlet som et hjelpetiltak eller som et akuttvedtak.

For flertallet av barna og familiene som kommer i kontakt med barnevernet, er det tilstrekkelig med hjelpetiltak i hjemmet (hovedsakelig råd og veiledning, tilbud om besøkshjem og avlastningstiltak, økonomisk hjelp og deltakelse i ansvarsgruppe og samarbeidsteam). Plassering av barn og unge utenfor hjemmet er bare aktuelt dersom barnevernets hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig for å sikre barnet en forsvarlig omsorgssituasjon. Av barn og unge som var plassert utenfor hjemmet ved utgangen av 2013, var 76 prosent plassert i fosterhjem, 10 prosent i barneverninstitusjon og 14 prosent plassert i egen bolig med oppfølging. Type plassering utenfor hjemmet varierer med barnets alder. Fosterhjem er det dominerende plasseringstiltaket blant barn under 18 år.

Figur 2.13 Barn og unge 0-22 år med barneverntiltak i eller utenfor hjemmet. Ved utgangen av året.¹

¹ Tidsseriebruddet mellom 2012 og 2013 skyldes omlegging av statistikken.
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Bufdir

Sosialtjenester

Innenfor sosialtjenestene økte antall mottakere av sosialhjelp i perioden 2009–14. Størstedelen av denne økningen kom i 2014. Andelen i aldersgruppen 20-66 år som mottok sosialhjelp, var på samme nivå i 2014 som i 2009.

Tabell 2.11 Utvikling i sosialtjenestene 2009-2014

	2009	2013	2014	Endring 2009-14	Endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Produksjon:							
Antall mottakere av sosialhjelp	125 300	127 500	133 500	8 200	6 000	1,3	4,7
Dekningsgrad:							
Andel sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år	4,2	4,0	4,2	-	0,2		
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk	5 500	5 900	6 000	500	100	1,9	2,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Omsorgstjenester

Omfanget av omsorgstjenester økte i perioden 2009–14. Det var i perioden en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte omsorgstjenester. Antall mottakere av hjemmetjenester økte betydelig, mens antall beboere i institusjon viser en nedgang. Antall årsverk økte med 10 800, tilsvarende en årlig vekst på i overkant av 1½ prosent.

Tabell 2.12 Utvikling i omsorgstjenestene 2009-2014 (private og kommunale)¹

	2009	2013	2014	Endring 2009-14	Endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Produksjon:							
Antall mottakere av hjemmetjenester ¹	174 500	179 900	180 000	5 500	100	0,6	0,1
- herav under 67 år	65 600	72 200	73 300	7 700	1 100	2,2	1,5
- herav 67-79 år	33 000	33 600	34 100	1 100	500	0,6	1,2
- herav 80-89 år	58 700	53 200	51 600	-7 100	-1 600	-2,5	-3,0
- herav 90 år og over	17 100	20 800	21 000	3 900	200	4,2	1,2
Timer i uken til pleie og bistand per hjemmetjenestemottaker i henhold til vedtak	7,5	8,4	8,7	1,2	0,3	3,0	3,6
Antall beboere i institusjon	44 400	43 000	43 100	-1 300	100	-0,6	0,1
- herav under 67 år	4 600	4 800	4 900	300	100	1,4	3,4
- herav 67-79 år	7 800	7 700	7 900	100	200	0,2	1,9
- herav 80-89 år	20 500	17 900	17 400	-3 100	-500	-3,3	-3,2
- herav 90 år og over	11 500	12 600	12 900	1 400	300	2,3	2,3
Antall plasser i alders- og sykehjem	41 100	41 400	41 300	200	-100	0,1	-0,3
- herav andel private plasser i prosent	10,3	10,5	11,1	0,8	0,6		
Beboere i bolig med heldøgns bemanning	20 200	21 800	22 200	2 000	400	1,9	2,0
Dekningsgrad:							
Andel 67-79 år som bor på institusjon	1,7	1,6	1,5	-0,2	-0,1		
Andel 80-89 år som bor på institusjon	10,4	10,6	10,1	-0,3	-0,5		
Andel 90 år og over som bor på institusjon	33,3	29,3	29,0	-4,3	-0,2		
Andel 67-79 år som mottar hjemmetjenester ²	8,3	7,4	7,1	-1,2	-0,3		
Andel 80-89 år som mottar hjemmetjenester	31,7	29,5	28,9	-2,8	-0,5		
Andel 90 år og over som mottar hjemmetjenester	49,4	50,6	49,6	0,2	-1,0		
Ressursinnsats:							
Åvtalte årsverk i alt 2	123 500	132 700	134 300	10 800	1 600	1,7	1,2
Kvalitet:							
Legetimer per beboer per uke i institusjon	0,34	0,46	0,49	0,15	0,03	7,6	6,5
Fysioterapitimer per beboer per uke i institusjon ³	0,30	0,38	0,39	0,09	0,01	5,4	2,6
Andel årsverk med fagutdanning	72	74	75	3	1		
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	93,8	93,9	95,0	1,2	1,1		

¹ Tallene inkluderer ikke mottakere av avlastning i institusjon og omsorgslønn.

² Årsverksstatistikken er registerbasert personellstatistikk fra KOSTRA. Statistikken baserer seg i hovedsak på NAVs Arbeidstaker/Arbeidsgiverregister. SSB supplerer A/A-statistikken med tall fra andre registre. Innrapportering til A/A-registeret skjer løpende gjennom året. Registerstatistikk gir ikke mulighet til å skille ut vikarer. Årsverk er beregnet ut fra avtalt arbeidstid.

³ Omfatter kun fysioterapeuter med driftsavtale.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

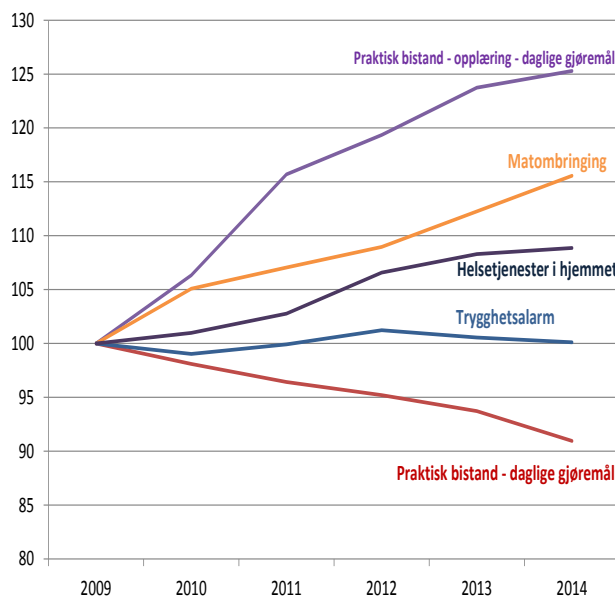
Det økende antallet tjenestemottakere skyldtes at det ble flere eldre innbyggere, særlig i aldersgruppene 67- 79 år og over 90 år, samt en sterk økning i antall yngre mottakere (under 67 år). Det ble færre mottakere i aldersgruppen 80-89 år, noe som henger sammen med at innbyggertallet i denne gruppen gikk ned. Antall yngre mottakere økte betydelig mer enn befolkningsveksten isolert sett skulle tilsi, og utgjør en stadig større andel av mottakerne av hjemmetjenester. Samlet sett viser utviklingen de siste årene en betydelig endring i hvilke grupper som mottar hjemmetjenester.

Samtidig som antall plasser i institusjon har holdt seg på samme nivå over flere år, går antall beboere i institusjon ned. Beboere i bolig med heldøgns bemanning øker noe. Dette kommer i tillegg til de som mottar heldøgns tjenester i sykehjem og aldershjem.

Den enkelte mottaker fikk i snitt tildelt flere timer pleie og bistand i 2013 enn i 2009. Endring i sammensetningen av mottakergruppen med flere mottakere blant de yngre (under 67 år) og blant de aller eldste (over 90 år) kan tyde på økt pleietyngde i hjemmetjenestene.

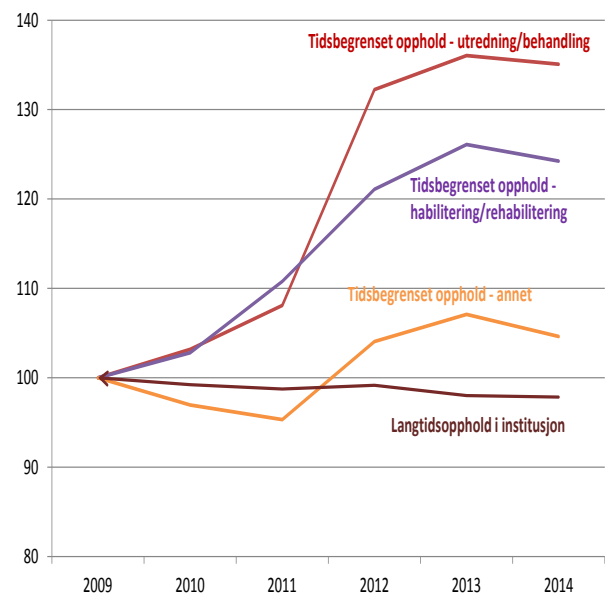
Sett i forhold til 2013 mottok færre eldre i 2014 kommunale helse- og omsorgstjenester, både innen hjemmetjenestene og i den institusjonsbaserte omsorgen. Dette gjelder også når nedgangen ses i forhold til innbyggertallet. Tallet på mottakere under 67 år fortsatte å øke i 2014. Samlet var antallet mottakere av helse- og omsorgstjenester på om lag samme nivå i 2014 som i 2013.

Avtalte årsverk økte med om lag 1 600 fra 2013 til 2014, og lege- og fysioterapidekningen i institusjonene ble bedre. Eneromsdekningen på institusjonene gikk opp, etter å ha vært mer eller mindre uendret over flere år.

Figur 2.14 Utvikling i antall mottakere innen de ulike omsorgstjenestene for hjemmeboende. 2009-2014. 2009=100.

Kilde: Iplos/Helsedirektoratet

Figur 2.15 Utvikling i antall beboere i kort- og langtidsopphold i institusjon. 2009-2014. 2009=100.

Kilde: Iplos/Helsedirektoratet

Statistikken som presenteres ovenfor, er beregnet på grunnlag av antall tjenestemottakere per 31. desember det aktuelle år. Iplos har også tall som viser antall mottakere av omsorgstjenester gjennom året og gjennomstrømming av mottakere for enkelte utvalgte indikatorer, jf. figur 2.14 og 2.15.

I 2014 var det 341 300 unike mottakere av omsorgstjenester, eller 6,6 pst. av hele befolkningen. I tillegg til mottakere som hadde plass i institusjon, mottok helsetjenester i hjemmet eller praktisk bistand, er også mottakere som kun mottok tiltak som trygghetsalarm, omsorgslønn, avlastning, støttekontakt eller dagsenter inkludert i disse tallene, jf. figur 2.14. Det kan se ut til at den langsiktige tendensen til at relativt flere får hjemmesykepleie og færre bare får praktisk bistand fortsetter. I 2014 kom det om lag 76 000 nye mottakere, mens om lag 77 000 gikk ut av tjenestene. Det betyr at om lag en fjerdedel av mottakerne skiftes ut hvert år.

Nær to av ti tjenestemottakere bor i en institusjon eller en bolig med fast tilknyttet personell hele døgnet. En av ti bor i en bolig kommunene stiller til disposisjon, og noen av disse boligene har fast personell deler av døgnet. Syv av ti mottar tjenester i en vanlig bolig.

Administrasjon

Sentraladministrasjonen i kommunesektoren vokste med knapt én pst. årlig i perioden 2009–2014, om lag som økningen i antall innbyggere. Dette var på nivå med årsverksveksten i samme periode for sektoren samlet sett (1,0 pst.). Veksten var sterkere i fylkeskommunene enn i kommunene i denne perioden. I 2014 var det en nedgang i årsverkene som gikk til administrasjonen i kommunene, mens tallet for fylkeskommunene var uendret fra 2013. Tallene synes imidlertid å være noe usikre ettersom det for flere enkeltkommuner virker å være uforholdsmessig store variasjoner i utviklingen fra 2013 til 2014.

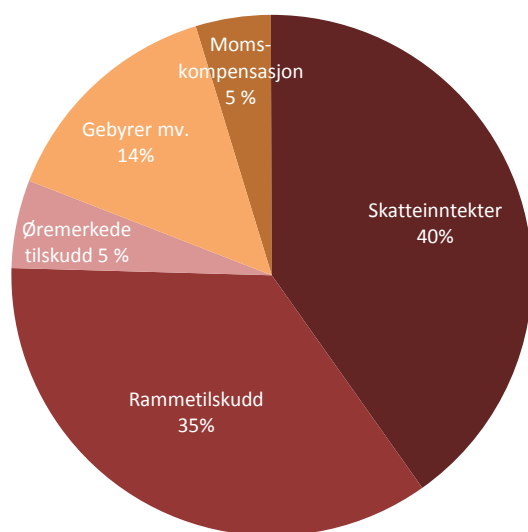
Tabell 2.13 Utvikling i sentraladministrasjonen 2009-2014

	2009	2013	2014	Endring 2009-14	Endring 2013-14	Årlig endring 2009-14, pst.	Årlig endring 2013-14, pst.
Ressursinnsats:							
Avtalte årsverk	53 700	56 800	56 100	2 400	-700	0,9	-1,1
- herav i kommunene	49 300	52 000	51 400	2 100	-600	0,8	-1,2
- herav i fylkeskommunene	4 300	4 800	4 800	500	-	1,8	0,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Skatteinntekter og rammeoverføringer betegnes vanligvis som kommunesektorens frie inntekter. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter er fordelt på de ulike inntektskildene. Tallene er for 2015.

Figur 3.1 Sammensetning av kommunesektorens samlede inntekter 2015

Kilde: Finansdepartementet

I avsnitt 3.1 og 3.2 ser en på den reelle veksten i henholdsvis samlede og frie inntekter siden 2002. I avsnitt 3.2 er det også en omtale av inntektsutviklingen for grupper av kommuner (målt ved korrigerede frie inntekter), og utviklingen i de sist kjente skatteinntektene sammenlignet med ett år tidligere, skatteandel og omfanget av eiendomsskatt. I avsnitt 3.3 omtales de statlige overføringene til kommunesektoren, og i avsnitt 3.4 går det nærmere inn på kommunesektorens inntekter i 2015. For en omtale av kommunesektorens gebyrinntekter vises det til kapittel 4.3. Framstillingen i dette kapitlet bygger på tallmaterialet i Nasjonalbudsjettet 2016.

I november og desember 2014 publiserte SSB en tallrevisjon av offentlige finanser og nasjonalregnskapet, i tråd med internasjonale retningslinjer. Denne revisjonen innebar blant annet en viss omfangsutvidelse i definisjonen av kommuneforvaltningen i forhold til tidligere. Blant annet anses kinodrift og mange kulturinstitusjoner nå som en del av kommuneforvaltningen, noe som har økt nivået på både «andre inntekter» og «gebyrer». Det innebærer at historikken i tabellene 3.2-3.6 og 3.8 har blitt noe endret i forhold til tidligere TBU-rapporter.

3.1 Samlede inntekter – realvekst 2002-2015

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene (jf. tabell 2.1). I dette kapitlet drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter nærmere. På grunn av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten 1. januar 2002 er startåret for tidsseriene satt til 2002. Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer.

Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se for øvrig også vedlegg 4.

Frie inntekter er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av skatt på inntekt, formue og eiendom, samt rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet.

Den økonomiske virksomheten i kommunesektoren styres på lang sikt gjennom de inntektsrammene Stortinget fastsetter. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter sier noe om hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom kommunene har fått tilført nye oppgaver som følges av økte inntekter, innebærer dette en økning i tjenestetilbudet for befolkningen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres derfor for oppgaveoverføringer, men ikke for helt nye oppgaver, når veksten i samlede inntekter beregnes.

De siste ti årene har befolkningen i Norge i snitt økt med i overkant av 1 prosent årlig. For å sammenholde inntektsutviklingen med befolkningsutviklingen har utvalget beregnet tall der både de samlede og de frie inntektene er korrigert for befolkningsendringene. I tillegg er inntektene korrigert for endringer i befolkningssammensetningen, siden demografiske endringer skaper endringer i behovet for og etterspørselen etter tjenester.

Ved beregning av realvekst i samlede og frie inntekter benytter utvalget deflatoren for prisvekst i kommunesektoren som er utarbeidet av Finansdepartementet.

Utviklingen i de samlede inntektene i faste priser, det vil si korrigert for pris- og lønnsutviklingen, men ikke for nye oppgaver m.m., vises i tabell 3.1 (og i vedlegg 3). Den faktiske inntektsveksten gir etter dette et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning.

Tabell 3.1 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2015. Mrd. 2015-kroner¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sum inntekter kommuneopplegget	309,5	315,5	321,2	335,2	356,1	365,6	370,8	386,2	404,6	412,6	427,6	434,3	439,8	443,6

¹ Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere momskompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom momskompensasjonsordningen. Beregningene er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet

Korreksjonsposter i de frie inntektene blir dokumentert årlig i Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon. For de samlede inntektene henvises det i tillegg til budsjettmateriale fra Finansdepartementet.

Prisutvikling

Ved korrigerende for prisutvikling benytter utvalget en deflator for kommunenes kjøp av varer og tjenester som er utarbeidet av Finansdepartementet. Det tas her hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats (se vedlegg 6 for en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren).

Oppgaveoverføringer, nye oppgaver, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

Ved å korrigerende for nye oppgaver og overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer m.v., gjøres vekstratene i tidsseriene mest mulig sammenlignbare. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og moderniseringsdepartementets årlige budsjettproposisjon, og i budsjetttrundskrivene fra departementet. I beregningene av veksten i de samlede inntektene korrigeres det ikke for nye oppgaver, men ved beregning av veksten i de frie inntektene er det korrigerende også for dette.

Utvikling i innbyggertallet

Flere innbyggere vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. For å fange opp den isolerte effekten av befolkningsvekst, kan det beregnes tall der inntektsveksten er korrigerende for årlig endring i innbyggertallet.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret etterspørsel etter kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. Ved å korrigerende for endret alderssammensetning tas det hensyn til at befolkningen blir dyrere eller billigere som følge av endringer i alderssammensetningen. I korrigerende brukes samme kostnadsnøkkel som i notatet om demografi som utvalget utarbeider til konsultasjonsordningen.

Samlede inntekter

Samlede inntekter korrigeres for prisvekst og oppgaveoverføringer m.v. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og endringer i befolkningens alderssammensetning.

Frie inntekter

Frie inntekter korrigeres for prisvekst, nye oppgaver og innlemming av øremerkede tilskudd. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og alderssammensetning.

Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2015 er i overkant av 134 milliarder kroner. Dette kan sies å være penger kommunesektoren har hatt til disposisjon for å finansiere økt etterspørsel grunnet befolkningsvekst, reformer og nye oppgaver, regelendringer samt generelle velferdsøkninger.

Tabell 3.2 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser, korrigert for nye oppgaver, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Linje 1 i tabellen viser utvikling i samlede inntekter korrigert for prisutvikling og nye oppgaver, og er avledet av vekstratene for de samlede inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg korrigert for utviklingen i antall innbyggere i landet. Her legges det til grunn at befolkningssammensetningen er den samme, og kostnadsøkningen kun er knyttet til en økning i antall innbyggere. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning.

Det er viktig å presisere at korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad på tjenestene. Det er ikke opplagt at kostnadene ved flere innbyggere og nye mottakere av kommunale tjenester er lik gjennomsnittskostnaden. I beregningene tas det heller ikke hensyn til mulige endringer i befolkningens helsetilstand og funksjonsevne, arbeidsledighet, innvandrerandel, bosettingsmønster m.m. Slike endringer vil kunne ha betydning for behovet for tjenester og dermed for kommunenes utgiftsbehov. På samme vis som når utvalget anslår mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen, jf. kapittel 4 i utvalgets vårrapport for 2015, må også korrigeringsene som er gjort her, betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar.

Tabell 3.2 Utvikling i kommunesektorens samlede inntekter 2002-2015 korrigert for oppgaveoverføringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
1. Samlede inntekter, faste priser	100,0	100,6	104,3	107,9	114,0	115,6	117,4	122,3	125,6	128,1	130,9	132,6	134,3	137,2	2,5
2. Samlede inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst	100,0	99,9	103,1	106,0	111,2	111,8	112,1	115,3	117,0	117,7	118,8	118,8	119,0	120,2	1,4
3. Samlede inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100,0	100	102,5	105,1	110,1	110,6	111,2	114,7	116,7	117,6	118,8	118,9	119,8	121,5	1,5

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Tabell 3.2 viser realvekst i samlede inntekter på om lag 37,2 prosent i perioden 2002-2015. Når det korrigeres for befolkningsvekst var realveksten på 20,2 prosent i perioden, og hvis det også korrigeres for endringer i befolkningens alderssammensetning blir veksten på 21,5 prosent. Veksten i perioden er om lag den samme om vi ser på samlede inntekter korrigert for befolkningsvekst, eller der det også er korrigert for alderssammensetning. En tolkning av dette er at selv om alderssammensetningen har endret seg i løpet av perioden koster gjennomsnittsinbyggeren om lag det samme i 2015 som i 2002. Den demografiske utviklingen er nærmere omtalt i avsnitt 2.7.

Veksten i de samlede inntekter var sterkeste perioden 2004-2006, mens den var noe svakere i 2007 og 2008. Den svake veksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk inntektsvekst i 2006, blant annet som følge av uventet høy vekst i skatteinntektene. Fra og med 2009 ble veksten sterkere igjen, men noe svakere i 2014. Korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetning har det vært en svakere vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2012 til 2013, mens den har tatt seg opp igjen i 2014 og 2015 når vi kontrollerer for befolkningsvekst og alderssammensetning.

3.2 Frie inntekter – realvekst 2002-2015

De samlede inntektene omfatter både frie inntekter og øremerkede tilskudd. Øremerkede tilskudd er midler som er bundet opp til spesifikke formål, mens kommunene og fylkeskommunene kan bruke de frie midlene fritt så lenge de oppfyller forpliktelser som stilles i lover og regelverk. De frie inntektene er derfor en indikator på kommunenes og fylkeskommunenes handlingsrom, og er dermed mest relevante ut fra et kommuneperspektiv. For at vekstprosentene skal bli sammenlignbare over tid, korrigeres de frie inntektene for nye oppgaver, overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåene, regelendringer og innlemminger av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet.

I tabell 3.3 vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene, og gjennomsnittlig årlig oppgavekorrigert vekst i de frie inntektene for kommuner og fylkeskommuner fra 2002 til 2015. Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene gir viktig informasjon om i hvilken grad sektoren rammefinansieres.

Tabell 3.3 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002-2015. Prosent

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	74,8	73,9	69,3	68,3	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,8	74,4	74,0
Frie inntekter og momskompensasjon som andel av samlede inntekter	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	79,0	78,7	78,4

Kilde: Finansdepartementet

Fra 2002 til 2005 falt de frie inntektenes andel av de samlede inntektene fra 74,8 prosent til 68,3 prosent. Andelen økte noe igjen i 2006, og lå deretter mer stabilt på om lag 67 % til og med 2010. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i de frie inntektene i 2011 økte andelen frie inntekter igjen, til i om lag 75 prosent i 2011. Andelen frie inntekter har deretter ligget om lag på dette nivået de siste årene. I 2015 går andelen frie inntekter noe ned, det samme gjør frie inntekter og momskompensasjon som andel av samlede inntekter.

Tabell 3.3 viser også summen av frie inntekter og momskompensasjon som andel av de samlede inntektene. Regnet på denne måten er det en svakere nedgang i andelen av de samlede inntektene over tid. Innføringen av momskompensasjonsordningen var provenynøytral for sektoren samlet. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene til kommunesektoren ved innføringen i 2004, mens kommunesektoren får tilbakeført momskompensasjon for kjøp av momspliktige varer og tjenester. For den enkelte kommune vil ikke utbetalt momskompensasjon være lik trekk i rammetilskudd, og ordningen vil følgelig kunne medføre omfordelinger, det vil si gevinst eller tap. Momskompensasjonen fungerer som rammetilskudd i den forstand at den ikke har til hensikt å påvirke kommunenes prioritering

mellom ulike tjenester. Momskompensasjonen virker forskjellig fra rammetilskudd i den forstand at det utbetalte beløpet påvirkes av kommunens aktivitet.

I tabell 3.4 vises utviklingen i kommunesektorens frie inntekter i faste priser, korrigert for nye oppgaver, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Momskompensasjon inngår ikke i tallene. Linje 1 i tabellen viser utvikling i frie inntekter korrigert for prisutvikling og nye oppgaver, og er avledet av vekstratene for de frie inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg korrigert for utviklingen i antall innbyggere i landet. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning. Også her er det forutsatt uendrede gjennomsnittskostnader, jf. omtale i avsnitt 3.2.

Tabell 3.4 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2015, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver, endringer i innbyggertallet og i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snittlig årlig vekst (%)
1. Frie inntekter, faste priser	100	99,5	102,9	105,8	112,4	111,6	111,6	114,9	117,5	118,8	121,3	122,0	122,8	125,1	1,7
2. Frie inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst	100	98,9	101,7	103,9	109,6	107,8	106,5	108,3	109,5	109,2	110,1	109,3	108,7	109,6	0,7
3. Frie inntekter, faste priser, korrigert for bef.vekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,7	101,1	103,0	108,5	106,7	105,6	107,7	109,2	109,1	110,1	109,4	109,5	110,7	0,7

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Realveksten i frie inntekter har vært på 25,1 prosent i perioden 2002-2015, men som det ble vist i avsnitt 3.2, har den generelle befolkningsøkningen og endringer i alderssammensetningen også medført økte utgifter for kommunesektoren.

Det framgår av tabell 3.4 at realveksten i de frie inntektene, som veksten i de samlede inntektene, var sterkest i perioden 2003-2006. Inntektene gikk noe ned fra 2006 til 2008, mens det har vært en vekst i frie inntekter i årene etter 2008. Reduksjonen i 2007 må ses i sammenheng med at uventet høy vekst i skatteinntektene bidro til en sterk vekst i de frie inntektene i 2006. Korrigert for befolkningsvekst og alderssammensetning går inntektsnivået i 2015 noe opp sammenlignet ned 2014. Gjennomsnittlig vekst i kommunesektorens frie inntekter i perioden 2002 til 2015 har vært på 1,7 prosent. Korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen er veksten i perioden 0,7 prosent.

For perioden 2002-2015 er realveksten i kommunenes frie inntekter beregnet til 24,4 prosent, mens fylkeskommunene har hatt en vekst på 27,9 prosent, jf. tabell 3.5. Dette har vært et politisk ønske knyttet til at de demografiske utfordringene har vært større for fylkeskommunene enn for kommunene som følge av den sterke veksten i antall 16-18-åringer. Veksten i 16-18 åringer har stoppet opp de siste årene. Til sammen anslås økningen i innbyggertall og endringer i alderssammensetning å "spise opp" i overkant av 20 prosentpoeng av veksten i fylkeskommunenes frie inntekter og i overkant av 13 prosentpoeng av veksten i kommunenes frie inntekter i perioden.

Tabell 3.5 Utviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2002-2015, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver, befolkningsvekst og endringer i befolkningssammensetning. Faste priser. 2002=100¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snittlig årlig vekst (%)
Kommunene:															
1. Frie inntekter	100	99,3	102,6	105,2	111,8	110,9	110,8	114,1	116,4	117,9	120,4	121,1	121,9	124,4	1,7
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	98,7	101,4	103,4	109,0	107,2	105,8	107,5	108,4	108,4	109,2	108,5	108,0	108,9	0,7
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,5	101,1	103,0	108,9	107,5	106,7	108,8	110,0	110,0	110,8	110,2	110,2	111,3	0,8
Fylkeskommunene:															
1. Frie inntekter	100	100,4	104,0	108,2	114,7	114,3	114,6	118,3	122,2	122,3	125,0	125,3	126,1	127,9	1,9
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	99,8	102,7	106,3	111,9	110,4	109,5	111,5	113,8	112,4	113,4	112,3	111,7	112,0	0,9
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,8	100,3	101,3	104,1	100,3	98,6	100,7	103,8	104,2	105,9	105,0	105,9	107,4	0,6

¹ Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

Kilde: Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Utvikling i kommunenes frie inntekter for grupper av kommuner

Det er til dels store forskjeller mellom kommunene i befolkningssammensetning, geografi og kommunestørrelse. Dette gir variasjoner i hvilke tjenester innbyggerne har behov for, og hvilke utgifter kommunene har ved å gi disse tjenestene. For å sammenligne inntektsnivå mellom kommunene er det derfor relevant å ta hensyn til at kommunene har ulikt utgiftsbehov. I dette avsnittet ser vi på utviklingen i kommunenes frie inntekter, korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, for grupper av kommuner over tid.

I korrigerte frie inntekter tas det utgangspunkt i summen av rammetilskudd og skatteinntekter, og den delen av de frie inntektene som inngår i utgiftsutjevningen i inntektssystemet blir korrigert ved hjelp av kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Kommuner med et lavt beregnet utgiftsbehov ("billige" å drive) vil få justert opp sine inntekter, mens kommuner med et høyt beregnet utgiftsbehov ("dyre" å drive) vil få justert ned sine inntekter.

Årsakene til variasjoner i korrigert inntekt er forskjeller i regionalpolitiske tilskudd i inntektssystemet, skjønnstilskudd og forskjeller i skatteinntekter. Endringer i inntektssystemet påvirker kommunenes inntekter, og gir også utslag i korrigerte frie inntekter. Den største endringen av inntektssystemet i perioden kom i 2011. Fra 2011 ble det innført en ny kostnadsnøkkel for kommunene, som ga en høyere vektlegging av smådriftsulemper. I tillegg ble det gjort endringer i regionalpolitiske tilskudd, og skattens andel av samlede inntekter ble redusert.

Tabell 3.6 viser korrigerte frie inntekter i prosent av landsgjennomsnittet det enkelte år, for kommunene gruppert etter innbyggertall. Gruppene er gjensidig ekskluderende. Tabellen viser at de aller minste kommunene gjennomgående har høyere korrigert inntektsnivå enn de største kommunene. Den største endringen skjer mellom 2010 og 2011, da de minste kommunenes korrigerte inntekter reduseres. Denne endringen henger sammen med endringene i inntektssystemet i 2011.

Tabell 3.6 Korrigerte frie inntekter (inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter) 2008-2014. Kommunene gruppert etter innbyggertall. Kroner per innbygger, i prosent av landsgjennomsnittet.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
< 2 068 innb. ²	116	116	117	112	113	115	116
2 068 - 4 023 innb. ²	105	106	107	105	105	105	105
4 023 - 7 552 innb. ²	99	101	102	101	101	101	102
7 552 - 20 000 innb. ²	95	97	97	97	98	98	98
20 000 - 50 000 innb. ²	94	94	95	96	96	96	96
> 50 000 innb.	100	99	99	99	99	99	99
Bergen, Trondheim, Stavanger, Oslo	104	102	101	101	101	101	100
Kraftkommuner ¹	168	167	166	155	157	157	160
Landet	100	100	100	100	100	100	100

¹ Kraftkommuner er her definert som kommuner hvor inntekter fra eiendomsskatt, konsesjonskraft og hjemfall er høyere enn 70 pst. av landsgjennomsnittet for ordinær skatt. Dette gjelder 23 kommuner som har til sammen 53 000 innbyggere, tilsvarende 1 pst. av landet befolkning.

² Innbyggere for det enkelte år

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

I tabell 3.7 er kommunene gruppert etter utviklingen i innbyggertall i perioden 2008-2014. Gruppene er gjensidig ekskluderende. Tabellen viser at det er kommunene med svakest befolkningsutvikling som har de høyeste inntektene, og at kommunene med høyest befolkningsvekst har korrigerte frie inntekter under landsgjennomsnittet. For alle grupper av kommuner er korrigert inntekt relativt stabil i hele perioden.

Tabell 3.7 Korrigerte frie inntekter (inkl. eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter) 2008-2014. Kommunene gruppert etter gjennomsnittlig årlig prosentvis befolkningsendring i perioden. Kroner per innbygger, i prosent av landsgjennomsnittet.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
< -0,15 pst. årlig befolkningsvekst	110	111	112	110	110	110	110
-0,15 – 0,57 pst. årlig befolkningsvekst	100	102	103	102	102	102	103
0,57 – 1,33 pst. årlig befolkningsvekst	95	95	96	97	97	97	97
> 1,33 pst. årlig befolkningsvekst	100	99	99	99	99	99	99
Kraftkommuner ¹	168	167	166	155	157	157	160
Landet	100	100	100	100	100	100	100

¹ Kraftkommuner er her definert som kommuner hvor inntekter fra eiendomsskatt, konsesjonskraft og hjemfall er høyere enn 70 pst. av landsgjennomsnittet for ordinær skatt. Dette gjelder 23 kommuner. Disse kommunene hadde en gjennomsnittlig, årlig befolkningsvekst på 0,2 pst. i perioden 2008-2014.

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Korrigert inntekt viser korrigerte frie inntekter per innbygger i kommunen, i prosent av landsgjennomsnittet. Dette målet på kommunens inntekter sier derimot ikke noe om utviklingen i kommunens faktiske nivå (per kommune) på de frie inntektene. Kommuner med nedgang i innbyggertallet kan få høyere korrigerte frie inntekter, selv om de faktiske inntektene går ned. Det kan være krevende for kommuner med nedgang i innbyggertallet å tilpasse tjenestetilbudet til en reduksjon i rammetilskuddet.

Skatteinntekter og eiendomsskatt

Som ledd i budsjettoplegget for kommunesektoren legges det opp til en fordeling av frie inntekter på skatteinntekter og rammetilskudd. Kommunesektorens andel av landets samlede skatteinntekter bestemmes ved fastsettelsen av den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det

enkelte år. Skattøren er tilpasset det nivået på skatteinntektene til kommunesektoren som er lagt til grunn i budsjettoplegget.

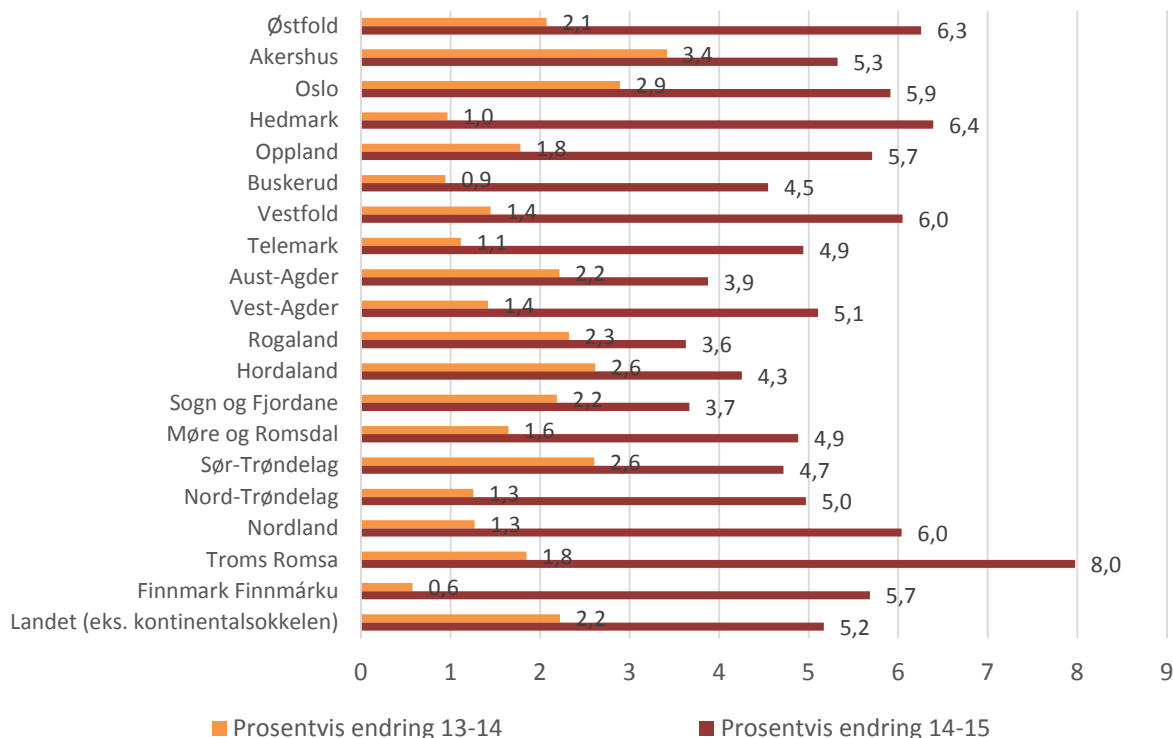
Skatteandelen er den andelen av kommunesektorens samlede inntekter som er skatteinntekter (inkl. selskapsskatt). Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2001 la Stortinget til grunn en gradvis opptrapping av skatteandelen fra 44 prosent til 50 prosent. Etter 2006 er skatteandelen gradvis redusert, og i 2014 er skatteandelen anslått til 39,6 prosent. Utviklingen i skatteandelen er vist i tabell 3.8.

Tabell 3.8 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. Prosent

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Skatteandel	47,2	47,6	47,3	47,1	47,7	45,4	44,6	43,3	42,7	39,7	39,6	39,8	39,0	39,2
- herav eiendoms- skatt og andre produksjonsskatter	1,8	1,8	1,9	2,2	2,2	2,3	2,4	2,2	2,3	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Skatteandelen økte gradvis fra 44,2 prosent i 2000 til 47,7 prosent i 2006, for deretter å avta i de påfølgende årene. I 2015 anslås skatteandelen til i underkant av 40 prosent. Skatteandelen avhenger dels av fordelingen av frie inntekter på skatteinntekter og rammeoverføringer i budsjettoplegget, dels av den faktiske utviklingen i skatteinntektene i de enkelte år. I budsjettopleggene gjennom perioden 2006-2010 kom den årlige veksten i frie inntekter i hovedsak som rammeoverføringer i budsjettframleggene. I 2006 bidro imidlertid uforutsette økte skatteinntekter til senere å trekke opp skatteandelen.

Figur 3.2 Akkumulert skatteinntang til kommunesektoren i årets ni første måneder. 2013-2015. Nominell vekst i prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I perioden januar-september 2015 betalte personlige skatteyttere inn 134 milliarder til kommuner og fylkeskommuner. Sammenlignet med samme periode i 2014 økte skatteinngangen med om lag 6,5 mrd. kroner på landsbasis, tilsvarende 5,2 pst. (5,1 pst. når også kontinentalsokkelen inkluderes), jf. også avsnitt 2.1. I store deler av Østlandet og i Nord-Norge lå skatteveksten over landsgjennomsnittet. Vestlandet og deler av Sørlandet hadde en svakere utvikling enn resten av landet, særlig i fylkene Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane, mens skatteveksten i Midt-Norge og Telemark lå om lag på landsgjennomsnittet, jf. figur 3.2. Den noe svaker utviklingen spesielt på Vestlandet og i noen grad på Sørlandet, har blant annet sammenheng med en nedgang i oljeprisen og svak utvikling i den petroleumsrelaterte industrien.

Eiendomsskatten er en del av de frie inntektene og regnes med i skatteandelen. I løpet av perioden har det vært en økning både i antall kommuner som har innført eiendomsskatt og omfanget av eiendomsskatten. I 2014 benyttet 341 kommuner eiendomsskatt, mot 330 kommuner året før. Av disse hadde 199 kommuner eiendomsskatt i hele kommunen, mot 177 kommuner året før. Dette er mer enn en dobling siden 2008 da 79 av 291 kommuner hadde eiendomsskatt i hele kommunen.

Kommunene fikk til sammen 9,627 milliarder i inntekter fra eiendomsskatt i 2014, en økning på 752 millioner kroner, eller i underkant av 9,8 prosent fra 2012. Inntektene fra eiendomsskatt utgjorde omlag 2,5 prosent av kommunenes totale brutto driftsinntekter i 2013, i 2012 var andelen 2,4. Flere kommuner velger å skrive ut eiendomsskatt i hele kommunen. I 2013 valgte 3 nye kommuner dette, og dermed var det 177 kommuner som hadde eiendomsskatt i hele kommunen. Dette fører til at det blir skrevet ut eiendomsskatt for stadig større områder av Norge, noe som medfølger at stadig flere eiere av boliger og fritidseiendommer betaler eiendomsskatt. Samlet eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendommer har økt med 71,6 prosent i perioden 2007-2013, noe som er mer enn samlet eiendomsskatt fra annen eiendom, som har økt med 51,5 prosent i samme periode.

I gjennomsnitt betalte en eier av en enebolig på 120 kvadratmeter nær et kommunesenter 3 300 kroner i eiendomsskatt i 2014, mot om lag 3 100 kroner i 2013. Høyeste rapporterte skattebeløp på slike eiendommer i 2014 var 8 000 kroner, og det laveste var 588 kroner.

Tabell 3.9 Eiendomsskatt 2007-2014.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antall innbyggere i kommuner med eiendomsskatt (mill.)	2,797	2,872	2,969	3,016	3,061	3,135	3,192	3,297
Kommuner med eiendomsskatt	272	291	299	309	316	324	330	341
- herav eiendomsskatt kun på verk og bruk	137	146	133	129	116	111	113	96
- herav eiendomsskatt på verk, bruk og områder utbygd på byvis	80	66	54	35	25	14	14	12
- herav eiendomsskatt i hele kommunen	55	79	112	145	163	174	177	199
Gjennomsnittlig eiendomsskatt på en enebolig på 120m ² (kr)	1 668	2 179	2 336	2 579	2 703	2 850	3 109	3 308
Eiendomsskatt, totalt (mill. kr)	5 575	6 122	6 498	7 107	7 570	8 076	8 879	9 627
- herav fra boliger og fritidseiendommer (mill. kr)	2 149	2 439	2 701	3 024	3 211	3 397	3 693	4 182
- herav fra annen eiendom (mill. kr)	3 426	3 683	3 797	4 083	4 359	4 679	5 186	5 444
- herav fra boliger og fritidseiendommer (pst. av brutto driftsinntekter)	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1
- herav fra annen eiendom (pst. av brutto driftsinntekter)	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2014 var den gjennomsnittlige skattesatsen 5,8 promille, som er om en marginal nedgang fra 2013. Den generelle skattesatsen skal ligge mellom 2 og 7 promille av taksten på eiendommen. Innenfor denne rammen er det kommunene som bestemmer nivået på skattesatsen. Det første året det blir utskrevet eiendomsskatt i en kommune, kan skattesatsen ikke være høyere enn 2 promille. Skattesatsen kan heller ikke økes med mer enn 2 promille årlig.

86 kommuner valgte å benytte muligheten til å ha en differensiert skattesats for boliger og fritidseiendommer. 93 kommuner valgte et bunnfradrag for boliger og fritidseiendommer. Fritak fra eiendomsskatt for nye boliger ble benyttet av 81 kommuner i 2014.

3.3 Statlige overføringer til kommunesektoren

Regjeringen Solbergs forslag til kommuneopplegg for 2016 i Prop. 1 S (2015-2016) innebærer at de statlige overføringene til kommunesektoren anslås å øke fra 212,5 milliarder kroner i 2015 til vel 219,5 milliarder kroner i 2016, dvs. med 3,5 prosent (nominelle priser). Dette er en lavere vekst enn fra 2014 til 2015, da veksten var på 4,3 prosent. Dette må sees i sammenheng med at kommunal medfinansiering av spesialisthelsetjenesten ble avvirket fra og med 2015, noe som innebar at 5,674 mrd. kroner ble overført fra kommunerammen til de regionale helseforetakene.

Tabell 3.10 Statlige overføringer til kommuneforvaltningen 2014-2016. Mill. kroner og endring i prosent

	Mill. kroner			Endring i pst.	
	2014	2015 ¹	2016 ²	14-15	15-16
1. Rammeoverføringer (kap. 571 og 572)	151 181	154 261	156 899	2,0	1,7
2. Øremerkede tilskudd innenfor kommuneopplegget	20 464	22 886	24 318	11,8	6,3
Herav:					
Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, investeringstilskudd og rente- og avdragskompensasjon (kap. 761.63/64)	2 186	2 640	3 433	20,8	30,0
Ressurskrevende tjenester (kap. 575)	7 271	8 059	9 271	10,8	15,0
3. Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	31 838	35 002	38 265	9,9	9,3
Herav:					
Flyktninger og asylsøkere	9 299	10 942	12 688	17,7	16,0
Momskompensasjon (kap. 1632.61)	18 505	19 500	20 350	5,4	4,4
Statlige overføringer i alt (sum 1-3)	197 703	209 833	215 594	6,1	2,7

¹ Vedtatt budsjett etter stortingsbehandling av Revidert nasjonalbudsjett 2015

² Regjeringens forslag til statsbudsjett 2016

Kilde: Finansdepartementet

Rammeoverføringene utgjør sammen med skatteinntektene kommunesektorens frie inntekter. Utviklingen i rammeoverføringene må ses i sammenheng med det samlede økonomiske opplegget for kommunesektoren. Av betydning her er særlig forholdet mellom frie inntekter og øremerkede tilskudd innenfor det samlede kommuneopplegget, og forholdet mellom rammeoverføringer og skatteinntekter innenfor de frie inntektene.

Rammeoverføringene anslås å øke med 1,7 prosent i 2016, mot 2 prosent i 2015. Av øremerkede tilskudd innenfor kommuneopplegget øker tilskuddet til ressurskrevende tjenester fortsatt sterkt. Det skyldes både vekst i antall tjenestemottakere og realvekst i utgift per mottaker. Tilskuddet utgjør nå 38 prosent av de samlede øremerkede tilskuddene innenfor kommuneopplegget.

Momskompensasjon er refusjon til kommunesektoren for anskaffelser som er merverdiavgiftspliktige. I 2016 er det lagt til grunn en liten nedgang i overføringene til momskompensasjon.

I vedlegg 4 gis det en mer detaljert oversikt over de statlige overføringene til sektoren.

3.4 Kommuneøkonomien i 2016

Omtalen av det økonomiske opplegget for 2016 er basert på framstillingen i Nasjonalbudsjettet 2016, Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon for 2016.

I Kommuneproposisjonen 2016 signaliserte Regjeringen en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter fra 2015 til 2016 på mellom 6 og 7 mrd. kroner. Det ble lagt opp til at mellom 4 ½ og 5 mrd. kroner av denne veksten skulle komme som frie inntekter. Det ble understreket at veksten i inntektene etter vanlig praksis regnes fra det nivået på kommunesektorens inntekter i 2015 som ble anslått i Revidert nasjonalbudsjett 2015.

Regjeringens budsjettforslag for 2016 i Prop. 1 S og Prop. 1 S Tillegg 1 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 7,4 mrd. kroner eller 1,7 prosent, regnet i forhold til anslaget for kommunesektorens inntekter i 2015 i Revidert nasjonalbudsjett 2015. Ved beregning av realveksten i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en prisvekst på kommunal tjenesteyting (deflator) på 2,7 prosent fra 2015 til 2016, blant annet basert på en anslått lønnsvekst på 2,7 prosent.

Realveksten i kommunesektorens frie inntekter anslås til 4,7 mrd. kroner, fra 2015 til 2016, regnet i forhold til inntektsanslaget for 2015 i Revidert nasjonalbudsjett 2015. Veksten i frie inntekter foreslås fordelt med 4,2 mrd. kroner til kommunene og 0,5 mrd. kroner til fylkeskommunene.

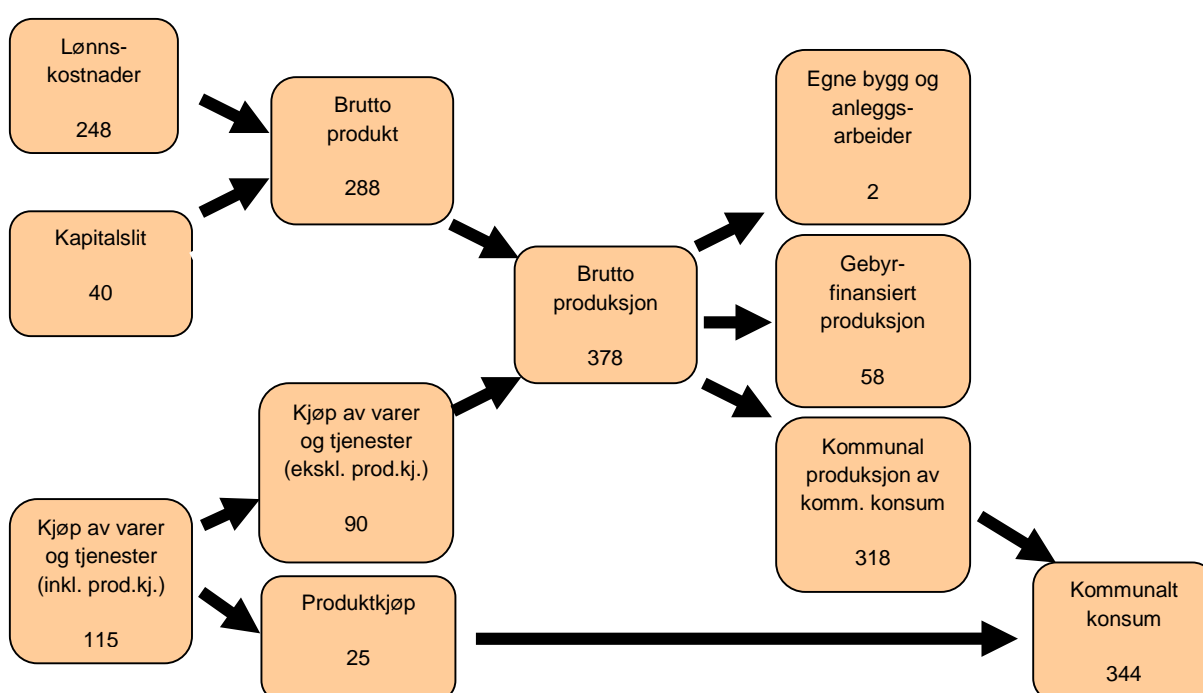
Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattørene for kommunene og fylkeskommunene. For 2016 foreslås det at den kommunale skattøren settes opp med 0,45 prosentpoeng til 11,8 pst., og at den fylkeskommunale skattøren foreslås satt opp med 0,05 prosentpoeng til 2,65 pst.

4 Leveranser av offentlig finansierte tjenester

Inntektene beskrevet i foregående kapittel finansierer kommunenes utgifter knyttet til leveranser av kommunale tjenester. I dette kapitlet beskrives disse utgiftene nærmere, og kapitlet inkluderer også både produksjonsindekser og omtale av andre løpende utgifter som ikke er knyttet til leveranser av kommunale tjenester.

4.1 Kommunalt konsum

Konsum er den klart største utgiftsgruppen til kommunene. Konsumet består av kommunenes egne produksjonsutgifter med fratrukk av finansiering fra gebyrinntekter og egne investeringsarbeider. I tillegg kommer produktkjøp, dvs. betalinger til private tilbydere av tjenester som erstatter kommunal produksjon. Sammensetningen av det kommunale konsumet kan illustreres som i etterfølgende figur.

Figur 4.1 Sammensetningen av kommunalt konsum i 2014 (milliarder kroner)

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Som tallene i boksene viser er det lønnskostnader som bidrar til mesteparten av kommunalt konsum.

Utviklingen i størrelsen på kommunalt konsum

Utviklingen i komponentene som avgjør konsumets størrelse har vært som følger siste åtte år framgår av tabell 4.1. De foreløpige tallene viser en økning i kommunalt konsum på 16,6 milliarder kroner fra 2013 til 2014, tilsvarende om lag 5 prosent. Prosentvis er dette den laveste økningen siden 2005.

Den relativt lave prosentvise økningen i 2014 har sammenheng med at lønnskostnadene økte med kun 4,4 prosent i 2014. Dette er den laveste årlige økningen i lønnskostnader siden 2005

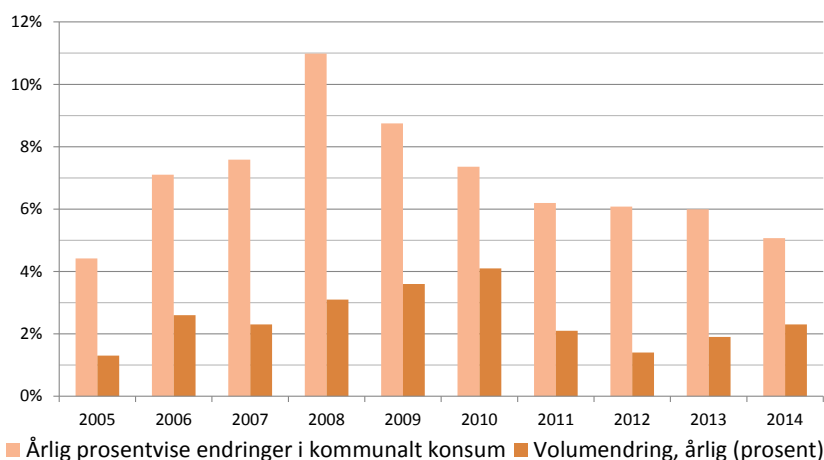
Tabell 4.1 Produksjon og konsum i kommunal forvaltning 2007-2014. Milliarder kroner

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*
Produksjon i kommunal forvaltning	238,3	262,4	283,6	304,0	322,3	341,4	361,1	378,1
Gebyrinntekter inkl. egne bygg og anleggsarbeider (-)	40,2	43,1	45,9	49,2	52,1	54,9	57,4	59,4
Produktkjøp (+)	13,3	15,4	17,6	19,2	20,7	22,2	23,4	25,1
= Kommunalt konsum	211,4	234,7	255,2	274,0	290,9	308,6	327,1	343,7

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

og 2,4 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for perioden 2005-2013. Målt i volumendring var veksten i kommunalt konsum drøyt to prosent i 2014. Dette er på samme nivå som gjennomsnittet for årene 2005-2013.

Figur 4.2 Årlig prosentvise endringer i kommunalt konsum 2005 – 2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunalt konsum fordelt på formål

Ser man på konsumet gruppert etter formål¹ har utviklingen vært som følger:

Tabell 4.2. Kommunalt konsum 2007-2014 i løpende priser (mrd. kroner) og fordeling på formål (prosent)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*
Totalt kommunalt konsum, mrd. kroner	211,3	234,9	255,6	274,0	290,9	308,6	327,1	343,7
Alminnelig offentlig tjenesteyting	9,8	9,8	9,9	9,6	9,5	9,9	9,0	8,8
Offentlig orden og trygghet	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Næringsøkonomiske formål	3,9	3,8	3,8	6,0	6,0	5,7	5,9	6,4
Miljøvern	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,4
Boliger og nærmiljø	0,4	0,6	0,7	0,7	0,8	0,6	0,8	1,0
Helse	15,6	15,4	15,1	14,5	14,6	14,6	14,7	14,7
Fritid, kultur og religion	5,1	5,2	5,2	5,1	5,0	5,0	5,1	5,0
Utdanning	34,4	33,3	33,0	32,2	31,4	31,1	30,8	30,2
Sosial beskyttelse	29,5	30,6	30,9	30,7	31,4	31,6	32,1	32,4
Kommunalt konsum i prosent av BNP	11,5	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6

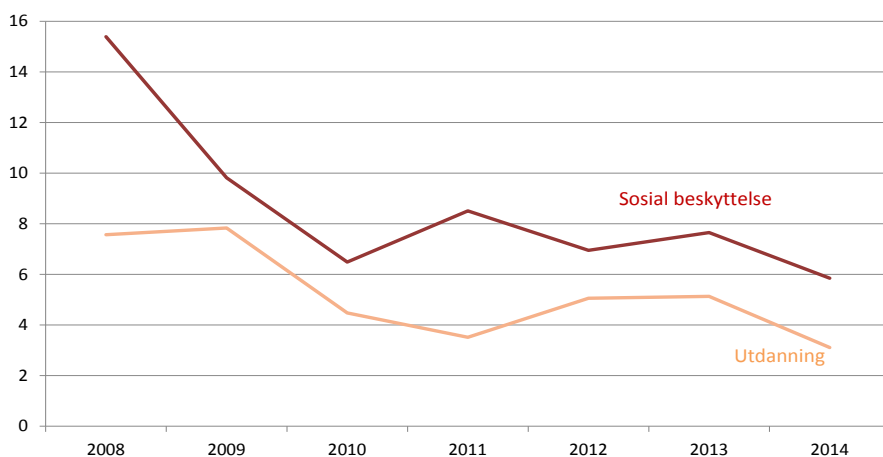
* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹ Utgiftene er her inndelt ut fra en internasjonal standard for gruppering av offentlige utgifter (COFOG). I vedlegg vises sammenhengen mellom denne grupperingen og funksjonsinndelingen som brukes i KOSTRA.

Tabellen viser at *sosial beskyttelse* og *utdanning* utgjør nesten en tredjedel hver av totalt konsum. Innen utdanning utgjør grunnskoler mer enn 60 prosent av utgiftene mens videregående skoler står for om lag 25 prosent. Innen *Sosial beskyttelse* er det barnehager og helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende som dominerer med nesten 90 prosent av konsumet. Barnehager bidrar med noen få prosentpoeng mer enn helse- og omsorgstjenester for hjemmeboende. Av resterende formål er *helse* den største utgiftsgruppen med nærmere 15 prosent av konsumet. Formålsgruppen omfatter blant annet pleie og omsorg for eldre og funksjonshemmede på institusjon, samt utgifter til helsesentre, legevakt og tannhelsetjeneste.

Sosial beskyttelse har for ni av de ti siste årene hatt økende andel av det totale konsumet samtidig som andelen av utgiftene til *Utdanning* har blitt lavere hvert av de 10 siste årene. Dette gjenspeiler at den årlige prosentvise veksten har vært til dels langt større innen *sosial beskyttelse* enn innen *utdanning*².

Figur 4.3 Årlig prosentvis vekst i konsum innen formålene utdanning og sosial beskyttelse. 2008-2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunalt konsum fordelt etter kommunal og ikke-kommunal produksjon

I tillegg til å dele inn konsumutgiftene ut fra formål kan de også grupperes ut fra hvor stor andel som knytter seg til produksjon hos kommunene selv og hvor stor andel som gjelder kjøp fra private til erstatning for kommunal produksjon, dvs. produktkjøp.

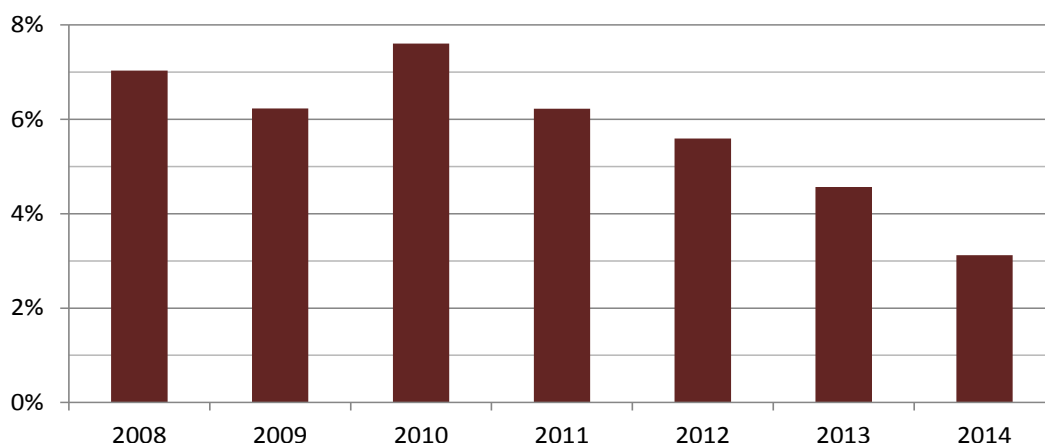
Av totalt konsum utgjorde produktkjøp 7,3 prosent i 2014. De siste 5 årene har andelen økt lite (0,4 prosentpoeng), mens sammenliknet med 10 år siden har økningen vært stor (2,1 prosentpoeng). Økningen var spesielt stor i årene 2004 – 2006 da antall barnehageplasser, deriblant i private barnehager, økte kraftig. 75 prosent av produktkjøpene gjelder tilskudd til private barnehager. Mesteparten av resterende produktkjøp gjelder tilskudd til allmennleger og fysioterapeuter.

4.2 Gebyrer i kommuneforvaltningen

Gebyrer består av betalinger fra mottakere av en rekke ulike kommunale tjenester. I 2014 var inntektene fra gebyrer 57,9 milliarder kroner, noe som tilsvarer nærmere 13 prosent av kommunenes samlede inntekter. Disse inntektene kommer til fradrag ved beregning av kommunalt konsum³.

² Som følge av hovedrevisjonen 2014 er noen av grunnlagstallene for figuren endret sammenliknet med tallene som tilsvarende figur i fjorårets rapport var basert på. Dette gjelder spesielt årene 2009, 2010 og 2011 der årets figur har mindre differanse mellom de to kurvene enn tilsvarende figur i fjorårets rapport.

³ Også utgifter til egne bygg og anleggsarbeider, som i 2014 beløp seg til 1,5 milliarder kroner, kommer til fradrag ved beregning av kommunalt konsum, ref. tabell 4.1.

Figur 4.4 Gebyrer i kommuneforvaltningen, årlig prosentvis vekst.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Veksten i gebyrinntekter fra 2013 til 2014 var på 3,1 prosent. I 2013 var økningen 4,6 prosent og den prosentvise årlige økningen har blitt lavere for hvert år siden 2010. Tabell 4.3 viser utviklingen i gebyrene innen tjenesteområdene.

Tabell 4.3 Gebyrer og brukerbetalingar i kommuneforvaltningen fordelt på funksjonsområder, mrd. kroner, endring fra 2013 til 2014 i prosent og hvert funksjonsområdes andel av total i prosent ¹

	2012	2013*	2014*	Endring 2013-14 i prosent	Andel av total 2014 i prosent
Administrasjon	1,2	1,3	1,2	-3,3 %	2,1 %
Barnehager	3,6	3,7	3,8	2,9 %	6,5 %
Undervisning	1,6	1,7	1,7	1,8 %	2,9 %
Grunnskole	0,2	0,2	0,2		0,4 %
Videregående skole	0,6	0,6	0,6		1,0 %
Andre undervisningsformål	0,8	0,9	0,9		1,5 %
Skolefritidsordning	2,8	3,0	3,1	3,8 %	5,3 %
Helse- og sosialtjenester	13,9	14,6	15,3	4,8 %	25,7 %
Kommunehelsetjenester	0,7	0,7	0,8		1,3 %
Tannhelsetjenester	0,6	0,7	0,7		1,2 %
Pleie og omsorg	7,4	7,7	7,9		13,4 %
Andre sosiale tjenester	5,1	5,4	5,9		9,9 %
Tekniske tjenester mv.	23,2	24,1	24,6	1,9 %	41,4 %
Vann	5,6	5,7	5,9		9,9 %
Avløp / kloakk	6,5	7,1	7,4		12,4 %
Renovasjon	5,5	5,5	5,8		9,7 %
Brannvern / feiing	0,9	0,9	1,0		1,7 %
Samferdsel	2,7	2,5	2,2		3,7 %
Andre tekniske tjenester	2,1	2,4	2,4		4,1 %
Næringsøkonomiske formål	3,6	4,0	4,2	3,5 %	7,0 %
Kultur og idrett	3,7	3,7	4,0	6,5 %	6,7 %
Sum ordinære gebyrer	53,7	56,1	57,9	3,1 %	97,4 %
Egne bygg- og anleggsarbeider	1,3	1,3	1,5	20,0 %	2,6 %
Sum gebyrer inkludert egne bygg- og anleggsarbeider	54,9	57,4	59,4	3,5 %	100,0 %

¹ Som følge av hovedrevisjonen av nasjonalregnskapet er gebyrinntektene innen *Næringsøkonomiske formål* og innen *Kultur og idrett* høyere for 2012 og 2013 sammenliknet med det som ble publisert i TBUs forrige høstrapport. Dette skyldes at en rekke kommunale teatre og museer, samt enheter som driver næringsrettet virksomhet, men som fortsatt er en del av kommunen eller fylkeskommunen i juridisk forstand, er flyttet fra foretakssektoren inn i kommuneforvaltningen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er de tekniske tjenestene – og da spesielt *vann, avløp og renovasjon* – som står for de største gebyrinntektene. Også brukerbetaling for *opphold på institusjon og husleie for kommunale boliger* står for mye av gebyrinntektene.

Prisendringer i kommunale gebyrer

Utviklingen i gebyrinntektene kan dekomponeres i prisendringer og volumendringer. Det er imidlertid krevende å beregne endringer i både pris og volum fordi antall gebyrer er svært høyt, de tilhørende prisene varierer gjerne fra kommune til kommune og i tillegg varierer gjerne prisene med forhold ved tjenesten som utføres. Til tross for disse forholdene er det funnet frem til hvordan prisene for enkelte kommunale tjenester har utviklet seg over tid. Dette gjelder tjenester innen bolig og barnehager. Inntektene fra disse tjenestene var 21,6 milliarder kroner i 2014, noe som tilsvarer 37 prosent av totale gebyrinntekter. Under vises en oversikt over årlige prisendringer for disse tjenestene.

Tabell 4.4 Brukerbetaling, utvalgte kommunale tjenester. Prisendring siste 12 måneder per januar i årene fra 2002 til 2015 i prosent, gjennomsnittlig prosentvis årlig prisøkning i perioden 2002-2015 og inntekter 2014 i milliarder kroner.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.-sn. ⁴	Beløp 2014
Vann	4,6	6,4	1,3	2,6	-0,8	3,9	6,6	8,1	4,0	4,9	4,4	3,2	3,1	5,0	4,0	5,5
Avløp	4,2	5,0	1,1	0,2	-1,5	2,9	6,3	7,5	4,9	4,3	4,4	3,9	3,5	6,3	3,7	7,0
Renovasjon	3,8	2,6	1,3	2,7	1,7	3,2	4,7	6,1	7,9	8,3	1,3	-0,5	2,1	3,7	3,4	4,9
Feiing	4,4	5,3	6,0	4,8	3,1	3,3	4,1	6,3	8,0	3,4	6,8	11,8	4,0	2,3	5,3	0,5
Barnehageplass	-4,1	-1,3	-7,1	-1,0	-15,7	2,6	-0,1	-0,3	0,8	0,9	1,6	0,1	3,3	2,7	-1,4	3,6
KPI	1,3	5,0	-1,8	1,1	1,8	1,2	3,7	2,2	2,5	2,0	0,5	1,3	2,3	2,0	1,8	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen viser at endringene i pris⁵ for de fem tjenestene ikke er veldig ulike siste to år mens for nesten alle øvrige år fra 2002 til 2012 er prisendringene innen barnehage langt lavere enn for de tekniske tjenestene. I gjennomsnitt har prisen per år for opphold i barnehage gått ned med 1,4 prosent mens for de tekniske tjenestene har den økt mellom 3,4 prosent og 5,3 prosent. Tilsvarende tall for KPI er økning på 1,8 prosent, dvs. det generelle prisnivået har økt langt mer enn endringene i pris for barnehageopphold, men har økt langt mindre enn årsgebyrene for tekniske tjenester.

Hovedårsaken til at prisene for oppholdsbetaling i barnehage har falt i perioden er reduksjon i de statlig fastsatte grensene for hvor mye kommunene kan kreve i brukerbetaling. Den store reduksjonen i 2006 skyldes eksempelvis endring i maksimalsatsen fra 2 750 til 2 250 kroner fra 1. januar 2006. Barnehagesatsene påvirkes av en rekke forhold ut over maksimalsatsen, for eksempel i hvilken grad mat og liknende er inkludert, søskenmoderasjon, foreldrenes inntektsnivå mv.

Innen de tekniske tjenestene har ikke kommunene lov til å kreve høyere gebyrer enn selvkost. Noen kommuner velger å prise tjenestene til selvkost mens andre velger lavere pris enn selvkost. Når disse prisene øker kan det derfor skyldes at de tilhørende kostnadene øker,

⁴ Gjennomsnittlig prisstigning er beregnet i form av et geometrisk gjennomsnitt.

⁵ Pris gjenspeiler gjennomsnittspris utarbeidet av SSB. Utdypende informasjon om foreldrebetaling i barnehager er tilgjengelig som *Rapporter 2015/30* på SSBs hjemmesider. Tall for prisendringer innen tekniske tjenester er tilgjengelig i *Tabell 10492*.

og/eller det kan skyldes at kommunene i større grad enn før legger seg tettere opp til selvkost i sin prising.

Kommunevise variasjoner innen VAR-sektoren

Kommunenes inntekter under VAR-området er underlagt regler om selvkostprising, dvs. at kommunen ikke kan kreve inn mer i gebyrer enn det som det koster å produsere tjenesten. I praksis vil dette løses ved at i år der gebyrinntektene overstiger selvkost, vil det overskytende settes av på bundne fond og vice versa, slik at selvkost kan ses samlet over en femårsperiode.

For vann og avløp setter selvkost en øvre grense for gebyrnivået. For renovasjon skal gebyrene tilsvare selvkost. Forskjeller i gebyrnivået mellom kommunene kan skyldes at kostnaden ved å produsere tjenesten varierer mellom kommunene, eksempelvis som følge av effektivitet, bosettingsmønster, grunnforhold, renskrav, topografi osv. For vann og avløp vil gebyrene også avhenge av i hvilken grad kommunen eventuelt ønsker å prioritere tjenesten innenfor de frie inntektene, slik at innbyggerne ikke må ta hele kostnaden gjennom gebyrene.

Kommunene skal i KOSTRA oppgi stipulert årsgebyr eksklusiv merverdiavgift for en standardbolig på 120 m² bruksareal, eventuelt for et forbruk på 150 m³ innenfor vann og avløp dersom vannmåler er mest utbredt i kommunen.

Tabell 4.5 gir en indikasjon på de samlede gebyrene for VAR-tjenestene. Tallene viser at uveid landsgjennomsnitt er nærmere 9 600 kroner. Det er store variasjoner i gebyrnivået i kommunene, fra 4 500 kroner årlig til vel 16 300 kroner. I tabellen er de kommunene som har rapportert på området, gruppert etter innbyggertall. I alt inngår 416 kommuner, som til sammen omfatter 99,2 prosent av befolkningen, i tabellen.

Selvkostgrad viser hvor stor del av vann- og avløpstjenesten som er *vedtatt* finansiert gjennom gebyrer fra innbyggerne. En selvkostgrad på 100 innebærer at kommunene har et vedtak i kommunestyret om at alle kostnadene ved å produsere tjenesten skal dekkes av gebyrene fra innbyggerne. En selvkostgrad på 80 vil innebære at 80 prosent skal dekkes av gebyrer, mens de

Tabell 4.5 Gjennomsnittlig årsgebyr og standardavvik (vann, avløp og renovasjon), selvkostgrad (vann og avløp) og korrigerte frie inntekter i pst. av landsgjennomsnittet, gruppert etter kommunestørrelse

Kommunegruppe	Antall kommuner	Antall innbyggere	Gebyr ¹ (kr)	Standard-avvik (kr)	Selvkost-grad ¹ (pst.)	Andel kommuner med full selvkost ² (pst.)	Korrigert inntekt ³ (landet=100)
Under 2 000 innb.	75	94 205	10 903	2 025	94	66	120
2 000 – 4 000 innb.	92	258 348	10 436	1 957	98	78	106
4 000 – 7 500 innb.	86	478 955	9 833	1 902	99	96	103
7 500 - 20 000 innb.	86	1 062 093	8 610	1 714	99	94	99
Over 20 000 innb.	51	1 941 264	7 786	1 342	100	94	97
De fire største byene	4	1 239 850	6 137	1 138	99	100	102
Kraftkommuner	22	52 071	9 525	1 853	88	58	173
Sum/gjennomsnitt landet	416	5 126 786	9 604	2 124	98	85	109

¹ Det er oppgitt uveide gjennomsnitt i kolonnene for gebyrbeløp, selvkostgrad og korrigert inntekt.

² Her oppgitt andelen av kommunene i gruppen som har en selvkostgrad over 95 prosent.

³ Inntekt er korrigert for variasjon i utgiftsbehov.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

resterende 20 prosentene skal finansieres av kommunenes frie inntekter. Indikatoren illustrerer altså i hvilken grad kommunene utnytter inntekspotensialet på vann- og avløpssektoren.

Tendensen er at gebyrene er lavere i større kommuner enn i mindre. Dette vil være naturlig ut fra at drifts- og investeringsutgiftene, og derigjennom også kapitalkostnadene, målt per innbygger normalt vil være høyere i mindre sentrale strøk. Gebyrnivået varierer mer blant de mindre kommunene, noe som er naturlig ut fra at det er her også vil være større variasjoner i bosettingsmønster, topografi og selvkostgrad enn blant de større kommunene.

Av kommunene som inngår i tallgrunnlaget, finansierer om lag 85 prosent av kommunene vann- og avløpstjenestene fullt ut eller tilnærmet fullt ut (> 95 prosent) gjennom gebyrene fra innbyggerne. Kun 1½ prosent av kommunene belaster innbyggerne for mindre enn to tredeler av selvkost gjennom årsgebyrene.

Det er i første rekke mindre kommuner og kraftkommunene som prioriterer vann- og avløpstjenestene innenfor rammen av de frie inntektene, mens tendensen er at større kommuner i større grad finansierer tjenestene fullt ut gjennom gebyrer. Dette må ses i sammenheng med inntektsnivået i den enkelte kommune. Selv om også enkelte kommuner med et relativt lavt inntektsnivå ikke dekker inn selvkost fullt ut gjennom brukerbetalinger og motsatt, viser tabell 4.9 en tendens til at kommuner med høye inntekter belaster innbyggerne for en mindre andel av de samlede kostnadene innen vannforsyning og avløpstjenester, mens kommuner med lavere inntekter i større grad utnytter inntekspotensialet fullt ut.

4.3 Øvrige utgifter

Kommuneforvaltningen hadde i 2014 utgifter ut over konsum og gebyrfinansiert produksjon på 66 milliarder kroner. Sammensetningen og utviklingen i disse utgiftene er vist under.

Tabell 4.6 Kommunale utgifter utenom konsum og gebyrfinansierte utgifter. 2007-2014. Milliarder kroner

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*
Overføringer til ideelle organisasjoner	8,9	9,6	10,6	11,2	11,7	12,5	13,6	14,8
Subsidier	9,2	10,3	10,8	12,8	13,4	13,9	14,7	15,0
Stønader til husholdninger	8,6	9,2	10,3	11,1	11,1	11,3	12,1	12,8
Renteutgifter	11,1	11,9	10,4	10,4	12,1	12,7	12,7	13,0
Kapitaloverføringer	1,2	1,6	1,1	1,3	1,4	1,3	1,4	1,5
Overføringer til statsforvaltningen	2,5	2,4	2,4	2,7	3,1	8,5	8,8	9,2
Sum	41,5	44,9	45,7	49,4	52,9	60,2	63,2	66,3

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Overføringer til ideelle organisasjoner består i likhet med produktkjøp av utbetalinger til private aktører for at disse skal tilby visse tjenester som kommunen ellers ville ha utført⁶.

Overføringene går i hovedsak til ideelle private sykehjem og rehabiliteringsinstitusjoner, idrettslag og lokale kulturorganisasjoner. Totalt utbetalte kommunene nær 15 milliarder kroner

⁶ I nasjonalregnskapet klassifiseres utbetalinger til private aktører som utfører tjenester på vegne av kommunene som *Produktkjøp* når aktørene er kommersielle, mens tilsvarende utbetalinger til aktører som ikke har til formål å oppnå avkastning blir klassifisert som *Overføringer til ideelle organisasjoner*. Ved operasjonaliseringen av dette blir alle utbetalinger til private barnehager klassifisert som produktkjøp mens alle tilsvarende utbetalinger til aktører innen sykehjem klassifiseres som overføringer til ideelle organisasjoner.

i 2014. Hvert av de siste to årene har overføringer til ideelle organisasjoner økt med om lag 9 prosent og er den utgiftsarten som prosentvis har hatt sterkest økning.

Subsidier er tilskudd til næringslivet der formålet er å bidra til at mottagerne kan tilby innbyggerne lavere priser og større omfang på visse tjenester enn de ellers ville ha gjort. Kommunale subsidier er dominert av tilskudd til offentlige og private foretak innen samferdselssektoren. Totalt var utgiftene til subsidier i 2014 om lag 15 milliarder kroner. *Stønader til husholdninger* utgjorde 13 milliarder kroner i 2014 og består i hovedsak av sosialhjelp og bostøtte.

Renteutgiftene var 13 milliarder kroner i 2014 som tilsvarer i underkant av 3 prosent av totale driftsutgifter. Noe av renteutgiftene blir refundert av staten som en del av statlige overføringer til kommunene. De «reelle renteutgiftene» i 2014 var derfor en del lavere enn 13 milliarder kroner. Samtidig hadde kommunene renteinntekter på om lag 6 milliarder kroner i 2014 slik at «netto renteutgifter» var relativt lave tatt i betraktning av at kommunenes samlede bruttogjeld var på nærmere 500 milliarder kroner.

Kapitaloverføringer sto for 1,5 milliarder kroner. Til sammenlikning var inntektene fra uttak fra forretningsdrift 2 milliarder kroner og utbytteinntektene nesten 7 milliarder kroner. *Overføringer til statsforvaltningen* var i overkant av 9 milliarder kroner. Utgiftene ble nær tredoblet fra 2011 til 2012 som skyldes samhandlingsreformen med tilhørende kommunal medfinansiering.

4.4 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2014

I dette avsnittet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på data for 2014. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. En slik indeks for det samlede tjenestetilbudet kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

I utvalgets rapport fra april 2009 ble det presentert en ny og forbedret produksjonsindeks for kommunene basert på data for 2007. Produksjonsindeksen ble forbedret ved å inkludere flere kvalitetsindikatorer, ved å inkludere kultursektoren og ved å ta hensyn til flere etterspørselsfaktorer enn alder. Blant de nye kvalitetsindikatorene var andel ansatte med førskolelærerutdanning i barnehagesektoren, læringsmiljø, samt andel ansatte med fagutdanning i barnevernet. Videre er antall grunnskolepoeng (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) den viktigste produksjonsindikatoren for grunnskolen. I arbeidet med produksjonsindeksen for 2012 ble indikatorsettene for primærhelse- og sosialkontortjenesten endret. I primærhelsetjenesten ble indikatoren for timer utført av helsesøstre erstattet med en indikator for somatiske helseundersøkelser av barn og svangerskapskontroller, mens det i sosialkontortjenesten ble inkludert en indikator for kvalifikasjonsprogrammet. I pleie og omsorg ble det vurdert å inkludere en indikator for antall timer hjelp i hjemmetjenesten, men på grunn av bekymring omkring ekstremverdier ble det valgt å fortsette med en indikator for antall brukere.

Produksjonsindeksen oppdateres årlig med beregning av delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur, i tillegg til en samlet produksjonsindeks som omfatter alle disse tjenestene. I alt 373 kommuner har levert tilstrekkelige data til å inngå i beregningene for 2014. Manglende data for læringsmiljø i grunnskolen er fortsatt den viktigste enkeltårsaken til at produksjonsindeksen ikke kan beregnes for mer enn 87 prosent av kommunene.

Tabell 4.7 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter og hjemfallsinntekter. Kostnadsnøklene i inntektssystemet er benyttet for å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Både indeksene og korrigeret inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

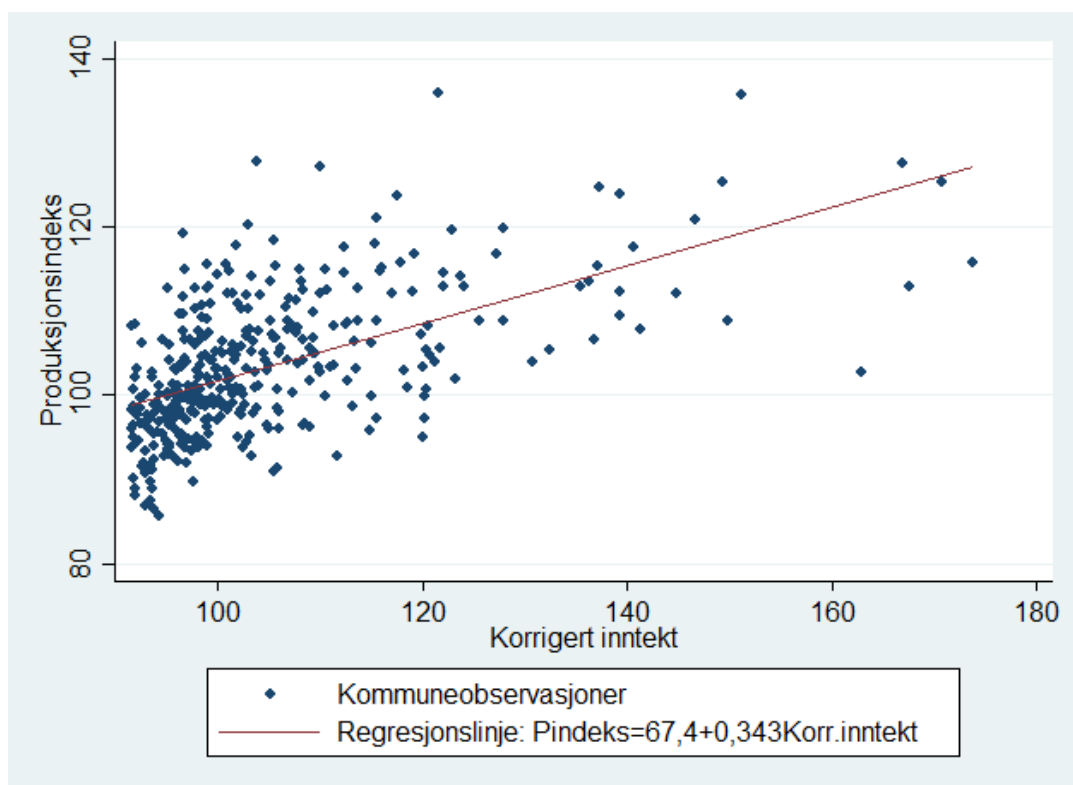
Tabell 4.7 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigeret inntekt, 2014

	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helsetj	Pleie & omsorg	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.
90-95	101,2	100,3	94,1	93,3	107,1	93,3	73,9	96,1	93,0
95-100	101,5	99,8	98,0	100,4	101,4	100,6	94,8	100,1	97,5
100-105	97,0	100,1	102,0	99,6	89,0	99,8	120,5	100,1	101,3
105-110	97,7	100,8	104,3	105,3	93,2	102,2	112,0	102,5	106,1
110-125	100,3	98,2	113,1	108,3	124,9	112,4	100,1	105,1	116,0
Over 125	101,3	100,8	130,7	116,7	114,9	115,2	165,0	113,0	148,9
Standardavvik	6,4	3,8	24,3	15,4	30,7	23,9	59,1	8,5	19,5
Korrelasjon korr. innt.	0,05	0,11	0,56	0,39	0,05	0,09	0,45	0,55	1,00
Antall kommuner	373	373	373	373	373	373	373	373	373

Merknad: Produksjonsindekser og korrigeret inntekt er normalisert slik at de veide gjennomsnittene (med antall innbyggere som vekter) for kommunene som inngår er lik 100.

I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigeret inntekt har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav korrigeret inntekt. Korrelasjonen med korrigeret inntekt er klart høyere for samlet produksjonsindeks enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Det er delindeksene for primærhelsetjeneste, pleie og omsorg og kultur som viser sterkest sammenheng med korrigeret inntekt. Det er innenfor disse tjenestene at kommuneøkonomien er avgjørende for tjenestetilbudet. Delindeksene for barnehage, barnevern og sosialkontortjenester er praktisk talt ukorrelert med korrigeret inntekt, mens delindeksen for grunnskole bare er svakt korrelert med korrigeret inntekt. For barnevern og sosialkontortjenester har de svake korrelasjonene trolig sammenheng med at tilbudet innen disse tjenesteområdene i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser. Innføring av rett til barnehageplass fra 2011 har medført at barnehagedekningen i stor grad er blitt frikoblet fra kommunale inntekter.

Figur 4.5 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt, 2014 ¹

¹ For å gi et best mulig bilde av majoriteten av kommunene er Bykle, Sirdal, Eidfjord, Aurland og Aukra (som har korrigert inntekt over 180) utelatt fra figuren.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er også illustrert i figur 4.5 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigert inntekt. Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser målt ved korrigert inntekt. Samtidig framgår det at det er betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigert inntekt.

I enkelte sammenhenger har variasjonen i produksjonsindeksen mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå blitt tolket som en indikasjon på effektivitetsforskjeller kommunene imellom. At stigningstallet til regresjonslinja i figur 4.5 er mindre enn 1 (0,343), kan videre tolkes som at kommuner med høyt inntektsnivå i gjennomsnitt er mindre effektive enn kommuner med lavt inntektsnivå. Utvalget vil påpeke at slike anvendelser av indeksen har sine begrensninger og må gjøres med varsomhet. I praksis vil det være svakheter ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt. Det har sammenheng med at produksjonsindeksen ikke fanger opp alle aspekter ved tjenestetilbudet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i korrigert inntekt (omfatter kun frie inntekter) og finansieringen av de tjenester som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg kan tjenestetilbudet være holdt oppe av et svakt driftsresultat.

Videre er utviklingen i samlet produksjonsindeks over årene 2012 til 2014 studert mer nøye. Endring i produksjonsindeksen over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de

Øvrige kommunene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Det kan være nærliggende å tolke økt verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for økt effektivitet og lavere verdi på produksjonsindeksen som uttrykk for lavere effektivitet, men dette er å trekke forhastede konklusjoner. For eksempel vil økt verdi på produksjonsindeksen som skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen ikke kunne tolkes som økt effektivitet.

Det er en klar tendens til at kommuner som skårer høyt på produksjonsindeksen i 2012 også skårer høyt i 2013 og 2014, og at de som skårer lavt ett år også skårer lavt de øvrige år. Dette kommer til uttrykk ved at produksjonsindeksene for de enkelte år er sterkt positivt korrelert. De tre parvise korrelasjonskoeffisientene er 0,88 eller høyere. Videre er det en viss tendens til at korrelasjonen er sterkere når avstanden i tid er kort. For eksempel er korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2013 og 2014 0,92, mens korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2012 og 2014 er 0,88.

Endringen i produksjonsindeks fra 2012 til 2014 er nærmere illustrert i tabell 4.8. Det er 343 kommuner som det er beregnet en samlet produksjonsindikator for i begge årene 2012 og 2014. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Stabiliteten over tid kommer her til uttrykk ved at 203 av de 343 kommunene (nærmere 60 prosent) tilhører samme gruppe i 2014 som i 2012. Og det er bare 15 kommuner (4 prosent) som ikke tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2014.

Tabell 4.8 Utviklingen i produksjonsindeks fra 2012 til 2014

		Produksjonsindeks 2014						
		85-90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-125	Over 125
Produksjonsindeks 2012	85-90	4	2	0	0	0	0	0
	90-95	4	23	10	0	0	0	0
	95-100	1	13	62	16	3	0	0
	100-105	0	2	18	43	17	2	0
	105-110	0	0	3	20	25	11	0
	110-125	0	0	0	4	11	42	1
	Over 125	0	0	0	0	0	2	4

Tabell 4.8 viser også at det ikke er mange enkeltkommuner som har hatt veldig stor endring i verdien på produksjonsindeksen. Maksimal endring er vel 14 prosentpoeng. Det er i alt 7 kommuner (2 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mer enn 10 prosentpoeng fra 2012 til 2014. På den andre siden er det 285 kommuner (83 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mindre enn 5 prosentpoeng fra 2012 til 2014.

I vedlegg 10 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen og det rapporteres produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

5 Aktivitet i kommunesektoren

I dette kapitlet omtales investeringene og sysselsettingen i kommunal forvaltning. For en omtale av den samlede aktivitetsutviklingen i kommunal sektor henvises det til kapittel 2.

5.1 Investeringer

Sammenliknet med inntektene tilsvarte investeringsnivået 13,4 prosent i 2014. Hvis man korrigerer for at fylkeskommunene fra og med 2010 har hatt ansvar for investeringer i mange veier som staten tidligere hadde ansvar for, var investeringsnivået i 2014 målt mot inntektene på om lag samme nivå som de fleste av årene 2002-2013. Unntakene er årene 2007-2010 da investeringsnivået var høyere enn i 2014 mens i 2012 var investeringsnivået lavere enn i 2014.

Fordelingen av investeringer på de ulike tjenesteområdene framgår av tabell 5.1.

Tabell 5.1 Kommuneforvaltningens anskaffelser av fast realkapital. Milliarder kroner

	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*	Endring 2013*- 2014* (prosent)	Andel av total i 2014* (prosent)
Administrasjon	2,2	2,4	2,3	2,7	2,5	2,2	-12,8	3,8
Barnehager	3,2	2,2	2,0	1,8	2,0	2,2	12,0	3,7
Undervisning	13,7	13,0	12,3	11,7	13,4	13,7	2,2	23,3
Grunnskole	9,1	9,0	8,4	7,7	8,5	9,0		15,3
Videregående skole	4,5	3,8	3,8	3,7	4,7	4,5		7,6
Andre undervisningsformål	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,2		0,4
Skolefritidsordning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,1
Helse- og sosialtjenester	5,3	5,7	6,2	6,4	7,9	8,7	10,9	14,8
Kommunehelsetjenester	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3		0,5
Tannhelsetjenester	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1		0,2
Pleie og omsorg	2,3	2,8	2,8	3,0	3,9	4,5		7,7
Barne- og familievern	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0		0,1
Andre sosiale tjenester	2,5	2,5	2,9	2,9	3,4	3,7		6,3
Tekniske tjenester mv.	12,0	18,0	19,3	20,8	22,6	24,3	7,7	41,3
Vann	2,9	2,8	3,0	3,2	3,5	3,9		6,6
Avløp / kloakk	3,2	3,4	3,4	4,0	4,3	5,5		9,4
Renovasjon	0,7	0,8	0,7	0,6	0,4	0,7		1,1
Brannvern / feiing	0,4	0,6	0,4	0,5	0,5	0,7		1,2
Samferdsel	4,2	9,8	11,0	11,5	12,7	12,4		21,1
Andre tekniske tjenester	0,6	0,7	0,6	1,0	1,0	1,1		1,9
Næringsøkonomiske formål	2,8	2,1	1,8	1,2	1,3	1,6	19,4	2,7
Kultur og idrett	6,1	6,4	6,4	6,1	6,2	6,1	-1,6	10,4
Kommuneforvaltningen totalt	45,4	50,0	50,3	50,7	55,9	58,9	5,3	100
Bruttoinv. i fastlands-Norge	414,4	394,9	431,2	478,3	505,1	523,4	3,6	
Kommuneforvaltningens andel av bruttoinv. i fastl.-N. (i pst.)	10,9	12,7	11,7	10,6	11,1	11,3	-	
Kommuneforvaltningen - faste 2009- priser	45,4	48,8	47,1	46,0	48,1	50,1	4,0	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Foreløpige tall

** Ved hovedrevisjonen 2014 ble forskningsutgifter omklassifisert fra løpende utgifter til investeringer. Dette innebærer at tallene for bruttoinvesteringer i fastlands-Norge er høyere enn i tilsvarende tabell i fjorårets rapport mens tallene for kommuneforvaltningens andel av fastlands-Norges investeringer er lavere enn i tilsvarende tabell i fjorårets rapport.

Det er innen *tekniske tjenester* at investeringsnivået er høyest med drøye 40 prosent av totale investeringer. Deretter følger *undervisning* med 23 prosent, *helse og sosiale tjenester* med 15 prosent og *kultur og idrett* med 10 prosent.

Både siste år og siste fem år har økningen vært høyest innen *tekniske tjenester og helse og sosiale tjenester*. I førstnevnte gruppe er økningen størst innen *avløp/kloakk*. Innen *helse og sosiale tjenester* er det *pleie og omsorg* som har økt mest.

Det nominelle nivået innen *næringsøkonomiske formål og barnehager* økte fra 2013 til 2014, men var mer enn 40 prosent og 30 prosent lavere enn 5 år tidligere. Denne reduksjonen for næringsøkonomiske formål skyldes bl.a. spesielt store utgifter til havnevesen/kaianlegg i 2008 og 2009 mens for barnehagene var 2009 siste av flere år med store investeringer. *administrasjon, undervisning og kultur og idrett* har hatt relativt stabile investeringstall, men målt i volum er nivået blitt noe lavere siste fem år.

5.2 Sysselsetting

Sysselsetting i kommuneforvaltningen

Antall timeverk som er utført i kommuneforvaltningen, statsforvaltningen og øvrige sektorer vises i tabell 5.2. Tallene er basert på nasjonalregnskapet¹ der timeverk beregnes ut fra normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

Tabell 5.2: Utførte timeverk etter sektor og næring. Lønnstakere og selvstendige. Millioner.

	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*	Absol. endr. 2013-2014	Endr. i pst 2013-2014	Endr. i pst 2009-2014	Andel av timeverk i alt 2014
Kommuneforvaltningen	570,0	582,2	598,0	604,0	607,6	610,5	2,9	0,5	7,1	15,6
Offentlig administrasjon	81,0	81,0	83,8	84,6	82,6	82,9	0,3	0,4	2,4	
Undervisning	178,1	181,9	185,4	184,6	185,4	185,2	-0,1	-0,1	4,0	
Helse- og sosialtjenester	293,8	301,4	310,1	315,3	319,6	322,2	2,6	0,8	9,7	
Vann, avløp og renovasjon	8,0	8,5	8,8	9,2	9,6	9,8	0,3	2,7	22,6	
Kultur og idrett	9,2	9,5	9,9	10,3	10,4	10,3	-0,1	-1,3	12,2	
Statsforvaltningen	409,7	415,9	423,0	426,9	429,1	440,4	11,3	2,6	7,5	11,2
Offentlig forvaltning totalt	980	998	1 021	1 031	1 037	1 051	14,2	1,4	7,3	26,8
Andre sektorer	2 711	2 698	2 740	2 803	2 822	2 870	47,7	1,7	5,8	73,2
Timeverk i alt	3 691	3 696	3 761	3 833	3 859	3 921	61,9	1,6	6,2	100,0

* Foreløpige tall.

Kilde: Nasjonalregnskapet (Statistisk sentralbyrå).

SSBs foreløpige tall viser at kommuneforvaltningen hadde en vekst i utførte årsverk fra 2013 til 2014 på 0,5 prosent. Dette er svakere enn både veksten i statsforvaltningen (2,6 prosent) og i resterende sektorer (1,7 prosent). Sammenliknet med 5 år tidligere er imidlertid kommunesektorens prosentvise vekst nesten lik høy som veksten i statsforvaltningen og høyere enn i resterende sektorer. Vi viser ellers til omtalen i kapittel 2.2 om kommunesektorens størrelse.

I kommuneforvaltningen er *helse- og sosialtjenester*² den klart største næringsgruppen med 53 prosent av timeverkene i 2014. *Undervisning* er en klar nummer to med 30 prosent og *offentlig*

¹ Som følge av hovedrevisjonen 2014 er det noen avvik i verdiene sammenliknet med tilsvarende tabell i tidligere rapporter. Størst utslag er det for kultur og idrett der antall timeverk er nær doblet.

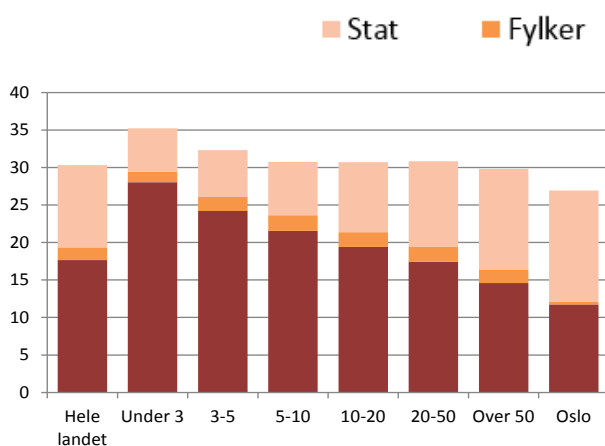
² I tillegg til pleie- og omsorgsfunksjonene i KOSTRA omfattes her både barnehager, barnevern og primærhelsetjenesten.

*administrasjon*³ utgjorde om lag 14 prosent. *Helse- og sosialtjenester* har også økt mer enn øvrige næringer. Siste fem år er nesten tre av fire nye timeverk utført i denne delen av kommunesektoren.

Sektorfordelt sysselsetting etter kommunestørrelse

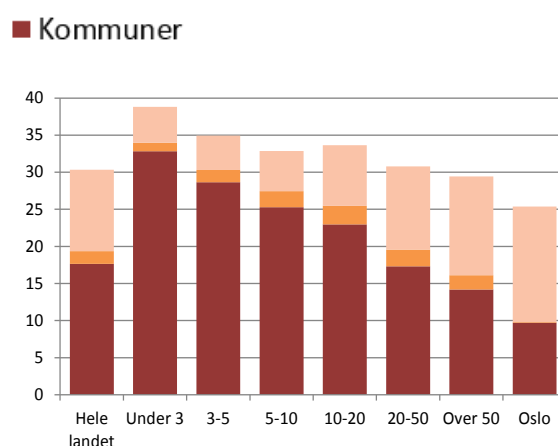
Nasjonalregnskapet inneholder ikke tall for sysselsetting på kommunenivå. For å belyse dette er istedenfor Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk⁴ brukt.

De to etterfølgende figurene viser begge hvordan sysselsettingen i offentlig forvaltning fordeler seg innen ulike grupper av kommuner. Figur 5.1 viser fordelingen ut fra hvor de sysselsatte bor, mens figur 5.2 viser fordeling ut fra hvilke kommuner de tilhørende arbeidsplassene er lokalisert.

Figur 5.1 Sysselsatte personer etter bostedskommune og fordelt på sektor. Gruppert etter kommunestørrelse (1 000 innbyggere). Prosent av sysselsatte

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 5.2 Sysselsatte personer etter arbeidssted og fordelt på sektor. Gruppert etter kommunestørrelse (1 000 innbyggere). Prosent av sysselsatte

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figurene viser at 30 prosent av alle sysselsatte arbeider i offentlig forvaltning⁵. Oslo har lavest andel og kommunene med under 3000 innbyggere har høyest andel. Figurene viser videre at med økende kommunestørrelse går andelen sysselsatte innen staten opp og andelen kommuneansatte går ned.

Den lave andelen statlige sysselsatte i små kommuner har sammenheng med at de fleste statlige virksomheter er store og spesialiserte med høye krav til fagkompetanse. For å erstatte naturlig avgang er det behov for nyrekruttering av et visst omfang, og forholdene ligger bedre til rette for rekruttering i store kommuner enn i små kommuner.

Den høye andelen kommunale arbeidsplasser i småkommuner, ref. figur 5.1 B, skyldes flere forhold. En årsak er at mange sysselsatte bor i små kommuner og arbeider i større kommuner.

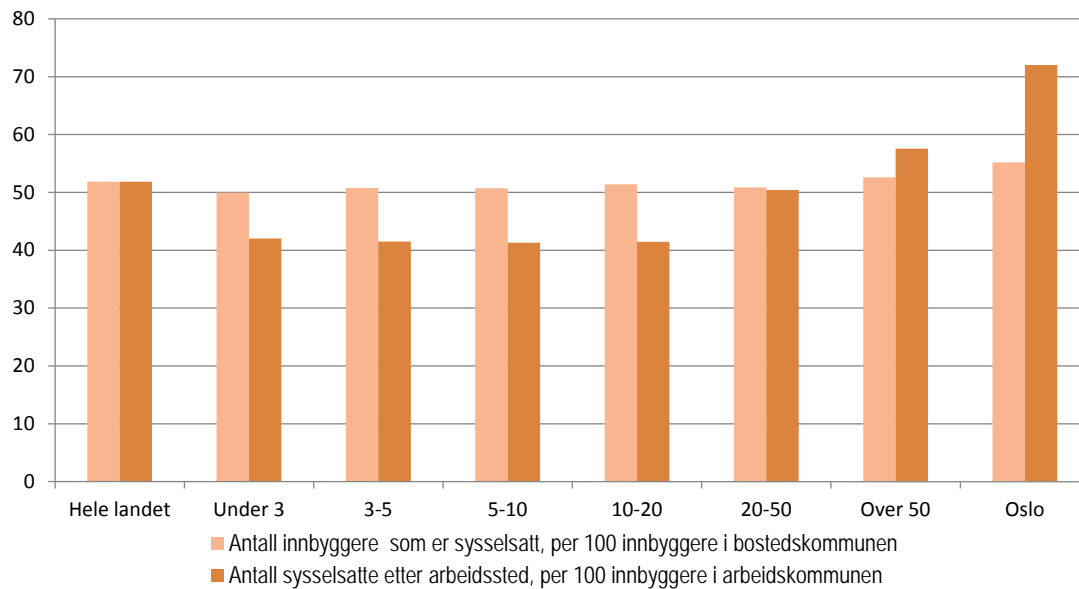
³ Foruten ordinær administrasjon slik det defineres i KOSTRA inkluderes her brannvern, vegadministrasjon og tilrettelegging for næringslivet.

⁴ <http://www.ssb.no/regsys/>. Tallene fra denne statistikken avviker noe fra sysselsettingsstatistikken i nasjonalregnskapet, bl.a. vil andelen sysselsatte innen kommuneforvaltningen her vise noe høyere tall da en relativt stor andel av de kommuneansatte arbeider deltid samtidig som det i statistikken ikke skilles mellom heltid og deltid.

⁵ Av resterende 70 prosent jobber de fleste i privat markedsrettet sektor mens en mindre del jobber i ideell sektor eller offentlig markedsrettet sektor.

For kommuner der mange av innbyggerne pendler ut av kommunen for å jobbe, er gjerne antall arbeidsplasser i kommunen per 100 innbyggere lavt i alle sektorer bortsett fra kommuneforvaltningen.

Hvordan sysselsettingen varierer med kommunestørrelse fremgår av figur 5.3.

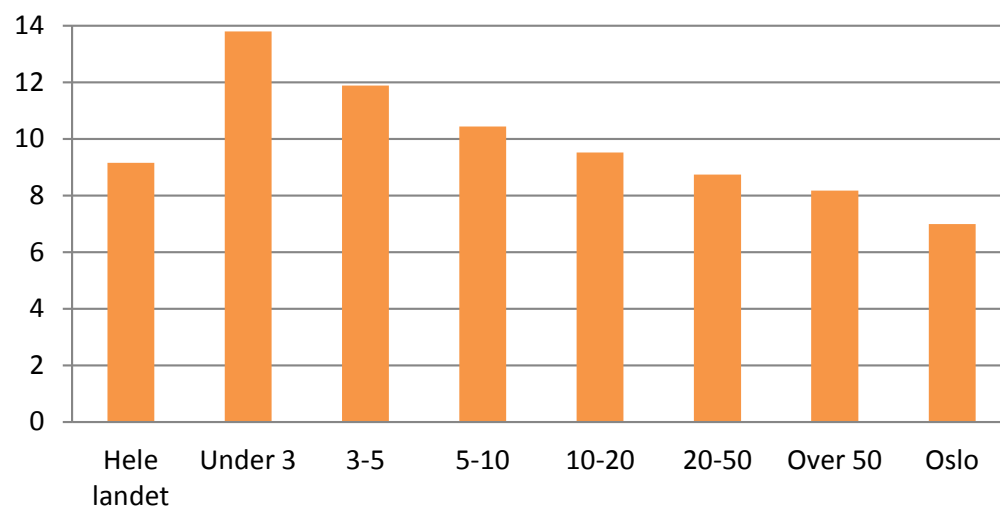

Figur 5.3 Antall sysselsatte personer i prosent av antall innbyggere. Gruppert etter kommunestørrelse (1 000 innbyggere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Forskjellen mellom de rød og blå søylene gjenspeiler forskjeller mellom antallet som pendler ut av kommunen og inn til kommunen for å jobbe.

At det er mange flere arbeidsplasser per innbygger i Oslo enn i små kommuner forklarer likevel bare noe av årsaken til at det er høy andel kommuneansatte i små kommuner: Også sett i forhold til antall innbyggere i kommunen er det stor forskjell mellom små og store kommuner.

Figur 5.4 Kommunalt sysselsatte i prosent av innbyggere. Gruppert etter kommunestørrelse (1 000 innbyggere).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I kommuner med under 3 000 innbyggere er det i gjennomsnitt dobbelt så mange kommuneansatte per 100 innbyggere enn i Oslo⁶. Videre er det en tydelig tendens til at antall kommuneansatte per 100 innbyggere øker med lavere innbyggertall i kommunen: Når man rangerer kommunene etter antall kommuneansatte per innbygger kommer første kommune med mer enn 5 000 innbyggere på 72.plass og første kommune som har flere enn 15 000 innbyggere kommer på 217.plass.

Tendensen til at det ved stigende kommunistørrelse er færre kommuneansatte per 100 innbyggere kan ha flere årsaker:

- Store kommuner velger i større grad enn små å la private aktører / ideelle organisasjoner utføre oppgaver som gjøres av kommunalt ansatte i små kommuner. Eksempelvis gjelder dette barnehager og syke-/aldershjem.
- Store kommuner vil i større grad enn små kommuner ha sysselsatte i heltidsstillinger og ha høyere stillingsprosent i deltidsstillingene.
- I store kommuner ligger forholdene bedre til rette for stordriftsfordeler innen mye av tjenesteproduksjonen.

⁶ Reelt sett er forskjellen enda større da sysselsatte i fylkeskommunale funksjoner som eksempelvis videregående skoler er inkludert i tallene for Oslo, men ikke inkludert i tallene for noen av øvrige kommuner. Søylen for Oslo skulle vært noe lavere hvis tallene skulle vært helt sammenliknbare.

6 Priser og kostnader

6.1 Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftsposten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Tabell 6.1 Årslønnsvekst per årsverk i prosent og lønn per årsverk 2014 for noen store forhandlingsområder.

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst			Lønn per årsverk 2014	Lønn heltidsansatte 2014
	2004-2009	2009-2014	2014 ¹		
Alle områdene/gruppene	4,7	3,7	3,0	503 800	
Industri i alt (NHO)	4,8	4,0	3,3	538 700	
Industriarbeidere (NHO)	4,4	3,7	3,0	431 100	
Industrifunksjonærer (NHO)	5,1	4,1	3,2	669 500	
Varehandel (Virke)	3,9	3,6	3,5		457 700
Finanstjenester	5,6	4,7	2,9		659 300
Statsansatte	4,8	3,9	3,4	524 300	
Kommunesektoren (KS inkl bedr.medl) ¹	4,7	3,8	3,2	462 000	
Undervisningspersonell i komm.sekt ¹	3,9	3,5	2,3	507 200	
Øvrige ansatte i kommunesektoren	5,0	3,9	3,7	447 800	
Helseforetak (Spekter)	4,7	3,7	3,4	523 900	
Øvrige bedrifter (Spekter)	4,8	3,7	3,3	492 100	

¹ I 2004 og 2005 inngår undervisningsstillinger utenom Oslo både i tallene for undervisningspersonell og kommuneansatte. Fra og med 2006 omfatter tallene for kommuneansatte også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell. For ansatte i konflikt ble virkningstidspunktene forskjøvet. Dette trakk årslønnsveksten 2014 ned med 0,2 prosentpoeng for hele kommunesektoren og ned med 0,9 prosentpoeng for undervisningspersonell.

Kilde: Etter inntektsoppgjørene 2015, Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, juni 2015.

Tabell 6.1 viser at gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle grupper i 2014 var på 3,0 prosent. Innen områdene var det øvrige ansatte i kommunesektoren, statsansatte og ansatte i helseforetak som hadde høyest årslønnsvekst med henholdsvis 3,7; 3,4 og 3,4 prosent. Undervisningspersonell i kommunesektoren og ansatte innen finans hadde lavest årslønnsveksten med henholdsvis 2,3 prosent og 2,9 prosent.

Samlet hadde kommunesektoren en årslønnsvekst på 3,2 prosent. Konflikten i 2014 førte til senere virkningstidspunkter som reduserte årslønnsveksten med 0,2 prosentpoeng. For undervisningspersonell i kommunesektoren ble årslønnsveksten redusert med 0,9 prosentpoeng. Årslønnsveksten 2014-2015 blir tilsvarende høyere.

I perioden 2004 til 2009 hadde ansatte i finanstjenester en sterkere årslønnsvekst enn de øvrige gruppene med 5,6 prosent, mens undervisningspersonell og ansatte innen varehandel hadde lavere årslønnsvekst enn de andre områdene med 3,9. Den gjennomsnittlige årslønnsvekst for alle gruppene var 4,7 prosent. Tallene for kommuneansatte i denne perioden er eksklusiv undervisningspersonell frem til 2003, og inklusiv undervisningspersonell fra og med 2004.

I perioden 2009 til 2014 var den årlige årslønnsveksten høyest for finansansatte og industrifunksjonærer med hhv. 4,7 og 4,1 prosent og lavest for varehandelen med 3,6 prosent og undervisningspersonell i kommunesektoren med 3,5 prosent. Kommuneansatte hadde i denne perioden en årslønnsvekst på 3,8 prosent. Den gjennomsnittlige årslønnsvekst for alle gruppene var 3,7 prosent.

Tabell 6.2 viser gjennomsnittlig årslønn (gjennomsnittlig månedsfortjeneste for hele året *12) ned på enkeltsektorer.

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig årslønn i 2014 høyest innenfor videregående skole med 521 000 og sentraladministrasjonen med 501 900, og lavest i barnehager med 403 400.

Tabell 6.2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og gjennomsnittlig månedslønn x 12. Gjennomsnittlig årslønns vekst 2013-2014. Fordelt på kommunale sektorer

	Årsverk per 1.12.14	Månedsfortj. x 12 året 2014	Prosent 2013-2014
I alt	363 900	468 900	3,0
Av dette:			
Sentraladministrasjon	22 200	501 900	3,7
Grunnskole	80 600	480 300	2,1
Videregående	31 100	521 000	2,1
Barnehager	40 400	403 400	3,2
Pleie/omsorg	135 400	463 100	3,3
Kultur	7 500	457 000	3,8
Teknisk	25 800	476 800	4,3

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

Den største lønnsøkningen fra 2013 til 2014 var innen teknisk sektor med 4,3 prosent, mens den laveste årslønnsveksten hadde grunnskoler og videregående skoler med 2,1 prosent.

Arbeidskonflikten i 2014 førte isolert sett til at årslønnsveksten i grunnskoler og videregående skoler ble redusert med om lag 0,9 prosentpoeng.

7 Netto driftsresultat

I 2014 ble netto driftsresultat for kommunesektoren på 1,5 prosent. Korrigert for endret regnskapsføring av kompensasjon for merverdiavgift på investeringer, var dette det samme som i 2013¹. Driftsutgiftene økte noe svakere enn driftsinntektene slik at brutto driftsresultat fratrukket avskrivninger økte fra 4,9 til 5,1 prosent. På den annen side økte netto finansutgifter fra 3,4 prosent av driftsinntektene i 2013 til 3,6 prosent i 2014, slik at økningen i brutto driftsresultat ble spist opp av økte netto finansutgifter. Det var først og fremst lavere finansielle gevinster som ga økte netto finansutgifter fra 2013 til 2014.

Gjennomsnittlig netto driftsresultat for de siste fem årene er på 1,6 prosent korrigert for investeringsmoms. Utvalgets anbefaling er at netto driftsresultat for kommunesektoren i gjennomsnitt bør ligge på 2 prosent over tid. Korrigert netto driftsresultat for 2014 er beregnet til 0,0 prosent, noe som er en økning fra -0,4 prosent i 2013. Gjennomsnittlig korrigert netto driftsresultat for de siste fem årene er på -0,5 prosent.

I kommunene inkludert Oslo gikk netto driftsresultat opp fra 1,2 til 1,3 prosent av driftsinntektene fra 2013 til 2014. Gjennomsnittet for de siste fem årene er på 1,2 prosent korrigert for investeringsmoms. Utvalgets anbefaling er at netto driftsresultat for kommunene i gjennomsnitt bør ligge på 1 $\frac{3}{4}$ prosent over tid. For kommunene er korrigert netto driftsresultat for 2014 beregnet til -0,2 prosent, noe som er en nedgang fra -0,3 prosent i 2013. Gjennomsnittlig korrigert netto driftsresultat for kommunene for de siste fem årene er på -0,6 prosent.

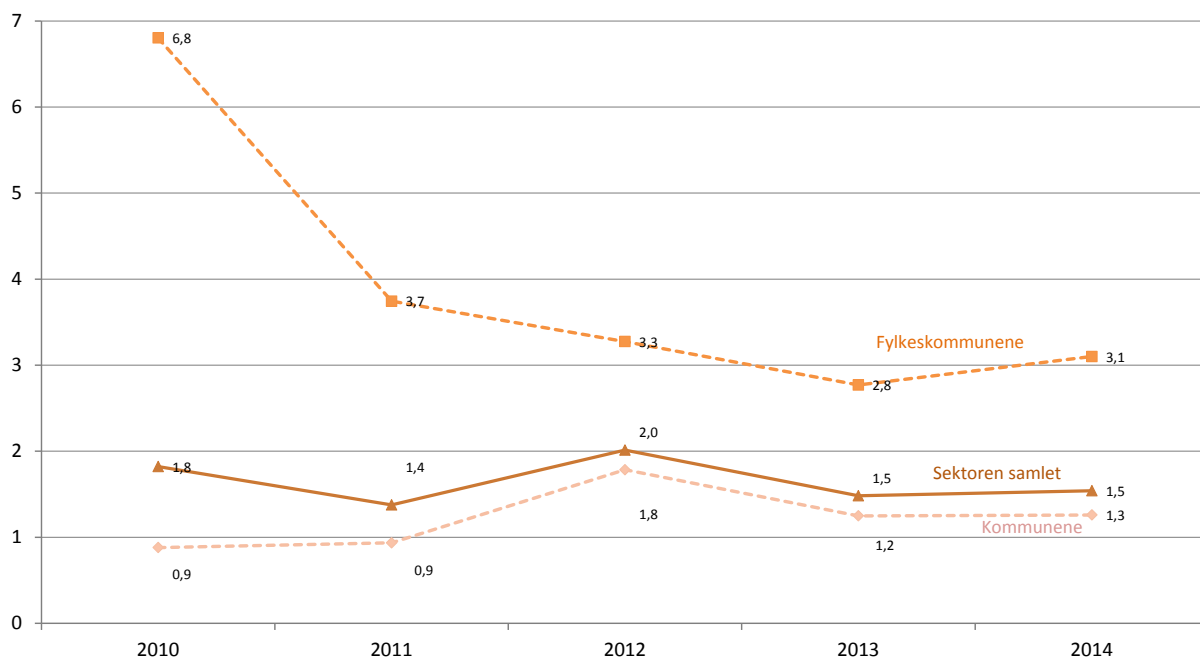
Fra 2013 til 2014 økte netto driftsresultat i fylkeskommunene fra 2,8 prosent av driftsinntektene til 3,1 prosent. Gjennomsnittet for de siste fem årene er på 3,9 prosent korrigert for investeringsmoms. Utvalgets anbefaling er at netto driftsresultat for fylkeskommunene i gjennomsnitt bør ligge på 4 prosent over tid. For fylkeskommunene er korrigert netto driftsresultat for 2014 beregnet til 1,1 prosent, noe som er en økning fra -0,8 prosent i 2013. Gjennomsnittlig korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene for de siste fem årene er på -0,5 prosent.

I 2014 hadde 128 kommuner negativt netto driftsresultat. Antall kommuner i ROBEK er per november 2015 på 50, noe som er en nedgang fra 54 på samme tid året før.

7.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

Figur 7.1 viser utviklingen i netto driftsresultat i årene 2010-2014 for kommunene, fylkeskommunene og kommunesektoren samlet. For å få sammenliknbare tall er refusjon for investeringsmoms trukket fra alle år. For kommunesektoren samlet utgjorde netto driftsresultat 1,5 prosent av driftsinntektene i 2014. Dette var det samme som i 2013. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunesektoren samlet ligget på 1,6 prosent i gjennomsnitt (fratrukket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2012 med 2,0 prosent og lavest i 2011 med 1,4 prosent.

¹ Årsaken til at netto driftsresultat er det samme i 2013 og 2014 for kommunesektoren samlet sett, mens netto driftsresultat øker både i kommunene og fylkeskommunene, skyldes avrunding. For sektoren samlet sett endrer netto driftsresultat seg fra 1,482 til 1,541, mens netto driftsresultat for kommunene endrer seg fra 1,249 til 1,259.

Figur 7.1 Netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter. Kommunene (inkl. Oslo), fylkeskommunene og kommunesektoren samlet. Kommunekonsern. Korrigert for refusjon for investeringsmoms alle år. 2010-2014

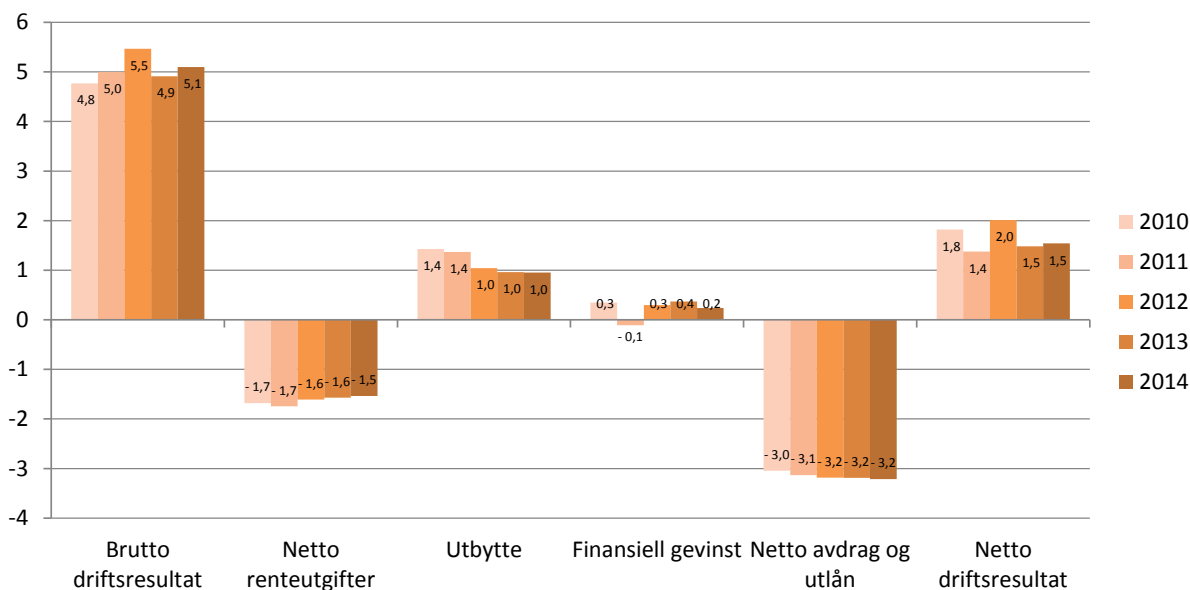
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet er et veiet gjennomsnitt av netto driftsresultat i kommunene (inkl. Oslo) som var på 1,3 prosent i 2014 og fylkeskommunene som lå på 3,1 prosent.

Brutto driftsresultat er lik forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter. Forskjellen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat forklares av kommunesektorens netto finansransaksjoner. Netto finansransaksjoner består av netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster og netto avdrag og utlån. Figur 7.2 gir en oversikt over hvordan disse størrelsene påvirker netto driftsresultat. Størrelser over null viser positive resultater og positive netto inntekter, mens størrelser under null viser netto utgifter.

I 2014 hadde kommunesektoren samlet et brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) på 5,1 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning fra 4,9 prosent året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde en noe svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Kommunesektorens netto finansutgifter i 2014 er lik summen av netto utgifter til avdrag og utlån på 3,2 prosent av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,5 prosent fratrukket netto inntekter fra utbytte på 1,0 prosent av driftsinntektene og finansielle gevinster på 0,2 prosent. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 3,6 prosent av driftsinntektene i 2014. I 2013 tilsvarte netto finansutgifter 3,4 prosent av driftsinntektene. Det var først og fremst lavere netto finansielle gevinster som ga økte netto finansutgifter fra 2013 til 2014. Det vil si at forbedringen i brutto driftsresultat på 0,2 prosentpoeng fra 2013 til 2014 ble motvirket av økte finansutgifter på 0,2 prosentpoeng, slik at netto driftsresultat ble det samme begge år.

Netto driftsresultat i 2014 var 0,1 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes i hovedsak at utbytte var 0,2 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i perioden.

Figur 7.2 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kommunesektoren samlet. Kommunekonsern. 2010-2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

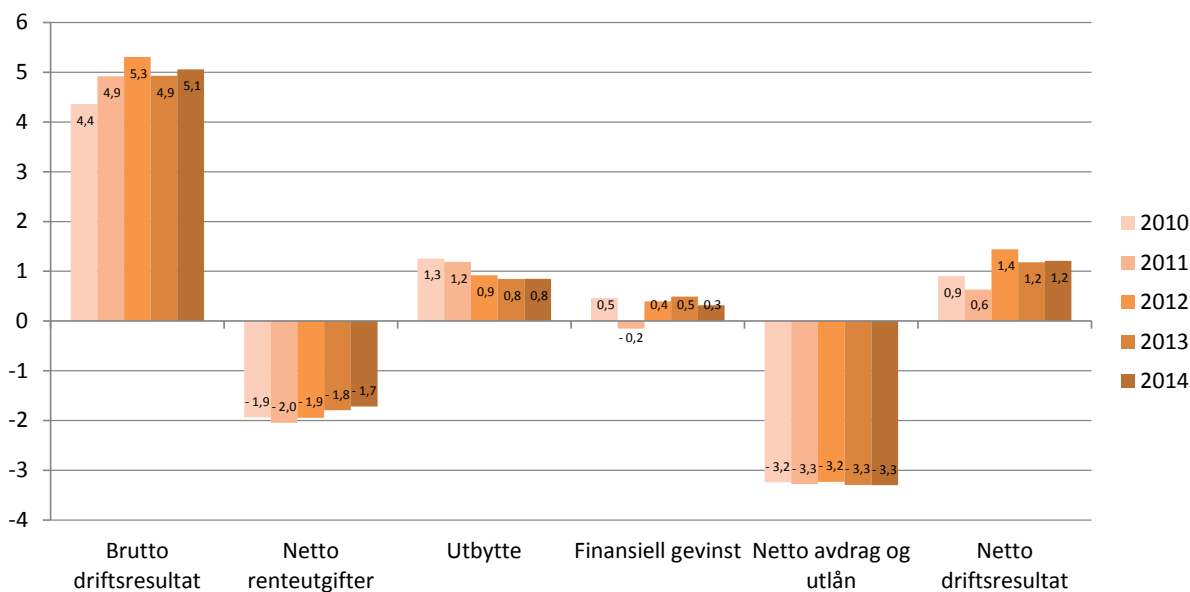
7.2 Netto driftsresultat for kommunene

I dette kapitlet ser vi på kommunene utenom Oslo og Oslo kommune hver for seg. Dette skyldes at Oslo både har kommunale og fylkeskommunale oppgaver.

I 2014 hadde kommunene utenom Oslo et netto driftsresultat på 1,2 prosent. Dette var det samme som i 2013. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene utenom Oslo ligget på 1,1 prosent i gjennomsnitt (fratrasket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2012 med 1,4 prosent og lavest i 2011 med 0,6 prosent.

I 2014 hadde kommunene utenom Oslo et brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) på 5,1 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning fra 4,9 prosent året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde en noe svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Kommunenes netto finansutgifter i 2014 er lik summen av netto avdrag og utlån på 3,3 prosent av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,7 prosent fratrukket utbytte på 0,8 prosent av driftsinntektene og finansielle gevinster på 0,3 prosent. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 3,8 prosent av driftsinntektene i 2014. Også i 2013 tilsvarte netto finansutgifter 3,8 prosent av driftsinntektene.

Netto driftsresultat i 2014 lå 0,1 prosentpoeng over gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes at netto renteutgifter var 0,2 prosentpoeng lavere og brutto driftsresultat 0,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden, mens det at utbytte var 0,2 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for perioden trakk i motsatt retning.

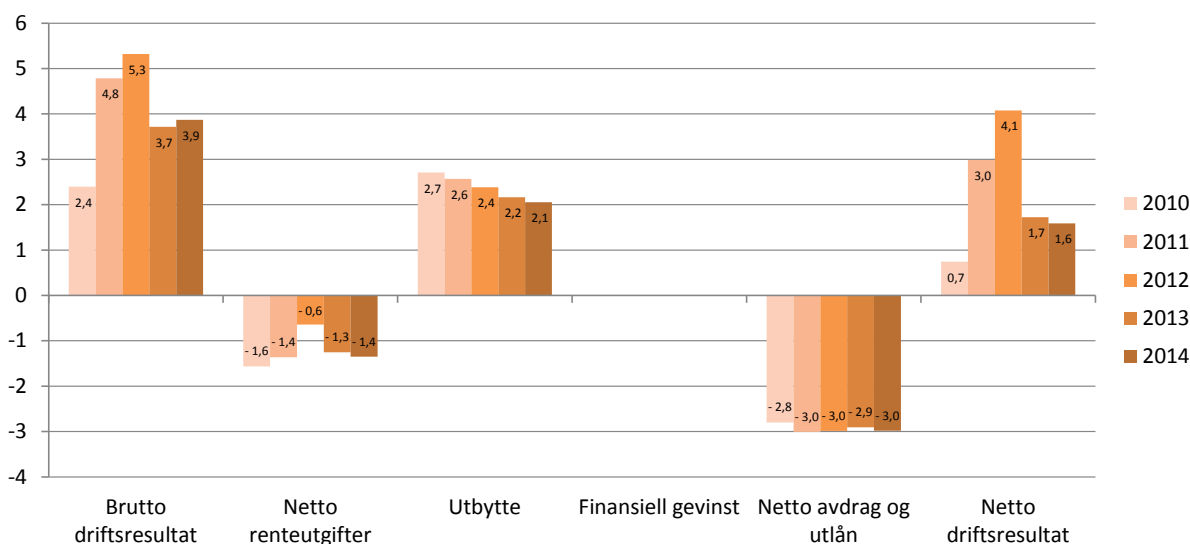

Figur 7.3 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kommunene utenom Oslo. Kommunekonsern. 2010-2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2014 hadde Oslo et netto driftsresultat på 1,6 prosent. I 2013 var netto driftsresultatet på 1,7 prosent. De siste fem årene har netto driftsresultat for Oslo ligget på 2,2 prosent i gjennomsnitt (fratrasket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2012 med 4,1 prosent og lavest i 2010 med 0,7 prosent.

I 2014 hadde Oslo et brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) på 3,9 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning fra 3,7 prosent året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde en noe svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Oslos netto finansutgifter i 2014 er lik netto avdrag og

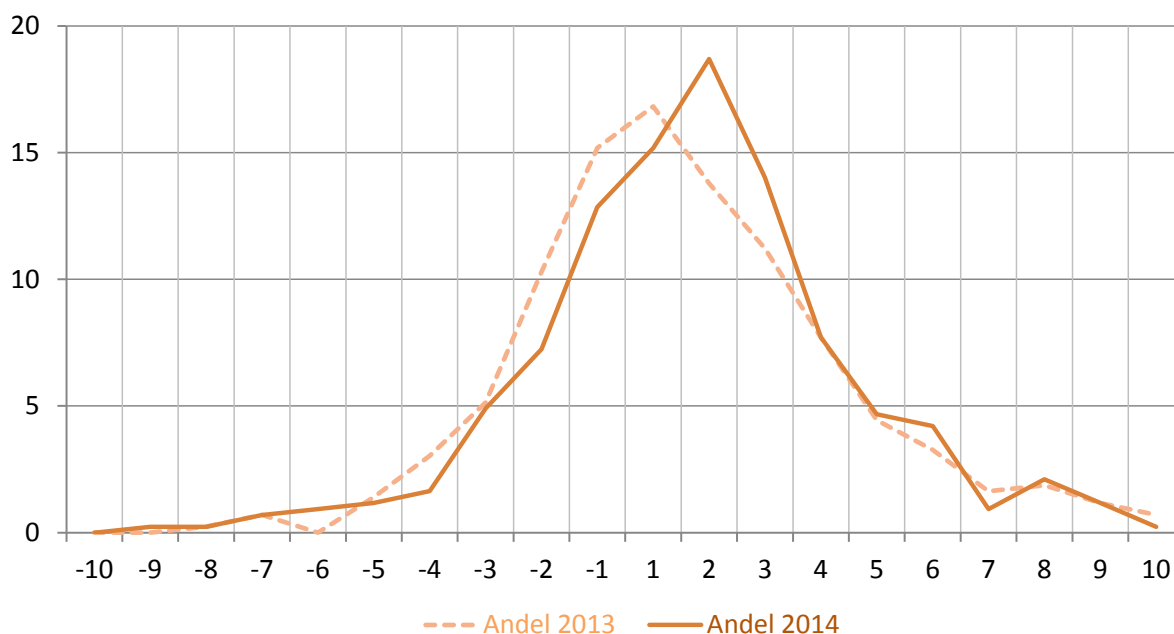
Figur 7.4 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Oslo. Kommunekonsern. 2010-2014

Kilde: Statistisk sentralbyrå

utlån på 3,0 prosent av driftsinntektene og netto renteutgifter på 1,4 prosent fratrukket utbytte på 2,1 prosent av driftsinntektene. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 2,3 prosent av driftsinntektene i 2014. I 2013 tilsvarte netto finansutgifter 2,0 prosent av driftsinntektene. Både relativt sett lavere utbytte, høyere netto renteutgifter og høyere netto avdrag ga høyere netto finansutgifter fra 2013 til 2014. Det vil si at forbedringen i brutto driftsresultat på 0,2 prosentpoeng fra 2013 til 2014 ble motvirket av økte finansutgifter på 0,3 prosentpoeng, slik at netto driftsresultat gikk ned med 0,1 prosentpoeng.

Netto driftsresultat i 2014 lå 0,6 prosentpoeng under gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes at utbytte var 0,3 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i perioden, brutto driftsresultat var 0,1 prosent lavere og at netto renteutgifter var 0,1 prosent høyere enn gjennomsnittet for perioden.

Figur 7.5 viser hvordan netto driftsresultat varierte kommunene imellom i 2013 og 2014. Figuren viser at det var betydelige forskjeller kommunene i mellom både i 2013 og 2014. I 2014 hadde 61 prosent av kommunene netto driftsresultat på mellom -1 og 3 prosent og 76 prosent av kommunene netto driftsresultat på mellom -2 og 4 prosent. Resten av kommunene hadde høyere eller lavere netto driftsresultat enn dette. Det var derimot små forskjeller i spredningen mellom 2013 og 2014. I 2014 var standardavviket på 3,08. Dette var noe lavere enn i 2013 da standardavviket var på 3,17. I 2014 var det Aukra som hadde høyest netto driftsresultat med 18,2 prosent, mens Hole hadde lavest med -8,8 prosent.

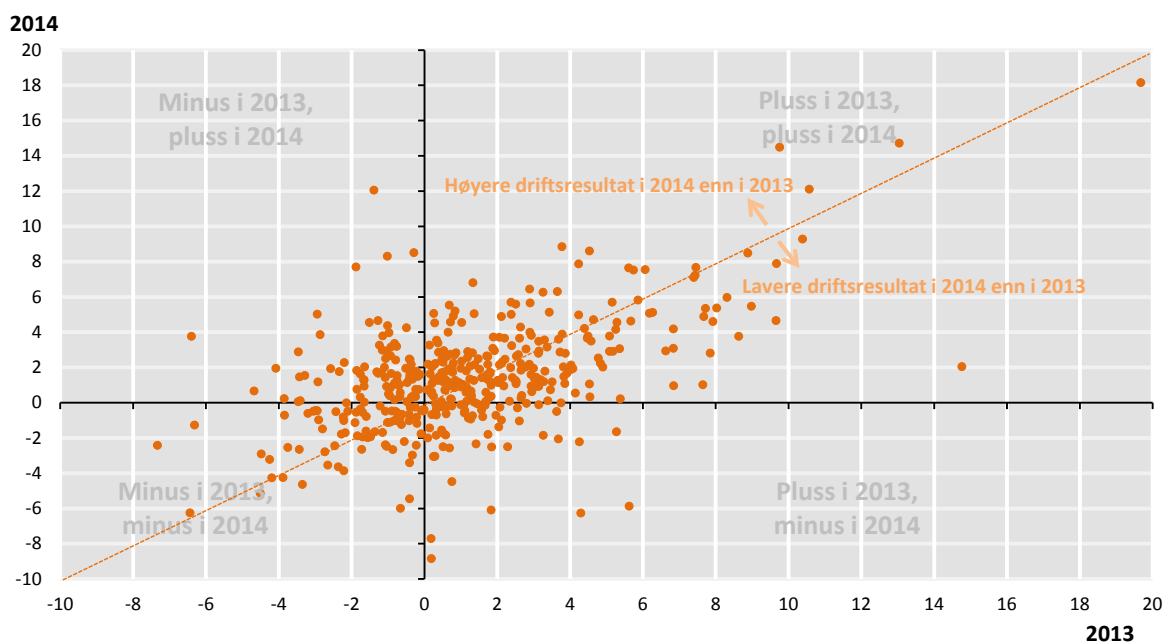

Figur 7.5 Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter (korrigert for investeringsmoms). Andel kommuner i prosent. Kommunekonsern. 2013 og 2014

¹ Figuren viser kun de kommuner som har netto driftsresultat mellom -10 prosent og +10 prosent. I både 2013 og 2014 var det 5 kommuner som hadde høyere netto driftsresultat enn 10 prosent, mens det i 2013 var 1 kommune som hadde lavere netto driftsresultat enn -10 prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 7.6 skal leses på følgende måte: Kommunene til venstre for y-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2013. Kommunene til venstre for y-aksen som samtidig ligger under x-aksen

Figur 7.6 Netto driftsresultat. 2013 (x-akse) og 2014 (y-akse). Kommune-konsern. Prosent av driftsinntektene.

¹ En kommune hadde et netto driftsresultat i 2014 på under -10 prosent og inngår ikke i figuren.

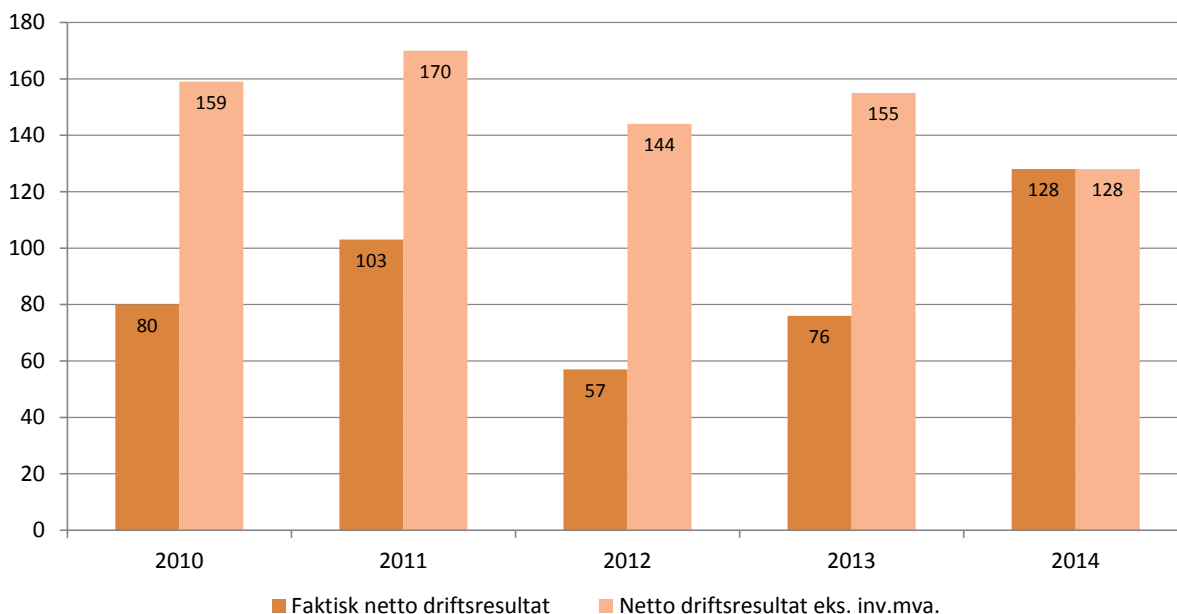
Kilde: Statistisk sentralbyrå

hadde negativt netto driftsresultat i både 2013 og 2014. Dette gjelder 75 kommuner eller 18 prosent. Kommunene som ligger til venstre for y-aksen og over x-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2013 og positivt netto driftsresultat i 2014. Dette gjelder 80 kommuner eller 19 prosent. 52 prosent av kommunene som hadde negativt netto driftsresultat i 2013 hadde positivt netto driftsresultat i 2014.

Kommunene til høyre for y-aksen hadde positivt netto driftsresultat i 2013. Kommunene til høyre for y-aksen som samtidig ligger over x-aksen hadde positivt netto driftsresultat i både 2013 og 2014. Dette gjelder 220 kommuner eller 51 prosent. Kommunene som ligger til høyre for y-aksen og under x-aksen hadde positivt netto driftsresultat i 2013 og negativt netto driftsresultat i 2014. Dette gjelder 53 kommuner eller 12 prosent. 19 prosent av kommunene som hadde positivt netto driftsresultat i 2013 hadde negativt netto driftsresultat i 2014.

Kommuner som ligger over 45-grader linjen hadde høyere netto driftsresultat i 2014 enn i 2013, mens det er motsatt for kommuner som ligger under linjen. Samlet sett hadde 220 kommuner eller 51 prosent av kommunene høyere netto driftsresultat i 2014 enn i 2013. 74 prosent av kommunene med negativt netto driftsresultat i 2013 hadde høyere netto driftsresultat i 2014 enn i 2013, mens 26 prosent hadde nedgang.

Figur 7.7 viser antall kommuner med negativt netto driftsresultat de siste fem årene. Figuren viser både hvor mange som faktisk hadde negativt netto driftsresultat og hvor mange som ville hatt negativt netto driftsresultat når man trekker fra investeringsmomsen. Fra og med 2014 er regnskapsreglene endret slik at investeringsmomsen trekkes fra ved beregning av netto driftsresultat.

Figur 7.7 Antall kommuner med negativt netto driftsresultat 2010-2014. Faktisk antall og antall fratrukket investeringsmoms. Kommuneforetak

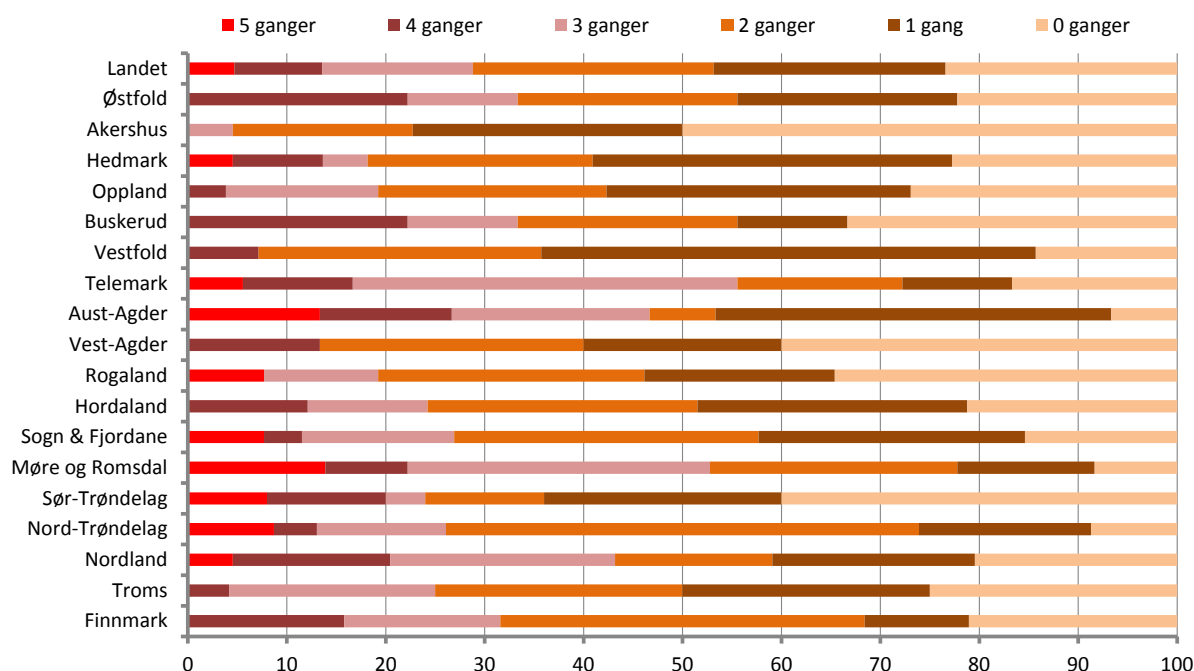
Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2014 hadde 128 kommuner (30 prosent) negativt netto driftsresultat. Dette var en økning på 52 kommuner sammenliknet med faktisk antall i 2013, men en nedgang på 27 kommuner når vi korrigerer for investeringsmomsen i 2013. Korrigert for investeringsmoms er tallet for 2014 det laveste i perioden. Siden netto driftsresultat for kommunene i alt ikke er høyere i 2014 enn i de foregående årene, kan dette tyde på at endringen i regnskapsreglene fra 2014 har ført til økte netto driftsresultater i kommuner der netto driftsresultatene fra før har vært lave. Samtidig har endringen i regnskapsreglene gjort det mer krevende å komme ut med netto driftsresultat høyere enn null.

Figur 7.8 illustrerer i hvilken grad det er de samme kommunene som har negativt netto driftsresultat hvert år. For å få sammenliknbare tall har vi korrigert for investeringsmomsen alle år. Tallene er fordelt fylkesvis.

For landet under ett er det 23 prosent av kommunene som har hatt positivt netto driftsresultat alle av de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Akershus, der 50 prosent av kommunene har hatt positivt netto driftsresultat alle de fem siste årene. Deretter følger kommunene i Vest-Agder og Sør-Trøndelag med 40 prosent. Andelen er lavest blant kommunene i Aust-Agder, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag, der mellom 7 og 9 prosent av kommunene har hatt positivt netto driftsresultat alle de fem siste årene.

For landet under ett er det 47 prosent av kommunene som ikke har hatt negativt netto driftsresultat mer enn en gang de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Akershus, der 77 prosent av kommunene ikke har hatt negativt netto driftsresultat mer enn en gang de siste fem årene. Deretter følger kommunene i Vestfold og Sør-Trøndelag med 64 prosent. Andelen er lavest blant kommunene i Møre og Romsdal der 22 prosent av kommunene ikke har hatt negativt netto driftsresultat mer enn en gang de siste fem årene. Deretter følger kommunene i Nord-Trøndelag og Telemark med henholdsvis 26 og 28 prosent.

Figur 7.8 Andel kommuner utenom Oslo med negativt netto driftsresultat fordelt på antall år 2010-2014. Fratrasket investeringsmoms alle år. Kommunekonsern

Kilde: Statistisk sentralbyrå

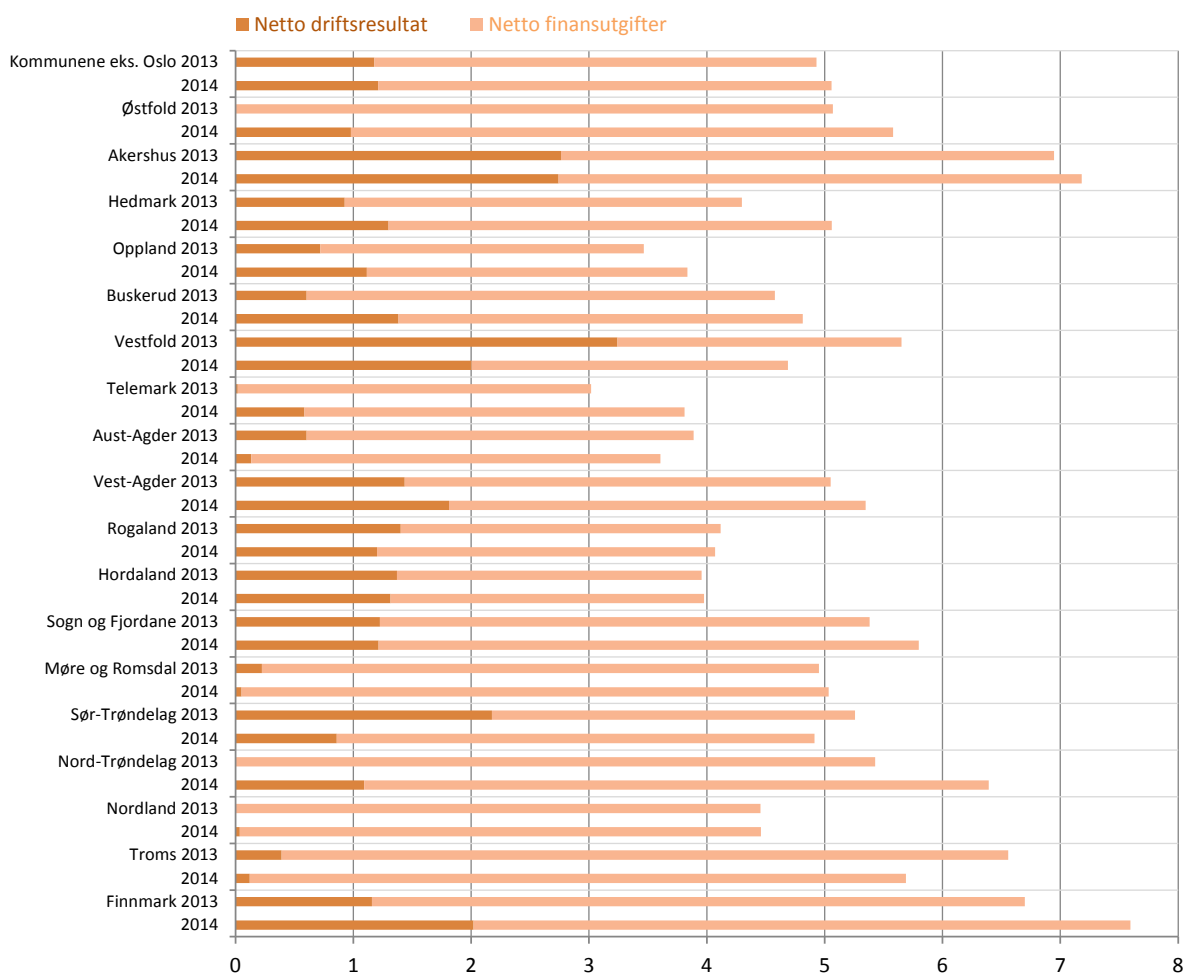
For landet under ett er det 5 prosent av kommunene som har hatt negativt netto driftsresultat hvert år de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Møre og Romsdal og Aust-Agder der mellom 13 og 14 prosent av kommunene har hatt negativt netto driftsresultat hvert år de siste fem årene. I ni av fylkene er det ingen kommuner som har hatt negativt netto driftsresultat hvert år de siste fem årene.

For landet under ett er det 14 prosent av kommunene som har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller mer de fem siste årene. Andelen er høyest blant kommunene i Aust-Agder, der 27 prosent av kommunene har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller mer de siste fem årene. Deretter følger kommunene i Møre og Romsdal, Østfold og Buskerud med 22 prosent. Andelen er lavest blant kommunene i Akershus der ingen av kommunene har hatt negativt netto driftsresultat fire ganger eller mer de siste fem årene. Deretter følger kommunene i Oppland og Troms med 4 prosent.

7.3 Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner

Kommunene gruppert etter fylke

Figur 7.9 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer etter fylke i 2013 og 2014. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er større enn null vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

Figur 7.9 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i prosent av driftsinntekter. Kommune utenom Oslo. Fordelt på fylke. 2013 og 2014. Kommunekonsern. Korrigert for investeringsmoms i 2013

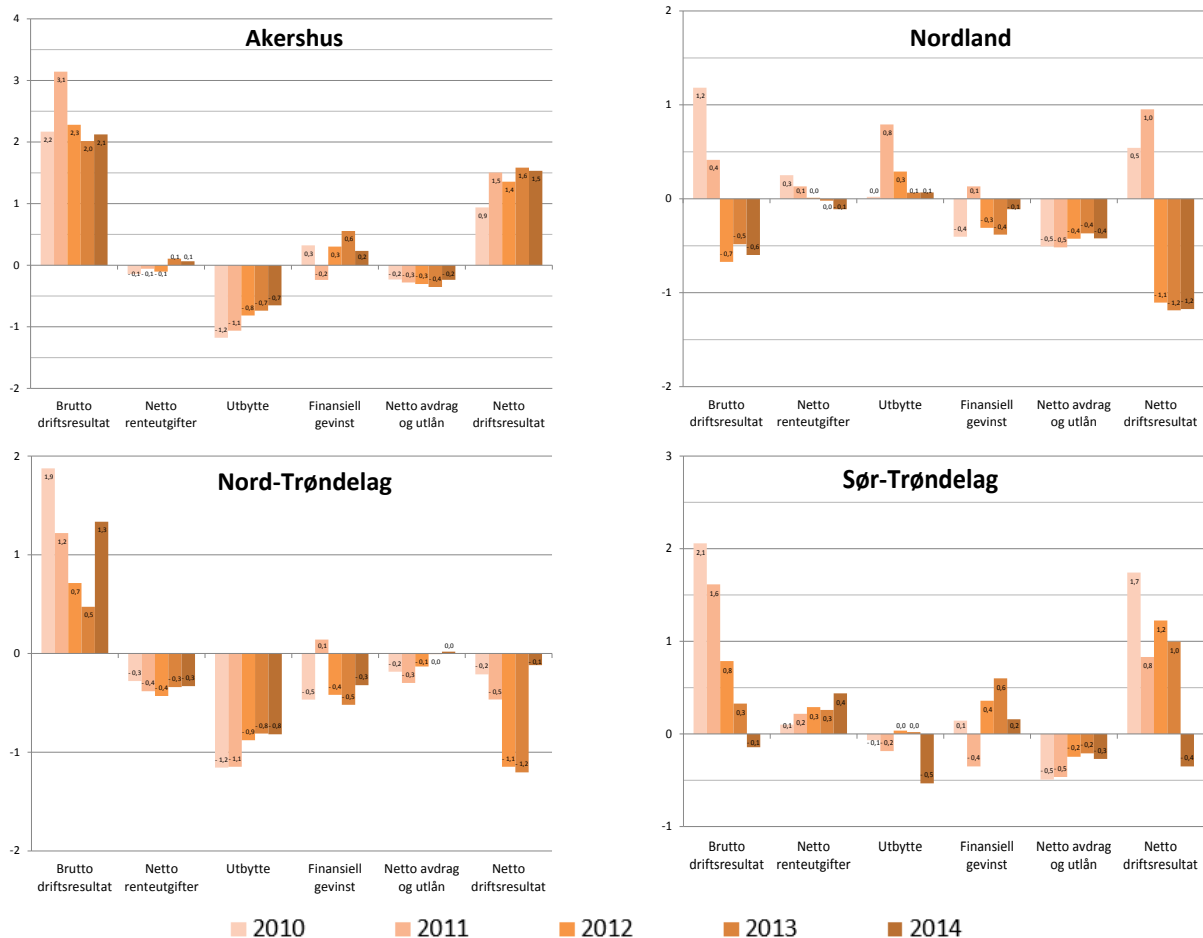
Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2014 hadde kommunene i Akershus høyest netto driftsresultat med 2,7 prosent av driftsinntektene. Deretter følger kommunene i Finnmark og Vestfold med 2,0 prosent. Figur 7.10 ser nærmere på kommunene i Akershus.

Kommunene i Nord-Trøndelag hadde størst økning i netto driftsresultat i forhold til driftsinntektene fra 2013 til 2014 med 1,1 prosentpoeng, med en økning fra et netto driftsresultat på 0,0 prosent av inntektene i 2013 til 1,1 prosent i 2014. Deretter følger kommunene i Østfold og Buskerud som hadde en økning på henholdsvis 1,0 og 0,8 prosentpoeng. Figur 7.11 ser nærmere på kommunene i Nord-Trøndelag.

I 2014 hadde kommunene i Nordland lavest netto driftsresultat med 0,0 prosent av driftsinntektene. Deretter følger kommunene i Møre og Romsdal og Aust-Agder med 0,1 prosent. Figur 7.12 ser nærmere på kommunene i Nordland.

Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene i Sør-Trøndelag størst nedgang i netto driftsresultat fra 2013 til 2014 med 1,3 prosentpoeng, med en nedgang fra et netto driftsresultat på 2,2 prosent av inntektene i 2013 til 0,9 prosent i 2014. Deretter følger kommunene i Vestfold

Figur 7.10-7.13 Kommunene i hhv. Akershus, Nord-Trøndelag og Nordland og Sør-Trøndelag. Avvik fra gjennomsnitt. Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kommunekonsern. 2010-2014

som hadde en nedgang på 1,2 prosentpoeng. Figur 7.13 ser nærmere på kommunene i Sør-Trøndelag.

I 2014 hadde kommunene i Finnmark og Troms høyest netto finansutgifter med 5,6 prosent av driftsinntektene. Deretter følger kommunene i Møre og Romsdal med 5,0 prosent. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene i Sogn og Fjordane og Hedmark størst økning i netto finansutgifter med 0,4 prosentpoeng.

I 2014 hadde kommunene i Hordaland, Vestfold og Oppland lavest netto finansutgifter med 2,7 prosent av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene i Troms størst nedgang i netto finansutgifter med 0,6 prosentpoeng, etter en nedgang fra netto finansutgifter på 6,2 prosent av inntektene i 2013 til 5,6 prosent i 2014. Deretter følger kommunene i Buskerud og Østfold som hadde en nedgang på 0,5 prosentpoeng.

Figur 7.10 viser hvordan kommunene i Akershus avviker fra landsgjennomsnittet utenom Oslo, det vil si figur 7.3. Kolonneverdier over null viser at resultatene er høyere, at inntektene er høyere eller at utgiftene er lavere enn landsgjennomsnittet. Dersom kolonneverdiene øker over tid viser dette at resultatene har økt i forhold til gjennomsnittet, inntektene har økt i forhold til

gjennomsnittet eller at utgiftene har gått ned i forhold til gjennomsnittet. Dersom verdien på brutto driftsresultat er høyere enn verdien på netto driftsresultat viser dette at netto finansutgifter er høyere enn landsgjennomsnittet og vice versa.

I 2014 hadde kommunene i Akershus, som var det fylket der kommunene hadde høyest netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 1,5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet. I 2013 var netto driftsresultat 1,6 prosentpoeng høyere. Når netto driftsresultat i kommunene i Akershus var 1,5 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet for 2014, skyldes dette at brutto driftsresultat var 2,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet, mens det at kommunene i Akershus hadde netto finansutgifter som var 0,6 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet trekker i motsatt retning. Når kommunene i Akershus hadde høyere netto finansutgifter enn landsgjennomsnittet, skyldes dette primært at kommunene i Akershus hadde lavere utbytte.

De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene i Akershus i gjennomsnitt ligget 1,4 prosentpoeng over landsgjennomsnittet (fratrasket investeringsmoms). Avviket var størst i 2013 med 1,6 prosentpoeng over og minst i 2010 med 0,9 prosentpoeng over.

I 2014 hadde kommunene i Nord-Trøndelag, som var det fylket der kommunene hadde størst økning i netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 0,1 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. I 2013 var netto driftsresultat 1,2 prosentpoeng lavere. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene i Nord-Trøndelag i gjennomsnitt ligget 0,6 prosentpoeng under landsgjennomsnittet (fratrasket investeringsmoms). Avviket var størst i 2013 med 1,2 prosentpoeng under og minst i 2014 med 0,1 prosentpoeng under.

Når netto driftsresultat i kommunene i Nord-Trøndelag har økt med 1,1 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet fra 2013 til 2014, skyldes dette summen av at brutto driftsresultat har økt med 0,9 prosentpoeng og at netto finansutgifter har gått ned 0,2 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet. Nedgangen i netto finansutgifter skyldes primært at kommunene i Nord-Trøndelag ikke har hatt nedgang i netto finansielle gevinster på samme måte som i resten av landet.

I 2014 hadde kommunene i Nordland, som var det fylket der kommunene hadde lavest netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 1,2 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. Også i 2013 var netto driftsresultat 1,2 prosentpoeng lavere. Når netto driftsresultat i kommunene i Nordland var 1,2 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet for 2014, skyldes dette summen av at brutto driftsresultat var 0,6 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet og at netto finansutgifter var 0,6 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet. Når kommunene i Nordland hadde høyere netto finansutgifter enn landsgjennomsnittet, skyldes dette primært at kommunene i Nordland hadde høyere netto avdrag og utlån.

De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene i Nordland i gjennomsnitt ligget 0,4 prosentpoeng under landsgjennomsnittet (fratrasket investeringsmoms). Resultatet lå mest under i 2013 og 2014 med 1,2 prosentpoeng, mens resultatet lå mest over i 2011 med 1,0 prosentpoeng.

I 2014 hadde kommunene i Sør-Trøndelag, som var det fylket der kommunene hadde størst nedgang i netto driftsresultat, et netto driftsresultat som var 0,4 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. I 2013 var netto driftsresultat 1,0 prosentpoeng høyere. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene i Sør-Trøndelag i gjennomsnitt ligget 0,9 prosentpoeng over

landsgjennomsnittet (fratrukket investeringsmoms). Resultatet lå mest over i 2010 med 1,7 prosentpoeng, mens resultatet lå mest under i 2014 med 0,4 prosentpoeng.

Når netto driftsresultat i kommunene i Sør-Trøndelag har gått ned med 1,3 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet fra 2013 til 2014, skyldes dette summen av netto finansutgifter har gått opp med 0,9 prosentpoeng og at brutto driftsresultat har gått ned med 0,5 prosentpoeng sammenliknet med landsgjennomsnittet. Økningen i netto finansutgifter skyldes primært at kommunene i Sør-Trøndelag har hatt nedgang i utbytte og i netto finansielle gevinster sammenliknet med resten av landet.

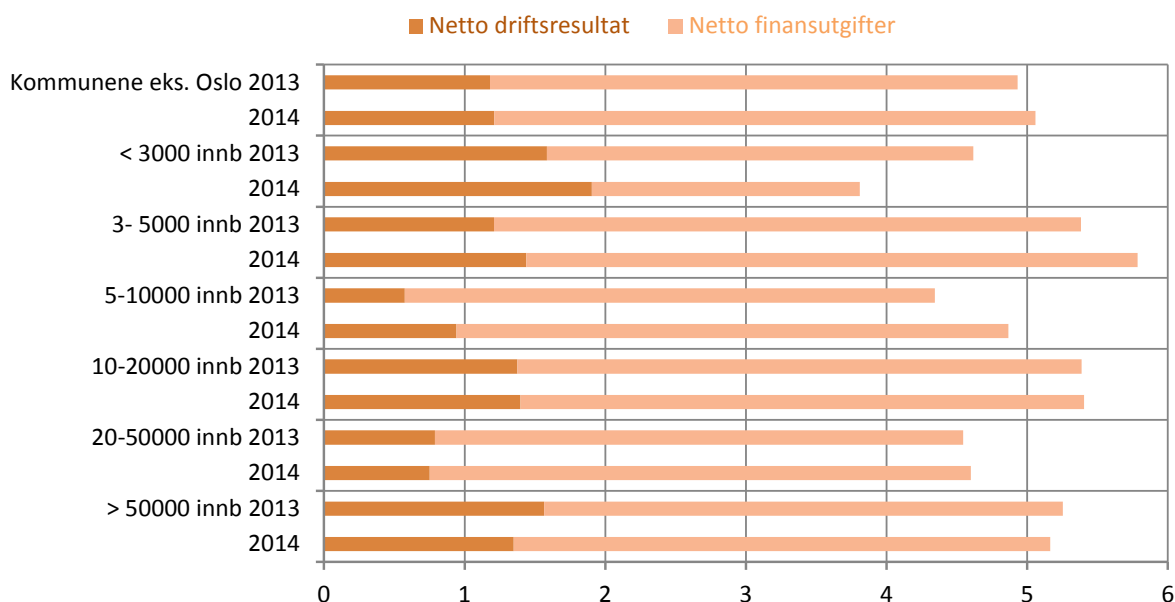
Kommunene gruppert etter folketall

Figur 7.14 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer kommunene imellom i 2013 og 2014 gruppert etter folketall. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er større enn null vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

I 2014 hadde kommunene med mindre enn 3 000 innbyggere høyest netto driftsresultat med 1,9 prosent av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene med mellom 5 000 og 10 000 innbyggere størst økning i netto driftsresultat med 0,4 prosentpoeng, etter en økning fra et netto driftsresultat på 0,6 prosent av inntektene i 2013 til 0,9 prosent i 2014.

I 2014 hadde kommunene med mellom 20 000 og 50 000 innbyggere lavest netto driftsresultat med 0,8 prosent av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene med over 50 000 innbyggere størst nedgang i netto driftsresultat med 0,2 prosentpoeng, etter en nedgang fra et netto driftsresultat på 1,6 prosent av inntektene i 2013 til 1,3 prosent i 2014.

I 2014 hadde kommunene med mellom 3 000 og 5 000 innbyggere høyest netto finansutgifter med 4,3 prosent av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene med

Figur 7.14 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i prosent av driftsinntekter. Kommunene utenom Oslo gruppert etter folketall per 1.januar 2015. 2013 og 2014. Kommunekonsern. Korrigeret for investeringsmoms i 2013

mellom 3 000 og 5 000 innbyggere og kommunene med mellom 5 000 og 10 000 innbyggere størst økning i netto finansutgifter med 0,2 prosentpoeng.

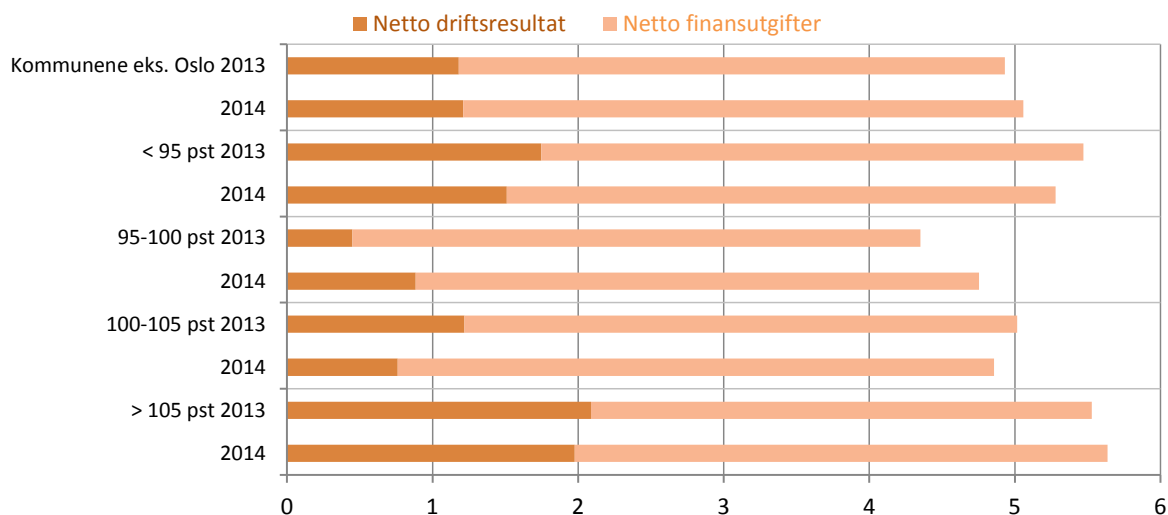
I 2014 hadde kommunene med under 3 000 innbyggere lavest netto finansutgifter med 1,9 prosent av driftsinntektene. Kommunene med under 3 000 innbyggere hadde også størst nedgang i netto finansutgifter sett i forhold til driftsinntektene med 1,1 prosentpoeng, noe som ga en nedgang fra netto finansutgifter på 3,0 prosent av inntektene i 2013 til 1,9 prosent i 2014.

Kommunene gruppert etter korrigert fri inntekt

Figur 7.15 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer kommunene imellom i 2013 og 2014 gruppert etter korrigert inntekt inkludert eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er større enn null vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

I 2014 var det høyest netto driftsresultat i kommunene med korrigert inntekt på mer enn 105 prosent av gjennomsnittet med 2,0 prosent av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde kommunene med korrigert inntekt på mellom 95 og 100 prosent størst økning i netto driftsresultat med 0,4 prosentpoeng, etter en økning fra et netto driftsresultat på 0,4 prosent av inntektene i 2013 til 0,9 prosent i 2014.

I 2014 var det lavest netto driftsresultat i kommunene med korrigert inntekt på mellom 100 og 105 prosent av gjennomsnittet med 0,8 prosent av driftsinntektene. Sett i forhold til driftsinntektene hadde disse kommunene også størst nedgang i netto driftsresultat fra året før med 0,5 prosentpoeng, etter en nedgang fra et netto driftsresultat på 1,2 prosent av inntektene i 2013 til 0,8 prosent i 2014. Av nedgangen på 0,5 prosentpoeng kan 0,3 prosentpoeng henføres til høyere netto finansutgifter.

Figur 7.15 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i prosent av driftsinntekter. Kommunene utenom Oslo gruppert etter korrigert inntekt (inkludert eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter). 2013 og 2014. Kommunekonsern. Korrigert for investeringsmoms i 2013

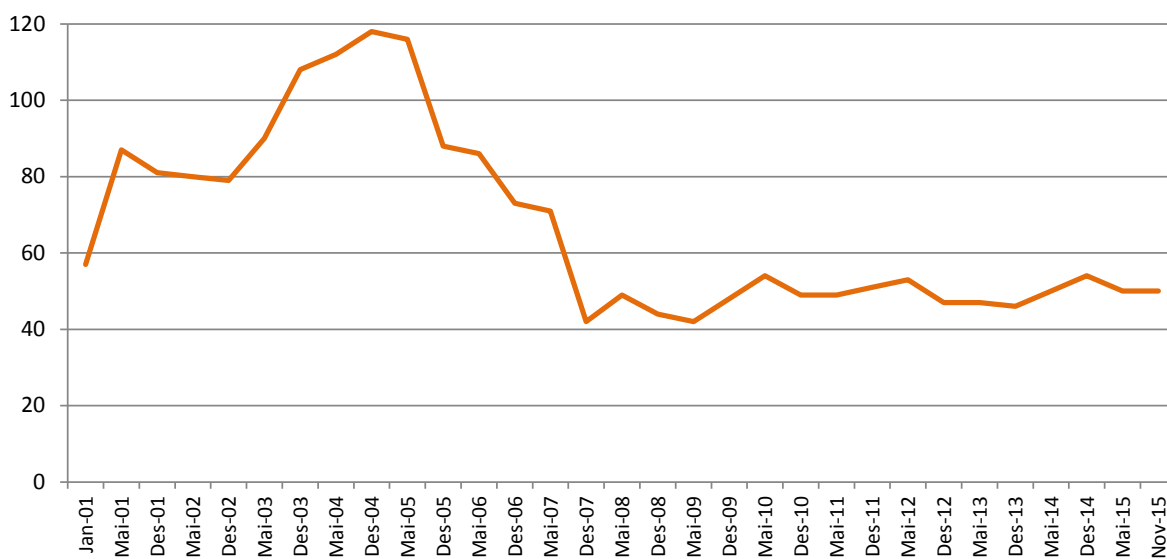
Kommuner i Robek sammenlignet med kommuner utenfor

Kommuner og fylkeskommuner som er i en vanskelig finansiell situasjon, blir underlagt noe sterkere statlig kontroll enn de øvrige. Disse kommunene og fylkeskommunene er ført opp i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). Det finnes fire kriterier for når en kommune blir ført opp i registeret: Kommunestyret må ha vedtatt et budsjett eller en økonomiplan som ikke er i balanse, det må ha vedtatt å dekke inn et tidligere underskudd over mer enn to år, eller kommunen har ikke klart å følge opp den opprinnelig vedtatte inndekningsplanen. Kommuner som oppfyller ett eller flere av disse kriteriene, blir meldt inn.

Formålet med reglene er å fange opp kommunene og fylkeskommunene som er i en vanskelig situasjon og bidra til at økonomisk balanse gjenoprettes. For kommunene som er i Robek, skal fylkesmannen godkjenne vedtak om låneopptak og langsiktig leie samt gjennomføre lovlighetskontroll av årsbudsjettet. Robek innebærer altså en viss styrking av den statlige kontrollen, slik det ble praktisert overfor samtlige norske kommuner før loven ble endret og registeret opprettet 1. januar 2001.

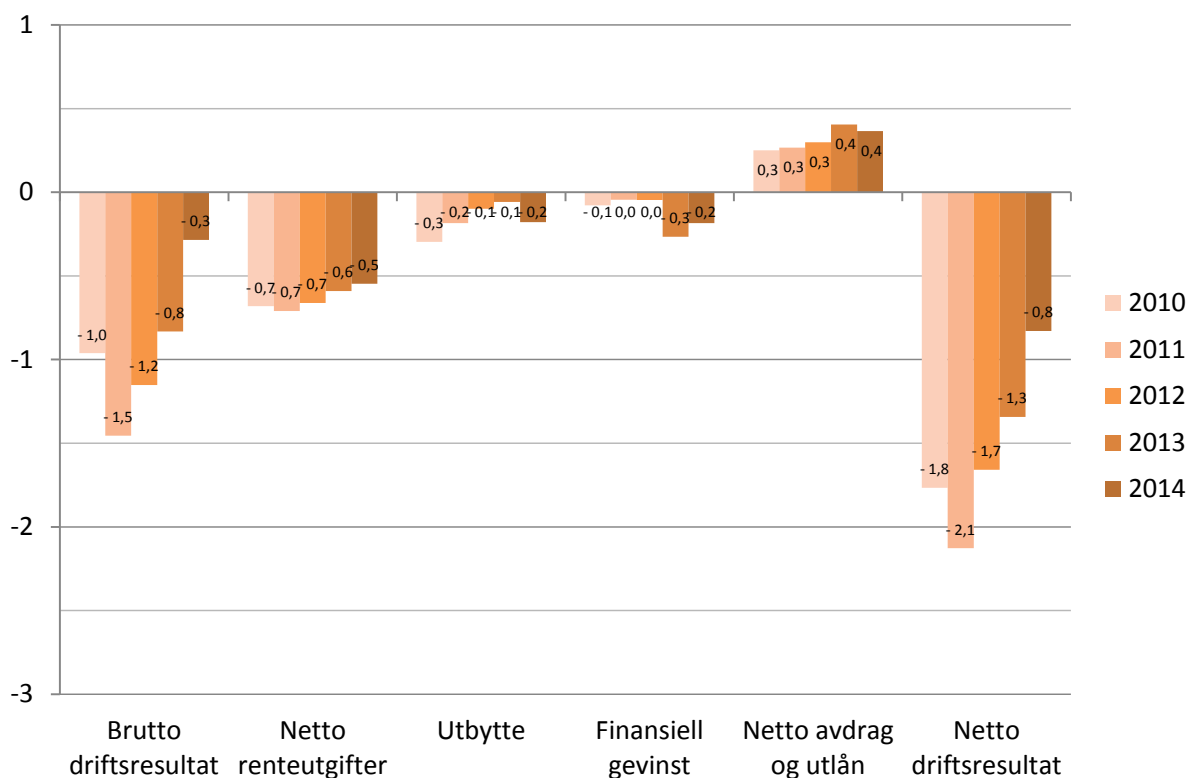
Etter Kommunal- og moderniseringsdepartementets retningslinjer for fylkesmennenes skjønnsfordeling til kommunene, har fylkesmannen også anledning til å gi skjønnsmidler til kommuner ut fra at de er i en vanskelig økonomisk situasjon. I slike tilfeller skal imidlertid alltid skjønnsfordelingen være knyttet opp mot en forpliktende plan fra kommunen for å komme i økonomisk balanse. Planen skal inneholde konkrete tiltak for å styrke økonomien. Fylkesmannen vil følge opp kommunen og har anledning til å holde tilbake midler, eventuelt gradvis utbetale skjønnsstilskudd, hvis kommunen ikke følger sin vedtatte plan.

I november 2015 var i alt 50 kommuner oppført i Robek, jf. figur 7.16. Dette er en nedgang fra 54 kommuner i desember 2014. I perioden 2010-2015 var det færrest kommuner i desember 2013 med 46 og flest kommuner i mai 2010 og desember 2014 med 54. Når en ser på periodene tilbake til 2001 var det lavest antall kommuner oppført i Robek i desember 2007 og mai 2009 med 42 kommuner, mens det høyeste antallet kom i desember 2004 med 118 kommuner.

Figur 7.16 Antall kommuner oppført i ROBEK. Januar 2001- november 2015

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Figur 7.17 Kommunene som sto i Robek 2014. Avvik fra gjennomsnitt. Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Kommunekonsern. 2010-2014

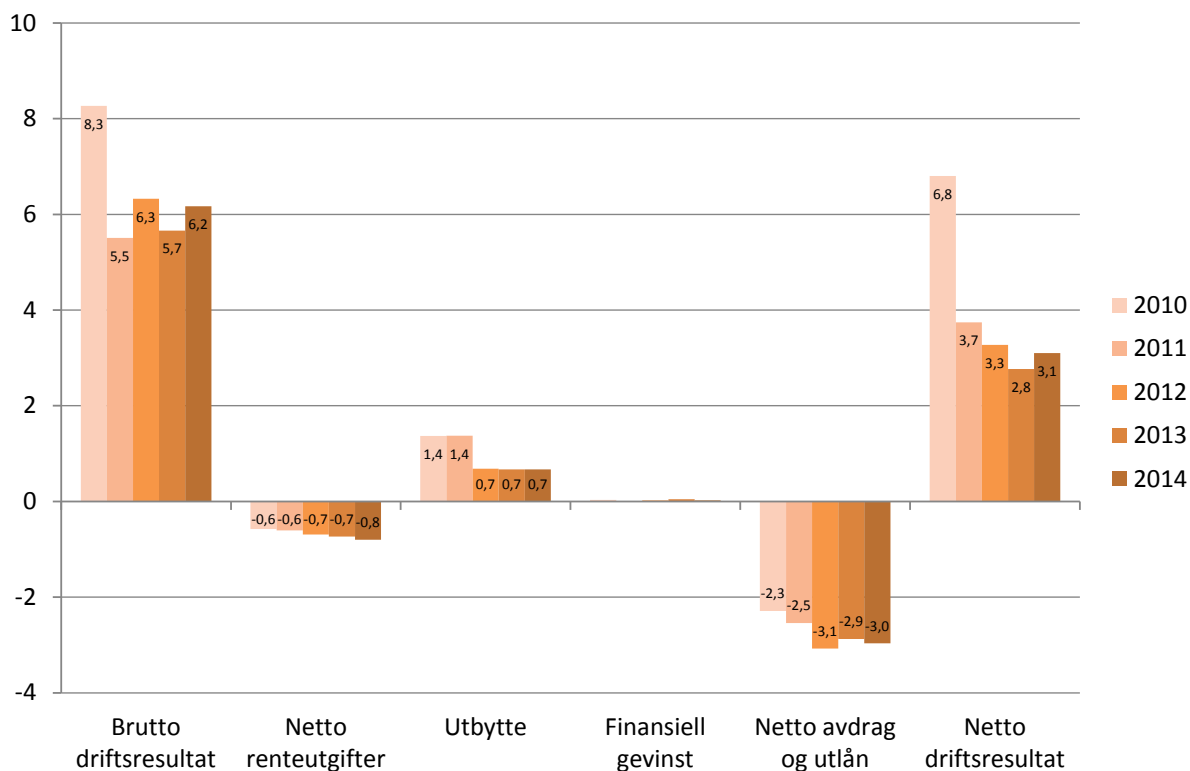
Figur 7.17 tar for seg hvordan resultatene i kommunene som var oppført i Robek ved utgangen av 2014 avviker fra landsgjennomsnittet. I 2014 hadde kommunene i Robek et netto driftsresultat som var 0,8 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. I 2013 var netto driftsresultat 1,3 prosentpoeng lavere. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene som var i Robek i 2014 i gjennomsnitt ligget 1,5 prosentpoeng under landsgjennomsnittet (fratrasket investeringsmoms). Resultatet lå mest under i 2011 med 2,1 prosentpoeng, mens resultatet lå minst under i 2014 med 0,8 prosentpoeng.

I 2014 hadde Robek-kommunene et brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) som var 0,3 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet. Dette var en oppgang fra 0,8 prosentpoeng under gjennomsnittet året før. I 2014 var netto finansutgifter i kommunene i Robek i 2014 0,5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet. Dette er lik summen av merutgifter til renter og avdrag på 0,5 prosentpoeng, mindreinntekter fra netto finansielle gevinster på 0,2 prosentpoeng og mindreinntekter fra utbytte på 0,2 prosentpoeng, mens mindreutgifter til netto avdrag og utlån på 0,4 prosentpoeng trekker i motsatt retning. Også i 2013 var netto finansutgifter i disse Robek-kommunene 0,5 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet. Det vil si at den positive relative endringen i brutto driftsresultat på 0,5 prosentpoeng fra 2013 til 2014, har slått rett ut i en tilsvarende endring i netto driftsresultat.

I 2014 var det negative avviket i netto driftsresultat i kommunene i som sto i Robek i 2014 0,7 prosentpoeng mindre enn gjennomsnittlig avvik de siste fem årene. Dette skyldes i hovedsak at det negative avviket i brutto driftsresultat var 0,7 prosentpoeng mindre enn gjennomsnittlig avvik.

7.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

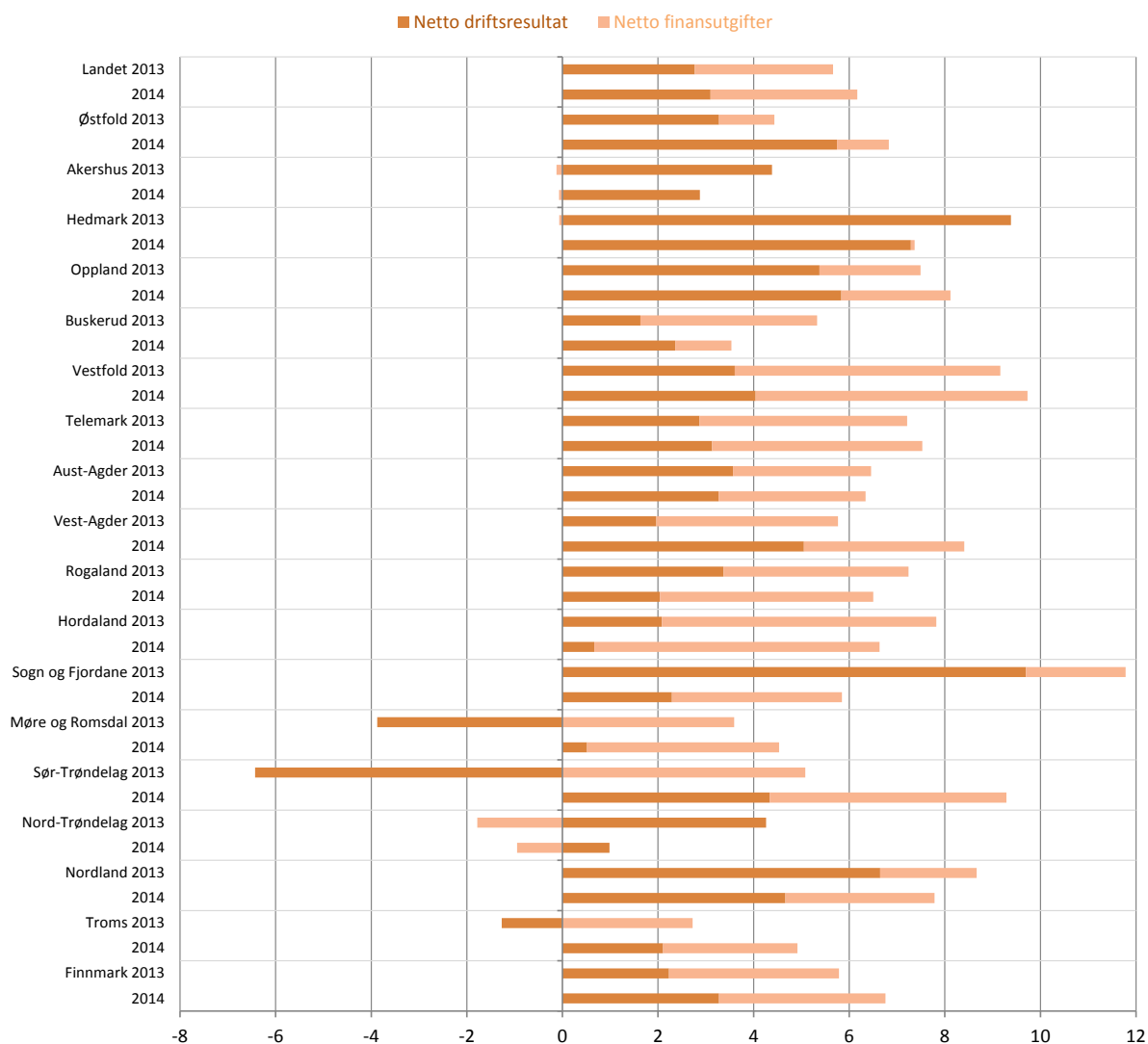
I 2014 hadde fylkeskommunene et netto driftsresultat på 3,1 prosent. I 2013 var netto driftsresultatet på 2,8 prosent. De siste fem årene har netto driftsresultat for fylkeskommunene ligget på 3,9 prosent i gjennomsnitt (fratrasket investeringsmoms). Resultatet var høyest i 2010 med 6,8 prosent og lavest i 2013 med 2,8 prosent.

Figur 7.18 Brutto driftsresultat, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. Fylkeskommunene. Fylkeskommunekonsern. 2010-2014

I 2014 hadde fylkeskommunene et brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) på 6,2 prosent av driftsinntektene. Dette var en økning fra 5,7 prosent året før. Dette viser at driftsutgiftene hadde svakere prosentvis vekst enn driftsinntektene. Fylkeskommunenes netto finansutgifter i 2014 er lik summen av netto avdrag og utlån på 3,0 prosent av driftsinntektene og netto renteutgifter på 0,8 prosent fratrukket utbytte på 0,7 prosent. Samlet sett ga dette en netto finansutgift på 3,1 prosent av driftsinntektene i 2014. I 2013 tilsvarte netto finansutgifter 2,9 prosent av driftsinntektene. Økningen i netto driftsresultat fra 2013 til 2014 på 0,3 prosentenheter skyldes at brutto driftsresultat har økt med 0,5 prosentpoeng, mens økningen i netto finansutgifter på 0,2 prosentpoeng trekker i motsatt retning.

Netto driftsresultat i 2014 lå 0,8 prosentpoeng under gjennomsnittet for de siste fem årene. Dette skyldes den samlede effekten av at utbytte var 0,3 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i perioden, at brutto driftsresultat var 0,2 prosentpoeng lavere, at netto avdrag og utlån var 0,2 prosentpoeng høyere og at netto renteutgifter var 0,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i perioden.

Figur 7.19 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i prosent av driftsinntekter. Fylkeskommunene. Fordelt på fylke. 2013 og 2014. Fylkeskommunekonsern. Korrigert for investeringsmoms i 2013

Figur 7.19 viser i hvilken grad netto driftsresultat og netto finansutgifter varierer fylkeskommunene imellom i 2013 og 2014. Dersom både netto driftsresultat og netto finansutgifter er større enn null, vil den totale lengden på søylen vise brutto driftsresultat.

I 2014 hadde Hedmark fylkeskommune høyest netto driftsresultat med 7,3 prosent av driftsinntektene. Deretter følger Oppland og Østfold med henholdsvis 5,8 og 5,7 prosent. Sett i forhold til driftsinntektene hadde Sør-Trøndelag fylkeskommune størst økning i netto driftsresultat med 10,8 prosentpoeng, etter en økning fra et netto driftsresultat på -6,4 prosent av inntektene i 2013 til 4,3 prosent i 2014. Deretter følger Møre og Romsdal som hadde en økning på 4,4 prosentpoeng.

I 2014 hadde Møre og Romsdal fylkeskommune lavest netto driftsresultat med 0,5 prosent av driftsinntektene. Deretter følger Hordaland og Nord-Trøndelag med henholdsvis 0,7 og 1,0 prosent. Sett i forhold til driftsinntektene hadde Sogn og Fjordane fylkeskommune størst nedgang i netto driftsresultat med 7,4 prosentpoeng, etter en nedgang fra et netto driftsresultat

på 9,7 prosent av inntektene i 2013 til 2,3 prosent i 2014. Deretter følger Nord-Trøndelag som hadde en nedgang på 3,3 prosentpoeng.

I 2014 hadde Hordaland fylkeskommune høyest netto finansutgifter med 6,0 prosent av driftsinntektene. Deretter følger Vestfold og Sør-Trøndelag med henholdsvis 5,7 og 5,0 prosent. Sett i forhold til driftsinntektene hadde Sogn og Fjordane fylkeskommune størst økning i netto finansutgifter med 1,5 prosentpoeng, etter en økning fra netto finansutgifter på 2,1 prosent av inntektene i 2013 til 3,6 prosent i 2014. Deretter følger Nordland som hadde en økning på 1,1 prosentpoeng.

I 2014 hadde Nord-Trøndelag fylkeskommune lavest netto finansutgifter, da fylkeskommunen hadde netto finansinntekter på 1,0 prosent av driftsinntektene. Deretter følger Akershus som hadde netto finansinntekter på 0,1 prosent. Sett i forhold til driftsinntektene hadde Buskerud fylkeskommune størst nedgang i netto finansutgifter med 2,5 prosentpoeng, etter en nedgang fra netto finansutgifter på 3,7 prosent av inntektene i 2013 til 1,2 prosent i 2014. Deretter følger Vest-Agder som hadde en nedgang på 0,4 prosentpoeng.

7.5 Korrigert netto driftsresultat

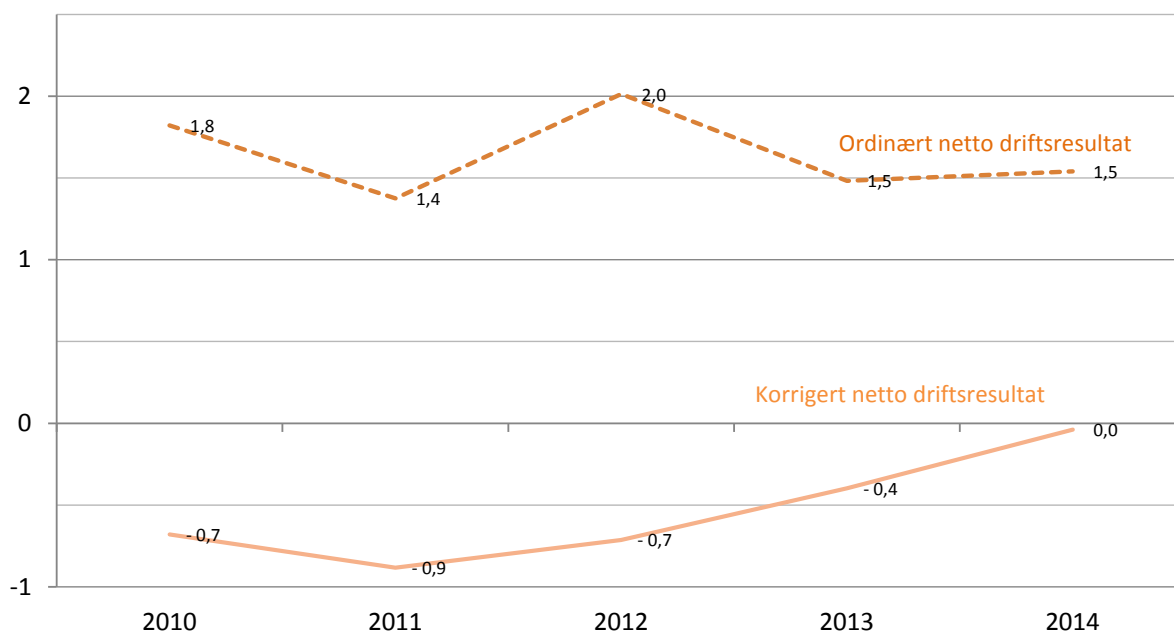
Utvalget gjorde en ny gjennomgang av beregningsopplegget for korrigert netto driftsresultat november-rapporten i 2014. I dette kapitlet beregnes korrigert netto driftsresultat for 2014 og beregningene for korrigert netto driftsresultat for årene 2010-2013 er basert på oppdaterte data.

Beregningen av korrigert netto driftsresultat tar utgangspunkt i ordinært netto driftsresultat.

- I første trinn i korrigeringen plusses netto avdrag på. I beregningen av korrigert netto driftsresultat blir netto avdrag erstattet med kapitalslit.
- Kapitalslitet trekkes fra i neste trinn. Tall for kapitalslit er hentet fra nasjonalregnskapet. Fordelingen av kapitalslit mellom fylkeskommuner og kommuner (inkl. Oslo) er basert på fordelingen av avskrivninger i Kostra, der det gjøres en beregningsmessig korreksjon for at fylkeskommunene fikk overført en stor andel av riksveiene i 2010.
- I neste trinn legges på inflasjonsgevinsten av netto gjeld. Data for netto gjeld hentes fra kredittmarkedsstatistikken, mens deflatoren for kommunal økonomi er brukt i beregningen av inflasjonsgevinst. Tallet for netto gjeld er ikke korrigert for arbeidsgivers reserver². Deretter legges til fylkeskommunenes inntekter fra bompenger som føres i investeringsregnskapet. Bompengene reduserer fylkeskommunenes behov for å finansiere investeringer gjennom driften.
- Til slutt legges til kompensasjon for merverdiavgift ført i investeringsregnskapet. Momskompensasjonen reduserer kommunenes og fylkeskommunenes behov for å finansiere investeringer gjennom driften.

I 2014 hadde kommunesektoren samlet et korrigert netto driftsresultat på 0,0 prosent av inntektene. I 2013 var korrigert netto driftsresultat på -0,4 prosent. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet ligget på -0,5 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2014 med 0,0 prosent og lavest i 2011 med -0,9 prosent. Figur 7.20 viser

² Korreksjonen for arbeidsgivers reserver vil redusere netto gjeld og dermed inflasjonsgevinsten, noe som igjen reduserer korrigert netto driftsresultat. Utslagene blir som følger: 2010: -0,2, 2011: -0,2, 2012: -0,3, 2013: -0,3, 2014: -0,4. Gjennomsnitt for perioden: -0,3.

Figur 7.20 Ordinært*) og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntekt. Kommunesektoren samlet. 2010-2014

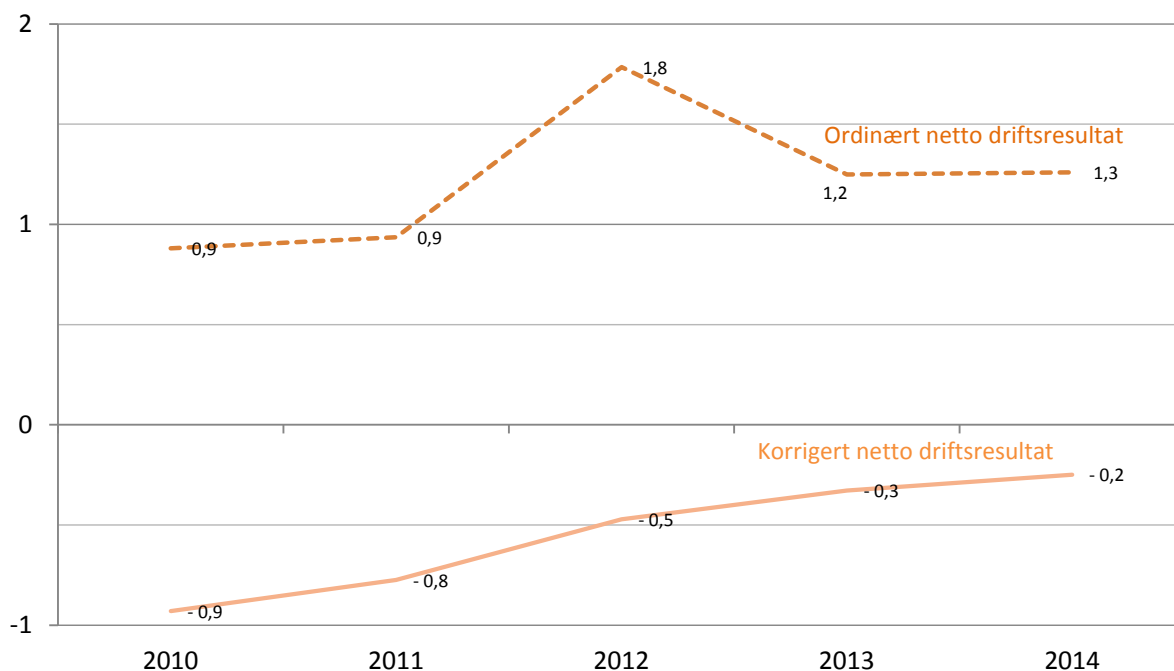
*) Korrigert for investeringsmoms 2010-2013

ordinært og korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet fra 2010 til 2014. Det vises til vedlegg 9 for mer detaljerte tall.

Når korrigert netto driftsresultat har økt fra -0,9 prosent til 0,0 prosent fra 2011 til 2014, så skyldes denne økningen på 0,8 prosentpoeng at så nær som alle indikatorene som bestemmer korrigert netto driftsresultat har endret seg på en måte som gir økt korrigert netto driftsresultat. Økningen skyldes at momskompensasjonen for investeringer har økt med 0,3 prosentpoeng i forhold til inntektene, at bompengene har økt med 0,2 prosentpoeng, at netto driftsresultat har økt med 0,2 prosentpoeng og at kapitalslitet har gått ned med 0,1 prosentpoeng.

I 2014 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat på 1,6 prosentpoeng. Denne forskjellen viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. I 2013 var forskjellen på 1,9 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 2,2 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2012 med 2,7 prosentpoeng og minst i 2014 med 1,6 prosentpoeng.

I 2014 hadde kommunene inkludert Oslo et korrigert netto driftsresultat på -0,2 prosent av inntektene. I 2013 var korrigert netto driftsresultat på -0,3 prosent. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo ligget på -0,6 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2014 med -0,2 prosent og lavest i 2010 med -0,9 prosent. Figur 7.21 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for kommunene inkl. Oslo fra 2010 til 2014. Det vises til vedlegg 9 for mer detaljerte tall.

Figur 7.21 Ordinært*) og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntekt. Kommunene inkludert Oslo. 2010-2014

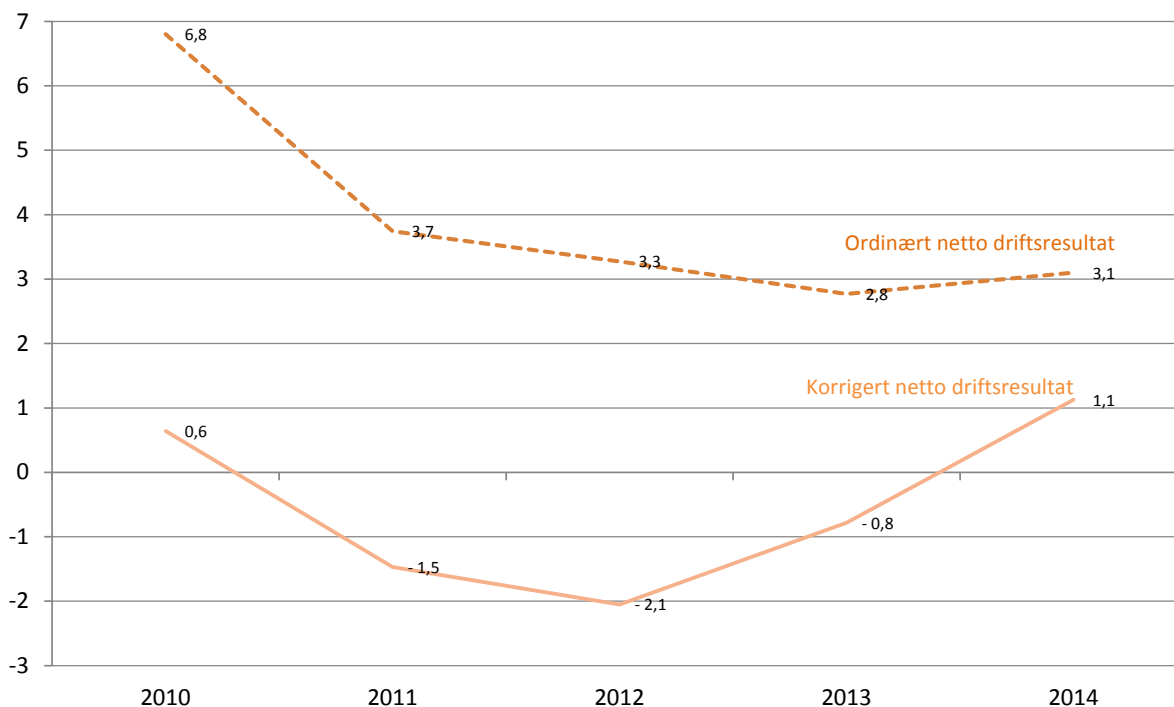
*) Korrigert for investeringsmoms 2010-2013

Når korrigert netto driftsresultat har økt fra -0,9 prosent til -0,2 prosent fra 2010 til 2014, så skyldes denne økningen på 0,7 prosentpoeng i forhold til driftsinntektene først og fremst at ordinært netto driftsresultat har økt med 0,4 prosentpoeng og at inflasjonsgevinsten har økt med 0,2 prosentpoeng.

I 2014 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat på 1,5 prosentpoeng. Denne forskjellen viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. I 2013 var forskjellen på 1,6 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 1,8 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2012 med 2,3 prosentpoeng og minst i 2014 med 1,5 prosentpoeng.

I 2014 hadde fylkeskommunene et korrigert netto driftsresultat på 1,1 prosent av inntektene. I 2013 var korrigert netto driftsresultat på -0,8 prosent. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene ligget på -0,5 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2014 med 1,1 prosent og lavest i 2012 med -2,1 prosent. Det vises til vedlegg 9 for mer detaljerte tall.

Når korrigert netto driftsresultat har økt fra -2,1 prosent i 2012 til 1,1 prosent fra i 2014, så skyldes denne økningen på 3,2 prosentpoeng i forhold til driftsinntektene først og fremst at bompengene har økt med 1,9 prosentpoeng og at at momskompensasjonen gikk opp med 1,1 prosentpoeng. Figur 7.22 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene fra 2010 til 2014.

Figur 7.22 Ordinært*) og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntekt. Fylkeskommunene. 2010-2014
 *) Korrigert for investeringsmoms 2010-2013

I 2014 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat på 2,0 prosentpoeng. Denne forskjellen viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. I 2013 var forskjellen på 3,6 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 4,4 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2010 med 6,2 prosentpoeng og minst i 2014 med 2,0 prosentpoeng.

Når forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat i 2014 var 2,5 prosentpoeng mindre enn gjennomsnittet for de siste fem årene, skyldes dette summen av at bompengene var 1,5 prosentpoeng høyere, at momskompensasjonen var 0,6 prosentpoeng høyere, at netto avdrag var 0,2 prosentpoeng høyere og at inflasjonsgevinsten var 0,1 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for de siste fem årene.

Korrigert netto driftsresultat i fylkeskommunene er sterkt påvirket av økte bompenger. I 2013 utgjorde bompengene 2 007 mill kroner. I 2014 økte dette til 3 316 mill kroner, det vil si en økning på 65 prosent på ett år. Bompengene er skjevt fordelt mellom fylkeskommunene. I 2014 sto Hordaland for 51 prosent og Akershus for 28 prosent av de samlede bompengene i fylkeskommunene, og legger vi til Rogaland og Sør-Trøndelag så sto disse fire fylkeskommunene for 94 prosent til sammen. Også økningen fra 2013 til 2014 er skjevt fordelt. Hordaland hadde alene en økning på om lag 1 150 mill kroner.

8 Effektivitet i kommunale tjenester 2013-2014

8.1 Innledning og sammendrag

Utvalget initierte vinteren 2010 et prosjekt om effektivitet i kommunale tjenester. Formålet var å få mer kunnskap om effektiviteten og effektivitetsutviklingen på de kommunale tjenestene, samt å utvikle et beregningsopplegg for sektorovergrepene effektivitet. Beregningsopplegget skal kunne oppdateres årlig, både for de enkelte kommunene og kommunene som helhet. Prosjektet ble utført av Senter for økonomisk forskning (SØF) ved NTNU og ble oppsummert i utvalgets rapport fra november 2010.¹ Analysene fra prosjektet var basert på data for 2008-2009. Oppdaterte analyser er senere publisert i utvalgets rapporter fra november 2011 og november 2014. I dette kapitlet presenteres oppdaterte analyser basert på data for 2013-2014.

Resultatene fra de oppdaterte analysene er i stor grad i samsvar med resultatene fra tidligere analyser. Det synes å være betydelig variasjon i effektivitet mellom kommuner. Analysene indikerer at det for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg samlet er et effektiviseringspotensial på 14 prosent. For kommunene samlet ble beregnet effektivitet redusert med 0,8 prosentpoeng fra 2013 til 2014.

Kapitlet er organisert på følgende måte: Analyseopplegg, modellformulering og data beskrives i kapitlene 8.2 og 8.3. Kapittel 8.4 presenterer oppdaterte analyser.

8.2 Analyseopplegg

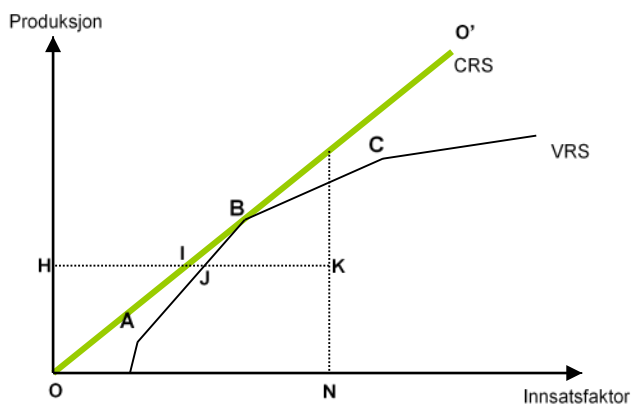
Analyseopplegget er basert på såkalt DEA-analyse (Data Envelopment Analysis) som er den mest utbredte analyseteknikken i studier av offentlig sektors effektivitet. Metoden ble første gang introdusert av Charnes, Cooper og Rhodes (1978), som en utvidelse av Farrel (1957). Kittelsen og Førstund (2001) gir en god innføring på norsk. En av grunnene til at denne metoden er attraktiv å anvende i analyser av offentlig sektor er at den beregner relativ effektivitet i tilfeller hvor produksjonsprosessen inkluderer flere innsatsfaktorer og flere produkter, og hvor det er vanskelig å fordele innsatsfaktorbruken mellom de ulike produktene. Enhetenes effektivitet vurderes mot hverandre ved at de mest effektive enhetene (observert beste praksis) utgjør et referansesett som de andre enhetene måles mot. Metoden gir ikke informasjon om hvor produktiv de mest effektive enhetene er i en større kontekst, men sier noe om effektiviseringspotensialet til de ineffektive enhetene i forhold til beste observerte praksis.

DEA-metoden er nærmere illustrert i figur 8.1. Figuren viser en enkel situasjon med én innsatsfaktor og ett produkt for å illustrere hvordan metoden fungerer og hvordan effektivitet defineres. Prinsippet for metoden er det samme om vi har flere innsatsfaktorer og flere produkter. Observasjonene A, B, C og K i figuren representerer tilpassningen for ulike produksjonsenheter (heretter kalt kommuner) i utvalget.

I anvendelser av DEA-metoden kan det gjøres ulike forutsetninger om skalaegenskapene i produksjonen. I tilfellet med konstant skalaavkastning (CRS – Constant Returns to Scale) er effektivitetsfronten representert ved linjen OO', som er bestemt av kommunen med det høyeste forholdet mellom produksjon og innsatsfaktorbruk (i dette tilfellet kommune B). Alle kommuner som ligger under denne linjen er ineffektive i forhold til de kommuner som ligger på selve fronten. Kommuner som ligger på fronten antas å være 100 prosent effektive. I figur 8.1 er

¹ Det vises til Borge, Pettersen og Tovmo (2011) for en mer fullstendig rapportering fra prosjektet.

kommunene A, C og K ineffektive, mens kommune B er 100 prosent effektiv. At en kommune er ineffektiv innebærer at samme produksjonsmengde kunne vært produsert ved lavere innsatsfaktorbruk dersom produksjonen ble innrettet etter ”beste praksis” teknologi definert ved referansefronten.²

Figur 8.1 Beste praksis referansefront under konstant (CRS) og varierende skalautbytte (VRS)

Effektiviteten til en gitt kommune avhenger av avstanden til referansefronten. Effektiviteten til produksjonsenhet K i figuren kan uttrykkes som forholdet mellom effektiv bruk av innsatsfaktorer og faktisk bruk av innsatsfaktorer, dette forholdet er representert ved avstanden HI dividert på avstanden HK i figuren. For alle kommuner som ligger under referansefronten i figuren vil dette forholdet representere et tall (kalt effektivitetsscore) mellom 0 og 1, mens det for kommune B vil være lik 1.

Når det tillates variabel skalaavkastning (VRS – Variable Returns to Scale) i produksjonen, er referansefronten representert ved kurven som går gjennom observasjonen A, B og C i figur 8.1. I dette tilfellet ser vi at det kun er kommune K som ligger under kurven og dermed karakteriseres som ineffektiv. For gitt produksjon er effektiv innsatsfaktorbruk for kommune K gitt ved punkt J, og relativ innsatsfaktorbesparende effektivitet er dermed gitt ved forholdet HJ/HK. Kommunene A, B og C er teknisk effektive, men av disse er det kun B som er skalaeffektiv.

I analyser av kommunesektoren er det av stor betydning om det antas konstant eller avtakende skalautbytte. Det har sammenheng med at kommunene er av svært ulik størrelse, og at små kommuner kan oppleve skalaulempen i tjenesteproduksjonen. I inntektssystemet legges det for eksempel til grunn at små kommuner har skalaulempen innen administrasjon, grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg. Dersom det antas konstant skalautbytte, vil det derfor være en tendens til at små kommuner kommer ut som ineffektive fordi de er små. Det beregnede effektiviseringspotensialet vil da reflektere gevinsten ved at den enkelte kommune utnytter ressursene mer effektivt og gevinsten ved at kommunestrukturen endres slik at skalaulempene kan elimineres. I dette prosjektet fokuseres det på i hvilken grad den enkelte kommune utnytter ressursene effektivt, og det antas derfor variabelt skalautbytte.

² Det fokuseres her på såkalt innsatsfaktorbesparende effektivitet.

Som alle andre metoder har også DEA-metoden begrensninger og svakheter. For det første vil datakvaliteten begrense kvaliteten på analysene. For det andre har DEA-metoden den egenskap at det beregnede effektiviseringspotensialet reduseres når antall produkter og/eller innsatsfaktorer øker. Det er derfor fare for at effektiviseringspotensialet underestimeres dersom det formuleres en svært rik modell med mange produkter og innsatsfaktorer. På den andre siden kan effektiviseringspotensialet bli overestimert dersom viktige produkter og innsatsfaktorer utelates fra analysen. Det må derfor foretas en avveining mellom potensiell undervurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært fleksibel modellformulering og en overvurdering av effektiviseringspotensialet ved å ha en svært restriktiv modellformulering. Valg av modellformulering blir derfor viktig når DEA-metoden skal anvendes i praksis. For det tredje er DEA-metoden følsom for ekstreme observasjoner og målefeil. Betrakt for eksempel en kommune som kommer ut som 100 prosent effektiv, men hvor innsatsfaktorbruken er undervurdert på grunn av målefeil. Det største problemet er ikke at effektiviteten i denne kommunen overvurderes, men at effektiviteten i andre kommuner undervurderes fordi referansefronten feilaktig flyttes utover.

Det effektivitetsbegrepet som ligger til grunn for DEA-analysen er såkalt teknisk effektivitet. Kravet til teknisk effektivitet er at det ikke sløses med ressurser. Det skal ikke være mulig å redusere bruken av innsatsfaktorer uten at produksjonen reduseres. Teknisk effektivitet er et svakt effektivitetsbegrep, noe som innebærer at produksjonen kan være teknisk effektiv uten at andre effektivitetskrav er oppfylt, herunder resultateffektivitet, formåls effektivitet og prioriteringseffektivitet.

Analyseopplegget innebærer at det først utføres sektorvise DEA-analyser basert på data for 2013 og 2014. Det beregnes en felles referansefront for de to årene, det vil si fronten inneholder observasjoner fra begge år. Hver enkelt kommune vil da få beregnet en effektivitetsscore for hvert av de to årene. Videre kan det med utgangspunkt i de sektorvise effektivitetsscorene beregnes en indikator for samlet effektivitet for den enkelte kommune. Indikatoren for samlet effektivitet vil være et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes budsjettandeler som vekt. Den samlede effektivitetsscoren vil, som de sektorvise effektivitetsscorene, variere mellom 0 og 1. Den samlede effektivitetsscoren vil være lik 1 dersom kommunen kommer ut som effektiv i alle de sektorvise DEA-analysene. Siden effektivitetsscorene er beregnet i forhold til samme referansefront, vil endringen i effektivitetsscore gi uttrykk for kommunens endring i effektivitet fra ett år til det neste.

8.3 Modellformulering og data

I prosjektet er det utført DEA-analyser av barnehage, grunnskole, SFO, pleie og omsorg, barnevern og kultur. Første steg i DEA-analysen er å velge modellformulering, det vil si å spesifisere produkter og innsatsfaktorer. Tabell 8.1 gir en oversikt over modellformuleringene for de enkelte sektorer. Det er lagt vekt på å måle innsatsfaktorbruken på en enhetlig måte. I de fleste sektorer skilles det mellom ulike typer arbeidskraft (med og uten relevant utdanning) og annen ressursbruk (typisk andre driftsutgifter enn lønnskostnader). Utgifter er målt i faste priser ved bruk av Finansdepartementets kostnadsdeflator for kommunesektoren.

På produksiden er det naturlig nok større variasjon mellom sektorene. Produktmålene i barnehage og SFO fanger opp antall brukere og deres oppholdstid. I SFO skilles det mellom brukere med heltidsplass og brukere med deltidsplass. Deltidsplasser er definert som plasser hvor det er avtalt mindre enn 100 prosent oppholdstid. I barnehage benyttes en finere gradering av oppholdstid, og hvor det i tillegg skilles mellom barn i tre ulike aldersgrupper. Begrunnelsen

for å skille mellom ulike aldersgrupper er at de yngste barna er mer ressurskrevende enn de eldste.³ I barnehager inngår også antall kvadratmeter leke- og uteareal som produktmål.

I barnevern er også produktmålene i stor grad basert på antall brukere. De tjenestene som tilbys i denne sektoren er imidlertid langt mer heterogene enn de som tilbys i barnehage og SFO. Dette er søkt ivaretatt ved at det skilles mellom undersøkelser, hjelpetiltak og omsorgstiltak. Inndelingen i hjelpetiltak og omsorgstiltak erstatter den tidligere inndelingen i tiltak i og utenfor hjemmet.

Pleie og omsorg er, på samme måte som barnevern, karakterisert ved at det tilbys ulike typer tjenester. I denne sektoren gjøres det først et skille mellom institusjoner og hjemmebaserte tjenester. Videre skilles det mellom praktisk bistand og hjemmesykepleie i hjemmebasert omsorg. Korttidsopphold i institusjon er ikke inkludert.

Det viktigste produktmålet i grunnskolen er en indikator som fanger opp elevenes læringsutbytte. Utgangspunktet for denne indikatoren er såkalte grunnskolepoeng i vitnemålet fra 10. klasse. I denne sammenheng er det viktig å ta hensyn til at karakterene ikke bare påvirkes av den jobben skolene gjør, men også av elevenes familiebakgrunn. Norsk og internasjonal skoleforskning (se for eksempel Hanushek 1986 og Hægeland, Raaum og Salvanes 2004) dokumenterer at elevprestasjonene påvirkes av foreldrenes utdanningsnivå, inntekt, sivil status, osv. Dersom karakterene ikke korrigeres for slike forhold, vil noen kommuner komme ufortjent godt ut mens andre kommer ufortjent dårlig ut. Det er tatt hensyn

Tabell 8.1 Innsatsfaktorer og produkter i de sektorvise DEA-analysene

Sektor	Innsatsfaktorer	Produkter
Barnehage	Antall ansatte med førskolelærerutdanning Antall ansatte uten førskolelærerutdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Oppholdstimer 0-2 år Oppholdstimer 3 år Oppholdstimer 4-5 år Leke- og uteareal
Grunnskole	Årsverk av personell med godkjent utdanning Årsverk av personell uten godkjent utdanning Utgifter utenom undervisning	Korrigerte grunnskolepoeng (multiplisert med antall elever) Læringsmiljø (multiplisert med antall elever)
Skolefritidsordning (SFO)	Årsverk av personell med relevant utdanning Årsverk av personell uten relevant utdanning	Antall brukere med heltidsplass Antall brukere med deltidsplass
Pleie og omsorg	Årsverk av personell med relevant fagutdanning Årsverk av personell uten relevant fagutdanning Andre driftsutgifter enn lønnskostnader	Liggedøgn i institusjoner, langtid Enerom i institusjon Timer til hjemmesykepleie Timer til praktisk bistand
Barnevern	Stillinger med fagutdanning Stillinger uten fagutdanning Brutto driftsutgifter til tiltak	Undersøkelser Barn med hjelpetiltak Barn med omsorgstiltak
Kultur	Årsverk i biblioteker Utgifter til medier i biblioteker Driftsutgifter til kino	Utlån av bøker Utlån av andre medier Kinobesøk

³ Tidligere analyser av barnehager har benyttet alderskorrigerede oppholdstimer som produktmål. Det er etter hvert flere analyser (Håkonsen og Lunder 2008, Borge, Johannesen og Tovmo 2009) som indikerer at alderskorrigeringen legger for stor vekt på de yngste barna. I dette prosjektet benyttes derfor en fleksibel formulering hvor oppholdstimer for ulike aldersgrupper inngår som separate produktmål.

til dette ved å korrigere gjennomsnittlige grunnskolepoeng i kommunen for utdanningsnivå, inntekt, sivil status, arbeidsledighet, andel minoritetslever og andel elever som mottar spesialundervisning. I tillegg inkluderes en indikator for læringsmiljø, nærmere bestemt elevenes trivsel med lærerne.

I kultursektoren måles produksjonen ved tre indikatorer som fanger opp kinobesøk og utlån av bøker og andre medier fra biblioteker. Dette innebærer at betydelige deler av kultursektoren, herunder støtte til aktivitetstilbud til barn og unge, ikke fanges opp av produktindikatorerne. Avgrensningen på produksiden motsvares imidlertid av tilsvarende avgrensning på innsatsfaktorsiden.

Det benyttes data for 2013-2014, og dataene er i hovedsak hentet fra KOSTRA. De eneste unntakene er data for årsverk og læringsmiljø i grunnskolen, som er hentet fra Utdanningsdirektoratet, SFO, som er hentet fra GSI, og deler av dataene for pleie og omsorg, som er hentet fra IPLOS.

8.4 Resultater

Sektorvise DEA-analyser

Resultatene fra de sektorvise DEA-analysene er oppsummert i tabell 8.2. En første observasjon er at andelen effektive kommuner varierer mye fra sektor til sektor. Andelen effektive kommuner er klart høyest i barnevern hvor andelen effektive kommuner er 15 prosent for de to årene samlet. I de øvrige sektorene er andelen effektive kommuner betydelige lavere, 5-9 prosent.

Tabell 8.2 Deskriptiv statistikk for effektivitetsscorene i sektoranalysene

Sektor	År	Antall kommuner	Gj.snitt uveid	Min	Max	Andel effektive
Barnehage	2013	423	0,803	0,468	1	9 %
	2014	423	0,797	0,476	1	9 %
Grunnskole	2013	417	0,759	0,446	1	6 %
	2014	418	0,767	0,435	1	7 %
SFO	2013	429	0,625	0,021	1	7 %
	2014	429	0,606	0,052	1	7 %
Pleie og omsorg	2013	426	0,706	0,309	1	9 %
	2014	425	0,690	0,326	1	8 %
Barnevern	2013	308	0,729	0,266	1	17 %
	2014	320	0,717	0,259	1	13 %
Kultur	2013	306	0,606	0,228	1	7 %
	2014	310	0,587	0,237	1	5 %

Merknad: Innsatsfaktorbesparende effektivitet basert på de DEA-analyser med variabelt skalautbytte. DEA-analysene er utført slik at det beregnes en felles front for årene 2013-2014.

Barnehage og grunnskole kommer ut med høyest gjennomsnittlig effektivitet. DEA-analysen indikerer at gjennomsnittskommunen kan redusere ressursbruken med 24 prosent i grunnskole og 20 prosent i barnehage uten at tjenesteproduksjonen reduseres. I pleie og omsorg og barnevern har gjennomsnittskommunen et effektiviseringspotensial på opp mot 30 prosent. I SFO og kultur er gjennomsnittlig effektivitet om lag 0,60.

Andelen effektive kommuner er høyere enn i tilsvarende analyser i utvalgets rapport fra november 2014. Det har sammenheng med at analysene da var basert på data for fire år (2010-2013). Et større datasett med flere observasjoner vil typisk gi en lavere andel effektive kommuner, blant annet fordi den observerte fronten «flyttes lenger ut».

I barnevern er imidlertid nye indikatorer for produksjon den viktigste forklaringen på økningen i andel effektive kommuner. De tidligere indikatorene tiltak i og utenfor hjemmet er erstattet med hjelpetiltak og omsorgstiltak. Dette har medført en økt minimumsverdi, gjennomsnittsverdi og en høyere andel effektive kommuner. Endringen er størst for andelen effektive kommuner.

Samlet effektivitet

Ett av formålene med det opprinnelige prosjektet var å utvikle et samlet effektivitetsmål som omfatter flere sektorer. I den sammenheng må da tas stilling til hvilke sektorer som skal inkluderes, noe som handler om å vurdere for hvilke sektorer DEA-analysen gir rimelige og pålitelige resultater. I tabell 8.2 skiller sektorene SFO og kultur seg ut ved lav gjennomsnittlig effektivitetsscore, i størrelsesorden 0,60. De tre sektorene kommer også ut med svært lave minimumsverdier. Den laveste effektivitetsscoren er 0,02 i SFO og 0,23 i kultursektoren. Barnevern kommer også ut med en lav minimumsverdi (0,26). Det er grunn til å være skeptisk til at gjennomsnittskommunen kan ha et effektiviseringspotensial på 40 prosent og at enkeltkommuner kan ha et effektiviseringspotensial på så mye som 74-98 prosent. Et samlet effektivitetsmål som bygger på de samme sektoranalysene vil derfor være lite troverdig. I det samlede effektivitetsmålet er derfor SFO, barnevern og kultur holdt utenfor på samme måte som i tidligere analyser.

For de gjenstående sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg er resultatene fra de underliggende DEA-analysene mer rimelige. Gjennomsnittlig effektivitetsscore er i størrelsesorden 0,70-0,80 og på linje med tidligere DEA-analyser av disse sektorene. I et større prosjekt om effektivitet i kommunesektoren har Borge og Sunnevåg (2006) beregnet gjennomsnittlig effektivitetsscore til 0,83 for barnehage, 0,78 for grunnskole og 0,84 for pleie og omsorg. For pleie og omsorg er beregnet effektivitet betydelig lavere i dette prosjektet, forskjellen er i overkant om lag 15 prosentpoeng. I en annen studie (Edwardsen, Førsvund og Aas 2000) er imidlertid gjennomsnittlig effektivitetsscore mer på linje med resultatene i dette prosjektet (0,70). Minimumsverdier i størrelsesorden 0,40 i barnehage- og grunnskolesektoren framstår heller ikke som urimelig, mens minimumsverdien i pleie og omsorg er betydelig lavere.

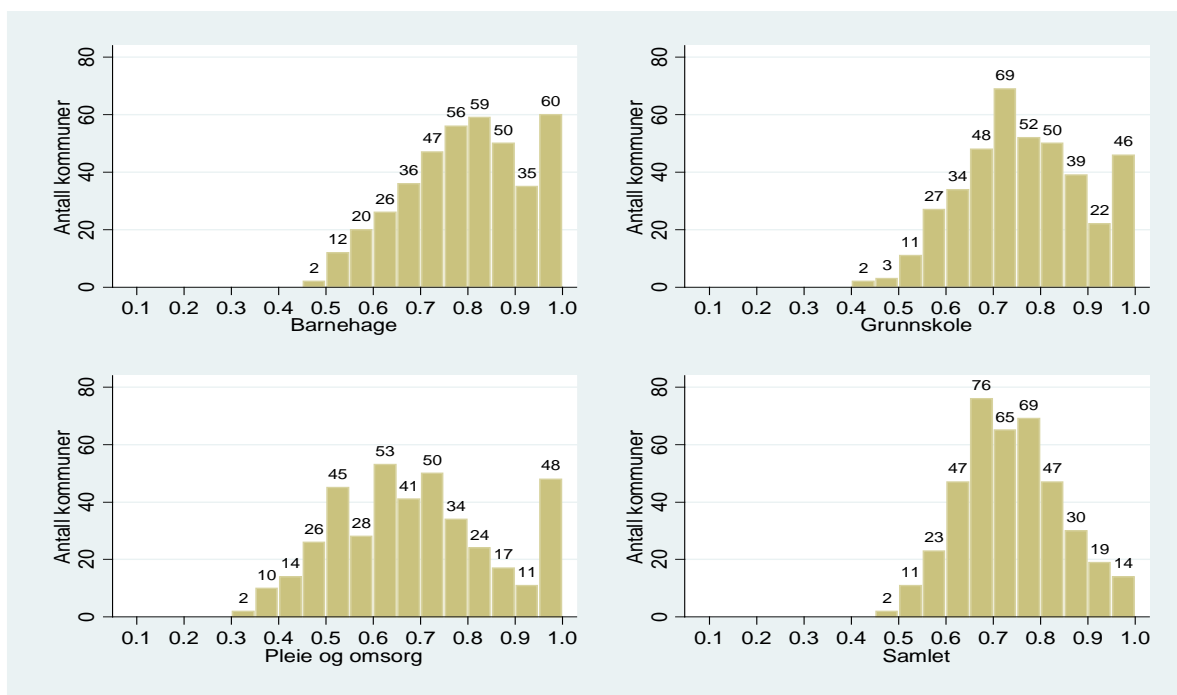
Det beregnes altså en indikator for samlet effektivitet som omfatter barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Indikatoren for samlet effektivitet beregnes som et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes aggregerte budsjettandeler som vekter. Vektene er altså felles for alle kommuner og felles for begge år. Dette sikrer at variasjon i effektivitet mellom kommuner og over tid ikke påvirkes av variasjon i prioritering.

Tabell 8.3 Deskriptiv statistikk for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analyser

Sektor	År	Antall komm.	Gj.snitt uveid	Gj.snitt veid	Min	1. kvartil	3. kvartil	Max	Andel effektive
Barnehage	2013	403	0,803	0,894	0,468	0,715	0,906	1,0	8,9 %
	2014	403	0,797	0,891	0,476	0,705	0,896	1,0	8,7 %
Grunnskole	2013	403	0,759	0,875	0,446	0,674	0,852	1,0	5,2 %
	2014	403	0,767	0,890	0,435	0,679	0,857	1,0	6,7 %
Pleie og omsorg	2013	403	0,706	0,842	0,309	0,583	0,828	1,0	8,2 %
	2014	403	0,691	0,816	0,326	0,556	0,799	1,0	7,9 %
Samlet	2013	403	0,745	0,864	0,472	0,665	0,820	1,0	0,7 %
	2014	403	0,739	0,857	0,475	0,665	0,805	1,0	1,0 %

Merknad: Samlet effektivitet er et veid gjennomsnitt av effektivitetsscorene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Vektene er 0,204 for barnehage, 0,350 for grunnskole og 0,446 for pleie og omsorg. Omfatter de 337 kommuner som inngår i analysene alle år.

Tabell 8.3 rapporter deskriptiv statistikk for den samlede effektivitetsindikatoren og for de tre sektorene som inngår i samlet effektivitet. Fordelingen av de sektorvise effektivitetsscorene og samlet effektivitet er vist i figur 8.2. Tabellen omfatter de 403 kommuner som er med i DEA-analysene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg hvert av de fire årene. Gjennomsnittene for samlet effektivitet blir naturlig nok et veid gjennomsnitt av gjennomsnittene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Gjennomsnittlig samlet effektivitet (uveid) er 0,74. Det nasjonale effektiviseringspotensialet må beregnes med utgangspunkt i det veide gjennomsnittet (med antall innbyggere som vektor). Det veide gjennomsnittet er 0,86 og betyr at det for kommunene som helhet er et effektiviseringspotensial på 14 prosent innen barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Ressursbruken kan med andre ord reduseres med 14 prosent uten at produksjonen reduseres dersom alle kommuner blir like effektive som de mest effektive kommunene i samtlige tre sektorer.

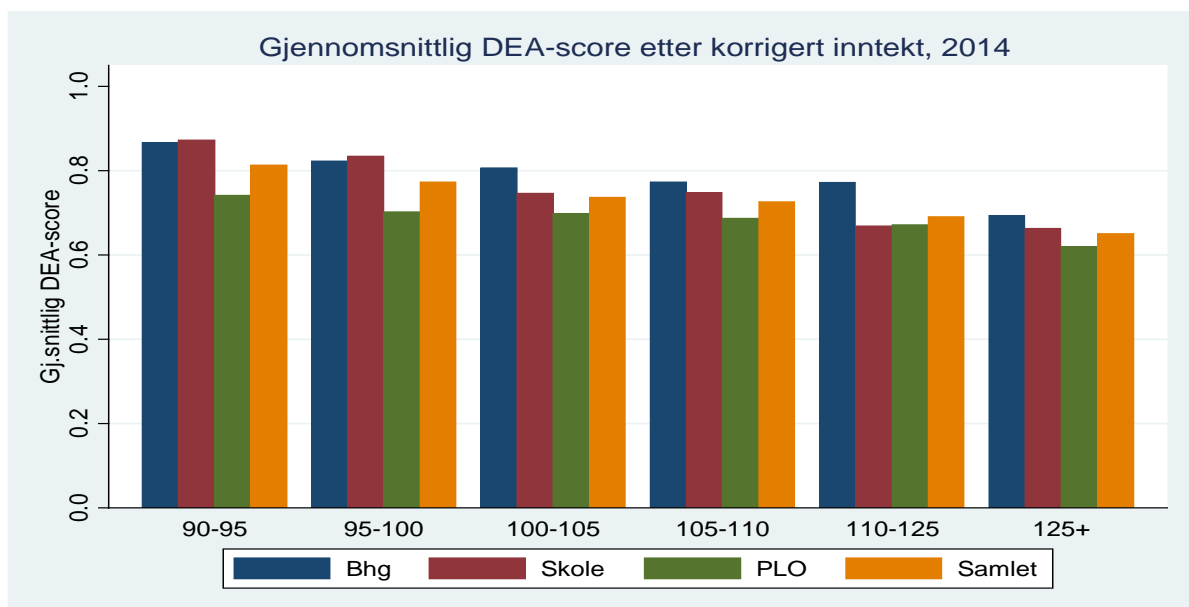

Figur 8.2 Frekvensfordeling for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analysene, 2014

Det er en interessant observasjon at variasjonen i beregnet effektivitet er langt mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene. Ett uttrykk for dette er at minimumsverdien er høyere for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene. I den andre enden av skalaen er det under 1 prosent av observasjonene som kommer ut som fullt effektive på indikatoren for samlet effektivitet. Til sammenlikning er det 5-9 prosent av observasjonene som kommer ut fullt effektive i de sektorvise analysene. Dette bidrar også til lavere variasjon i samlet effektivitet enn i de sektorvise effektivitetsscorene. Den lavere variasjonen i samlet effektivitet er et uttrykk for at det er få kommuner som er “dårlige i alt” og få kommuner som er “gode i alt”.

At variasjonen er mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene kommer også til uttrykk ved kvartilbredden. Kvartilbredden beregnes som differansen mellom 3. og 1. kvartil og gir uttrykk for hvor tett den midlere halvparten av kommunene ligger. Mens de sektorvise effektivitetsscorene har en gjennomsnittlig kvartilbredde på 0,18-0,24, har indikatoren for samlet effektivitet en kvartilbredde på 0,15.

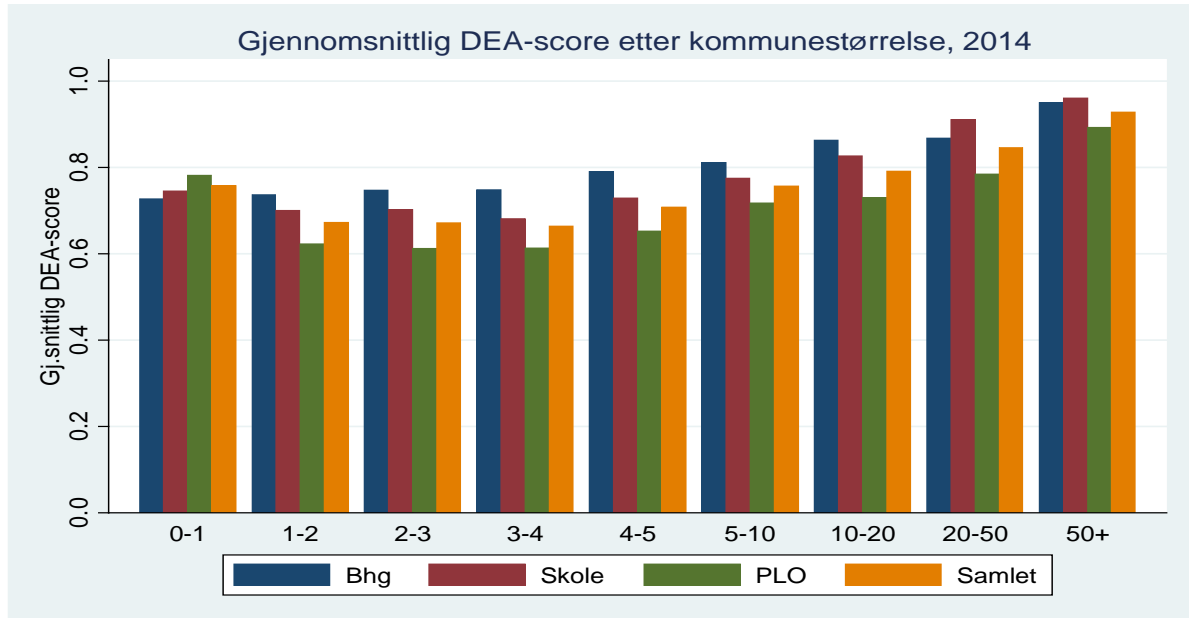
Figur 8.3 viser samlet effektivitet og de sektorvise effektivitetsscorene for kommunene gruppert etter korrigert inntekt. Hovedtendensen er at beregnet effektivitet avtar med økende inntektsnivå. Det gjelder både de sektorvise effektivitetsscorene og samlet effektivitet.

Figur 8.3 Samlet effektivitet og underliggende DEA-analyse for kommunene gruppert etter korrigert inntekt, 2014

Figur 8.4 viser samlet effektivitetsscore og de sektorvise effektivitetsscorene for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Bortsett fra at de minste kommunene har et høyt effektivitetsnivå, er det en tendens til at beregnet effektivitet er nokså uavhengig for innbyggertall blant kommuner med under 4000 innbyggere. Deretter er det en klart tendens til at beregnet effektivitet øker med økende innbyggertall. At effektiviteten gjennomgående øker med økende innbyggertall er ikke et resultat av stordriftsfordeler siden det tillates variabelt skalautbytte i de underliggende DEA-analysene. Tolkningen er snarere at det er mindre variasjon i effektivitet blant de største kommunene slik at den gjennomsnittlige avstanden til fronten er mindre. Dette kan i noen grad forklares med at målefeil kan forventes å være mer utbredt i små kommuner enn i store. I så fall vil den beregnede produksjonsfronten ligge “for langt ut” for de minste kommunene på grunn av målefeil knyttet til undervurdering av

ressursinnsats og/eller overvurdering av produksjon. Samtidig vil den beregnede effektiviteten for enkelte små kommuner bli for lav på grunn av målefeil knyttet til overvurdering av ressursinnsats og/eller undervurdering av produksjon.⁴ En annen mulig forklaring er at det er relativt få store kommuner, og at det på grunn av dette er mer sannsynlig at disse blir vurdert i forhold til en for ”snill” front.⁵

Figur 8.4 Samlet effektivitet og underliggende DEA-analyser for kommunene gruppert etter antall innbyggere (i 1000), 2014

Endring i effektivitet over tid

Så langt er det i liten grad fokusert på endring i effektivitet fra 2013 til 2014, selv om det i tabell 8.2 og 8.3 er rapportert separate tall for hvert av årene. Tabell 8.3, som omfatter de samme kommuner alle år, indikerer at effektiviteten ble redusert i barnehagesektoren, økte i grunnskolen og ble redusert i pleie og omsorg. Tabellen indikerer også en reduksjon i samlet effektivitet. Dette bekreftes av tabell 8.4 som gir mer detaljert informasjon om endringen i samlet effektivitet. Utviklingen i veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vektor) er den beste indikatoren for den nasjonale utviklingen. Det framgår at samlet effektivitet ble redusert med 0,8 prosentpoeng fra 2013 til 2014. Analysene rapportert i fjorårets rapport viste en betydelig effektivitetsforbedring fra 2012 til 2013 (1,6 prosentpoeng) og om lag uendret effektivitetsnivå i årene 2010-2012.

Tabell 8.4 Endring i beregnet effektivitet 2013-2014, prosentpoeng

År	Gj.snitt (uveid)	Gj.snitt (veid)	Minimum	1. kvartil	3. kvartil	Maksimum
Barnehage	-0,0063	-0,0037	-0,3092	-0,0542	0,0441	0,2677
Grunnskole	0,0079	0,0143	-0,4176	-0,0253	0,0400	0,3625
Pleie og omsorg	-0,0153	-0,0270	-0,4138	-0,0733	0,0480	0,4234
Samlet	-0,0053	-0,0078	-0,2076	-0,0383	0,0274	0,1781

Merknad: Omfatter de 403 kommuner som inngår i analysene begge år.

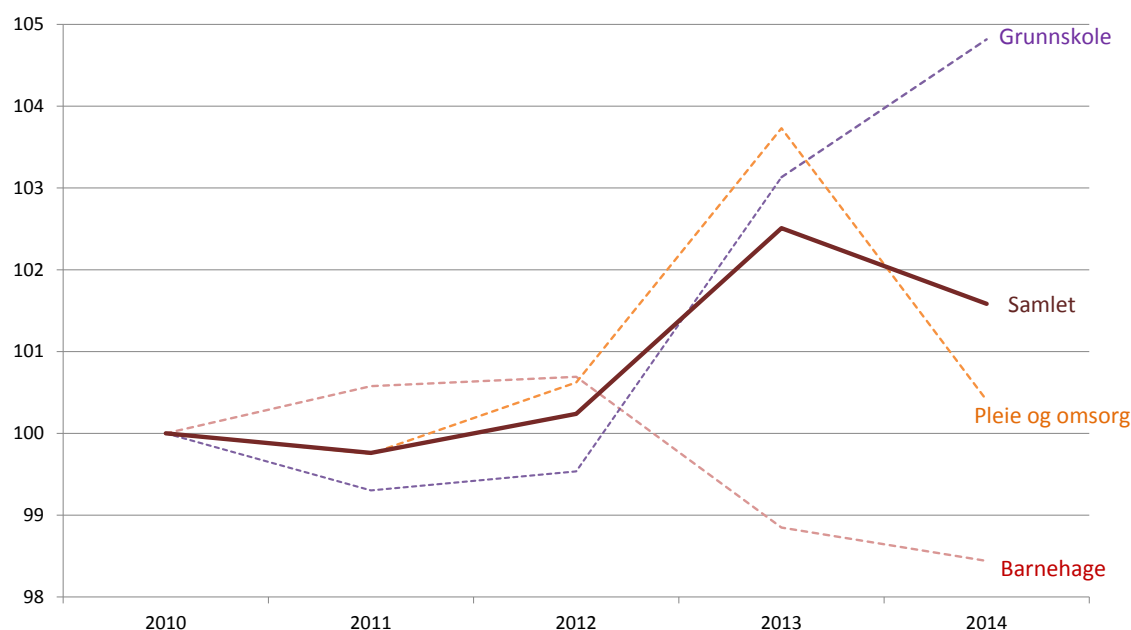
⁴ Disse feilkildene vil også gjøre seg gjeldende for de større kommunene, men i mindre grad dersom målefeil og kommunestørrelse er negativt korrelert.

⁵ Med dette menes at den beregnede fronten ligger innenfor den ”sanne” fronten eller at ingen av de inkluderte kommunene er effektive i en større kontekst.

Tabell 8.5 viser effektivitetsutviklingen i perioden 2010-2014. Mens tabell 8.4 viser endringen målt i prosentpoeng, viser tabell 8.5 endring i prosent i forhold til foregående år. For de fire årene har det vært en økning i samlet effektivitet på 1,6 prosent eller 0,4 prosent i årlig gjennomsnitt. Økningen i effektivitet var høyest i grunnskolen med nærmere 5 prosent for perioden under ett. I pleie og omsorg var det en svak økning i beregnet effektivitet fra 2010 til 2014, mens barnehagene hadde en nedgang. Utviklingen over tid er illustrert grafisk i figur 8.5.

Tabell 8.5 Endring i beregnet effektivitet 2010-2014, prosent

År	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2010-2014
Barnehage	0,58	0,11	-1,83	-0,41	-1,56
Grunnskole	-0,70	0,23	3,61	1,63	4,82
Pleie og omsorg	-0,25	0,87	3,09	-3,21	0,40
Samlet	-0,24	0,48	2,26	-0,90	1,58

Figur 8.5 Beregnet effektivitet 2010-2014, 2010=100

På kommunenivå observeres det store endringer i beregnet effektivitet. Fra 2013 til 2014 varierte endring i samlet effektivitet fra en reduksjon på 20,8 prosentpoeng til en økning på 17,8 prosentpoeng. Den midlere halvparten av kommunene ligger innenfor et intervall på 6,6 prosentpoeng.

I tabell 8.6 er kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet fra 2013 til 2014. Det framgår at 48 prosent av kommunene hadde en positiv effektivitetsutvikling fra 2013 til 2014, mens de resterende 52 prosent hadde en negativ effektivitetsutvikling. I 2/3 av kommunene var endringen i beregnet effektivitet mindre enn 5 prosentpoeng.

Tabell 8.6 viser også gjennomsnittsverdier for korrigert inntekt, antall innbyggere og samlet effektivitet for hver av gruppene. Endring i samlet effektivitet viser ingen systematisk sammenheng med korrigert inntekt og innbyggertall. Det er en klarere sammenheng mellom endring i effektivitet fra 2013 til 2014 og effektivitetsnivået i 2013. Kommuner med stor

Tabell 8.6 Endring i effektivitet, korrigert inntekt og antall innbyggere, kommunene gruppert etter endring i samlet effektivitet 2013-2014

Endring i samlet effektivitet	Antall kommuner	Korrigert inntekt 2013	Antall innbyggere 2013	Samlet effektivitet 2013
Nedgang på 0,10-0,25	24	113	6722	0,837
Nedgang på 0,05-0,10	53	109	9482	0,753
Nedgang på 0-0,05	133	105	12416	0,761
Økning på 0-0,05	136	110	16578	0,728
Økning på 0,05-0,10	41	109	8022	0,695
Økning på 0,10-0,25	16	116	3809	0,714
Antall kommuner	403			
Korrelasjon		0.00	-0.01	-0.28*

Merknad: Korrelasjonskoeffisienter for korrelasjonen mellom endring i effektivitet og henholdsvis korrigert inntekt, antall innbyggere og effektivitetsscore. * indikerer at korrelasjonen er statistisk utsagnskraftig.

effektivitetsforbedring hadde i gjennomsnitt lav effektivitet i utgangspunktet, men kommuner med stor effektivitetsreduksjon gjennomgående startet ut på et høy effektivitetsnivå.

Det er ikke opplagt hvordan den negative sammenhengen mellom initial effektivitet og effektivitetsendring skal tolkes. En første tolkning er at de kommunene som er minst effektive i utgangspunktet har lettest for å øke effektiviteten og at de som allerede er effektive har begrenset potensial for forbedringer. Men en slik “catching up” historie kan ikke forklare at mange av de mest effektive kommunene har en reduksjon i effektivitet. En alternativ tolkning tar utgangspunkt i at målefeil og statistiske feilkilder gir tilfeldig variasjon i beregnet effektivitet fra år til år. Slike forhold vil systematisk trekke i retning av økt effektivitet blant kommuner med lav initial effektivitet og redusert effektivitet blant kommuner med høy initial effektivitet.

Referanser

- Borge, L.-E. og K.J. Sunnevåg (2006): *Effektivitet og effektivitetsutvikling i kommunesektoren: Sluttrapport*. Rapport nr. 07/06, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E. og I. Pettersen (2012): *Effektivitet i kommunale tjenester: Analyser for 2009 og 2010*. Rapport nr. 03/12, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E., I. Pettersen og P. Tovmo (2011): *Effektivitet i kommunale tjenester*. Rapport nr. 02/11, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Borge, L.-E., A.B. Johannesen og P. Tovmo (2010): *Barnehager i inntektssystemet for kommunene*, Rapport nr. 02/10, Senter for økonomisk forskning, NTNU.
- Charnes, A., W.W. Cooper og E. Rhodes (1978): *Measuring the efficiency of decision making units*. European Journal of Operational Research 2, 429-444.
- Edvardsen, D.F., F.R. Førsvund og E. Aas (2000). *Effektivitet i pleie- og omsorgssektoren*, Rapport nr. 2/2000, Frischsenteret, Universitete i Oslo.
- Farrel, M.J. (1957): *The measurement of productive efficiency*. Journal of the Royal Statistical Society (Series A) 120, 253-281.
- Hanushek, E. (1986): *The economics of schooling: Production efficiency in public schools*, Journal of Economic Literature 24, 1141-1177.
- Hægeland, T., O. Raaum og K.G. Salvanes (2004): *Pupil achievement, school resources and family background*, Frischsenteret og Statistisk sentralbyrå.
- Håkonsen, L. og T.E. Lunder (2008): *Kostnadsforskjeller i barnehagesektoren*, Rapport 243, Telemarksforskning.
- Kittelsen, S.A.C., og F. Førsvund (2001): *Empiriske forskningsresultater om effektivitet i offentlig tjenesteproduksjon*. Økonomisk forum 55(6), 22-29.

Vedlegg

Vedlegg 1

Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2013-2016. Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt. 2013-2016. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner				Endring i prosent		
	2013	2014*	2015**	2016**	13/14*	14/15**	15/16**
A. Inntekter i alt	446 589	465 310	482 388	502 575	4,2	3,7	4,2
Løpende inntekter	442 956	462 256	479 291	499 473	4,4	3,7	4,2
Gebyrer	57 416	59 422	61 630	63 714	3,5	3,7	3,4
Renter og utbytte mv.	17 267	19 393	18 096	16 699	12,3	-6,7	-7,7
Produksjonsskatter	9 438	10 089	10 350	10 560	6,9	2,6	2,0
<i>Eiendomsskatt</i>	<i>8 873</i>	<i>9 594</i>	<i>9 840</i>	<i>10 040</i>	<i>8,1</i>	<i>2,6</i>	<i>2,0</i>
<i>Andre produksjonsskatter</i>	<i>565</i>	<i>495</i>	<i>510</i>	<i>520</i>	<i>-12,4</i>	<i>3,0</i>	<i>2,0</i>
Skatt på inntekt og formue	153 375	156 632	163 505	175 150	2,1	4,4	7,1
Overføringer fra staten	197 785	210 385	219 225	226 681	6,4	4,2	3,4
Andre innenl. overføringer	5 572	4 219	4 369	4 553	-24,3	3,6	4,2
Frie banktjenester	2 103	2 116	2 116	2 116	0,6	0,0	0,0
Kapitalinntekter	3 633	3 054	3 097	3 102	-15,9	1,4	0,1
Salg av fast realkapital	128	92	97	102	-28,1	5,8	4,8
Salg av fast eiendom	3 505	2 962	3 000	3 000	-15,5	1,3	0,0
B. UTGIFTER I ALT	468 078	490 604	504 753	524 857	4,8	2,9	4,0
Løpende utgifter	409 019	428 328	439 073	456 211	4,7	2,5	3,9
Lønnskostnader	237 545	248 038	259 247	270 507	4,4	4,5	4,3
Produktinnsats	86 239	90 375	94 857	99 659	4,8	5,0	5,1
Produktkjøp husholdningene	23 427	25 070	26 209	27 321	7,0	4,5	4,2
Renter	12 683	12 987	10 751	8 676	2,4	-17,2	-19,3
Produksjonssubsidier	14 702	15 011	15 614	16 196	2,1	4,0	3,7
Stønader til husholdningene	12 089	12 797	13 370	13 928	5,9	4,5	4,2
<i>Sosialhjelpsstønader</i>	<i>5 050</i>	<i>5 526</i>	<i>5 806</i>	<i>6 082</i>	<i>9,4</i>	<i>5,1</i>	<i>4,8</i>
<i>Andre stønader</i>	<i>7 039</i>	<i>7 271</i>	<i>7 564</i>	<i>7 846</i>	<i>3,3</i>	<i>4,0</i>	<i>3,7</i>
Overføringer ideelle org.	13 583	14 832	15 430	16 005	9,2	4,0	3,7
Overføringer til staten	8 751	9 218	3 595	3 920	5,3	-61,0	9,0
Kapitalutgifter	59 059	62 276	65 680	68 646	5,4	5,5	4,5
Anskaffelse fast realkapital	56 050	58 971	62 380	65 346	5,2	5,8	4,8
Kjøp av fast eiendom	1 588	1 854	1 800	1 800	16,8	-2,9	0,0
Kapitaloverf. næringsv.	1 421	1 451	1 500	1 500	2,1	3,4	0,0
C. NETTOFINANSINVESTERING	-21 489	-25 294	-22 365	-22 281	17,7	-11,6	-0,4

* Foreløpige tall

** Anslag

Kilde: SSB og Finansdepartementet

Vedlegg 2

Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner 2004-2014 Hovedtall for drift, investering og finansiering. Kommune konsern (mill. kr)

Tabell 1 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunesektoren. Konserntall. ¹ Mill. kroner

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. Brutto driftsinntekter i alt	239 505	250 446	275 033	289 335	312 984	343 696	366 055	388 900	415 421	438 623	449 737
2. Brutto driftsutgifter i alt	236 255	246 189	263 206	283 924	311 708	338 144	358 105	380 421	404 429	428 354	447 022
3. Brutto driftsresultater (1-2)	3 249	4 250	11 827	5 410	1 275	5 552	7 952	8 477	10 991	10 270	2 715
4. Netto avdrag	6 569	7 002	7 699	8 268	8 792	9 679	10 770	11 824	12 865	13 552	14 255
5. Netto finans	-610	-1 794	-1 747	369	3 113	-1 861	-340	1 868	1 104	1 031	1 545
6. Utlån	20	..	137	151	160	186	176	166	156	182	196
7. Avskrivninger	9 965	10 932	11 667	12 234	13 131	14 231	15 616	16 895	17 623	18 840	20 217
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	7 235	9 981	17 405	8 851	2 337	11 773	12 961	11 510	14 483	14 337	6 931
9. Brutto investeringsutgifter i alt	32 813	30 113	34 038	40 190	44 903	50 446	54 622	55 308	56 145	62 321	68 324
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	8 193	7 974	9 984	11 744	7 412	9 159	10 837	14 721	14 146	14 067	22 856
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-19 402	-4 844	-561	-10 808	-26 202	-19 649	-19 878	-17 087	-14 494	-20 181	-24 085
12. Bruk av lån (netto)	19 273	20 300	19 998	22 316	26 653	33 137	35 815	31 563	27 675	36 334	38 117
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-1 918	-8 142	-12 126	-2 751	8 474	-3 535	-4 796	-2 373	17	-2 352	269

¹ Konsern inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FK), interkommunale samarbeider (S27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunene. Konserntall. ¹ Mill. kroner

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. Brutto driftsinntekter i alt	205 313	214 229	235 004	247 778	268 470	294 291	307 730	327 728	351 488	370 342	380 878
2. Brutto driftsutgifter i alt	202 661	210 420	224 533	243 006	267 074	289 891	303 712	321 473	343 157	363 157	379 120
3. Brutto driftsresultater (1-2)	2 652	3 803	10 471	4 772	1 395	4 400	4 019	6 254	8 331	7 185	1 758
4. Netto avdrag	5 914	6 293	6 941	7 431	7 839	8 579	9 463	10 301	10 939	11 653	12 213
5. Netto finans	-319	-1 398	-1 600	812	3 884	-1 440	131	2 334	1 117	1 020	1 474
6. Utlån	137	151	160	186	176	166	156	182	196
7. Avskrivninger	8 696	9 582	10 249	10 810	11 570	12 484	13 619	14 587	15 065	15 957	16 927
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	5 753	8 497	15 242	7 182	1 078	9 553	7 867	8 035	11 179	10 280	4 796

9. Brutto investeringsutgifter i alt	29 786	26 802	29 880	35 164	39 407	43 748	43 350	42 843	43 267	47 692	53 717
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	7 333	7 166	9 279	11 030	6 989	8 211	7 477	10 808	9 820	9 540	16 191
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-19 482	-4 615	118	-8 558	-23 342	-17 219	-18 367	-13 534	-11 173	-16 036	-20 320
12. Bruk av lån (netto)	18 432	18 506	17 141	19 138	23 142	28 191	31 104	26 103	21 579	30 714	31 802
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-1 733	-7 366	-10 557	-2 220	8 180	-2 118	-2 906	-1 991	866	-2 775	778

¹ Konsern inkluderer kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Hovedtall for drift, investering og finansiering for fylkeskommunene. Konserntall. ¹ Mill. kroner

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1. Brutto driftsinntekter i alt	34 192	36 217	40 029	41 557	44 514	49 405	58 325	61 172	63 933	68 281	68 859
2. Brutto driftsutgifter i alt	33 594	35 769	38 673	40 918	44 634	48 253	54 393	58 948	61 272	65 197	67 902
3. Brutto driftsresultater (1-2)	597	447	1 356	638	-120	1 152	3 933	2 223	2 660	3 085	957
4. Netto avdrag	655	709	758	837	953	1 100	1 307	1 523	1 926	1 899	2 042
5. Netto finans	-291	-396	-147	-443	-771	-421	-471	-466	-13	11	71
6. Utlån	20
7. Avskrivninger	1 269	1 350	1 418	1 424	1 561	1 747	1 997	2 308	2 558	2 883	3 290
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	1 482	1 484	2 163	1 669	1 259	2 220	5 094	3 475	3 304	4 057	2 135
9. Brutto investeringsutgifter i alt	3 027	3 311	4 158	5 026	5 496	6 698	11 272	12 465	12 878	14 629	14 607
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	860	808	705	714	423	948	3 360	3 913	4 326	4 527	6 665
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	80	-229	-679	-2 250	-2 860	-2 430	-1 511	-3 553	-3 321	-4 145	-3 765
12. Bruk av lån (netto)	841	1 794	2 857	3 178	3 511	4 946	4 711	5 460	6 096	5 620	6 315
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-185	-776	-1 569	-531	294	-1 417	-1 890	-382	-849	423	-509

¹ Konsern inkluderer fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3

Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2002-2016

Tabell 1 Kommuneforvaltningens inntekter i henhold til nasjonalregnskapets definisjoner. Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, bortsett fra linje 8 og 9 som viser kommuneopplegget i faste 2016-priser.

	Regnskap											Anslag			
	2002 ⁶⁾	2003	2004 ⁷⁾	2005	2006	2007 ⁸⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1. Skatteinntekter	90 882	96 944	101 255	107 745	120 271	122 617	129 973	136 613	145 912	143 607	153 657	162 813	166 721	173 855	185 710
1.1 Skatt på inntekt og formue	87 474	93 204	97 157	102 693	114 785	116 350	123 076	129 561	138 222	135 503	145 065	153 375	156 632	163 505	175 150
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatte	3 408	3 740	4 098	5 052	5 486	6 267	6 897	7 052	7 690	8 104	8 592	9 438	10 089	10 350	10 560
2. Overføringer fra staten ¹⁾	96 239	81 106	84 998	91 015	99 324	108 084	118 997	138 928	149 901	169 073	182 231	192 683	203 483	212 150	219 481
2.1 Rammetilskudd	53 063	53 425	47 052	48 573	53 931	57 804	62 226	72 768	82 765	127 164	138 411	143 492	151 181	154 261	156 899
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	13 531	16 583	20 497	22 917	27 668	31 863	35 309	37 110	39 776	15 415	16 335	17 785	20 464	22 886	24 318
2.3 Øremærkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	28 418	9 593	9 393	8 812	7 945	7 568	9 040	15 508	12 672	11 932	12 592	14 221	13 333	15 502	17 915
2.4 Momskompensasjon	1 227	1 506	8 056	10 714	9 780	10 849	12 421	13 542	14 688	14 562	14 893	17 185	18 505	19 500	20 350
3. Gebyrer	29 767	31 269	33 185	34 446	35 108	40 154	43 072	45 945	49 191	52 072	54 946	57 416	59 422	61 630	63 714
4. Renteinntekter mv.	13 340	15 537	14 753	14 154	14 439	17 702	15 687	15 074	15 286	21 048	19 226	19 370	21 509	20 212	18 815
5. Andre innenlandske løpende overføringer	4 058	3 810	4 022	4 540	5 258	6 786	8 422	9 420	9 305	9 158	9 662	10 674	11 121	11 444	11 753
6. Sum inntekter (1+2+3+4+5)	234 286	228 666	238 213	251 900	274 400	295 343	316 151	345 980	369 595	394 958	419 722	442 956	462 256	479 291	499 473
7. Sum innt. kommuneopplegget (6-2.3-4)	192 528	203 536	214 067	228 934	252 016	270 073	291 424	315 398	341 637	361 978	387 904	409 365	427 414	443 576	462 743
8. Kommuneopplegget, faste 2016-priser ⁴⁾	317 856	324 041	329 919	344 226	365 765	375 452	380 765	396 621	415 490	423 704	439 121	446 021	451 684	455 553	462 743
9. Kroner per innbygger, faste 2016-priser ⁵⁾	69 824	70 791	71 623	74 183	78 136	79 257	79 338	81 640	84 444	84 981	86 933	87 300	87 437	87 178	87 583

1) Se også vedlegg 3

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 2.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger, flomhjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

4) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6.

5) Innbyggertallet som er lagt til grunn for 2015 og 2016, er hentet fra middelalternativet (MMMM) i SSBs befolkningsframskrivninger.

6) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilgning på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (inngår i pkt. 2.3).

7) Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a. ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004.

Videre ble generell moms kompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

8) SSB publiserte i november og desember 2014 publiserte en tallrevisjon av offentlige finanser og nasjonalregnskapet, i tråd med internasjonale retningslinjer. Denne revisjonen innebar blant annet en viss omfangsvidelse i definisjonen av kommuneforvaltningen i forhold til tidligere. Blant annet anses kinodrift og mange kulturinstitusjoner nå som en del av kommuneforvaltningen, noe som har økt nivået på både «andre inntekter» og «gebyrer». Alle sektorendringene er tilbakeført til 2007. Dette gjør at det er et brudd i tallene mellom 2006 og 2007.

Tabell 2 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2016

	Regnskap											Anslag			
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I. Frie innt. (tab.4.1 linje 1+2.1). Mill. kr	143 945	150 369	148 307	156 318	174 202	180 421	192 199	209 381	228 677	270 771	292 068	306 305	317 902	328 116	342 609
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	63,1	64,5	68,3	68,9	69,0	68,0	67,6	65,2	63,8	53,0	52,6	53,2	52,4	53,0	54,2
III. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	36,9	35,5	31,7	31,1	31,0	32,0	32,4	34,8	36,2	47,0	47,4	46,8	47,6	47,0	45,8
IV. Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	74,8	73,9	69,3	68,3	69,1	66,8	66,0	66,4	66,9	74,8	75,3	74,8	74,4	74,0	74,0
V. Frie inntekter og mva-kompensasjon i pst. av samlede inntekter	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	70,8	70,2	70,7	71,2	78,8	79,1	79,0	78,7	78,4	78,4

Tabell 3 Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før, 2003-2016 ¹⁾

	Regnskap											Anslag		
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1. Skatteinntekter	6,7	4,4	6,4	11,6	2,0	6,0	5,1	6,8	-1,6	7,0	6,0	2,4	4,3	6,8
1.1 Skatt på inntekt og formue	6,6	4,2	5,7	11,8	1,4	5,8	5,3	6,7	-2,0	7,1	5,7	2,1	4,4	7,1
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatler	9,7	9,6	23,3	8,6	14,2	10,1	2,2	9,0	5,4	6,0	9,8	6,9	2,6	2,0
2. Overføringer fra staten	-15,7	4,8	7,1	9,1	8,8	10,1	16,7	7,9	12,8	7,8	5,7	5,6	4,3	3,5
2.1 Rammetilskudd	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,7
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k. opplegget	22,6	23,6	11,8	20,7	15,2	10,8	5,1	7,2	-61,2	6,0	8,9	15,1	11,8	6,3
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k. oppl.	-66,2	-2,1	-6,2	-9,8	-4,7	19,4	71,5	-18,3	-5,8	5,5	12,9	-6,2	16,3	15,6
2.4 Momskompensasjon			33,0	-8,7	10,9	14,5	9,0	8,5	-0,9	2,3	15,4	7,7	5,4	4,4
3. Gebyrer	5,0	6,1	3,8	1,9	14,4	7,3	6,7	7,1	5,9	5,5	4,5	3,5	3,7	3,4
4. Renteinntekter mv.	16,5	-5,0	-4,1	2,0	22,6	-11,4	-3,9	1,4	37,7	-8,7	0,7	11,0	-6,0	-6,9
5. Andre innenlandske løpende overføringer	-6,1	5,6	12,9	15,8	29,1	24,1	11,8	-1,2	-1,6	5,5	10,5	4,2	2,9	2,7
6. Sum inntekter (1+2+3+4+5)	-2,4	4,2	5,7	8,9	7,6	7,0	9,4	6,8	6,9	6,3	5,5	4,4	3,7	4,2
7. Sum innt. kommuneoppbygget (7-2.3-4)	5,7	5,2	6,9	10,1	7,2	7,9	8,2	8,3	6,0	7,2	5,5	4,4	3,8	4,3
8. Kommuneoppbygget, faste priser	1,9	1,8	4,3	6,3	2,6	1,4	4,2	4,8	2,0	3,6	1,6	1,3	0,9	1,6
9. Kroner per innbygger, faste priser	1,4	1,2	3,6	5,3	1,4	0,1	2,9	3,4	0,6	2,3	0,4	0,2	-0,3	0,5

¹⁾ Se noter på tilsvarende tabelloppsett i tabell 4.1

Vedlegg 4**Statlige overføringer til kommunesektoren i 2015. 1000 kr.****Øremerkede tilskudd**

Kap.	Post Navn	Saldert budsjett	
		2015	RNB 2015
<i>Kunnskapsdepartementet</i>			
225	Tiltak i grunnopplæringen		
	60 Tilskudd til landslinjer	202 772	202 772
	62 Tilskudd til de kommunale sameskolene i Snåsa og Målselv	23 003	23 003
	63 Tilskudd til samisk i grunnopplæringen	58 551	58 551
	65		
	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg (kap. 582.60 i 2013)	465 500	442 753
	66 Tilskudd til leirskoleopplæring	46 887	46 887
	67 Tilskudd til opplæring i finsk	8 306	8 306
	68 Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	256 167	256 167
	69 Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereformen	222 194	222 194
226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen		
	60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	39 662	39 662
	62 Tilskudd for økt lærertetthet	384 077	384 077
	63 Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats fra 1.-4. trinn	200 000	150 000
227	Tilskudd til særskilte skoler		
	60 Tilskudd til Moskva og Murmanskolen	2 179	2 179
	61 Tilskudd til voksenopplæring i Andebu kommune	4 951	4 951
	62 Tilskudd til Fjellheimen leirskole	5 899	5 899
258	Tiltak for livslang læring		
	60 Tilskudd til karriereveiledning	30 960	30 960
287	Forskningsinstitutter og andre tiltak		
	60 Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	226 008	226 008
	Sum	2 177 116	2 104 369
<i>Kulturdepartementet</i>			
310	Tilskudd til trossamfunn m.m.		
	60 Tilskudd til livssynsnøytrale seremonirom (kap. 314.60 i 2013)	10 661	6 661
323	Musikkformål		
	60 Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge	19 959	19 959
342	Kirkebygg og gravplasser		
	60 Rentekompensasjon - kirkebygg (kap. 582.61 i 2013)	58 475	58 475
	Sum	89 095	85 095
<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>			
430	Kriminalomsorgsdirektoratet		
	60 Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	90 554	90 554
440	Politidirektoratet - politi- og lensmannsetaten		
	60 Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak	5 501	15 501
	Sum	96 055	106 055
<i>Kommunal- og moderniseringsdepartementet</i>			
551	Regional utvikling og nyskaping		
	60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	1 144 600	1 159 600
	61 Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	360 700	360 700

567	Nasjonale minoriteter		
	60 Tiltak for rom (kap. 1540.60 i 2013)	6 000	6 000
575	Ressurskrevende tjenester		
	60 Toppfinansieringsordning	8 058 700	8 058 700
581	Bolig- og bomiljøtiltak		
	61 Husleietilskudd	5 000	5 000
590	Byutvikling og planlegging		
	61 Bærekraftig byutvikling (del av kap. 1400.61 i 2013)	18 550	18 550
	65 Områdesatsing i byer (kap. 1400.65 Groruddalen i 2013)	29 000	29 000
	Sum	9 622 550	9 637 550
<i>Arbeids- og sosialdepartementet</i>			
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
	63 Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	172 720	172 720
634	Arbeidsmarkedstiltak		
	60 Tilskudd til arbeids- og utdanningsreiser i Oslo kommune		
	Sum	172 720	172 720
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>			
718	Rusmiddelforebygging		
	63 Rusmiddeltiltak	17 011	17 011
719	Annet folkehelsearbeid		
	60 Kommunetilskudd	22 552	22 552
761	Omsorgstjeneste		
	60 Kommunale kompetansetiltak	113 460	109 460
	61 Vertskommuner	949 150	949 150
	62 Dagaktivitetstilbud	220 608	210 608
	63 Investeringsstilskudd	1 655 641	1 655 641
	64 Kompensasjon renter og avdrag	984 700	984 700
	66 Brukerstyrt personlig assistanse		
	67 Utviklingstiltak	71 277	71 277
	68 Kompetanse og innovasjon	259 954	243 154
762	Primærhelsetjeneste		
	60 Forebyggende helsetjenester	51 101	51 101
	61 Fengselshelsetjenesten	142 517	142 517
	62 Øyeblikkelig hjelp	586 319	586 319
	63 Allmennelegetjenester	133 411	120 611
765	Psykisk helse og rusarbeid		
	60 Kommunale tjenester	319 308	319 308
	61 Kompetansetiltak	52 532	52 532
	62 Rusarbeid	448 874	448 874
783	Personell		
	61 Turnustjeneste	137 669	137 669
	Sum	6 166 084	6 122 484
<i>Barne- og likestillings og inkluderingsdepartementet</i>			
840	Krisetiltak		
	61 Tilskudd til incest- og voldtektsentre	79 980	79 980
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	60 Kommunalt barnevern	627 183	629 183
	61 Utvikling i kommunene	31 702	65 102
855	Statlig forvaltning av barnevernet		
	60 Tilskudd til kommunene	198 358	198 358

857	Barne- og ungdomstiltak		
	60 Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	28 175	33 175
	61 Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	136 934	146 934
	Sum	1 102 332	1 152 732
<i>Nærings- og fiskeridepartementet</i>			
919	Diverse fiskeriformål		
	60 Tilskudd til kommuner	540 000	555 000
	Sum	540 000	555 000
<i>Landbruks- og matdepartementet</i>			
1143	Statens landbruksforvaltning		
	60 Tilskudd til veterinærdekning	134 933	134 933
	Sum	134 933	134 933
<i>Samferdselsdepartementet</i>			
1320	Statens vegvesen		
	61 Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	221 500	221 500
	62 Skredsikring fylkesveger	580 356	580 356
	63 Tilskudd til gang- og sykkelveger	85 000	95 000
1330	Særskilte transporttiltak		
	60 Særskilt tilskudd til kollektivtransport	46 248	66 248
	61 Belønningsordningen for bedre kollektivtransport mv.	1 300 550	1 300 550
	63 Særskilt tilskudd til Fornebuibanen	25 000	25 000
1360	Kystverket		
	60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg	63 963	63 963
	Sum	2 322 617	2 352 617
<i>Klima- og miljødepartementet</i>			
1400	Klima- og miljødepartementet		
	62 Den naturlige skolesekken	2 500	2 500
	65 Områdesatsing i byer	10 000	10 000
1420	Miljødirektoratet		
	61 Tilskudd til klimatilpassingstiltak	2 000	2 000
	69 Oppryddingstiltak	41 120	41 120
1429	Riksantikvaren		
	60 Kulturminnearbeid i kommunene	4 000	4 000
	Sum	59 620	59 620
<i>Forsvarsdepartementet</i>			
1795	Kulturelle og allmenntilretteleggende formål		
	60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner		1 000
	Sum		1 000
<i>Olje- og energidepartementet</i>			
1820	Norges vassdrags- og energidirektorat		
	60 Tilskudd til flom- og skredforebygging	14 000	35 000
1821	Hjemfalte anlegg		
	60 Overføringer til kommuner		3 200
	Sum	14 000	38 200
<i>Folketrygden</i>			
2755	Helsetjenester i kommunene mv.		
	62 Fastlønnsordning fysioterapeuter	336 000	324 000
	Sum	336 000	324 000
	Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)	22 833 122	22 846 375

Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹⁾

225	Tilskudd i grunnopplæringen		
64	Tilskudd til opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge	160 410	157 320
231	Barnehager		
63	Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder	134 339	134 339
490	Utlendingsdirektoratet		
60	Tilskudd til vertskommuner for statlige mottak for asylsøkere og flyktninger	286 303	279 204
821	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
60	Integreringstilskudd	6 881 469	6 637 391
61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	434 534	433 267
62	Kommunale innvandreriltak	283 146	244 646
822	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 572 481	1 701 602
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	1 205 158	1 354 372
	Sum	10 957 840	10 942 141

Andre poster utenfor kommuneopplegget¹⁾

1632	Kompensasjon for merverdiavgift		
61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	20 200 000	19 500 000
	Sum	20 200 000	19 500 000
	Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	31 157 840	30 442 141

Rammeoverføringer til kommunesektoren

571	Rammetilskudd til kommuner		
60	Innbyggertilskudd	115 236 851	116 330 254
61	Distriktstilskudd Sør-Norge	396 917	396 917
62	Nord-Norge- og Namdalstilskudd	1 560 813	1 560 813
63	Småkommunetilskudd	963 501	963 501
64	Skjønnstilskudd	2 016 000	2 163 000
66	Veksttilskudd	393 386	393 386
67	Storbytilskudd	440 132	440 132
	Sum rammeoverføringer kommuner	121 007 600	122 248 003
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner		
60	Innbyggertilskudd	30 522 308	30 763 858
62	Nord-Norge-tilskudd	622 092	622 092
64	Skjønnstilskudd	624 000	627 000
	Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	31 768 400	32 012 950
573	Kommunereform		
60	Engangskostnader og reformstøtte ved kommunesammenslåing		40 000
	Sum		40 000
	Sum rammeoverføringer	152 776 000	154 300 953

1) Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-290)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Overføringer (400-480)	Avskrivninger -590	Fordelte utgifter og internsalg (690-790)	Retusjon sykelønn (710)	Moms-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (1-2-3+4-5-6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-660)	Overføring med krav til motytelse (700, 730-760)	Overføring uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (-9-10-11-12-13)	
Administrasjon og fellesutgifter	10 668 074	7 883 612	1 680 234	1 779 333	1 296 803	4 390 728	522 419	1 223 129	17 171 780	8 036	992 324	1 218 534	250 664	14 702 222
Oppvekst (barnehage/skole)	84 829 246	12 679 263	24 750 440	2 889 003	3 803 672	1 149 644	4 238 224	1 678 002	121 885 754	7 092 445	633 151	6 038 385	522 537	107 599 236
Helse, sosial og eldreomsorg	108 390 539	22 146 290	18 408 455	16 061 358	1 556 280	7 357 076	5 239 420	1 883 080	152 083 346	7 230 705	1 733 456	14 513 308	3 322 996	125 282 881
Tekniske oppgaver m.m.	10 624 961	10 330 510	7 049 684	1 811 037	4 640 527	1 191 973	285 273	1 047 048	31 932 425	68 214	20 634 096	1 326 366	321 858	9 581 891
Kirker og kultur	4 175 158	3 283 985	827 491	5 963 554	1 312 318	280 608	141 329	461 170	14 679 399	27 547	1 467 682	506 577	462 816	12 214 777
Bolig, næringsliv m.m.	3 418 176	4 638 666	958 567	1 843 505	1 313 138	712 080	112 637	488 214	10 859 121	34 283	7 344 166	2 572 976	1 845 132	-937 436
Tjenester utenfor ordinært komm. arbeidsområde	789 155	507 097	309 160	375 324	35 005	52 768	31 449	45 204	1 886 320	5 640	147 114	749 816	104 962	878 788
I alt	222 895 309	61 469 423	53 984 031	30 723 114	13 957 743	15 134 877	10 570 751	6 825 847	350 498 145	14 466 870	32 951 989	26 925 962	6 830 965	269 322 359
Administrasjon og fellesutgifter	4,8 %	12,8 %	3,1 %	5,8 %	9,3 %	29,0 %	4,9 %	17,9 %	4,9 %	0,1 %	3,0 %	4,5 %	3,7 %	5,5 %
Oppvekst (barnehage/skole)	38,1 %	20,6 %	45,8 %	9,4 %	27,3 %	7,6 %	40,1 %	24,6 %	34,8 %	49,0 %	1,9 %	22,4 %	7,6 %	40,0 %
Helse, sosial og eldreomsorg	48,6 %	36,0 %	34,1 %	52,3 %	11,1 %	48,6 %	49,6 %	27,6 %	43,4 %	5,3 %	53,9 %	48,6 %	48,6 %	46,5 %
Tekniske oppgaver m.m.	4,8 %	16,8 %	13,1 %	5,9 %	33,2 %	7,9 %	2,7 %	15,3 %	9,1 %	0,5 %	62,6 %	4,9 %	4,7 %	3,6 %
Kirker og kultur	1,9 %	5,3 %	1,5 %	19,4 %	9,4 %	1,9 %	1,3 %	6,8 %	4,2 %	0,2 %	4,5 %	1,9 %	6,8 %	4,5 %
Bolig, næringsliv m.m.	1,5 %	7,5 %	1,8 %	6,0 %	9,4 %	4,7 %	1,1 %	7,2 %	3,1 %	0,2 %	22,3 %	9,6 %	27,0 %	-0,3 %
Tjenester utenfor ordinært komm. arbeidsområde	0,4 %	0,8 %	0,6 %	1,2 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,7 %	0,5 %	0,0 %	0,4 %	2,8 %	1,5 %	0,3 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Vedlegg 6

Kostnadsdeflator for kommunene

Tabell 1 Beregning av samlet kommunal deflator

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹	2016 ¹
Deflator	2,5	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,9	2,7
Sysselsetting, lønnsvekst og pensjonskostnader	3,0	3,5	5,2	7,2	5,0	3,5	4,7	4,7	4,6	3,5		
Årslønnsvekst	3,4	3,9	4,8	6,7	4,6	3,7	4,3	4,1	3,7	3,2		
Bidrag fra pensjonskostnader	-0,4	-0,4	0,4	0,5	0,4	-0,2	0,4	0,6	0,9	0,3		
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	3,6	3,0	5,1	2,1	3,1	2,5	1,3	2,6	2,5		
Lønnsandel i prosent	63,8	64,7	63,7	62,6	62,8	62,4	61,7	63,3	62,9	62,8		

¹⁾ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2016

Vedlegg 7

Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾	2003
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00
Fylkeskommuner	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24
Kommuneforvaltningen	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ³⁾
Kommuner	13,20	13,20	13,30	12,25	12,05	12,80	12,80	11,30	11,60	11,60	11,40	11,35	11,80
Fylkeskommuner	2,60	3,00	2,90	2,70	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,60	2,65
Kommuneforvaltningen	15,80	16,20	16,20	14,95	14,70	15,45	15,45	13,95	14,25	14,25	14,05	13,95	14,45
Fellesskatt	12,20	11,80	11,80	13,05	13,30	12,55	12,55	14,05	13,75	13,75	12,95	13,05	10,55
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	27,00	27,00	25,00

¹⁾ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

²⁾ Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

³⁾ Forslag i Nasjonalbudsjettet 2016 og Prop. 1 LS (2015-2016) Skatter, avgifter og toll 2016

Tabell 2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Vedlegg 8

Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen

Tabell 1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i prosent av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012*	2013*	2014*
Utgifter i alt	22,4	22,0	21,7	21,7	21,5	21,4	21,8	21,5	22,7	17,8	18,4	17,4	16,6	16,4	16,7	17,4	18,6	18,8	19,0	18,9	19,1	19,2
Bruttoprodukt	13,5	13,4	13,2	13,4	13,1	13,3	13,5	13,5	14,0	11,0	11,1	10,6	10,3	9,9	9,8	10,2	10,8	11,0	11,3	11,4	11,4	11,4
Konsum	15,4	15,3	15,0	15,1	14,9	15,2	15,4	15,5	16,4	12,7	13,0	12,5	12,1	11,8	11,5	12,1	13,0	13,2	13,5	13,4	13,5	13,6

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012*	2013*	2014*
Utførte timeverk	577,8	588,0	590,5	604,2	611,0	625,8	638,0	637,0	637,9	512,2	502,1	506,6	510,9	518,5	537,3	555,9	570,0	582,2	598,0	604,0	607,6	610,5
I pst. av utførte timeverk i alt	18,7	18,8	18,7	18,8	18,6	18,6	18,8	18,9	19,1	15,5	15,5	15,3	15,2	14,9	14,8	14,8	15,4	15,8	15,9	15,8	15,7	15,6
Syssetatte personer (1000)	463,6	474,1	485,0	496,4	505,3	519,3	531,4	536,1	549,4	450,9	450,3	446,0	445,1	453,3	461,9	471,8	480,7	487,3	497,6	505,8	511,7	513,5
Årsverk, heltidsekvivalenter, for lønnsakere og selvstendige (1000 årsverk)	358,9	366,4	373,6	382,0	388,2	397,7	405,8	409,2	415,0	335,0	336,4	335,0	340,8	351,7	366,5	381,1	391,9	397,4	406,1	410,7	414,9	416,9

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 9

Korrigert netto driftsresultat

I kapittel 7 er det i avsnitt 7.5 beregnet korrigert netto driftsresultat for 2010-2014. Tallene nedenfor viser beregningsgrunnlaget som ligger til grunn for tallene i figur 7.20-7.22.

Tabell 1 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern 2010-2014. Millioner kroner og prosent av driftsinntekt

Mill. kroner	2010	2011	2012	2013	2014
Netto driftsresultat*)	6 550	5 263	8 236	6 384	6 931
+ Netto avdrag	10 770	11 824	12 865	13 552	14 255
Netto driftsresultat eks. avdrag	17 320	17 087	21 101	19 936	21 186
- Kapitalslit	30 874	33 148	36 877	37 468	38 89
+ Inflasjonsgevinst	3 295	4 547	4 758	5 860	5 204
+ Bompenger	1 402	1 888	1 853	2 007	3 316
+ Mva-kompensasjon investeringer	6 411	6 247	6 247	7 953	8 512
Korrigert netto driftsresultat	-2 446	-3 379	-2 918	-1 712	-172
Avvik nto driftsres / korr nto drres	8 995	8 642	11 154	8 096	7 103

Prosent	2010	2011	2012	2013	2014	Gjennnitt
Netto driftsresultat*)	1,8	1,4	2,0	1,5	1,5	1,6
+ Netto avdrag	3,0	3,1	3,1	3,1	3,2	3,1
Netto driftsresultat eks. avdrag	4,8	4,5	5,2	4,6	4,7	4,8
- Kapitalslit	8,6	8,7	9,0	8,7	8,5	8,7
+ Inflasjonsgevinst	0,9	1,2	1,2	1,4	1,2	1,2
+ Bompenger	0,4	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5
+ Mva-kompensasjon investeringer	1,8	1,6	1,5	1,8	1,9	1,7
Korrigert netto driftsresultat	-0,7	-0,9	-0,7	-0,4	0,0	-0,5
Avvik nto driftsres / korr nto drres	2,5	2,3	2,7	1,9	1,6	2,2

*) Korrigert for investeringsmoms 2010-2013

Tabell 2 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommunene inkludert Oslo 2010-2014. Prosent av driftsinntekt

Prosent	2010	2011	2012	2013	2014	Gjennsnitt
Netto driftsresultat*)	0,9	0,9	1,8	1,2	1,3	1,2
+ Netto avdrag	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Netto driftsresultat eks. avdrag	4,0	4,1	4,9	4,4	4,5	4,4
- Kapitalslit	7,7	7,7	8,1	7,8	7,6	7,8
+ Inflasjonsgevinst	1,0	1,3	1,2	1,4	1,2	1,2
+ Mva-kompensasjon investeringer	1,7	1,6	1,4	1,6	1,7	1,6
Korrigert netto driftsresultat	-0,9	-0,8	-0,5	-0,3	-0,2	-0,6
Avvik nto driftsres / korr nto drres	1,8	1,7	2,3	1,6	1,5	1,8

*) Korrigert for investeringsmoms 2010-2013

Tabell 3 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Fylkeskommunene 2010-2014. Prosent av driftsinntekt

Prosent	2010	2011	2012	2013	2014	Gjennsnitt
Netto driftsresultat*)	6,8	3,7	3,3	2,8	3,1	3,9
+Netto avdrag	2,3	2,5	3,1	2,9	3,0	2,7
Netto driftsresultat eks. avdrag	9,1	6,3	6,3	5,6	6,1	6,7
-Kapitalslit	13,5	13,6	14,1	13,8	13,8	13,8
+Inflasjonsgevinst	0,5	0,7	0,8	1,0	0,9	0,8
+Bompenger	2,5	3,1	3,0	3,0	4,8	3,3
+Mva-komp invest	2,1	2,1	2,0	3,4	3,1	2,5
Korrigert netto driftsresultat	0,6	-1,5	-2,1	-0,8	1,1	-0,5
Avvik nto driftsres / korr nto drres	6,2	5,2	5,3	3,6	2,0	4,4

*) Korrigert for investeringsmoms 2010-2013

Vedlegg 10

Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2014

Det er i tidligere rapporter fra utvalget blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2013. Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2014.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 73 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2014.

Tabell 1 gir en oversikt over kriterier og vektorer i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Produksjonsindeksen som beregnes for 2014 består i hovedsak av de samme indikatorene som den nye og forbedrede produksjonsindeksen som først ble rapportert i utvalgets rapport fra april 2009 (kapittel 3), i tillegg til endringer gjort i produksjonsindeksen for rapporteringsåret 2012 (dokumentert i utvalgets rapport fra november 2013). Vektene i delindeksene og totalindeksen er oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. I alt 373 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i årets analyse. Det er høyere enn i tilsvarende analyse i fjor som omfattet 368 kommuner.

Tabell 2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for de 373 kommunene som inngår i analysen, samt fylkesvise gjennomsnitt. Både sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vektorer) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vektorer. I tillegg vises netto driftsresultat for 2014. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 prosent bedre enn landsgjennomsnittet.

Tabell 3 viser utviklingen i samlet produksjonsindeks, korrigert inntekt og netto driftsresultat de tre siste årene.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

Tabell 1: Oversikt over indikatorer og vekter i delindeksene og samlet produksjonsindeks, 2014

Sektor / Indikator	Vekt
Barnehage (BH)	0,165
Korrigerede oppholdstimer i kom. og priv. barnehager i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,8
Andel ansatte med førskolelærerutdanning	0,1
Antall m ² leke og uteareal per barn i alle barnehager	0,1
Grunnskole (GS)	0,263
Grunnskolepoeng (korrigert)	0,752
Læringsmiljø	0,188
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,030
Andel av brukerne av kommunale SFO med fulltidsplass	0,030
Primærhelsetjeneste (PH)	0,054
Antall timer per uke av leger i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,435
Antall timer per uke av fysioterapeuter i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,361
Antall helseundersøkelser barn og svangerskapskontroller i forhold behovskorrigert innbyggertall	0,204
Pleie og omsorg (PO)	0,364
Mottakere av hjemmetjenester i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,437
Beboere i institusjon i alt i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,363
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,091
Andel tjenestemottakere med minst to hjemmetjenester	0,109
Barnevern (BV)	0,041
Barn omfattet av barnevernsundersøkelse i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,268
Barn 0-17 år omfattet av tiltak i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,532
Andel ansatte med fagutdanning	0,200
Sosialkontortjenester (SK)	0,063
Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,465
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,465
Nettoutgifter til kvalifiseringsordningen i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,070
Kultur (KU)	0,050
Bokbestand ved bibliotekene per innbygger	0,251
Utlån av bøker per innbygger	0,251
Antall kinoforestillinger per innbygger	0,047
Besøk kino per innbygger	0,047
Støtte til aktivitetstilbud til barn og unger per innbygger 6-18 år	0,404

Note: Tilhørende sektorvekt er angitt med høyrejusterte, fete bokstaver

Tabell 2 Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt=100 for produksjonsindeksene og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i prosent av samlede driftsinntekter. Tall fra 2014

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
101 Halden	103,4	99,9	90,5	97,5	92,3	114,5	47,4	97,1	96,9	0,1
104 Moss	103,0	103,8	108,8	99,4	84,1	116,2	56,8	100,0	96,9	0,5
105 Sarpsborg	100,9	98,9	97,0	96,8	82,2	107,2	86,6	97,6	96,5	-1,5
106 Fredrikstad	101,5	101,5	96,0	102,9	87,6	88,7	87,9	99,6	96,7	1,4
111 Hvaler	96,5	96,4	74,1	111,9	170,4	134,9	32,9	103,2	113,5	3,7
118 Aremark	92,9	102,7	117,6	115,5	122,1	123,1	106,4	108,8	106,8	1,1
119 Marker	89,7	103,0	114,3	107,7	128,7	116,9	171,8	108,5	92,0	-2,3
122 Trøgstad	98,6	102,8	80,9	106,6	106,2	75,5	69,8	99,1	94,1	3,8
123 Spydeberg	100,7	99,9	104,9	122,9	121,2	122,1	180,4	115,0	96,9	-2,3
124 Askim	96,3	106,1	86,7	108,6	86,6	94,2	66,3	100,8	97,8	0,7
125 Eidsberg	101,4	99,0	84,6	91,0	128,4	101,0	79,0	96,0	93,2	1,2
128 Rakkestad	102,3	99,4	109,1	101,7	118,1	91,7	79,1	100,5	96,1	0,8
135 Råde	103,0	98,1	83,9	91,8	164,9	96,6	33,9	95,3	96,2	0,6
136 Rygge	100,8	99,9	87,5	89,2	97,1	102,4	27,3	91,9	97,0	-0,6
137 Våler	100,2	98,4	101,5	129,7	96,1	81,2	49,3	106,6	97,2	4,7
138 Hobøl	99,1	92,5	96,5	95,5	95,4	95,8	95,1	95,3	96,5	-3,8
Østfold	101,1	100,7	95,7	100,6	94,9	101,6	74,6	99	96,8	0,4
211 Vestby	102,1	102,0	86,9	98,6	78,4	82,6	60,5	95,7	94,0	4,2
213 Ski	102,2	101,4	110,7	93,9	90,5	101,5	84,1	98,0	94,0	-1,7
214 Ås	101,1	100,8	87,5	94,5	91,3	88,7	73,9	95,4	93,8	0,4
215 Frogn	96,1	104,4	100,3	96,0	93,5	82,1	42,7	94,8	97,2	2,5
216 Nesodden	99,7	103,7	87,3	89,3	100,8	101,7	43,3	93,6	95,1	0,3
217 Oppegård	97,7	104,3	106,8	104,2	88,2	100,9	72,3	100,8	98,4	1,1
219 Bærum	93,2	104,8	101,8	97,6	65,6	92,0	70,1	96,0	105,1	2,5
220 Asker	95,4	102,5	81,6	92,1	74,3	81,7	80,9	92,9	103,3	5,4
221 Aurskog-Høland	98,9	99,8	93,2	98,1	95,1	120,3	69,4	98,2	92,0	2,8
226 Sørum	100,2	99,3	90,7	97,7	88,5	82,9	38,4	93,9	96,8	-0,9
227 Fet	96,5	106,1	78,4	72,4	85,6	104,6	40,1	86,5	93,8	2,0
228 Rælingen	99,3	103,0	90,1	88,9	124,3	86,8	56,0	94,1	93,8	1,9
229 Enebakk	103,9	99,6	84,9	90,8	104,0	84,0	80,0	94,5	92,3	2,4
230 Lørenskog	104,7	100,3	99,4	93,0	92,2	108,7	71,3	97,1	98,8	4,2
231 Skedsmo	98,3	103,6	101,5	99,7	86,8	96,9	70,1	98,4	95,5	4,7
233 Nittedal	101,6	101,0	90,2	90,4	106,3	85,0	67,5	94,2	95,4	2,4
234 Gjerdrum	101,6	96,9	87,9	99,7	113,7	94,3	100,3	98,9	96,0	-4,2
235 Ullensaker	106,4	100,7	97,0	82,2	97,3	82,7	62,4	91,5	93,5	0,6
236 Nes	107,4	100,9	88,1	102,1	124,3	80,1	49,8	98,8	93,8	-0,6
237 Eidsvoll	98,9	96,4	83,7	89,2	103,5	91,3	59,3	91,6	92,5	2,8
239 Hurdal	112,8	100,3	105,3	109,8	154,0	103,1	62,7	106,6	96,8	0,7
Akershus	98,9	102,3	95	94,5	87,9	92,2	67,2	95,5	98,0	2,3
301 Oslo	93,5	100,0	101,1	97,5	80,1	94,0	145,4	99,2	100,5	1,2
402 Kongsvinger	95,7	98,9	87,4	96,4	131,5	122,2	65,9	98,0	95,4	0,9
403 Hamar	102,6	103,2	112,5	105,6	95,6	112,4	113,9	105,3	100,3	-0,5
412 Ringsaker	102,2	99,1	99,8	102,2	118,1	124,4	62,4	101,3	95,6	3,8
415 Løten	89,7	94,2	120,7	126,5	133,8	102,1	49,6	106,5	94,6	1,2
417 Stange	103,9	97,5	100,1	93,5	90,3	93,3	66,1	95,1	97,9	1,8
418 Nord-Odal	99,1	93,5	93,3	97,4	118,7	131,2	66,6	97,9	97,8	3,1
419 Sør-Odal	107,3	105,7	101,4	95,9	121,4	131,0	64,8	102,4	98,4	-0,7
420 Eidskog	104,4	93,8	101,2	106,9	156,1	134,0	35,3	102,9	100,8	0,0
423 Grue	99,4	91,9	92,4	102,1	137,3	133,3	47,1	99,1	101,5	-1,1
425 Åsnes	105,5	97,7	111,1	105,9	132,5	141,6	50,8	104,5	98,4	-1,0

Kommune	Barnehage	Grunnskole	Prim.helse	Pleie/oms.	Barnevern	Sosialkontor	Kultur	Samlet	Korr.innt.	Netto dr.res.
426 Våler	94,4	99,6	113,5	107,8	118,9	134,4	98,4	105,4	101,7	1,9
427 Elverum	103,1	96,5	102,6	96,2	103,6	117,0	44,7	96,8	94,3	-2,6
428 Trysil	101,0	101,5	113,4	98,7	100,0	113,9	81,0	100,7	100,3	3,9
429 Åmot	105,7	98,3	110,8	109,1	123,4	153,0	134,4	110,4	106,6	1,7
430 Stor-Elvdal	88,5	93,3	119,9	133,6	134,9	134,6	93,9	112,9	99,2	2,0
432 Rendalen	93,5	96,1	125,1	107,2	131,3	114,0	321,3	115,1	116,1	4,1
436 Tolga	95,2	101,0	125,1	75,7	104,3	174,3	216,4	102,6	101,0	-1,9
437 Tynset	99,6	96,4	100,0	93,0	95,5	98,0	106,9	96,5	104,8	1,3
438 Alvdal	96,7	100,6	137,1	111,0	108,6	105,1	126,3	107,6	102,8	3,2
439 Folldal	101,1	104,0	164,6	118,5	131,9	116,1	194,2	118,5	105,5	1,6
441 Os	99,0	94,0	118,4	85,7	187,0	119,8	135,5	100,6	102,4	1,6
Hedmark	101,1	98,7	104,9	101,7	114,3	119	78,3	101,4	98,3	1,1
501 Lillehammer	97,1	101,2	109,0	97,4	103,3	101,4	107,8	100,0	97,5	-0,7
502 Gjøvik	101,7	99,5	121,6	98,4	98,0	115,6	90,6	101,2	97,2	1,2
512 Lesja	96,5	104,1	128,0	97,3	126,0	78,3	119,2	101,7	109,1	2,0
513 Skjåk	108,3	95,0	137,0	125,8	74,7	116,7	165,3	114,8	115,8	3,6
514 Lom	86,3	97,7	128,1	125,7	97,9	127,1	189,6	114,1	103,2	-1,1
515 Vågå	96,8	95,3	123,6	115,1	81,8	139,3	93,3	106,4	103,6	0,7
516 Nord-Fron	96,3	98,6	104,3	106,2	113,8	109,9	115,6	103,5	111,4	1,1
517 Sel	93,1	96,3	100,4	109,0	128,0	147,4	133,5	107,0	98,8	2,9
519 Sør-Fron	91,8	94,1	154,1	120,7	140,3	94,7	70,7	107,4	107,7	1,9
520 Ringebu	92,0	92,7	104,1	88,5	88,5	73,7	114,5	91,4	105,8	0,4
522 Gausdal	95,7	99,6	104,0	113,1	92,1	81,6	65,5	101,0	101,9	1,6
528 Østre Toten	105,2	98,8	101,5	94,5	92,3	99,9	68,0	96,7	92,4	0,6
529 Vestre Toten	101,9	99,2	102,3	95,3	134,4	101,4	45,4	97,3	93,5	-1,0
532 Jevnaker	96,8	99,0	91,3	97,7	167,0	94,6	68,0	98,7	91,7	1,3
533 Lunner	100,7	95,6	102,3	89,2	101,8	123,7	48,5	94,1	95,2	0,9
534 Gran	96,3	97,8	110,0	95,3	97,1	114,1	83,5	97,6	93,2	0,2
536 Søndre Land	98,3	100,5	105,1	149,8	115,2	65,4	77,4	115,6	98,9	4,9
538 Nordre Land	102,4	95,6	138,7	125,7	143,6	89,0	80,8	110,8	99,3	3,8
540 Sør-Aurdal	89,9	94,8	96,1	118,7	110,0	139,1	212,8	112,1	101,0	-2,8
541 Etnedal	90,0	97,0	109,2	117,2	75,7	137,5	117,8	106,6	108,3	8,6
542 Nord-Aurdal	95,5	95,3	129,7	90,7	98,6	148,9	178,7	103,2	99,9	4,5
543 Vestre Slidre	97,2	94,3	107,3	103,6	123,6	135,5	123,5	104,1	104,7	-8,0
544 Øystre Slidre	102,1	95,6	100,9	122,5	78,9	131,5	168,2	111,9	102,9	1,1
Oppland	98,6	98,3	111,6	102,6	107,5	108,8	95,2	101,6	98,2	1,0
602 Drammen	99,7	98,0	112,6	106,2	99,6	77,1	84,0	100,1	93,0	2,8
604 Kongsberg	100,9	101,9	107,8	104,3	96,9	99,0	51,0	100,0	102,5	-0,2
605 Ringerike	100,7	98,0	91,2	97,9	98,9	97,8	86,4	97,5	95,7	1,6
612 Hole	94,7	103,5	95,8	100,4	125,8	82,9	34,5	96,7	92,8	-9,0
616 Nes	94,3	102,0	116,2	91,5	115,7	103,9	92,1	97,8	103,5	2,1
617 Gol	99,8	90,5	114,9	88,9	122,6	119,3	131,2	97,9	102,2	2,8
618 Hemsedal	94,6	94,6	131,0	97,9	114,8	106,3	205,6	104,9	109,4	1,8
619 Ål	101,4	95,5	148,9	104,3	109,1	117,7	156,7	107,6	104,0	1,7
620 Hol	103,3	100,1	124,5	114,9	99,8	59,6	161,1	107,8	141,3	-4,3
621 Sigdal	96,7	96,6	106,0	136,3	91,8	134,5	74,3	112,6	97,8	2,8
622 Krødsherad	104,3	90,3	85,6	111,8	88,3	97,2	45,5	98,3	100,9	3,5
623 Modum	98,8	95,3	107,5	88,9	128,8	111,5	46,1	94,1	96,4	-0,2
624 Øvre Eiker	101,5	100,8	98,6	84,2	112,5	112,6	70,0	94,4	92,1	-0,4
625 Nedre Eiker	101,0	102,4	82,5	89,4	135,3	116,6	52,4	96,1	91,7	-2,4
626 Lier	101,9	102,6	90,3	85,0	88,7	106,6	54,8	92,7	95,6	1,7
627 Røyken	98,1	101,7	70,2	79,9	81,8	81,6	27,4	85,7	94,2	2,6
628 Hurum	98,4	103,1	75,7	79,8	118,1	131,4	45,7	91,9	92,7	1,6

Kommune	Barnehage	Grunnskole	Prim.-helse	Pleie/oms.	Barnevern	Sosialkontor	Kultur	Samlet	Korr.innt.	Netto dr.res.
1003 Farsund	99,6	94,6	95,8	107,5	90,1	86,3	94,5	99,5	98,3	0,1
1004 Flekkefjord	100,1	97,2	105,7	96,7	98,8	78,6	56,4	94,8	97,2	0,2
1014 Vennesla	105,0	94,1	95,7	100,8	110,7	106,6	63,0	98,4	97,4	2,4
1017 Songdalen	100,1	98,8	97,1	73,6	122,4	74,5	65,0	87,5	93,4	3,7
1018 Søgne	100,1	98,6	102,1	95,3	98,0	92,8	78,8	96,5	95,3	3,7
1021 Marnardal	101,3	97,1	99,1	95,1	108,8	80,5	93,1	96,4	104,8	5,8
1026 Åseral	92,3	93,7	159,2	115,1	136,8	108,5	202,1	112,9	167,6	12,7
1027 Audnedal	84,1	93,6	92,5	105,6	127,2	71,8	130,6	98,2	102,3	0,9
1029 Lindesnes	99,6	92,8	104,2	81,8	129,4	100,3	61,6	91,0	105,4	1,0
1032 Lyngdal	93,3	95,6	111,9	85,8	107,6	123,7	73,1	93,7	91,6	-0,1
1037 Kvinesdal	84,5	95,8	96,7	101,7	90,3	83,3	108,1	95,7	114,8	2,2
1046 Sirdal	94,1	99,3	155,4	93,3	86,3	55,2	256,3	103,8	200,3	6,0
Vest-Agder	99	98,6	97,2	99,4	100	100,4	95,6	98,9	99,6	1,9
1101 Eigersund	99,1	93,5	91,2	93,0	145,1	108,9	58,4	95,5	99,2	0,3
1102 Sandnes	101,4	100,5	84,2	88,0	104,9	96,5	66,2	93,4	97,6	2,7
1103 Stavanger	96,0	102,1	97,2	107,3	90,7	99,4	160,5	105,0	106,0	-1,2
1106 Haugesund	101,5	99,2	96,6	99,9	100,5	106,1	157,6	103,1	95,7	-2,8
1111 Sokndal	85,9	91,8	77,9	117,8	199,7	84,2	278,3	112,8	98,9	-0,8
1112 Lund	104,8	93,1	119,2	92,1	196,2	123,3	243,6	109,7	96,6	-2,7
1114 Bjerkreim	99,4	91,0	105,4	115,9	160,7	99,3	197,3	110,9	102,0	1,8
1119 Hå	88,5	99,9	93,5	105,8	111,9	79,0	116,9	99,9	92,7	5,8
1120 Klepp	101,4	99,0	92,0	82,8	102,7	102,5	89,8	93,0	95,1	1,4
1121 Time	96,7	102,1	91,4	89,8	112,5	102,0	92,0	96,1	95,8	0,1
1122 Gjesdal	106,1	96,7	80,9	90,4	113,7	119,5	134,4	99,2	97,6	3,0
1124 Sola	109,1	102,9	83,6	92,6	81,3	101,2	91,5	97,6	102,4	2,8
1127 Randaberg	109,2	100,3	86,5	79,8	137,3	118,9	78,8	95,2	103,1	-0,3
1129 Forsand	108,4	95,0	155,4	112,2	184,1	106,9	189,3	115,8	173,9	1,9
1130 Strand	99,9	96,1	92,1	88,3	108,1	101,2	99,0	94,6	98,4	1,9
1133 Hjelmeland	95,8	95,5	120,8	101,7	195,0	115,4	111,1	105,3	120,3	-1,1
1134 Suldal	93,4	99,7	151,2	106,6	117,0	146,0	455,1	125,4	170,8	8,8
1135 Sauda	105,1	99,8	113,0	83,8	165,2	153,2	67,2	100,0	120,3	3,0
1141 Finnøy	105,1	92,5	101,9	83,9	113,4	91,5	161,6	96,2	109,1	0,7
1142 Rennesøy	104,8	97,9	86,5	99,2	111,9	92,5	106,0	99,5	99,5	0,9
1146 Tysvær	100,7	92,9	83,6	90,4	139,9	116,6	70,3	95,0	120,0	3,5
1149 Karmøy	98,3	96,7	78,3	91,1	95,4	83,1	110,5	93,7	95,3	0,6
1160 Vindafjord	98,8	95,1	102,7	100,1	104,2	79,6	49,9	95,1	102,1	0,7
Rogaland	99,4	99,6	91,8	96,6	105,2	99,8	120,5	99,3	101,6	0,7
1201 Bergen	101,7	102,5	99,0	98,1	99,5	90,1	180,8	103,6	98,3	0,1
1211 Etne	110,6	92,6	113,9	96,7	76,8	94,3	130,2	99,6	100,1	-2,8
1216 Sveio	105,9	97,9	121,6	92,3	134,1	106,6	96,3	100,4	97,1	1,2
1219 Bømlo	102,3	94,6	83,8	98,1	81,7	85,1	76,6	94,5	97,6	0,3
1221 Stord	99,9	92,9	98,2	87,3	86,6	92,9	46,8	89,7	97,7	0,9
1222 Fitjar	98,0	93,3	88,2	102,9	61,8	98,4	87,0	96,0	106,1	-1,5
1223 Tysnes	97,5	93,8	135,7	107,8	109,8	93,6	68,6	101,2	103,9	4,3
1224 Kvinnherad	103,5	96,6	105,4	99,5	125,1	96,3	62,5	98,7	113,2	3,8
1228 Odda	99,8	102,9	112,9	100,7	125,9	132,2	112,0	105,4	132,5	8,6
1231 Ullensvang	93,2	97,4	140,9	104,5	81,0	98,7	111,6	101,8	101,0	2,5
1232 Eidfjord	109,3	102,4	236,8	132,2	54,8	67,2	108,0	117,8	246,2	14,5
1233 Ulvik	102,4	113,6	245,8	97,4	141,5	145,0	145,1	117,7	140,7	1,4
1235 Voss	104,0	97,1	101,3	119,5	98,3	109,4	69,7	106,1	101,4	5,1
1238 Kvam	100,6	96,1	124,2	108,5	88,4	108,7	97,2	103,4	111,0	-0,6
1242 Samnanger	101,4	101,1	107,7	77,5	110,7	88,8	107,6	92,9	111,7	-1,7
1243 Os	100,7	98,7	83,8	85,0	82,0	79,6	49,8	88,9	93,6	3,5

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1244	Austevoll	102,3	94,7	92,6	104,0	64,5	72,2	38,8	93,8	102,5	0,3
1245	Sund	102,7	103,6	84,9	90,6	87,4	89,6	71,5	94,6	94,9	1,7
1246	Fjell	104,2	101,1	77,4	90,0	72,8	88,9	69,5	92,8	94,8	0,8
1247	Askøy	107,2	98,7	82,3	80,3	100,1	77,2	36,0	88,1	91,9	1,3
1251	Vaksdal	89,8	98,5	99,8	113,3	119,7	121,3	68,1	103,3	120,0	2,0
1253	Osterøy	106,2	95,1	104,1	97,9	123,6	91,5	60,8	97,7	96,5	2,3
1256	Meland	107,7	104,5	85,1	96,5	96,3	109,4	70,5	99,3	97,8	2,9
1259	Øygarden	107,8	104,0	85,4	105,0	164,3	162,4	80,3	109,0	149,9	7,6
1263	Lindås	100,1	100,5	104,7	96,0	86,4	105,0	72,1	97,3	115,5	3,6
1264	Austrheim	115,4	97,3	109,2	90,5	117,8	104,7	155,4	102,7	110,0	-3,0
1266	Masfjorden	115,8	103,7	140,1	145,3	112,4	76,4	153,7	123,9	139,4	1,1
	Hordaland	102,4	100,6	98,2	96,8	97,8	92,5	130,5	100,3	100,6	1,2
1401	Flora	110,3	103,4	98,2	92,9	99,9	115,9	52,1	98,5	103,9	-0,7
1411	Gulen	110,8	104,3	80,5	105,9	202,8	80,2	138,9	108,9	113,7	2,4
1413	Hyllestad	112,7	100,7	142,6	125,4	119,4	68,3	197,5	117,5	112,4	3,7
1416	Høyanger	95,8	102,3	132,9	133,2	86,1	123,5	222,2	120,8	146,6	3,3
1417	Vik	98,7	92,7	116,1	123,4	94,6	79,1	161,0	108,8	125,6	4,6
1418	Balestrand	88,0	103,6	93,6	120,1	96,2	117,1	93,8	106,5	136,9	0,9
1419	Leikanger	101,5	104,1	113,5	133,8	89,5	105,2	109,1	114,7	101,1	-3,0
1420	Sogndal	100,9	98,6	110,3	94,9	84,4	97,9	93,9	97,4	100,3	4,2
1421	Aurland	97,0	112,9	130,0	126,9	141,9	107,2	113,9	117,2	184,8	6,1
1422	Lærdal	102,7	98,8	133,3	121,6	149,7	117,8	82,1	112,0	144,9	8,3
1424	Årdal	110,2	98,3	116,0	109,9	82,9	79,8	63,6	101,9	123,3	1,8
1426	Luster	92,8	98,8	138,0	119,5	120,3	84,5	239,4	114,5	122,1	1,3
1428	Askvoll	97,4	101,6	116,4	101,9	100,8	112,0	130,8	103,9	97,0	2,4
1429	Fjaler	105,3	97,2	114,4	102,6	150,7	95,1	111,4	104,2	99,3	0,7
1430	Gaular	110,5	101,7	113,1	114,9	112,2	87,3	70,1	106,5	98,3	-0,9
1432	Førde	104,8	99,3	111,6	97,3	93,9	116,4	74,5	99,8	99,5	0,2
1433	Naustdal	102,3	95,0	125,9	97,7	149,7	114,0	130,8	104,1	101,6	1,6
1438	Bremanger	94,9	99,6	106,9	112,9	99,8	129,7	108,6	106,4	113,4	-6,2
1441	Selje	93,9	98,5	95,3	106,9	146,4	73,7	120,4	102,1	98,1	-0,6
1443	Eid	111,0	98,7	112,8	109,3	118,0	108,9	86,5	106,2	92,5	-1,4
1444	Hornindal	92,0	92,3	133,7	148,3	126,0	57,2	215,1	120,2	103,1	-0,6
1445	Gloppen	104,6	96,1	124,9	82,8	91,5	97,5	136,6	96,1	99,0	-0,9
1449	Stryn	102,0	103,8	114,4	108,1	83,9	90,8	105,7	104,1	95,3	2,4
	Sogn og Fjordane	103,3	100,1	114,2	106,4	105,8	102,2	110	104,5	108,5	1,1
1502	Molde	103,0	98,4	108,9	101,6	92,2	92,0	79,4	99,3	99,1	-2,2
1504	Ålesund	104,9	100,5	103,0	103,9	108,9	85,9	80,7	101,0	96,1	-2,3
1505	Kristiansund	103,4	101,8	109,7	96,2	114,5	97,5	62,8	98,8	99,7	-2,0
1511	Vanylven	91,7	99,5	144,4	112,7	117,1	109,7	60,4	104,8	98,8	2,1
1514	Sande	92,2	104,1	85,7	104,4	126,4	82,8	90,0	100,1	101,5	-0,9
1515	Herøy	105,2	97,9	114,6	112,6	115,5	100,1	62,8	104,5	96,8	-6,9
1516	Ulstein	112,1	97,1	102,3	95,9	98,0	106,2	88,1	99,6	98,4	1,1
1517	Hareid	100,3	101,2	103,4	112,0	114,4	83,3	72,9	103,1	92,1	1,3
1519	Volda	102,2	98,9	92,8	107,9	130,6	61,4	40,0	98,4	92,4	1,9
1520	Ørsta	105,6	95,9	109,3	113,6	105,3	87,6	59,4	102,7	93,6	2,6
1523	Ørskog	113,1	105,3	147,6	133,0	128,1	113,0	82,0	119,2	96,7	-4,6
1524	Norddal	89,1	98,9	131,8	114,8	191,0	73,7	217,4	113,0	135,5	-2,1
1525	Stranda	99,9	105,0	101,3	104,5	133,1	58,0	72,8	100,4	97,3	2,0
1526	Stordal	82,0	106,7	148,6	124,3	144,5	62,4	205,7	115,0	108,0	4,6
1528	Sykkylven	104,6	96,4	81,1	83,8	128,4	74,7	55,4	90,2	91,8	-1,2
1529	Skodje	95,3	94,2	95,8	86,4	117,3	99,8	67,2	91,6	93,1	-1,5
1531	Sula	102,9	100,1	89,6	82,4	129,2	56,9	52,4	89,6	93,4	0,1

	Kommune	Barnehage	Grunnskole	Prim.-helse	Pleie/oms.	Barnevern	Sosialkontor	Kultur	Samlet	Korr.innt.	Netto dr.res.
1532	Giske	103,1	99,1	91,7	72,4	129,1	76,0	49,4	86,9	93,0	-3,4
1534	Haram	102,6	96,0	96,2	110,7	97,9	74,8	71,3	100,0	95,2	2,2
1535	Vestnes	100,1	96,3	100,9	119,4	114,5	82,4	44,0	102,9	96,0	1,2
1539	Rauma	103,9	101,2	123,2	125,4	114,2	101,7	97,4	112,0	101,5	-0,6
1543	Nesset	103,1	101,4	108,3	121,2	85,4	93,3	101,0	108,1	107,8	-0,8
1545	Midsund	96,6	101,6	100,5	93,6	96,6	79,9	67,0	94,5	102,8	-0,4
1546	Sandøy	103,6	96,7	147,0	115,3	116,0	29,4	187,6	108,4	107,2	-1,4
1547	Aukra	97,8	105,4	100,4	120,8	85,7	85,7	90,2	106,7	199,4	18,2
1548	Fræna	97,8	99,5	84,1	99,0	97,7	85,4	35,5	94,0	99,0	1,4
1551	Eide	99,8	97,1	109,5	117,5	100,8	71,6	37,5	101,2	94,3	0,3
1554	Averøy	105,3	97,4	77,5	116,2	107,9	110,9	66,8	104,2	99,3	0,6
1557	Gjemnes	105,5	95,1	113,0	107,1	82,8	42,5	62,4	96,7	108,5	7,4
1560	Tingvoll	101,2	94,3	85,4	118,1	133,6	101,6	235,0	112,7	95,1	-1,1
1563	Sunndal	112,6	100,9	99,2	124,9	102,4	93,1	125,3	112,2	119,0	3,2
1566	Surnadal	98,9	97,4	92,0	109,1	86,7	77,0	68,2	98,5	105,9	-1,1
1567	Rindal	102,3	99,4	96,7	144,8	108,3	64,7	111,1	115,0	110,6	-2,3
1571	Halsa	83,1	103,0	68,6	142,1	77,4	90,2	128,1	111,5	107,1	4,5
1573	Smøla	108,1	97,6	64,0	129,3	156,7	100,8	133,6	113,5	108,2	-2,6
1576	Aure	100,6	97,0	101,8	120,1	109,0	105,1	128,8	108,8	128,0	2,2
	Møre og Romsdal	103	99,3	102,3	105,4	110,1	86,5	75,9	100,8	100,1	-0,1
1601	Trondheim	102,7	99,7	95,3	110,6	77,6	110,2	89,9	103,2	99,9	0,3
1612	Hemne	111,3	95,6	92,4	132,5	141,7	88,4	74,9	111,9	104,1	-1,0
1617	Hitra	98,4	97,1	119,5	97,0	116,9	104,9	82,5	99,1	101,5	-0,6
1620	Frøya	113,0	92,9	96,9	117,8	96,2	109,2	165,2	110,3	102,9	0,0
1621	Ørland	113,5	95,4	104,5	116,6	173,1	89,4	86,1	109,0	98,9	3,2
1622	Agdenes	97,9	103,9	93,4	119,6	61,1	77,6	114,1	105,1	103,4	5,1
1624	Rissa	96,0	101,8	101,5	119,2	131,2	110,6	155,8	111,6	96,7	2,4
1627	Bjugn	100,7	96,0	95,3	91,5	153,4	78,2	63,1	94,7	97,7	-1,5
1630	Åfjord	101,0	93,4	112,8	107,4	111,9	73,4	114,9	101,4	99,3	-0,8
1632	Roan	101,6	94,1	88,8	115,7	156,5	116,0	156,4	110,0	109,4	-3,1
1634	Oppdal	99,6	102,1	107,6	106,7	110,1	99,0	154,1	106,4	100,4	1,2
1635	Rennebu	88,9	98,0	122,3	147,5	153,3	55,6	148,2	117,9	115,4	0,7
1638	Orkdal	108,9	99,5	101,5	96,9	102,7	97,0	59,9	98,2	91,7	0,6
1640	Røros	100,7	102,3	110,3	110,1	109,9	109,0	99,4	105,9	102,3	-2,9
1644	Holtålen	96,0	97,9	102,3	102,7	174,0	103,5	94,6	102,9	104,8	-1,0
1648	Midtre Gauldal	105,9	92,1	93,2	125,7	155,7	94,1	58,3	107,7	96,6	-0,7
1653	Melhus	103,4	95,3	97,9	101,9	110,3	88,1	73,4	98,3	96,3	-0,2
1657	Skaun	100,5	94,1	83,8	89,7	99,5	84,5	63,6	91,1	93,5	4,7
1662	Klæbu	110,0	97,8	91,0	98,3	99,0	109,6	52,0	98,1	97,4	2,8
1663	Malvik	99,8	100,7	101,0	89,4	98,8	106,1	35,3	93,4	92,9	0,2
1664	Selbu	110,5	92,3	107,3	105,5	86,2	90,5	95,4	100,7	105,9	2,4
	Sør-Trøndelag	103	98,8	97,3	108,6	92,9	104,5	88	102,5	99,2	0,5
1702	Steinkjer	103,1	95,5	88,5	107,0	95,6	108,0	75,8	100,4	95,2	0,6
1703	Namsos	100,6	94,8	88,7	95,7	112,1	84,0	61,5	94,1	98,3	1,7
1711	Meråker	111,2	98,1	136,3	127,5	178,0	136,7	146,0	121,1	115,6	-0,5
1714	Stjørdal	102,2	96,7	90,8	79,6	114,5	98,4	36,8	88,9	92,0	0,7
1717	Frosta	89,3	98,4	102,3	93,1	152,2	125,9	92,5	98,8	98,3	1,1
1718	Leksvik	105,5	92,9	105,6	120,9	164,7	129,2	75,3	110,2	97,9	3,3
1719	Levanger	105,0	95,7	98,6	87,8	114,5	77,5	55,0	92,1	96,2	0,0
1721	Verdal	106,7	100,4	96,7	96,5	121,0	106,5	87,2	100,4	97,8	-0,9
1724	Verran	101,6	98,9	116,3	89,3	115,3	136,7	64,9	98,2	106,0	-0,7
1725	Namdalseid	90,8	95,8	136,7	121,7	129,1	57,0	141,3	107,8	106,9	0,8
1736	Snåase Snåsa	101,9	100,0	115,4	135,1	78,4	88,3	105,3	112,5	108,3	-1,6

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1742	Grong	105,8	102,8	145,8	151,8	206,4	178,1	170,7	135,9	121,6	-2,0
1743	Høylandet	108,0	99,8	168,8	125,1	124,5	63,6	152,4	115,4	105,7	2,5
1744	Overhalla	103,6	98,7	84,6	108,6	113,8	119,9	69,5	102,9	98,0	2,0
1750	Vikna	113,8	93,2	102,5	112,6	123,6	105,9	119,3	107,5	99,2	0,9
1751	Nærøy	97,9	92,5	99,6	114,0	167,6	139,4	126,7	109,4	98,5	3,7
	Nord-Trøndelag	103,4	96,5	97,7	98,9	119,3	102,4	74,2	98,8	97,5	0,9
1804	Bodø	102,2	103,5	102,7	106,1	83,4	125,6	52,0	102,2	101,4	-1,2
1805	Narvik	104,5	100,3	114,4	108,5	82,9	119,8	78,7	104,2	106,8	3,4
1812	Sømna	111,0	98,4	131,1	128,2	157,2	131,5	101,8	117,8	101,9	-1,0
1813	Brønnøy	107,0	99,0	160,9	108,2	147,3	109,4	57,1	107,6	98,2	-3,8
1818	Herøy	99,9	100,1	127,0	99,4	133,2	109,7	109,1	103,7	107,9	2,6
1820	Alstahaug	109,6	102,5	121,6	96,2	126,4	100,6	79,2	102,1	99,9	-0,1
1822	Leirfjord	98,1	96,0	134,4	131,7	170,9	146,8	295,8	127,7	103,8	0,1
1824	Vefsn	101,5	99,8	104,5	105,1	121,6	109,0	94,8	103,5	105,1	-1,6
1826	Hattfjelldal	87,7	90,8	199,2	106,6	102,9	138,5	146,6	108,2	111,4	7,9
1827	Dønna	87,9	102,1	144,7	100,7	105,3	127,2	137,2	105,0	109,5	-2,6
1828	Nesna	108,1	96,7	105,0	105,9	203,7	132,3	94,0	108,9	105,2	1,8
1832	Hemnes	97,4	102,5	103,5	103,6	55,0	162,6	104,6	104,1	130,7	6,2
1833	Rana	105,1	96,3	104,0	109,0	108,7	125,3	76,4	104,1	108,4	1,6
1834	Lurøy	104,1	106,7	112,8	80,7	75,8	85,0	147,1	96,5	108,4	9,2
1836	Rødøy	82,7	100,7	144,6	122,0	92,8	91,6	27,0	103,3	109,9	2,1
1837	Meløy	102,2	95,4	118,5	123,7	107,5	110,4	69,2	108,2	120,6	-2,4
1838	Gildeskål	88,6	96,3	112,2	112,6	115,9	123,6	106,2	104,9	120,7	6,6
1840	Saltdal	102,5	98,3	115,6	99,2	121,3	135,8	50,4	101,2	97,9	-2,1
1841	Fauske	98,7	96,5	106,4	102,3	116,3	121,0	64,9	100,3	107,3	-2,9
1845	Sørfold	100,8	99,4	133,8	105,2	102,9	93,9	85,4	102,7	162,9	-2,5
1848	Steigen	97,7	97,4	112,9	109,5	145,8	189,5	113,0	111,3	107,6	-2,1
1849	Hábmer Hamarøy	100,7	104,5	153,7	113,5	215,7	154,0	150,0	119,7	122,9	0,5
1850	Divtasvuodna Tysfjord	100,1	103,6	149,1	111,6	94,1	126,2	173,1	112,9	122,1	-5,3
1851	Lødingen	87,1	110,1	121,4	91,5	111,0	126,0	151,1	103,2	102,7	1,8
1853	Evenes	93,8	95,0	115,6	109,9	177,3	119,5	138,2	108,4	112,6	0,9
1854	Ballangen	87,0	97,4	110,8	110,9	111,3	125,4	80,6	102,8	103,6	-4,4
1859	Flakstad	93,8	98,6	167,5	109,0	271,6	74,8	124,1	112,2	110,1	0,7
1860	Vestvågøy	100,6	95,8	118,7	116,0	136,0	96,3	63,4	105,2	99,8	-3,2
1865	Vågan	97,6	101,6	105,6	108,6	129,0	125,2	58,9	104,2	99,5	-0,2
1866	Hadsel	106,7	99,3	111,4	103,6	94,5	137,4	43,6	102,1	98,1	-3,0
1867	Bø	91,4	101,3	136,7	113,6	96,8	112,0	66,8	104,8	101,8	2,9
1868	Øksnes	97,2	95,7	139,2	114,5	94,1	99,1	54,8	103,3	96,4	0,2
1870	Sortland	101,6	98,9	104,3	139,7	119,8	110,6	66,0	114,4	99,9	0,8
1871	Andøy	104,2	95,6	101,4	108,0	106,0	139,1	100,2	105,2	101,3	-0,7
	Nordland	101,7	99,7	113,6	109,1	109	121,1	75,6	104,7	105,1	-0,1
1902	Tromsø	103,1	100,9	103,6	100,0	96,7	101,2	102,5	101,0	103,6	-1,7
1903	Harstad	104,3	96,7	103,1	111,0	100,6	113,0	148,0	107,3	105,4	0,8
1911	Kvæfjord	84,0	98,6	149,1	124,0	130,0	131,4	71,6	110,2	102,2	0,2
1913	Skånland	108,5	95,1	130,9	108,1	93,2	121,9	84,1	105,0	104,4	-0,8
1920	Lavangen	106,6	105,9	157,6	107,5	158,5	100,1	172,9	114,5	112,4	2,4
1922	Bardu	102,8	101,1	105,5	100,0	132,2	63,4	42,3	97,2	120,2	0,7
1923	Salangen	110,5	101,9	134,2	95,0	217,5	124,0	66,8	106,9	109,4	1,5
1924	Målselv	98,0	101,4	113,5	112,1	134,9	83,8	124,2	106,8	105,6	2,2
1925	Sørreisa	96,3	100,8	118,7	90,1	160,5	95,3	57,1	97,0	100,0	-1,8
1926	Dyrøy	96,4	99,3	145,2	124,0	126,1	104,7	117,9	112,7	113,7	1,7
1927	Tranøy	86,3	95,1	120,2	125,6	113,6	148,0	64,4	108,7	112,7	3,2
1931	Lenvik	101,5	98,9	111,2	103,6	108,8	87,6	46,0	98,8	100,5	1,3

	Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim.- helse	Pleie/ oms.	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
1933	Balsfjord	92,0	93,1	119,9	124,4	141,8	93,7	51,4	105,7	106,2	2,9
1936	Karlsøy	98,9	98,9	132,7	131,2	161,8	156,8	197,9	123,7	117,6	0,9
1938	Lyngen	100,2	100,4	147,8	98,5	102,5	109,4	76,9	101,7	112,8	1,1
1939	Omasvuotna Storfjord										
	Omasvuonon	111,2	105,4	115,8	100,4	126,3	89,6	86,1	104,0	121,3	5,0
1940	Gáivuotna Káfjord	82,4	95,9	129,1	132,1	108,4	96,7	193,9	114,1	123,8	1,7
1941	Skjervøy	104,6	96,4	118,6	120,1	152,2	137,1	88,8	112,1	117,0	0,1
1942	Nordreisa	109,6	93,4	107,3	104,9	139,8	145,6	106,8	106,9	105,7	-0,3
1943	Kvænangen	91,2	100,1	243,9	105,8	190,2	170,8	76,8	115,5	137,1	-6,1
	Troms	101,9	99,3	111,3	105,6	111,3	105	102,4	103,7	105,9	0,0
2002	Vardø	97,9	100,0	159,0	127,6	89,6	129,7	71,8	112,9	124,1	2,8
2003	Vadsø	99,8	99,7	123,7	91,4	232,0	156,4	208,5	112,4	110,6	-0,8
2004	Hammerfest	106,9	96,7	135,4	114,6	118,6	127,5	89,8	109,5	139,2	6,2
	Guovdageaidnu										
2011	Kautokeino	108,4	94,6	127,7	113,3	92,7	118,2	100,6	107,2	119,9	0,9
2012	Alta	102,9	96,1	104,9	98,7	122,9	132,1	52,3	99,8	110,5	-0,2
2015	Hasvik	96,2	105,0	170,1	139,2	138,3	168,2	102,1	124,7	137,3	7,5
2019	Nordkapp	100,2	105,2	121,6	111,3	134,5	107,8	107,2	108,9	115,6	4,0
	Porsanger Porsángu										
2020	Porsanki	103,7	100,2	112,9	148,9	120,1	130,6	205,5	127,2	110,0	-0,3
2021	Kárásjohka Karasjok	94,7	102,4	111,9	138,0	116,6	103,6	112,6	115,8	117,9	7,2
2022	Lebesby	86,7	98,6	157,2	151,8	79,3	102,3	232,4	125,3	149,3	4,7
2025	Deatnu Tana	95,8	100,8	122,4	95,4	72,1	167,7	73,9	100,9	118,6	0,6
2028	Båtsfjord	101,3	91,9	119,5	101,9	113,6	99,7	107,7	100,8	120,3	-1,1
2030	Sør-Varanger	104,0	102,8	97,1	115,2	110,3	110,0	69,5	106,3	115,0	1,1
	Finnmark	102,3	98,7	117,4	111	125	127,8	97,7	107,6	118,6	1,9
	Hele landet	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	1,0

Tabell 3 Samlet produksjonsindeks, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt=100 for produksjonsindeksene og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i prosent av samlede driftsinntekter. Tall for årene 2012 til 2014.

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
101	Halden	98,1	96,7	97,1	97,7	97,2	96,9	-3,7	-3,0	0,1
104	Moss	99,9	98,3	100,0	97,7	97,5	96,9	-0,5	-1,5	0,5
105	Sarpsborg	96,8	96,8	97,6	96,7	96,5	96,5	1,3	1,2	-1,5
106	Fredrikstad	97,9	98,4	99,6	96,7	96,9	96,7	2,9	1,5	1,4
111	Hvaler	101,5	101,0	103,2	96,7	96,0	113,5	0,8	3,1	3,7
118	Aremark	106,6	110,0	108,8	99,7	101,0	106,8	2,2	4,6	1,1
119	Marker	107,7	106,7	108,5	91,7	92,8	92,0	-0,6	-1,1	-2,3
122	Trøgstad	97,7	99,0	99,1	92,7	92,4	94,1	8,4	4,8	3,8
123	Spydeberg	111,8	116,4	115,0	96,7	96,9	96,9	3,1	0,7	-2,3
124	Askim	99,2	101,0	100,8	97,7	98,0	97,8	10,6	3,8	0,7
125	Eidsberg	95,5	95,1	96,0	91,7	91,8	93,2	3,2	1,9	1,2
128	Rakkestad	98,6	102,0	100,5	91,7	94,9	96,1	1,0	0,5	0,8
135	Råde	95,8	97,5	95,3	95,7	96,5	96,2	3,1	4,3	0,6
136	Rygge	98,9	99,2	91,9	97,7	97,8	97,0	0,1	0,0	-0,6
137	Våler	102,9	105,5	106,6	92,7	95,0	97,2	0,6	1,1	4,7
138	Hobøl	90,7	95,9	95,3	95,7	96,8	96,5	0,6	-2,2	-3,8
211	Vestby	95,4	100,6	95,7	94,7	94,3	94,0	5,2	7,5	4,2
213	Ski	96,1	96,7	98,0	94,7	94,5	94,0	6,2	4,3	-1,7
214	Ås	97,1	95,7	95,4	94,7	94,4	93,8	3,4	3,0	0,4
215	Frogn	94,3	94,1	94,8	97,7	98,0	97,2	3,0	5,6	2,5
216	Nesodden	92,8	95,1	93,6	94,7	95,4	95,1	2,6	2,6	0,3
217	Oppegård	99,2	99,8	100,8	98,7	98,9	98,4	5,1	4,5	1,1
219	Bærum	95,9	95,8	96,0	104,7	104,7	105,1	6,5	5,9	2,5
220	Asker	94,5	93,4	92,9	103,7	103,7	103,3	4,5	4,7	5,4
221	Aurskog-Høland	96,5	97,3	98,2	91,7	92,1	92,0	3,2	3,7	2,8
226	Sørum	94,9	93,7	93,9	96,7	96,6	96,8	2,8	-1,7	-0,9
227	Fet	90,8	94,1	86,5	94,7	95,1	93,8	2,2	1,1	2,0
228	Rælingen	92,5	91,7	94,1	93,7	94,2	93,8	2,3	2,9	1,9
229	Enebakk	92,8	93,2	94,5	92,7	92,0	92,3	2,0	1,4	2,4
230	Lørenskog	95,9	96,4	97,1	98,7	99,0	98,8	-0,8	1,3	4,2
231	Skedsmo	99,2	96,8	98,4	95,7	95,6	95,5	2,3	3,4	4,7
233	Nittedal	93,3	93,0	94,2	94,7	95,2	95,4	1,9	2,3	2,4
234	Gjerdrum	93,1	102,1	98,9	95,7	96,1	96,0	2,5	-3,0	-4,2
235	Ullensaker	87,7	92,0	91,5	94,7	94,2	93,5	3,8	5,4	0,6
236	Nes	97,9	99,9	98,8	94,7	94,3	93,8	4,0	3,2	-0,6
237	Eidsvoll		94,1	91,6		92,4	92,5		0,1	2,8
238	Rollag	95,5			91,7			3,3		
239	Hurdal	100,2	102,5	106,6	96,7	96,7	96,8	7,6	14,2	0,7
301	Oslo kommune	101,3	100,4	99,2	101,7	100,6	100,5	3,6	1,7	1,2
402	Kongsvinger	99,3	98,1	98,0	95,7	95,3	95,4	1,9	3,3	0,9
403	Hamar	103,8	104,8	105,3	98,7	99,2	100,3	8,1	4,8	-0,5
412	Ringsaker	100,0	100,3	101,3	93,7	95,2	95,6	3,5	4,2	3,8
415	Løten	107,3	109,4	106,5	94,7	93,9	94,6	1,8	-1,6	1,2
417	Stange	98,2	98,0	95,1	95,7	96,1	97,9	2,1	2,6	1,8
418	Nord-Odal	101,3	101,3	97,9	97,7	98,4	97,8	3,9	-1,0	3,1
419	Sør-Odal	104,7	102,4	102,4	96,7	97,9	98,4	6,0	1,3	-0,7
420	Eidskog	103,0	101,8	102,9	100,7	99,9	100,8	2,1	2,2	0,0
423	Grue	99,9	101,9	99,1	102,7	101,6	101,5	0,9	-4,0	-1,1
425	Åsnes		104,3	104,5		99,5	98,4		0,2	-1,0
426	Våler (Hedm.)	105,3	102,7	105,4	101,7	102,1	101,7	2,9	1,2	1,9

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
427	Elverum	96,3	97,4	96,8	94,7	94,5	94,3	-1,9	-0,3	-2,6
428	Trysil	99,3	99,7	100,7	101,7	100,7	100,3	1,5	1,4	3,9
429	Åmot	109,2	108,2	110,4	104,7	108,7	106,6	3,0	1,6	1,7
430	Stor-Elvdal	121,9	114,9	112,9	97,7	97,3	99,2	-2,5	3,4	2,0
432	Rendalen	115,8	119,5	115,1	114,7	113,9	116,1	6,2	4,9	4,1
434	Engerdal	116,9			107,7			11,3		
436	Tolga	111,3	112,4	102,6	102,7	101,5	101,0	1,2	1,1	-1,9
437	Tynset	98,9	97,4	96,5	107,7	106,3	104,8	2,8	2,3	1,3
438	Alvdal	100,6	101,4	107,6	102,7	103,0	102,8	2,5	1,2	3,2
439	Folldal	117,6	113,5	118,5	107,7	106,6	105,5	3,6	1,1	1,6
441	Os	102,1	101,3	100,6	102,7	103,0	102,4	2,3	0,7	1,6
501	Lillehammer	96,5	98,1	100,0	97,7	97,2	97,5	5,9	-1,6	-0,7
502	Gjøvik	99,9	100,0	101,2	95,7	97,0	97,2	5,2	3,8	1,2
511	Dovre	116,2			96,7			-0,2		
512	Lesja	104,4	102,9	101,7	112,7	108,8	109,1	-1,1	-0,5	2,0
513	Skjåk	115,5	112,3	114,8	112,7	112,7	115,8	5,4	5,4	3,6
514	Lom	110,3	116,1	114,1	98,7	99,7	103,2	6,2	6,3	-1,1
515	Vågå		109,1	106,4		107,0	103,6		2,3	0,7
516	Nord-Fron	106,3	102,9	103,5	110,7	110,8	111,4	3,0	2,9	1,1
517	Sel	102,3	105,3	107,0	98,7	98,1	98,8	0,4	2,0	2,9
519	Sør-Fron	105,7	107,3	107,4	105,7	106,7	107,7	1,4	4,7	1,9
520	Ringebu	96,5	97,0	91,4	101,7	100,7	105,8	6,1	1,2	0,4
521	Øyer	96,7			99,7			3,7		
522	Gausdal	102,2	100,8	101,0	98,7	101,5	101,9	8,6	-1,7	1,6
528	Østre Toten	95,0	96,0	96,7	91,7	92,9	92,4	0,6	0,1	0,6
529	Vestre Toten	94,6	96,7	97,3	93,7	93,9	93,5	1,3	3,2	-1,0
532	Jevnaker	97,1	98,3	98,7	92,7	91,4	91,7	2,3	1,5	1,3
533	Lunner	96,0	95,8	94,1	93,7	95,3	95,2	0,6	0,3	0,9
534	Gran	99,9	100,3	97,6	92,7	93,2	93,2	-0,8	-0,1	0,2
536	Søndre Land	110,5	112,7	115,6	97,7	96,4	98,9	3,3	1,6	4,9
538	Nordre Land	108,3	109,8	110,8	98,7	99,2	99,3	1,6	-1,9	3,8
540	Sør-Aurdal	110,6	112,1	112,1	101,7	100,6	101,0	2,9	1,7	-2,8
541	Etnedal	109,1	107,6	106,6	104,7	106,4	108,3	5,7	7,7	8,6
542	Nord-Aurdal	95,2	102,3	103,2	99,7	99,3	99,9	6,8	6,1	4,5
543	Vestre Slidre	112,3	105,6	104,1	109,7	103,8	104,7	-0,3	-0,6	-8,0
544	Øystre Slidre	111,8	112,4	111,9	101,7	101,4	102,9	3,6	1,9	1,1
545	Vang	117,5			120,6			6,8		
602	Drammen	102,1	101,0	100,1	93,7	93,7	93,0	0,7	2,0	2,8
604	Kongsberg	102,7	102,6	100,0	103,7	103,6	102,5	1,1	1,0	-0,2
605	Ringerike	98,6	99,4	97,5	96,7	95,9	95,7	4,5	0,3	1,6
612	Hole	103,3	98,8	96,7	106,7	105,0	92,8	4,2	1,6	-9,0
615	Flå	99,8			110,7			5,6		
616	Nes	96,4	97,8	97,8	100,7	101,7	103,5	3,4	-2,4	2,1
617	Gol	109,1	97,0	97,9	100,7	101,5	102,2	2,7	-1,1	2,8
618	Hemsedal		110,3	104,9		110,3	109,4		4,7	1,8
619	Ål	106,4	106,6	107,6	102,7	104,1	104,0	2,9	3,7	1,7
620	Hol	110,8	108,3	107,8	149,6	156,9	141,3	8,3	-8,2	-4,3
621	Sigdal	107,9	108,5	112,6	97,7	97,6	97,8	5,1	6,6	2,8
622	Krødsherad	106,0	101,7	98,3	101,7	101,6	100,9	5,7	6,1	3,5
623	Modum	94,9	95,4	94,1	96,7	96,7	96,4	3,6	1,1	-0,2
624	Øvre Eiker	93,1	95,2	94,4	91,7	92,3	92,1	-0,4	1,1	-0,4
625	Nedre Eiker	96,7	97,4	96,1	91,7	92,2	91,7	1,9	-1,0	-2,4
626	Lier	93,2	92,8	92,7	96,7	96,4	95,6	3,2	2,0	1,7

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
627	Røyken	88,6	86,6	85,7	93,7	94,5	94,2	3,1	4,3	2,6
628	Hurum	92,5	92,6	91,9	92,7	93,0	92,7	3,9	-0,1	1,6
631	Flesberg	106,2	104,9	110,8	99,7	99,9	98,5	1,8	-3,5	3,8
632	Rollag	108,4			126,6			2,7		
633	Nore og Uvdal		131,8	135,7		149,1	151,2		5,5	3,5
701	Horten	95,4	96,3	96,4	91,7	92,1	91,8	2,6	2,3	1,9
702	Holmestrand	92,8	96,3	95,5	93,7	94,4	94,6	6,0	8,0	5,1
704	Tønsberg	101,7	102,9	102,2	94,7	94,0	93,6	2,9	2,6	0,7
706	Sandefjord	99,6	100,9	102,0	93,7	92,2	92,0	7,5	9,2	5,1
709	Larvik	97,3	93,4	97,6	92,7	92,1	92,1	2,7	1,5	0,1
711	Svelvik	103,2	102,6	100,0	94,7	95,0	94,3	-4,2	-1,8	1,3
713	Sande	97,2	97,0	99,6	91,7	92,3	92,4	0,5	0,7	1,5
714	Hof	98,7	99,0	97,2	94,7	95,6	95,9	-0,8	0,4	-2,6
716	Re	95,9	92,6	98,3	94,7	93,8	94,6	2,5	7,4	-0,5
719	Andebu	92,7	90,6	90,8	93,7	92,6	92,9	5,7	4,3	4,9
720	Stokke	100,2	100,5	100,7	91,7	92,2	91,8	2,6	1,6	1,1
723	Tjøme	99,0	100,0	97,2	94,7	94,6	94,9	3,5	4,9	0,0
728	Lardal	103,5	111,0	109,6	95,7	96,5	96,4	3,0	1,5	1,3
805	Porsgrunn	102,3	103,9	103,8	96,7	96,2	96,4	2,7	-0,2	-2,9
806	Skien	97,6	95,6	99,2	95,7	95,7	96,0	1,2	1,4	2,2
807	Notodden	101,4	101,8	98,9	102,7	102,4	102,6	1,0	-0,5	-0,5
811	Siljan	104,2	98,0	99,4	96,7	96,8	97,1	0,1	-0,9	4,6
814	Bamble	95,9	96,8	97,2	99,7	98,2	99,1	0,4	1,7	-0,6
815	Kragerø	104,6	102,8	101,0	97,7	100,9	101,2	1,8	2,9	-0,9
817	Drangedal	106,2	103,3	104,9	98,7	100,6	100,5	6,9	4,6	2,0
819	Nome	108,2	110,0	107,0	103,7	102,6	102,8	0,8	0,2	-0,3
821	Bø	107,2	103,7	101,7	96,7	96,2	101,0	-1,3	3,9	-0,9
822	Sauherad	93,5	95,3	93,8	98,7	99,1	98,2	2,9	0,9	-2,0
826	Tinn	111,2	111,6	113,4	122,6	125,3	136,3	1,9	3,5	3,6
827	Hjartdal		107,7	99,8		113,1	115,0		-1,3	4,7
828	Seljord	105,7	107,7	105,5	105,7	108,1	109,0	1,2	0,5	2,5
829	Kviteseid	103,6	107,7	107,8	102,7	102,3	103,1	0,9	-1,0	0,3
830	Nissedal	99,7	105,2	105,6	126,6	124,3	121,7	4,6	-1,9	0,0
831	Fyresdal	118,7		119,9	124,6		128,0	10,6		5,8
833	Tokke	122,7			135,6			-2,4		
834	Vinje	117,8	111,0	112,3	140,6	139,2	139,3	6,6	13,0	4,7
901	Risør	97,7	102,1	99,6	97,7	96,9	98,3	3,1	2,1	1,0
904	Grimstad	98,1	100,1	98,8	96,7	96,8	98,8	1,6	2,6	2,5
906	Arendal	99,7		100,3	95,7		95,8	-1,2		-2,6
911	Gjerstad	122,6	118,0	113,5	99,7	105,1	105,2	-0,4	-0,7	1,8
912	Vegårshei	120,0	113,3	115,5	99,7	99,7	100,9	3,0	0,8	-0,4
914	Tvedestrand	106,9	107,2	108,1	91,7	91,9	91,6	0,4	0,9	-0,9
919	Froland	102,0	103,8	106,0	97,7	97,8	97,8	0,5	4,4	-0,1
926	Lillesand	103,9	99,2	103,1	95,7	96,9	95,9	0,6	-0,1	-4,9
928	Birkenes	99,6	94,0	92,5	93,7	93,9	93,8	-0,3	2,2	-0,3
929	Åmli	99,9	100,4	103,0	111,7	107,9	118,3	4,9	3,7	2,5
935	Iveland	107,3	102,0	116,8	115,7	118,3	119,3	6,4	7,0	4,0
937	Evje og Hornnes	106,0	110,8	106,0	94,7	95,7	95,3	4,1	2,1	0,4
938	Bygland	130,1	122,0	116,8	126,6	129,9	127,2	1,2	5,2	-1,8
940	Valle	125,2	127,3	127,5	166,5	165,2	166,9	3,5	-0,2	3,3
941	Bykle		144,2	142,5		266,6	277,1		15,9	15,6
1001	Kristiansand	100,5	98,5	102,2	98,7	99,0	99,0	2,5	1,7	1,4
1002	Mandal	96,6	95,7	95,0	91,7	91,7	91,8	3,3	1,3	2,6

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
1003	Farsund	101,2	96,0	99,5	96,7	96,6	98,3	0,4	3,4	0,1
1004	Flekkefjord	96,1	96,6	94,8	97,7	97,6	97,2	1,5	2,5	0,2
1014	Vennesla	98,6	99,0	98,4	96,7	97,1	97,4	5,0	3,0	2,4
1017	Songdalen	93,9	87,5	87,5	93,7	93,8	93,4	4,1	6,2	3,7
1018	Søgne	96,7	94,1	96,5	95,7	95,8	95,3	4,2	2,9	3,7
1021	Marnardal	99,1	95,2	96,4	104,7	104,7	104,8	6,7	6,8	5,8
1026	Åseral	117,0	110,8	112,9	173,5	166,8	167,6	15,0	12,2	12,7
1027	Audnedal	100,1	94,7	98,2	102,7	105,5	102,3	6,6	2,4	0,9
1029	Lindesnes	100,1	99,3	91,0	95,7	105,4	105,4	5,7	8,0	1,0
1032	Lyngdal	91,6	90,8	93,7	91,7	91,9	91,6	4,1	1,9	-0,1
1037	Kvinesdal	92,9	94,9	95,7	114,7	113,7	114,8	1,2	3,4	2,2
1046	Sirdal	111,3	105,7	103,8	200,4	199,6	200,3	5,8	6,7	6,0
1101	Eigersund	95,5	96,5	95,5	95,7	97,7	99,2	2,0	1,2	0,3
1102	Sandnes	90,3	91,2	93,4	96,7	97,5	97,6	2,9	3,8	2,7
1103	Stavanger	101,6	104,6	105,0	106,7	106,7	106,0	3,1	1,9	-1,2
1106	Haugesund	101,9	102,0	103,1	96,7	96,4	95,7	0,0	-0,6	-2,8
1111	Sokndal	106,6	109,4	112,8	98,7	99,4	98,9	1,4	3,0	-0,8
1112	Lund	104,9	110,9	109,7	95,7	95,8	96,6	1,2	3,0	-2,7
1114	Bjerkreim	112,6	116,6	110,9	99,7	99,6	102,0	2,9	3,7	1,8
1119	Hå	97,5	100,5	99,9	92,7	92,6	92,7	8,1	7,1	5,8
1120	Klepp	95,0	95,2	93,0	94,7	95,6	95,1	1,6	2,1	1,4
1121	Time	94,5	95,2	96,1	94,7	96,2	95,8	0,4	2,3	0,1
1122	Gjesdal	96,8	96,4	99,2	97,7	97,7	97,6	5,0	3,6	3,0
1124	Sola	96,1	96,4	97,6	101,7	102,4	102,4	5,2	1,8	2,8
1127	Randaberg	93,6	96,7	95,2	101,7	102,0	103,1	2,6	2,1	-0,3
1129	Forsand	113,1	119,5	115,8	172,5	168,9	173,9	-1,4	15,7	1,9
1130	Strand	94,6	95,8	94,6	97,7	99,2	98,4	3,0	1,5	1,9
1133	Hjelmeland		104,5	105,3		120,0	120,3		3,0	-1,1
1134	Suldal	121,5	126,1	125,4	165,5	162,4	170,8	2,9	5,1	8,8
1135	Sauda	105,3	100,5	100,0	116,7	118,9	120,3	0,2	1,2	3,0
1141	Finnøy	97,4	96,4	96,2	108,7	111,1	109,1	4,0	3,2	0,7
1142	Rennesøy	97,2	96,6	99,5	99,7	99,7	99,5	2,0	4,9	0,9
1145	Bokn	125,4			123,6			3,2		
1146	Tysvær	101,4	100,3	95,0	120,6	120,3	120,0	3,1	4,6	3,5
1149	Karmøy	92,7	95,6	93,7	95,7	95,4	95,3	2,1	1,9	0,6
1160	Vindafjord	97,7	95,5	95,1	103,7	106,0	102,1	5,6	8,0	0,7
1201	Bergen	102,1	101,5	103,6	98,7	98,1	98,3	1,0	1,7	0,1
1211	Etne	98,3	102,3	99,6	101,7	100,8	100,1	4,3	3,2	-2,8
1216	Sveio	102,5	98,4	100,4	97,7	97,8	97,1	0,6	4,6	1,2
1219	Bømlo	95,5	94,8	94,5	96,7	97,6	97,6	0,4	0,0	0,3
1221	Stord	91,0	91,7	89,7	93,7	94,1	97,7	1,7	3,2	0,9
1222	Fitjar	93,5	97,0	96,0	102,7	102,8	106,1	2,8	6,8	-1,5
1223	Tysnes	101,5	102,1	101,2	104,7	104,3	103,9	1,6	0,0	4,3
1224	Kvinnherad	96,9	97,3	98,7	108,7	113,5	113,2	5,5	9,6	3,8
1228	Odda	107,0	105,3	105,4	138,6	124,8	132,5	-2,7	5,0	8,6
1231	Ullensvang	99,6	102,9	101,8	101,7	101,0	101,0	0,4	2,4	2,5
1232	Eidfjord		128,3	117,8		236,9	246,2		10,3	14,5
1233	Ulvik		116,6	117,7		143,1	140,7		4,6	1,4
1234	Granvin	107,7			109,7			5,1		
1235	Voss	106,2	106,8	106,1	100,7	100,9	101,4	-0,3	4,2	5,1
1238	Kvam	103,3	101,8	103,4	107,7	107,6	111,0	2,7	2,2	-0,6
1241	Fusa	92,4			98,7			-0,9		
1242	Samnanger	99,9	100,2	92,9	110,7	108,8	111,7	3,6	1,6	-1,7

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
1243	Os	89,4	89,0	88,9	93,7	93,8	93,6	3,7	6,0	3,5
1244	Austevoll	92,1	95,4	93,8	110,7	105,4	102,5	7,9	4,0	0,3
1245	Sund	96,9	98,5	94,6	96,7	95,7	94,9	3,8	1,1	1,7
1246	Fjell	94,5	93,6	92,8	93,7	94,7	94,8	-1,1	-0,1	0,8
1247	Askøy	95,9	95,3	88,1	91,7	92,1	91,9	1,9	0,8	1,3
1251	Vaksdal	105,4	103,4	103,3	122,6	122,0	120,0	4,7	9,8	2,0
1253	Osterøy	96,2	95,6	97,7	96,7	98,0	96,5	0,0	1,1	2,3
1256	Meland	94,5	97,0	99,3	98,7	98,0	97,8	0,5	6,4	2,9
1259	Øygarden	110,8	108,6	109,0	155,5	155,4	149,9	5,2	5,9	7,6
1263	Lindås	101,9	101,6	97,3	113,7	115,2	115,5	6,8	5,9	3,6
1264	Austrheim	101,8	96,3	102,7	113,7	111,9	110,0	2,2	2,3	-3,0
1266	Masfjorden	123,9	121,1	123,9	139,6	139,9	139,4	4,6	4,1	1,1
1401	Flora	96,2	96,8	98,5	103,7	102,6	103,9	3,5	0,8	-0,7
1411	Gulen	107,4	103,9	108,9	124,6	115,8	113,7	5,2	1,3	2,4
1413	Hyllestad		105,6	117,5		108,0	112,4		1,4	3,7
1416	Høyanger	124,8	122,2	120,8	157,5	146,1	146,6	-1,1	-0,1	3,3
1417	Vik	110,2	110,1	108,8	120,6	125,7	125,6	5,7	6,3	4,6
1418	Balestrand	117,2	123,9	106,5	137,6	134,5	136,9	4,0	3,3	0,9
1419	Leikanger	112,9	114,8	114,7	100,7	102,3	101,1	6,6	1,3	-3,0
1420	Sogndal	101,2	98,6	97,4	99,7	100,5	100,3	5,1	6,5	4,2
1421	Aurland	125,2	124,3	117,2	177,5	178,4	184,8	4,5	6,0	6,1
1422	Lærdal	120,3	112,4	112,0	141,6	145,6	144,9	0,5	-0,9	8,3
1424	Årdal	105,4	105,6	101,9	120,6	124,4	123,3	-2,5	0,9	1,8
1426	Luster	115,2	109,0	114,5	125,6	123,6	122,1	0,6	1,8	1,3
1428	Askvoll	104,7	107,3	103,9	96,7	97,5	97,0	-3,0	0,5	2,4
1429	Fjaler	105,8	101,7	104,2	98,7	98,6	99,3	0,5	2,1	0,7
1430	Gaular	108,2	104,9	106,5	98,7	99,4	98,3	-0,9	1,4	-0,9
1431	Jølster	99,8			103,7			4,1		
1432	Førde	101,3	103,2	99,8	99,7	99,5	99,5	4,1	3,4	0,2
1433	Naustdal	107,0	102,0	104,1	101,7	101,3	101,6	1,9	-2,2	1,6
1438	Bremanger	100,4	103,6	106,4	117,7	114,3	113,4	2,2	7,4	-6,2
1439	Vågsøy	100,8			101,7			-0,5		
1441	Selje	100,4	103,9	102,1	97,7	96,9	98,1	-2,0	-2,3	-0,6
1443	Eid	99,9	104,5	106,2	91,7	92,1	92,5	0,4	-0,1	-1,4
1444	Hornindal		118,8	120,2		100,2	103,1		3,7	-0,6
1445	Gloppen	96,3	93,0	96,1	98,7	98,7	99,0	4,7	1,5	-0,9
1449	Stryn	107,8	107,8	104,1	94,7	95,5	95,3	4,3	1,3	2,4
1502	Molde	99,4	100,1	99,3	98,7	99,3	99,1	0,5	-0,3	-2,2
1504	Ålesund	99,4	101,3	101,0	96,7	96,1	96,1	-0,9	-1,7	-2,3
1505	Kristiansund	99,3	99,0	98,8	99,7	100,3	99,7	-1,1	-0,4	-2,0
1511	Vanylven	109,6	104,2	104,8	97,7	98,7	98,8	2,8	7,5	2,1
1514	Sande	107,1	95,4	100,1	103,7	101,7	101,5	3,2	0,2	-0,9
1515	Herøy	106,5	106,7	104,5	100,7	98,4	96,8	2,7	-5,7	-6,9
1516	Ulstein	100,7	97,0	99,6	98,7	99,5	98,4	2,1	5,7	1,1
1517	Hareid	102,7	97,9	103,1	91,7	92,5	92,1	1,1	1,6	1,3
1519	Volda	100,7	98,9	98,4	92,7	92,4	92,4	-1,7	0,6	1,9
1520	Ørsta	107,1	102,2	102,7	92,7	92,7	93,6	1,2	3,1	2,6
1523	Ørskog	114,6	117,9	119,2	97,7	96,3	96,7	2,3	2,4	-4,6
1524	Norddal	112,1	112,8	113,0	140,6	141,2	135,5	-0,7	0,1	-2,1
1525	Stranda	101,5	101,0	100,4	94,7	95,3	97,3	1,2	6,2	2,0
1526	Stordal	111,6	122,8	115,0	104,7	106,2	108,0	7,8	7,2	4,6
1528	Sykkylven	88,3	90,5	90,2	91,7	91,3	91,8	0,0	-0,2	-1,2
1529	Skodje	96,5	92,1	91,6	93,7	93,6	93,1	1,1	0,1	-1,5

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
1531	Sula	90,4	88,2	89,6	93,7	93,3	93,4	5,3	3,6	0,1
1532	Giske	89,7	88,6	86,9	92,7	93,3	93,0	2,8	5,3	-3,4
1534	Haram	99,2	100,5	100,0	94,7	95,4	95,2	3,1	5,5	2,2
1535	Vestnes	102,3	101,5	102,9	94,7	96,7	96,0	5,9	-0,1	1,2
1539	Rauma	114,2	115,1	112,0	100,7	99,7	101,5	0,3	0,0	-0,6
1543	Nesset		106,2	108,1		107,1	107,8		-1,2	-0,8
1545	Midsund	98,8	100,2	94,5	102,7	101,8	102,8	2,2	3,6	-0,4
1546	Sandøy	109,8	108,0	108,4	107,7	108,2	107,2	-0,8	0,5	-1,4
1547	Aukra	115,2	108,4	106,7	180,5	179,7	199,4	23,8	26,1	18,2
1548	Fræna	96,0	94,4	94,0	98,7	99,3	99,0	-0,1	0,1	1,4
1551	Eide	101,2	105,2	101,2	93,7	95,0	94,3	1,6	-0,2	0,3
1554	Averøy	106,9	104,7	104,2	99,7	100,0	99,3	1,0	3,3	0,6
1557	Gjemnes	100,9	98,5	96,7	103,7	108,9	108,5	1,6	5,9	7,4
1560	Tingvoll	104,3	103,1	112,7	95,7	95,8	95,1	0,0	0,9	-1,1
1563	Sunnadal	111,0	114,8	112,2	118,6	118,6	119,0	4,0	4,2	3,2
1566	Surnadal	99,5	99,1	98,5	106,7	106,4	105,9	3,3	-2,6	-1,1
1567	Rindal	107,9	115,8	115,0	108,7	107,9	110,6	2,8	3,2	-2,3
1571	Halsa	112,2	111,2	111,5	100,7	99,4	107,1	6,6	6,2	4,5
1573	Smøla	111,5	116,3	113,5	105,7	107,9	108,2	2,9	1,6	-2,6
1576	Aure	104,9	106,0	108,8	129,6	128,6	128,0	4,4	3,4	2,2
1601	Trondheim	101,0	102,7	103,2	100,7	100,8	99,9	5,2	4,5	0,3
1612	Hemne	109,0	109,6	111,9	101,7	102,7	104,1	0,9	-2,9	-1,0
1613	Snillfjord	101,5			104,7			3,2		
1617	Hitra	98,0	97,7	99,1	101,7	102,2	101,5	2,8	3,6	-0,6
1620	Frøya	102,5	103,5	110,3	103,7	101,7	102,9	7,4	10,8	0,0
1621	Ørland	115,0	110,0	109,0	93,7	95,1	98,9	-2,8	4,7	3,2
1622	Agdenes	100,8	102,8	105,1	102,7	102,2	103,4	5,5	9,0	5,1
1624	Rissa	109,6	109,6	111,6	97,7	96,1	96,7	0,7	2,3	2,4
1627	Bjugn	94,7	93,4	94,7	98,7	98,9	97,7	2,7	0,7	-1,5
1630	Åfjord	98,9	101,9	101,4	98,7	100,5	99,3	1,4	1,9	-0,8
1632	Roan		113,5	110,0		108,7	109,4		-2,0	-3,1
1633	Osen	107,6			101,7			2,5		
1634	Oppdal	103,0	102,9	106,4	99,7	100,5	100,4	4,3	5,4	1,2
1635	Rennebu	119,5	113,1	117,9	118,6	117,8	115,4	1,6	3,2	0,7
1636	Meldal	99,2	96,3		101,7	100,9		5,8	3,3	
1638	Orkdal	100,6	98,7	98,2	91,7	92,5	91,7	5,9	4,0	0,6
1640	Røros	110,4	108,1	105,9	100,7	104,6	102,3	-2,4	-3,7	-2,9
1644	Holtålen	103,5	103,4	102,9	101,7	103,6	104,8	5,7	0,1	-1,0
1648	Midtre Gauldal	108,7	107,1	107,7	97,7	96,5	96,6	3,8	3,1	-0,7
1653	Melhus	97,9	96,1	98,3	95,7	95,4	96,3	6,6	6,1	-0,2
1657	Skaun	98,5	92,3	91,1	92,7	93,0	93,5	3,6	6,1	4,7
1662	Klæbu	97,1	99,3	98,1	97,7	97,1	97,4	4,1	2,4	2,8
1663	Malvik	92,4	93,0	93,4	91,7	93,3	92,9	1,2	-0,8	0,2
1664	Selbu	103,6	101,6	100,7	108,7	106,8	105,9	-2,3	-2,6	2,4
1702	Steinkjer	100,3	100,7	100,4	95,7	95,2	95,2	2,5	1,8	0,6
1703	Namsos	102,2	101,7	94,1	96,7	97,8	98,3	-2,1	-1,1	1,7
1711	Meråker		116,6	121,1		108,7	115,6		0,4	-0,5
1714	Stjørdal	87,9	88,2	88,9	92,7	92,5	92,0	1,4	1,6	0,7
1717	Frosta	103,4	105,7	98,8	101,7	99,0	98,3	-3,6	-2,1	1,1
1718	Leksvik	105,0	107,8	110,2	97,7	97,2	97,9	0,2	0,5	3,3
1719	Levanger	93,2	92,4	92,1	97,7	97,2	96,2	0,5	0,3	0,0
1721	Verdal	99,7	100,8	100,4	96,7	98,0	97,8	2,2	-1,7	-0,9
1724	Verran	99,8	105,0	98,2	109,7	107,7	106,0	1,6	2,0	-0,7

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
1725	Namdalseid	110,7	113,3	107,8	102,7	101,8	106,9	0,8	5,0	0,8
1736	Snåase Snåsa	112,1	111,1	112,5	109,7	106,4	108,3	7,2	-0,4	-1,6
1738	Lierne		113,0			121,2			3,2	
1742	Grong	127,0	132,8	135,9	118,6	122,3	121,6	2,2	2,3	-2,0
1743	Høylandet		121,4	115,4		105,1	105,7		4,0	2,5
1744	Overhalla	106,0	102,6	102,9	96,7	99,1	98,0	2,4	3,2	2,0
1749	Flatanger	106,6	117,1		118,6	114,5		2,9	1,0	
1750	Vikna	101,6	103,7	107,5	98,7	98,5	99,2	3,1	1,5	0,9
1751	Nærøy	107,1	110,7	109,4	98,7	98,3	98,5	2,3	1,3	3,7
1756	Inderøy	100,5			103,7			4,2		
1804	Bodø	103,9		102,2	101,7		101,4	2,0		-1,2
1805	Narvik	104,3	105,1	104,2	105,7	106,0	106,8	1,9	2,2	3,4
1812	Sømna	120,1	114,1	117,8	101,7	101,1	101,9	2,8	2,9	-1,0
1813	Brønnøy	106,4	107,0	107,6	98,7	98,6	98,2	0,0	-1,6	-3,8
1815	Vega	117,4			110,7			-0,4		
1818	Herøy	103,2	108,1	103,7	109,7	107,9	107,9	6,1	3,3	2,6
1820	Alstahaug	105,1	102,0	102,1	99,7	100,0	99,9	3,2	4,1	-0,1
1822	Leirfjord		115,8	127,7		103,2	103,8		1,3	0,1
1824	Vefsn	100,5	102,0	103,5	104,7	105,0	105,1	2,0	0,8	-1,6
1825	Grane	103,9			114,7			1,9		
1826	Hattfjelldal	108,1	107,2	108,2	112,7	110,9	111,4	0,4	4,1	7,9
1827	Dønna		104,0	105,0		109,4	109,5		2,8	-2,6
1828	Nesna	120,8	114,5	108,9	106,7	109,9	105,2	2,3	0,3	1,8
1832	Hemnes	107,3	106,9	104,1	123,6	124,8	130,7	0,5	5,0	6,2
1833	Rana	105,5	103,8	104,1	104,7	104,2	108,4	2,6	2,1	1,6
1834	Lurøy	98,4	94,2	96,5	102,7	107,6	108,4	5,2	12,4	9,2
1836	Rødøy	95,9	102,4	103,3	111,7	109,9	109,9	4,5	-0,5	2,1
1837	Meløy	116,4	110,3	108,2	122,6	116,3	120,6	-3,9	-1,9	-2,4
1838	Gildeskål	116,8	109,4	104,9	122,6	121,1	120,7	-1,8	1,3	6,6
1839	Beiarn	128,4			148,6			10,5		
1840	Saltdal	101,4	100,4	101,2	96,7	96,8	97,9	0,5	-1,9	-2,1
1841	Fauske	101,5	102,3	100,3	109,7	109,8	107,3	0,3	0,6	-2,9
1845	Sørfold	107,9	104,9	102,7	160,5	161,1	162,9	0,4	2,1	-2,5
1848	Steigen	114,4		111,3	107,7		107,6	-1,9		-2,1
1849	Hábmer Hamarøy			119,7			122,9			0,5
1850	Divtasvuodna Tysfjord	112,6	113,2	112,9	126,6	120,7	122,1	-7,4	-4,3	-5,3
1851	Lødingen	101,2	99,4	103,2	101,7	102,1	102,7	5,3	4,1	1,8
1852	Tjeldsund	110,8			106,7			0,3		
1853	Evenes		107,7	108,4		111,6	112,6		3,4	0,9
1854	Ballangen	101,2	106,9	102,8	104,7	102,2	103,6	0,4	-1,7	-4,4
1859	Flakstad			112,2			110,1			0,7
1860	Vestvågøy	98,3	98,5	105,2	99,7	98,7	99,8	1,1	-0,8	-3,2
1865	Vågan	107,8	106,0	104,2	99,7	99,6	99,5	-0,1	-1,3	-0,2
1866	Hadsel		104,9	102,1		98,4	98,1		-3,6	-3,0
1867	Bø (Nordl.)		101,9	104,8		100,8	101,8		7,5	2,9
1868	Øksnes	102,7	104,0	103,3	94,7	95,8	96,4	1,9	0,7	0,2
1870	Sortland	112,1	112,3	114,4	101,7	100,6	99,9	3,9	2,0	0,8
1871	Andøy	102,2	106,0	105,2	100,7	101,7	101,3	0,2	-0,2	-0,7
1902	Tromsø	101,4	102,8	101,0	103,7	103,9	103,6	1,2	0,1	-1,7
1903	Harstad		107,0	107,3		106,0	105,4		3,7	0,8
1911	Kvæfjord	114,5	112,0	110,2	103,7	102,9	102,2	-1,2	-0,5	0,2
1913	Skånland	103,0	101,0	105,0	105,7	103,3	104,4	3,0	-1,2	-0,8
1917	Ibestad	127,9			114,7			4,9		

	Kommune	Samlet produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
1919	Gratangen	113,2	109,5		114,7	114,1		0,1	0,7	
1920	Lavangen		107,3	114,5		117,0	112,4		3,7	2,4
1922	Bardu	103,1	99,7	97,2	125,6	121,7	120,2	4,4	1,0	0,7
1923	Salangen	105,1	109,5	106,9	104,7	106,8	109,4	2,2	3,9	1,5
1924	Målselv	108,8	109,5	106,8	106,7	105,4	105,6	2,4	0,1	2,2
1925	Sørreisa	94,7	97,2	97,0	98,7	98,7	100,0	3,5	1,8	-1,8
1926	Dyrøy		116,1	112,7		111,9	113,7		1,9	1,7
1927	Tranøy		110,6	108,7		113,1	112,7		0,5	3,2
1931	Lenvik	101,9	100,8	98,8	99,7	99,9	100,5	2,2	-0,2	1,3
1933	Balsfjord	101,6	104,8	105,7	104,7	105,4	106,2	1,5	0,6	2,9
1936	Karlsøy	113,1	116,8	123,7	116,7	116,0	117,6	2,4	2,8	0,9
1938	Lyngen	103,5	105,5	101,7	110,7	112,5	112,8	2,3	1,6	1,1
1939	Omasvuotna Storfjord	99,2	100,6	104,0	134,6	128,0	121,3	-1,5	2,1	5,0
1940	Gáivuotna Kálfjord	118,1	115,2	114,1	128,6	128,7	123,8	2,3	2,5	1,7
1941	Skjervøy	109,4	111,4	112,1	117,7	116,6	117,0	1,6	3,5	0,1
1942	Nordreisa	109,3	108,7	106,9	106,7	106,2	105,7	3,1	4,2	-0,3
1943	Kvænangen	111,3		115,5	175,5		137,1	21,9		-6,1
2002	Vardø	121,9	120,9	112,9	125,6	125,5	124,1	10,7	18,8	2,8
2003	Vadsø	112,9	109,0	112,4	110,7	110,2	110,6	0,5	-0,6	-0,8
2004	Hammerfest		108,2	109,5		141,5	139,2		2,6	6,2
2011	Guovdageaidnu	115,6		107,2	118,6		119,9	0,7		0,9
2012	Alta	99,1	99,2	99,8	110,7	110,7	110,5	1,7	1,2	-0,2
2015	Hasvik		129,4	124,7		137,7	137,3		8,9	7,5
2018	Måsøy	116,3			136,6			5,9		
2019	Nordkapp	106,2	108,6	108,9	117,7	115,8	115,6	3,2	0,5	4,0
2020	Porsanger Porsángu	141,4	142,1	127,2	110,7	111,7	110,0	-0,5	1,0	-0,3
2021	Kárásjohka Karasjok	112,1	116,7	115,8	119,6	118,4	117,9	4,0	7,9	7,2
2022	Lebesby	132,0	122,8	125,3	146,6	144,1	149,3	6,7	6,7	4,7
2023	Gamvik	130,5			145,6			3,4		
2024	Berlevåg	109,1			139,6			2,0		
2025	Deatnu Tana			100,9			118,6			0,6
2028	Båtsfjord	109,5	107,8	100,8	122,6	121,1	120,3	4,0	0,3	-1,1
2030	Sør-Varanger	109,2	107,6	106,3	116,7	115,8	115,0	2,5	2,1	1,1

Vedlegg 11

Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 2001-2014

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konsesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konsesjonskraftinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter.

Konsesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.¹

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014
>100 prosent	6	6	7	6	9	10	14	16	15	14	16	17	15	17
50-100 prosent	16	13	15	18	15	20	25	25	25	25	32	27	25	23
25-50 prosent	21	21	23	21	28	31	30	33	37	36	34	34	39	43
10-25 prosent	45	46	54	54	53	58	73	74	82	94	109	119	119	141
5-10 prosent	66	68	68	66	72	63	64	72	78	82	80	74	84	80
0-5 prosent	106	119	109	116	122	120	100	97	92	82	66	74	67	48
0 prosent	174	160	157	152	133	128	124	112	100	96	92	83	78	75
Totalt ²	434	433	433	433	432	430	430	429	429	429	429	428	427	427

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo

³ Bruddet i tidsserien mellom 2009 og 2010 består i at konsesjonsavgift ikke lenger inngår i "skatt på inntekt og formue". For alle kommuner med eiendomsskatt utgjør derfor denne nå et litt høyere relativt nivå enn i tidligere utgaver av TBU's høringsrapport. I alt 12 kommuner er av denne grunn flyttet opp én kategori, ettersom kommunen lå rett under kategorigransen før inntektsdefinisjonen ble endret, men ligger rett over etter endringen. Antall kommuner med høyere andel enn 10 prosent på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter (de 4 høyeste kategoriene) økte med 10. Uten endringen i inntektsdefinisjonen ville dette antallet økt med bare 4 kommuner (i 2010).

Tabell 2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.³

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ²	2011	2012	2013	2014
>100 prosent	1 453	1 467	1 518	1 610	1 729	1 647	1 744	1 791	1 751	1 977	2 167	2 180	2 040	2 330
50-100 prosent	3 126	2 552	2 615	2 583	3 231	3 680	3 915	3 765	3 932	3 847	3 535	3 808	3 770	3 645
25-50 prosent	4 492	4 220	3 853	3 502	3 284	2 803	2 704	3 273	3 497	3 459	3 676	3 604	4 513	3 708
10-25 prosent	5 353	4 973	5 315	7 100	9 386	9 980	10 170	11 191	9 484	10 354	11 674	10 599	10 617	11 036
5-10 prosent	19 769	19 288	20 054	20 042	18 265	19 848	19 581	17 253	14 314	13 423	11 245	12 512	11 265	11 094
0-5 prosent	8 068	7 704	7 819	7 416	7 583	8 178	7 581	7 324	10 482	11 304	12 789	13 747	15 133	13 336
0 prosent	8 280	8 898	8 876	8 944	8 894	8 704	9 479	10 403	11 113	10 648	11 269	10 912	11 575	14 774
Totalt ²	9 204	9 264	9 318	9 366	9 436	9 539	9 611	9 736	9 846	9 957	10 072	10 216	10 368	10 479

² Utenom Oslo

³ Brudd i tidsserien mellom 2009 og 2010: De ulike gruppenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

³ De ulike gruppenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

Tabell 3 viser kommunenes inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i 2014. Kommunene er rangert etter kommunenes nivå på disse skattene målt i andel av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt og konsesjonskraft.

Tabell 3.1 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger over 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue (kr pr. innb.)	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk) (kr pr. innb.)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom) (kr pr. innb.)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt (kr pr. innb.)	Sum skatt (kr pr. innb.)	Ramme-tilskudd (kr pr. innb.)	Sum inntekter (kr pr. innb.)
0633 Nore og Uvdal	2 557	29 637	17 424	-	7 591	54 652	31 060	85 712
0833 Tokke	2 257	31 492	18 323	-	5 167	54 983	27 798	82 782
0834 Vinje	3 723	33 876	16 103	-	7 987	57 966	22 410	80 377
0940 Valle	1 270	32 379	25 064	-	6 483	63 926	32 469	96 395
0941 Bykle	948	70 823	51 220	-	19 608	141 651	10 633	152 284
1026 Åseral	923	34 497	27 194	-	8 437	70 128	38 744	108 872
1046 Sirdal	1 831	46 569	37 690	-	-	84 259	23 331	107 590
1129 Forsand	1 242	37 413	35 739	-	-	73 152	33 509	106 661
1134 Suldal	3 881	33 382	29 499	-	3 179	66 060	28 384	94 444
1228 Odda	7 006	27 157	11 138	-	13 411	51 706	26 310	78 016
1232 Eidfjord	950	52 103	57 128	-	8 436	117 667	18 825	136 493
1252 Modalen	372	62 583	62 766	-	-	125 349	41 344	166 694
1259 Øygarden	4 704	22 557	30 420	-	-	52 977	25 819	78 796
1421 Aurland	1 715	41 487	32 561	-	16 564	90 612	27 838	118 451
1547 Aukra	3 377	24 941	50 580	-	-	75 521	28 012	103 533
1665 Tydal	864	35 725	32 544	-	11 115	79 383	29 764	109 147
1845 Sørfold	1 987	26 635	17 550	-	11 286	55 471	40 003	95 473

Tabell 3.2 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 50 og 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue (kr pr. innb.)	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk) (kr pr. innb.)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom) (kr pr. innb.)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt (kr pr. innb.)	Sum skatt (kr pr. innb.)	Ramme-tilskudd (kr pr. innb.)	Sum inntekter (kr pr. innb.)
0620 Hol	4 452	31 777	9 390	-	10 841	52 008	19 911	71 919
0826 Tinn	5 957	28 762	13 626	-	6 524	48 912	27 834	76 746
0827 Hjartdal	1 602	24 683	7 056	4 177	-	35 916	40 591	76 507
0831 Fyresdal	1 303	22 101	7 622	-	7 410	37 134	43 745	80 879
0938 Bygland	1 200	21 777	7 243	-	4 802	33 822	47 412	81 233
1037 Kvinesdal	5 891	24 207	10 443	-	1 130	35 780	29 594	65 374
1145 Bokn	868	22 717	11 609	-	-	34 326	46 597	80 923
1146 Tysvær	10 668	23 129	14 183	-	-	37 312	26 613	63 925
1251 Vaksdal	4 140	22 180	7 057	1 603	4 941	35 782	34 497	70 279
1266 Masfjorden	1 693	30 048	14 330	-	-	44 378	36 268	80 646
1417 Vik	2 688	28 054	7 547	3 017	4 772	43 390	33 451	76 840
1418 Balestrand	1 306	21 502	4 884	38	11 158	37 582	46 317	83 899
1424 Årdal	5 496	26 517	10 652	2 394	-	39 563	23 672	63 235
1426 Luster	5 089	26 777	12 209	-	1 449	40 435	29 361	69 797
1438 Bremanger	3 950	23 626	7 723	-	5 044	36 393	37 925	74 318
1563 Sunndal	7 171	23 604	11 518	718	-	35 840	27 437	63 277
1739 Røyrvik	498	25 153	7 072	-	7 687	39 912	64 233	104 145
1740 Namsskogan	922	27 526	18 325	-	-	45 851	51 745	97 597
1811 Bindal	1 503	20 288	7 997	-	3 092	31 377	47 772	79 149
1826 Hattfjellidal	1 500	16 724	2 319	1 282	8 165	28 489	47 705	76 194
1832 Hemnes	4 553	23 495	12 499	-	5 471	41 466	33 415	74 881
1839 Beiarn	1 088	25 043	10 788	1 735	4 358	41 924	42 855	84 778
2004 Hammerfest	10 287	24 463	19 573	1 700	-	45 736	29 485	75 221

Tabell 3.3 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 25 og 50 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0111 Hvaler	4 386	26 961	-	7 928	-	34 889	20 250	55 139
0432 Rendalen	1 883	19 737	7 880	-	-	27 617	45 186	72 804
0512 Lesja	2 076	18 548	601	-	5 717	24 866	43 333	68 199
0513 Skjåk	2 264	23 979	7 318	-	2 650	33 947	31 171	65 118
0514 Lom	2 361	19 274	1 462	736	4 363	25 834	35 491	61 324
0516 Nord-Fron	5 765	23 422	6 239	2 234	2 517	34 412	35 630	70 042
0519 Sør-Fron	3 191	22 426	4 086	2 105	2 065	30 681	31 105	61 786
0545 Vang	1 602	23 904	4 348	-	5 778	34 030	38 315	72 345
0615 Flå	1 033	24 106	2 834	-	6 639	33 579	43 164	76 742
0616 Nes	3 445	22 406	5 797	418	3 578	32 198	28 902	61 100
0617 Gol	4 631	24 280	3 015	1 659	3 877	32 830	28 540	61 370
0632 Rollag	1 369	24 153	5 565	3 001	-	32 719	47 214	79 933
0830 Nissedal	1 451	25 232	7 154	-	-	32 386	36 953	69 339
0929 Åmli	1 810	20 133	5 130	1 748	-	27 010	46 814	73 825
0935 Iveland	1 314	18 757	5 751	-	-	24 508	44 260	68 769
1133 Hjelmeland	2 787	31 025	9 032	1 751	-	41 807	28 026	69 833
1135 Sauda	4 760	26 703	6 301	1 198	-	34 202	29 664	63 866
1224 Kvinnherad	13 232	25 074	4 655	-	2 850	32 579	28 880	61 459
1227 Jondal	1 094	24 680	3 666	-	6 493	34 839	46 642	81 481
1233 Ulvik	1 094	30 008	9 624	-	-	39 633	41 559	81 191
1238 Kvam	8 584	22 354	2 296	2 344	1 998	28 992	30 875	59 867
1242 Samnanger	2 436	23 577	5 083	-	1 604	30 265	32 797	63 062
1263 Lindås	15 069	24 617	10 821	-	9	35 447	24 448	59 895
1416 Høyanger	4 183	24 433	9 271	1 147	-	34 852	32 460	67 312
1422 Lærdal	2 174	29 722	11 006	-	-	40 728	39 979	80 707
1524 Norddal	1 685	25 674	12 988	-	(2 854)	35 808	41 499	77 307
1573 Smøla	2 166	19 801	5 606	-	-	25 407	39 472	64 879
1576 Aure	3 577	20 353	10 372	-	-	30 724	42 709	73 433
1635 Rennebu	2 556	20 160	5 112	258	4 550	30 080	36 659	66 739
1738 Lierne	1 385	22 017	3 291	-	3 240	28 548	54 174	82 722
1742 Grong	2 449	20 505	5 019	1 169	-	26 693	39 831	66 524
1805 Narvik	18 705	22 963	3 879	2 209	-	29 051	25 378	54 429
1825 Grane	1 465	19 232	3 268	1 486	965	24 951	47 031	71 982
1837 Meløy	6 491	23 653	7 313	-	-	30 966	33 586	64 552
1838 Gildeskål	2 023	22 836	6 036	3 462	1 532	33 866	43 795	77 661
1841 Fauske	9 556	21 479	2 583	480	3 448	27 991	27 730	55 721
1849 Hamarøy	1 820	21 945	4 441	2 224	-	28 610	42 461	71 071
1850 Tysfjord	2 000	19 732	6 847	1 187	-	27 765	46 133	73 897
1922 Bardu	3 985	23 860	5 884	983	3 954	34 682	30 261	64 943
1939 Storfjord	1 941	20 058	4 445	-	3 108	27 611	47 224	74 835
1943 Kvænangen	1 234	17 281	5 301	-	1 819	24 401	67 276	91 677
2017 Kvalsund	1 051	19 913	3 568	3 785	1 140	28 406	64 570	92 976
2022 Lebesby	1 341	18 221	7 658	274	2 518	28 670	67 638	96 308

Tabell 3.4 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 10 og 25 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0101 Halden	30 132	19 206	1 312	1 328	-	21 847	27 324	49 171
0104 Moss	31 308	20 912	118	2 464	-	23 494	24 177	47 672
0105 Sarpsborg	54 059	19 097	1 268	1 714	-	22 080	27 933	50 012
0106 Fredrikstad	77 591	20 951	768	1 833	-	23 552	24 706	48 258
0118 Aremark	1 408	19 568	306	3 199	45	23 119	43 168	66 287
0124 Askim	15 430	21 385	3 097	-	102	24 584	24 336	48 920
0127 Skiptvet	3 727	19 947	3 780	-	215	23 942	29 678	53 620
0128 Rakkestad	7 974	19 800	565	2 873	-	23 238	31 766	55 005
0136 Rygge	15 101	22 090	402	2 275	-	24 768	23 315	48 083
0137 Våler	4 978	21 076	366	2 759	-	24 200	25 164	49 364
0403 Hamar	29 520	22 496	343	3 998	-	26 836	23 304	50 141
0412 Ringsaker	33 463	19 102	96	2 710	49	21 957	27 086	49 043
0417 Stange	19 737	19 100	454	2 863	22	22 439	26 549	48 987
0418 Nord-Odal	5 118	17 449	373	2 451	-	20 273	35 403	55 676
0419 Sør-Odal	7 847	19 730	706	2 163	-	22 599	27 982	50 581
0423 Grue	4 948	17 946	116	2 220	-	20 282	37 830	58 112
0428 Trysil	6 621	18 651	626	3 069	-	22 346	36 153	58 499
0429 Åmot	4 455	19 497	2 650	843	1 651	24 641	36 352	60 992
0434 Engerdal	1 345	16 123	923	1 676	68	18 791	52 759	71 550
0437 Tynset	5 549	19 407	2 292	1 446	1 363	24 508	36 043	60 551
0438 Alvdal	2 432	19 882	3 295	1 132	659	24 968	38 591	63 559
0439 Folldal	1 631	17 204	1 464	1 792	-	20 460	44 530	64 990
0441 Os	2 013	17 840	374	1 893	-	20 106	43 133	63 239
0501 Lillehammer	27 028	23 119	1 139	1 385	-	25 642	23 321	48 964
0502 Gjøvik	29 668	20 022	556	2 421	24	23 024	25 557	48 581
0515 Vågå	3 686	18 202	2 412	1 109	1 362	23 085	37 273	60 358
0517 Sel	5 974	16 718	414	2 900	175	20 207	36 107	56 314
0520 Ringebu	4 495	19 581	842	3 129	-	23 553	34 265	57 818
0521 Øyer	5 090	22 808	1 339	3 281	107	27 536	25 483	53 019
0522 Gausdal	6 237	19 512	296	3 346	-	23 154	31 031	54 185
0529 Vestre Toten	13 075	19 018	1 058	1 524	-	21 600	27 436	49 036
0538 Nordre Land	6 700	18 095	2 568	2 566	-	23 228	34 739	57 967
0540 Sør-Aurdal	3 133	19 822	2 711	63	-	22 596	39 680	62 277
0541 Etnedal	1 408	16 845	214	4 352	-	21 411	51 102	72 513
0542 Nord-Aurdal	6 417	21 536	2 412	1 791	1 046	26 785	26 250	53 036
0543 Vestre Slidre	2 187	22 581	2 307	-	-	24 888	32 460	57 348
0544 Øystre Slidre	3 206	23 061	695	-	2 128	25 884	30 830	56 713
0604 Kongsberg	26 406	28 550	1 467	1 187	-	31 204	18 758	49 962
0618 Hemsedal	2 295	26 358	4 374	-	-	30 732	28 982	59 714
0619 Ål	4 713	23 962	5 398	-	-	29 360	30 369	59 729
0631 Flesberg	2 683	22 819	1 273	3 626	192	27 909	34 275	62 185
0806 Skien	53 439	20 804	372	2 008	-	23 184	25 010	48 194
0807 Notodden	12 609	20 723	1 733	2 796	647	25 899	29 843	55 742
0811 Siljan	2 404	20 189	997	2 087	-	23 273	32 052	55 326
0814 Bamble	14 193	22 247	2 845	939	2	26 033	22 918	48 951
0815 Kragerø	10 621	19 638	432	3 397	-	23 467	29 546	53 013
0817 Drangedal	4 135	17 993	278	2 358	-	20 630	39 683	60 312
0819 Nome	6 643	20 114	1 470	1 824	179	23 586	32 177	55 763
0821 Bø	5 834	19 303	139	3 165	-	22 607	29 806	52 413

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0828 Seljord	2 989	21 762	3 110	-	2 348	27 220	34 666	61 886
0901 Risør	6 899	19 475	210	2 328	-	22 013	30 841	52 854
0904 Grimstad	21 783	25 411	459	2 414	-	28 284	21 658	49 942
0906 Arendal	43 841	21 409	396	1 924	-	23 730	23 796	47 525
0911 Gjerstad	2 489	16 961	714	2 379	-	20 055	41 084	61 139
0928 Birkenes	4 993	17 988	1 202	1 985	-	21 174	33 604	54 778
1001 Kristiansand	85 983	23 848	784	2 368	-	27 001	21 800	48 801
1003 Farsund	9 516	22 389	2 135	1 113	-	25 638	25 828	51 466
1004 Flekkefjord	9 013	23 037	933	1 247	278	25 495	29 192	54 687
1014 Vennesla	13 986	18 220	2 061	1 166	290	21 738	29 374	51 112
1021 Marnardal	2 290	19 134	3 525	-	822	23 480	41 520	65 000
1027 Audnedal	1 743	19 038	1 359	932	213	21 542	43 610	65 152
1111 Sokndal	3 303	22 597	2 369	-	-	24 966	31 496	56 462
1114 Bjerkreim	2 820	22 791	866	1 783	-	25 440	31 443	56 883
1130 Strand	12 139	24 235	895	1 486	142	26 759	24 849	51 607
1141 Finnøy	3 058	25 964	168	3 479	-	29 611	34 189	63 799
1211 Etne	4 057	22 218	1 589	-	820	24 626	32 427	57 053
1219 Bømlo	11 749	24 142	180	2 236	-	26 558	27 675	54 233
1221 Stord	18 425	24 430	873	1 337	-	26 640	22 313	48 953
1222 Fitjar	3 009	24 691	3 645	1 131	-	29 468	31 620	61 088
1223 Tysnes	2 745	23 824	636	2 981	-	27 440	36 113	63 554
1231 Ullensvang	3 369	22 983	1 773	1 549	-	26 305	37 088	63 394
1234 Granvin	911	20 543	2 578	1 602	-	24 723	49 705	74 428
1235 Voss	14 168	23 131	2 591	1 474	1 314	28 510	28 164	56 674
1241 Fusa	3 829	23 484	1 811	1 116	-	26 412	32 502	58 914
1253 Osterøy	7 786	20 472	594	1 871	-	22 938	28 172	51 109
1256 Meland	7 544	21 329	696	2 437	-	24 462	27 011	51 473
1260 Radøy	5 039	22 020	607	1 686	-	24 313	28 769	53 082
1264 Austrheim	2 833	29 859	4 450	-	-	34 309	24 896	59 205
1265 Fedje	561	22 635	3 763	-	-	26 398	66 882	93 280
1401 Flora	11 779	24 623	727	2 045	-	27 396	26 901	54 296
1411 Gulen	2 315	26 390	3 429	1 768	321	31 907	39 631	71 537
1413 Hyllestad	1 391	24 792	1 350	2 457	299	28 897	43 623	72 520
1419 Leikanger	2 268	23 902	1 068	1 163	-	26 133	29 581	55 714
1420 Sogndal	7 623	21 712	1 781	966	-	24 458	25 034	49 492
1430 Gaular	2 928	19 327	446	1 089	1 103	21 965	38 904	60 869
1431 Jølster	3 070	22 437	3 141	1 043	820	27 441	34 860	62 301
1432 Førde	12 685	24 171	1 204	1 130	-	26 505	24 046	50 551
1433 Naustdal	2 776	20 112	1 488	815	-	22 416	36 759	59 174
1445 Gloppen	5 694	21 851	1 419	928	-	24 197	34 491	58 688
1502 Molde	26 048	24 713	137	2 817	-	27 668	21 119	48 786
1505 Kristiansund	24 395	23 116	758	1 878	-	25 753	23 537	49 290
1520 Ørsta	10 536	22 064	380	1 636	380	24 459	27 879	52 338
1525 Stranda	4 616	22 357	1 461	1 462	-	25 280	30 492	55 771
1539 Rauma	7 453	23 217	2 160	825	-	26 202	28 894	55 096
1543 Nesset	3 001	23 597	4 691	-	-	28 289	33 605	61 893
1548 Fræna	9 720	20 880	3 213	1 911	-	26 004	29 094	55 097
1554 Averøy	5 687	22 038	1 388	2 581	-	26 006	27 665	53 671
1557 Gjemnes	2 565	21 128	955	2 930	-	25 012	38 975	63 988
1566 Sunndal	5 954	20 186	2 837	588	-	23 612	32 552	56 163
1567 Rindal	2 046	16 762	3 765	-	-	20 528	42 636	63 164

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1571 Halså	1 581	21 261	2 283	1 805	-	25 349	43 838	69 187
1601 Trondheim	182 035	25 064	816	2 128	-	28 008	18 566	46 573
1612 Hemne	4 224	21 012	2 125	1 023	1 067	25 228	30 101	55 329
1617 Hitra	4 522	19 933	2 994	-	-	22 926	33 704	56 631
1632 Roan	986	16 670	3 336	-	-	20 006	53 416	73 422
1634 Oppdal	6 814	20 187	968	2 094	2 041	25 290	28 747	54 037
1640 Røros	5 583	22 016	1 124	2 358	-	25 498	29 068	54 566
1644 Holtålen	2 024	18 202	622	3 084	-	21 907	39 446	61 353
1664 Selbu	4 030	19 741	2 516	-	2 127	24 384	35 696	60 079
1711 Meråker	2 553	19 011	4 818	-	-	23 828	37 084	60 912
1719 Levanger	19 212	19 766	386	1 835	-	21 987	27 077	49 064
1721 Verdal	14 788	18 917	655	1 649	-	21 220	29 239	50 459
1724 Verran	2 562	13 307	2 920	1 773	748	18 747	42 925	61 672
1725 Namdalseid	1 676	16 785	724	2 244	-	19 754	49 277	69 030
1736 Snåsa	2 156	17 585	1 615	1 202	212	20 614	43 530	64 144
1749 Flatanger	1 120	18 698	1 605	1 435	-	21 738	58 371	80 109
1804 Bodø	49 731	23 418	832	1 106	443	25 800	23 105	48 905
1818 Herøy	1 733	19 541	487	2 235	-	22 263	40 613	62 876
1820 Alstahaug	7 394	20 473	1 283	1 668	-	23 425	29 330	52 755
1824 Vefsn	13 286	20 587	1 355	2 656	283	24 881	30 308	55 189
1827 Dønna	1 420	18 375	570	2 134	-	21 079	52 871	73 950
1833 Rana	25 943	21 263	3 243	780	-	25 285	26 809	52 095
1834 Lurøy	1 901	22 308	1 037	2 415	-	25 761	61 948	87 709
1836 Rødøy	1 305	17 007	2 422	-	-	19 429	62 987	82 416
1848 Steigen	2 579	17 844	974	2 158	-	20 976	43 003	63 979
1856 Røst	566	20 602	1 203	1 410	-	23 216	58 463	81 678
1859 Flakstad	1 368	19 195	485	1 963	-	21 643	44 982	66 625
1871 Andøy	4 993	19 619	704	1 680	-	22 003	35 660	57 663
1903 Harstad	24 441	21 763	996	1 740	14	24 513	27 202	51 715
1924 Målselv	6 634	22 470	1 391	2 880	-	26 740	29 909	56 649
1928 Torsken	878	18 450	1 076	1 364	202	21 092	63 800	84 892
1929 Berg	918	19 840	2 772	1 202	672	24 486	48 667	73 153
1933 Balsfjord	5 593	17 776	1 393	2 746	-	21 914	38 508	60 422
1936 Karlsøy	2 334	17 964	2 885	928	-	21 776	49 145	70 922
1938 Lyngen	2 992	17 864	484	1 666	71	20 085	50 250	70 335
1940 Kåfjord	2 221	17 927	3 061	-	-	20 988	47 665	68 653
1941 Skjervøy	2 881	17 042	333	2 233	-	19 609	45 843	65 452
1942 Nordreisa	4 854	17 724	760	2 405	-	20 889	36 616	57 505
2003 Vadsø	6 223	20 616	1 017	1 243	-	22 877	33 961	56 838
2012 Alta	19 822	19 799	893	1 540	-	22 232	35 303	57 536
2030 Sør-Varanger	10 090	23 426	1 622	1 760	1 047	27 855	31 292	59 146

Tabell 3.5 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 5 og 10 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/ verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0122 Trøgstad	5 366	19 895	-	1 678	87	21 661	29 853	51 514
0123 Spydeberg	5 620	22 177	1 695	-	469	24 341	25 630	49 971
0135 Råde	7 104	22 290	222	1 513	-	24 025	23 858	47 883
0138 Hobøl	5 187	20 718	409	1 048	-	22 175	24 612	46 787
0211 Vestby	15 944	24 011	1 168	-	-	25 180	21 703	46 883
0226 Sørums	16 918	24 920	400	740	12	26 072	22 177	48 249
0227 Fet	11 048	24 749	126	1 133	-	26 008	19 686	45 694
0230 Lørenskog	34 697	27 526	1 730	-	-	29 256	17 427	46 683
0402 Kongsvinger	17 825	19 414	202	1 542	152	21 311	27 287	48 598
0415 Løten	7 546	17 921	258	1 511	-	19 690	28 139	47 829
0420 Eidskog	6 253	15 963	227	1 694	-	17 883	38 183	56 067
0426 Våler	3 783	17 901	647	1 197	-	19 745	37 316	57 061
0427 Elverum	20 563	20 098	223	1 270	-	21 591	26 681	48 273
0436 Tolga	1 658	16 558	256	1 347	-	18 161	45 693	63 854
0528 ØstreToten	14 777	19 043	228	1 056	-	20 327	28 643	48 971
0533 Lunner	8 952	21 835	126	1 437	-	23 398	24 267	47 665
0605 Ringerike	29 624	21 493	752	1 087	-	23 331	23 912	47 244
0623 Modum	13 581	21 509	1 861	-	-	23 370	25 766	49 135
0711 Svelvik	6 580	10 207	124	1 116	-	11 446	36 068	47 514
0805 Porsgrunn	35 516	22 149	792	1 239	-	24 181	23 489	47 670
0822 Sauherad	4 325	19 950	414	1 619	-	21 982	31 527	53 509
0829 Kviteseid	2 468	20 647	1 331	-	-	21 978	37 264	59 241
0919 Froland	5 486	19 407	2 167	-	-	21 574	30 837	52 411
0926 Lillesand	10 106	23 301	423	1 257	-	24 982	24 522	49 503
0937 EvjeogHomnes	3 549	19 213	1 144	-	194	20 550	32 268	52 818
1002 Mandal	15 349	20 414	-	1 645	-	22 058	27 576	49 634
1017 Songdalen	6 303	17 887	503	769	-	19 159	30 285	49 444
1018 Søgne	11 005	21 989	204	1 549	-	23 742	23 204	46 947
1029 Lindesnes	4 853	18 526	1 773	(0)	48	20 347	32 925	53 272
1101 Eigersund	14 811	27 475	367	1 467	-	29 308	20 863	50 171
1103 Stavanger	130 754	36 523	547	683	-	37 754	12 534	50 287
1106 Haugesund	36 099	25 141	70	1 411	-	26 622	21 738	48 360
1122 Gjesdal	11 317	24 899	526	842	-	26 267	22 605	48 872
1127 Randaberg	10 416	32 448	553	594	-	33 596	17 936	51 531
1149 Karmøy	41 753	22 794	1 308	339	-	24 441	22 871	47 312
1151 Utsira	211	24 474	2 085	-	-	26 559	108 507	135 066
1160 Vindafjord	8 747	25 071	968	892	-	26 931	28 674	55 605
1216 Sveio	5 463	21 498	234	1 616	-	23 349	29 984	53 333
1245 Sund	6 635	22 771	61	1 469	-	24 302	25 251	49 553
1412 Solund	815	22 553	-	1 745	-	24 298	54 729	79 027
1429 Fjaler	2 853	19 083	474	1 135	108	20 800	42 426	63 226
1439 Vågsøy	6 091	22 934	677	1 409	-	25 020	29 436	54 456
1449 Stryn	7 134	21 198	267	1 254	-	22 720	31 419	54 138
1519 Volda	8 909	20 687	379	1 169	-	22 235	27 818	50 054
1532 Giske	7 739	22 869	136	1 108	-	24 113	26 311	50 424
1535 Vestnes	6 615	22 407	283	1 076	-	23 766	25 664	49 430
1613 Snillfjord	980	19 173	1 381	-	-	20 554	53 711	74 265
1653 Melhus	15 844	20 519	894	634	248	22 295	27 256	49 550
1657 Skaun	7 392	19 194	92	1 253	-	20 538	28 557	49 095

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1662 Klæbu	5 970	21 625	1 431	-	-	23 056	25 952	49 008
1663 Malvik	13 371	23 053	158	991	-	24 202	22 269	46 471
1702 Steinkjer	21 555	18 711	530	1 088	21	20 350	29 420	49 770
1703 Namsos	13 083	19 482	209	1 827	-	21 518	30 865	52 383
1717 Frosta	2 653	16 502	84	1 395	-	17 981	38 716	56 697
1744 Overhalla	3 732	19 531	391	1 314	40	21 276	34 180	55 456
1750 Vikna	4 321	20 500	859	1 310	-	22 669	34 241	56 910
1751 Nærøy	5 064	18 925	973	748	-	20 645	36 804	57 449
1812 Sømna	2 047	18 962	376	1 445	-	20 784	41 130	61 914
1813 Brønnøy	7 897	19 833	229	1 478	25	21 565	32 820	54 385
1815 Vega	1 223	17 761	195	1 329	-	19 285	49 421	68 706
1822 Leirfjord	2 188	17 050	548	1 483	-	19 081	41 965	61 047
1828 Nesna	1 902	15 405	343	1 204	-	16 952	44 677	61 628
1840 Saltdal	4 690	19 033	779	-	653	20 466	34 110	54 576
1853 Evenes	1 391	17 735	1 974	-	-	19 710	50 787	70 497
1854 Ballangen	2 591	16 667	611	-	1 479	18 758	42 126	60 884
1860 Vestvågøy	10 997	19 014	492	1 257	-	20 764	32 945	53 710
1865 Vågan	9 223	19 160	196	1 871	-	21 227	31 422	52 649
1870 Sortland	10 129	19 474	932	821	39	21 265	32 181	53 447
1874 Moskenes	1 108	21 205	658	838	-	22 700	43 767	66 468
1902 Tromsø	71 590	23 738	509	1 376	6	25 629	22 451	48 080
1917 lbestad	1 436	18 121	263	1 007	-	19 391	52 312	71 703
1923 Salangen	2 223	17 260	208	1 813	-	19 281	43 031	62 312
1927 Tranøy	1 510	17 247	274	1 337	-	18 858	54 007	72 865
1931 Lenvik	11 557	19 475	453	1 559	-	21 487	34 992	56 480
2018 Måsøy	1 241	21 514	1 402	705	-	23 621	56 887	80 508
2019 Nordkapp	3 213	20 355	262	1 891	-	22 508	41 077	63 585
2020 Porsanger	3 963	19 305	737	425	-	20 467	37 039	57 505
2023 Gamvik	1 098	17 623	596	1 105	-	19 323	62 331	81 654
2024 Berlevåg	1 057	19 371	1 402	-	501	21 274	59 966	81 240
2027 Nesseby	919	16 584	1 334	-	147	18 065	68 950	87 015

Tabell 3.6 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 0 og 5 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0119 Marker	3 596	18 308	209	-	-	18 516	31 758	50 274
0214 Ås	17 969	24 102	1 091	-	-	25 192	21 041	46 233
0216 Nesodden	18 297	26 487	326	-	-	26 813	18 959	45 772
0231 Skedsmo	51 188	26 072	55	673	-	26 800	19 948	46 748
0236 Nes	20 164	20 601	171	691	-	21 464	24 683	46 147
0237 Eidsvoll	22 689	21 518	-	-	1	21 519	24 577	46 096
0425 Åsnes	7 544	17 453	95	882	-	18 430	36 767	55 197
0430 Stor-Elvdal	2 699	16 840	-	-	389	17 229	39 457	56 686
0511 Dovre	2 704	18 537	246	171	-	18 955	36 534	55 488
0532 Jevnaker	6 516	19 365	-	-	24	19 389	27 698	47 087
0534 Gran	13 607	20 257	34	491	14	20 796	28 710	49 506
0622 Krødsherad	2 265	25 077	867	-	-	25 944	29 601	55 545

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0702 Holmestrand	10 456	21 437	846	-	-	22 283	24 168	46 450
1034 Hægebostad	1 690	20 847	-	-	25	20 872	41 219	62 091
1120 Klepp	18 485	26 544	-	-	59	26 604	20 387	46 990
1121 Time	17 897	26 699	-	-	60	26 760	20 064	46 824
1142 Rennesøy	4 755	28 279	304	-	-	28 582	25 700	54 282
1144 Kvitsøy	531	22 443	669	-	-	23 111	58 637	81 748
1201 Bergen	271 949	27 805	774	(0)	-	28 579	18 497	47 076
1244 Austevoll	4 924	28 380	643	-	-	29 023	29 534	58 557
1443 Eid	5 926	20 998	-	91	16	22 005	29 275	51 280
1444 Hornindal	1 223	17 771	-	-	488	18 259	47 125	65 384
1504 Ålesund	45 747	25 670	142	475	-	26 286	19 542	45 828
1511 Vanylven	3 302	21 950	-	-	304	22 254	37 715	59 969
1517 Hareid	5 021	22 327	-	54	-	23 280	26 775	50 056
1528 Sykkylven	7 730	20 424	-	-	51	20 475	27 734	48 210
1560 Tingvoll	3 064	18 518	194	-	-	18 712	39 667	58 379
1620 Frøya	4 547	28 187	854	-	-	29 042	27 310	56 351
1624 Rissa	6 646	17 999	372	-	-	18 371	34 994	53 365
1627 Bjugn	4 711	17 870	545	-	-	18 415	35 405	53 820
1630 Åfjord	3 242	19 279	611	-	310	20 199	38 226	58 426
1636 Meldal	3 962	18 495	750	-	-	19 245	35 967	55 212
1648 Midtre Gauldal	6 361	18 399	262	-	543	19 204	32 869	52 073
1718 Leksvik	3 555	17 545	372	-	-	17 918	41 705	59 623
1743 Høylandet	1 257	17 651	574	-	-	18 225	58 173	76 398
1748 Fosnes	642	16 103	1 025	-	-	17 128	65 665	82 793
1755 Leka	556	17 869	563	-	-	18 432	66 698	85 129
1756 Inderøy	6 720	18 877	380	-	185	19 442	35 852	55 294
1816 Vevelstad	495	17 582	707	-	-	18 289	70 002	88 291
1852 Tjeldsund	1 256	17 894	558	-	-	18 452	56 170	74 623
1866 Hadsel	8 112	19 352	482	72	-	20 306	32 001	52 308
1911 Kvæfjord	3 107	17 143	142	-	-	17 285	44 193	61 478
1913 Skånland	2 951	18 847	389	-	275	19 511	41 887	61 399
1919 Gratangen	1 135	17 237	238	-	-	17 475	56 933	74 408
1920 Lavangen	1 014	15 500	278	-	-	15 778	60 169	75 947
2002 Vardø	2 119	18 471	37	28	-	19 036	46 813	65 849
2011 Kautokeino	2 931	14 679	512	449	-	15 640	52 330	67 969
2025 Tana	2 883	19 205	332	424	-	19 961	50 327	70 288

Tabell 3.7 Kommuner uten inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter.

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0121 Rømskog	672	20 321	-	-	-	20 321	55 741	76 063
0125 Eidsberg	11 323	19 863	-	-	-	19 863	28 540	48 403
0213 Ski	29 542	26 066	-	-	-	26 066	21 011	47 078
0215 Frogn	15 671	29 271	-	-	-	29 271	17 169	46 440
0217 Oppegård	26 255	31 721	-	-	-	31 721	16 959	48 680
0219 Bærum	118 588	39 590	-	-	-	39 590	14 187	53 776
0220 Asker	58 338	37 695	-	-	-	37 695	14 147	51 842

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt(annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
0221 Aurskog-Høland	15 500	19 492	-	-	-	19 492	26 307	45 799
0228 Rælingen	16 806	24 912	-	-	-	24 912	19 305	44 217
0229 Enebakk	10 626	22 155	-	-	-	22 155	24 455	46 610
0233 Nittedal	22 385	26 907	-	-	-	26 907	19 890	46 796
0234 Gjerdrum	6 292	27 362	-	-	-	27 362	21 209	48 571
0235 Ullensaker	32 438	24 226	-	-	-	24 226	22 431	46 657
0238 Nannestad	11 707	21 913	-	-	-	21 913	24 693	46 606
0239 Hurdal	2 695	18 515	-	-	-	18 515	34 539	53 053
0536 Søndre Land	5 701	16 407	-	-	-	16 407	36 362	52 769
0602 Drammen	66 214	24 151	-	-	-	24 151	22 158	46 310
0612 Hole	6 595	23 516	-	-	-	23 516	22 427	45 943
0621 Sigdal	3 509	24 165	-	-	-	24 165	32 342	56 507
0624 Øvre Eiker	17 919	22 555	-	-	-	22 555	23 599	46 154
0625 Nedre Eiker	23 811	20 715	-	-	-	20 715	25 252	45 967
0626 Lier	25 175	27 494	-	-	-	27 494	19 880	47 374
0627 Røyken	20 621	25 620	-	-	-	25 620	20 596	46 216
0628 Hurum	9 330	23 656	-	-	-	23 656	23 603	47 258
0701 Horten	26 751	20 655	-	-	-	20 655	25 658	46 313
0704 Tønsberg	41 550	24 094	-	-	-	24 094	22 154	46 247
0706 Sandefjord	44 976	22 738	-	-	-	22 738	24 087	46 824
0709 Larvik	43 258	21 178	-	-	-	21 178	25 851	47 029
0713 Sande	9 036	22 225	-	-	-	22 225	25 376	47 601
0714 Hof	3 091	21 420	-	-	-	21 420	31 869	53 289
0716 Re	9 144	21 078	-	-	-	21 078	27 491	48 569
0719 Andebu	5 719	19 494	-	-	-	19 494	28 519	48 014
0720 Stokke	11 509	20 919	-	-	-	20 919	24 707	45 626
0722 Nøtterøy	21 403	25 552	-	-	-	25 552	22 033	47 585
0723 Tjøme	4 927	24 887	-	-	-	24 887	22 388	47 274
0728 Lardal	2 460	20 978	-	-	-	20 978	32 474	53 451
0912 Vegårshei	2 000	16 811	-	-	-	16 811	43 201	60 011
0914 Tvedestrand	6 059	20 396	-	-	-	20 396	30 515	50 911
1032 Lyngdal	8 102	19 379	-	-	-	19 379	30 284	49 663
1102 Sandnes	71 900	29 376	-	-	-	29 376	17 616	46 992
1112 Lund	3 225	20 674	-	-	-	20 674	33 749	54 423
1119 Hå	18 115	23 460	-	-	-	23 460	22 033	45 493
1124 Sola	25 083	35 671	-	-	-	35 671	14 615	50 286
1243 Os	18 678	23 818	-	-	-	23 818	22 640	46 459
1246 Fjell	23 852	25 665	-	-	-	25 665	20 331	45 996
1247 Askøy	27 346	22 415	-	-	-	22 415	24 967	47 382
1428 Askvoll	3 011	19 709	-	-	-	19 709	39 941	59 651
1441 Selje	2 782	20 941	-	-	-	20 941	36 807	57 749
1514 Sande	2 636	21 244	-	-	-	21 244	38 723	59 967
1515 Herøy	8 847	26 135	-	-	-	26 135	23 939	50 074
1516 Ulstein	8 092	29 939	-	-	-	29 939	19 928	49 868
1523 Ørskog	2 301	21 708	-	-	-	21 708	32 926	54 634
1526 Stordal	1 035	17 948	-	-	-	17 948	51 370	69 318
1529 Skodje	4 387	21 335	-	-	-	21 335	29 131	50 466
1531 Sula	8 651	20 624	-	-	-	20 624	28 892	49 516
1534 Haram	9 084	23 757	-	-	-	23 757	26 222	49 979
1545 Midsund	2 036	21 521	-	-	-	21 521	40 191	61 712
1546 Sandøy	1 285	27 644	-	-	-	27 644	40 497	68 142

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt(annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
1551 Eide	3 471	20 321	-	-	-	20 321	33 063	53 384
1621 Ørland	5 164	19 892	-	-	-	19 892	30 244	50 136
1622 Agdenes	1 744	18 407	-	-	-	18 407	47 428	65 835
1633 Osen	997	16 808	-	-	-	16 808	56 102	72 911
1638 Orkdal	11 628	20 188	-	-	-	20 188	27 569	47 757
1714 Stjørdal	22 683	20 358	-	-	-	20 358	26 854	47 212
1835 Træna	489	20 033	-	-	-	20 033	74 628	94 661
1851 Lødingen	2 248	19 419	-	-	-	19 419	43 069	62 489
1857 Værøy	777	20 654	-	-	-	20 654	52 779	73 432
1867 Bø	2 642	15 973	-	-	-	15 973	48 168	64 141
1868 Øksnes	4 562	19 460	-	-	-	19 460	33 364	52 824
1925 Sørreisa	3 450	19 773	-	-	-	19 773	34 271	54 044
1926 Dyrøy	1 171	17 845	-	-	-	17 845	57 000	74 845
2014 Loppa	1 027	17 863	-	-	-	17 863	74 956	92 819
2015 Hasvik	1 037	15 905	-	-	-	15 905	65 044	80 950
2021 Karasjøk	2 698	16 779	-	-	-	16 779	49 083	65 862
2028 Båtsfjord	2 207	19 203	-	-	-	19 203	43 246	62 449

Tabell 3.8 Oslo kommune

Kommune	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt(annen eiendom/verker og bruk)	Eiendoms-skatt (bolig og fritids-eiendom)	Konsesjons-kraft- og hjemfalls-inntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
		(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)	(kr pr. innb.)
Oslo	634 463	38 870	-	-	4	38 874	15 795	54 669

Vedlegg 12

Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over til definisjonene i nasjonalregnskapet (NR) oppnår man en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter i NR er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor eller privat sektor.

For å vurdere utviklingen i kommuneforvaltningen over tid, kan det også være en fordel å bruke NR. NR blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, produktinnsats, lønnskostnader mv. I tillegg kan det i NR være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune. Med forbehold om virkningen av de ulikeheter i omfang mv. som nevnes nedenfor, gir de to tabellsettene opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommuneforvaltningen

I NR omfatter kommuneforvaltningen kommune og fylkeskommuner, samt kommuneforetak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale samarbeid (IKS) som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Det vil si at KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i NR. På den annen side inkluderer kommuneforvaltningen i NR også alle kirkelige fellesråd og om lag 100 kommunale museer og teatre organisert som stiftelser eller aksjeselskaper.

3 Sammenhengen mellom artsinndelingen i NR og KOSTRAs arter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene.

Lønnskostnader: Artene 010 - 099 i KOSTRA, fratrukket 710 (sykelønnsrefusjoner).

Produktinnsats: Artene 100 – 270 i KOSTRA, med unntak for artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgifter) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkluderer produktinnsats den beregnede størrelsen *indirekte målte finansielle tjenester*.

Gebyrer: Artene 600 - 650 i KOSTRA. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.

Andre nasjonalregnskapsarter vil være vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodningene til nasjonalregnskapsarter.

4 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter NRs gruppering er *nettofinansinvesteringer* (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) en viktig indikator ved vurdering av den økonomiske utviklingen. Dette resultatbegrepet er definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det sammenlignbare begrepet *underskudd før lån og avsetning*.

5 Ulike gjeldsbegrep

I NR lages også statistikk over fordringer og gjeld, benevnt *finansielle sektorregnskaper*. Denne gir et avstemt og helhetlig bilde av institusjonelle sektors finansielle eiendeler, gjeld og finanstransaksjoner, samt en beskrivelse av fordrings- og gjeldsforholdene sektorene imellom. Statistikken benyttes i denne rapportens del 2 for å belyse gjeldsutviklingen i kommuneforvaltningen.

Finansregnskapet baseres på en rekke datakilder: regnskapsstatistikk for finansielle foretak og stats- og kommuneforvaltningen, utenriksregnskap, statistikk for verdipapirer registrert i VPS, samt ulike typer av registerstatistikk.

Oppstillingen under viser hvilke objekter som inngår i finansregnskapet og hvilke kapitler i kommuneregnskapene som disse tilsvarer. Legg merke til at fordringer og gjeld tilknyttet pensjoner, det vil si kapittel 2.19/5.19, 2.20/5.20, 2.39/5.39 og 2.40/5.40 i kommuneregnskapet, ikke inngår i finansregnskapet.

Fordringer:		Gjeld:	
NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet	NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet
F2 Sedler, mynt og bankinnskudd	2.10 / 5.10		
F31 Sertifikater	2.12 / 5.12	G31 Sertifikater	2.43 / 5.43
F32 Obligasjoner	2.11 / 5.11	G32 Obligasjoner	2.41 / 5.41
F4 Utlån	2.22 / 5.22	G4 Lån	2.31 / 5.31 og 2.45 / 5.45
F5 Aksjer og fondsandeler	2.18 / 5.18 og 2.21 / 5.21		
F6 Forsikringstekniske reserver	Finnes ikke i kommuneregnskapet		
F8 Andre fordringer	2.13 / 5.13	G8 Annen gjeld	2.32 / 5.32

Nettofordringer eller nettogjeld er differansen mellom fordringer og gjeld. Avvik mellom finansregnskapet og kommuneregnskapet vil være forklart av ulike definisjoner og verdsettingsprinsipper, samt forskjeller i sektoromfang beskrevet i punkt 2. Også feil og mangler i statistikkene kan forårsake avvik.

6 Hvor finner man mer informasjon om nasjonalregnskapet?

- Årlig og kvartalsvis nasjonalregnskap gir informasjon om produksjon, anvendelse og sysselsetting i Norge: www.ssb.no/nr og www.ssb.no/knr
- Inntekts- og kapitalregnskapet beskriver inntekts- og utgiftstransaksjoner, sparing og nettofinansinvesteringer for alle sektorene i økonomien: www.ssb.no/nri
- Finansielle sektorregnskaper har statistikk over fordrings- og gjeldsforholdene: www.ssb.no/finsek
- Statistikk om offentlige finanser gir oppstillinger over inntekter og utgifter, samt fordringer og gjeld, i stats- og kommuneforvaltningen: www.ssb.no/offinnut og www.ssb.no/offogjeld

Vedlegg 13

Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget der endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforingelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultat effekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigeret for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.
Se gjerne under begrepet "netto driftsresultat" i tillegg.

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet.

Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. I BNP for Fastlands-Norge medregnes kun fastlandsøkonomien, dvs petroleumsvirksomhet og utenrikssjøfart er holdt utenom.

Brutto investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter viser investeringsutgifter i investeringsregnskapet korrigeret for fordelte utgifter og internsalg. Brutto investeringsutgifter omfatter alle utgifter til investeringer i fast eiendom, utgifter til vedlikehold etter GKRS sitt regelverk samt utgifter til annet inventar og utstyr. Denne definisjonen bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene (Kontoklasse:0, artene (010...500)-690-790).

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift og gebyrer/salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Driftsutgifter

Driftsutgiftene er summen av lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter, inventar og utstyr til driftsformål, andre kostnader til driftsformål, stønader, subsidier og overføringer til stat/andre kommuner/andre fylkeskommuner. Driftsutgiftene er kontoklasse 1, alle funksjoner og artene (010... 480) + 590 - 690 - 790". Art 590 er avskrivninger. Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp. Definisjonen bygger på Kostra.

Eiendomsskatt

Ny lov om eiendomsskatt ble innført f.o.m. 1.1.2007. Det er kun kommuner som kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk". Utskriving av eiendomsskatt på verker og bruk kan også skje i tillegg til utskrivning av eiendomsskatt i områder utbygd på byvis. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter.

Fast realkapital

Omfatter både materiell produksjonskapital (boliger, andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonskapital, livdyr- og frukttrebestand mv.) og immateriell produksjonskapital (lete- og undersøkelseskostnader, EDB-software, varemerke og annen immateriell kapital). Lagerkapital og verdigjenstander (f.eks. edle metaller og antikviteter), som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjonen, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital som ikke er produsert. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue (eksklusive eiendomsskatt) og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigerte frie

inntekter”). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

Kapitalslit

Uttrykk for den verdiforringelse av realkapital som skjer i løpet av året. Kapitalslitet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og kirkelige fellesråd. Den gjelder likevel ikke den virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710. Dette regnes som markedsrettede aktiviteter og holdes utenfor forvaltningen. Se for øvrig vedlegg 5.

Korrigerede frie inntekter

Frie inntekter korrigeret for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerede frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig lånegjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår. Langsiktig gjeld er kontoklasse 2, kapittel (41...45), sektor (00...99). Data hentes fra kommunens balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990

Netto gjeld

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.)

Netto renteksponering

Variabelen gir en indikasjon på hvor eksponert kommunene er for en endring i rentenivået. Dersom f.eks renteksponeringen er 40 prosent av driftsinntektene indikerer det at en renteoppgang på 1 prosentpoeng isolert sett vil spise 0,4 prosent av driftsinntektene. Variabelen tar utgangspunkt i kommunenes rentebærende gjeld og trekker fra rentebærende fordringer.

Mer konkret er netto renteeksponering definert som langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser fratrukket hhv. utlån og ubrukte lånemidler; restverdi på anleggsmidler innen de gebyrfinansierte tjenestoområdene vannforsyning, avløpshåndtering og renovasjon; disponert investeringsramme innen rentekompensasjonsordningene samt rentebærende, ikke-lånefinansiert likviditet.

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringsskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringsskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.). Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringsskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Tidligere betegnet som "vareinnsats". Det foreligger mer presise definisjoner, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte, og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekter. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet.

Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangsmilitær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lånetransaksjoner

Se under begrepet "overskudd før lånetransaksjoner".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommunesektoren

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Vedlegg 14

Utvalgets mandat og sammensetning

Det blir oppnemnt eit berekningsutval til fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane. Utvalet skal leggje fram det best moglege talmessige bakgrunns materialet, med sikte på å kome fram til ein omforeina situasjonsforståing av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar. Til konsultasjonsordninga og i forkant av regjeringa sine budsjettkonferanser bes utvalet årlig utarbeide notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, og om den demografiske utviklinga inkludert kommunesektorens utgifter. Utvalet bes vidare om å utarbeide eit notat til konsultasjonsordninga om utviklinga i tjenesteytinga etter at endelege rekneskapstal vert lagt fram.

Så langt utvalet finn det forsvarleg, kan det sjølv ta opp særskilde problemstillingar.

Utvalet skal arrangere opne fagseminar.

Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunal- og regionaldepartementet.

II

Utvalet skal vere breitt samansett. Oppnemninga gjeld inntil vidare, men ikkje ut over 3 år. Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å løyse medlem frå vervet og til å oppnemne nye medlem.

III

Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å gje nærare retningslinjer for arbeidet i utvalet innanfor rammene av mandatet.

IV

Kommunal- og regionaldepartementet leiar sekretariatsarbeidet for utvalet.

Utvalget har for tiden følgende sammensetning

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder
Sjeføkonom Per Richard Johansen, KS
Fagsjef Pål Hernæs, Oslo kommune
Økonomisjef Thor Fjellanger, Sandefjord kommune
Økonomisjef Lise Solgaard, Vest-Agder fylkeskommune
Forskningsleder Erling Holmøy, Statistisk sentralbyrå
Assistent Professor Arnt Ove Hopland, Norges Handelshøyskole
Seksjonssjef Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, Finansdepartementet
Avdelingsdirektør Ellen Cathrine Arnesen, Kunnskapsdepartementet
Fagdirektør Liv Klyve, Helse- og omsorgsdepartementet
Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Sekretariatet:

Seniorrådgiver Trond Hjelmervik Hansen, KS
Fagsjef Rune Bye, KS
Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Bjørn Gran-Henriksen, Statistisk sentralbyrå
Rådgiver Jostein Birkelund, Statistisk sentralbyrå
Utredningsleder Anders Harildstad, Finansdepartementet
Seniorrådgiver Arild Kormeseth, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Seniorrådgiver Even Vaboen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Seniorrådgiver Sigurd Steinsund Pedersen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Seniorkonsulent Torill Sundland, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 222 40 000
Publikasjonskode: H-2356

Forsidebilde: Colourbox
Trykk: DSS - 11/2015 - 200